

Innehållsförteckning

Till finansutskottet inkomna yttranden över budgetpropositionen och Riksdagens revisorers förslag 2001/02:RR2

4. Konstitutionsutskottets yttrande (2001/02:KU1y).....	2
5. Skatteutskottets yttrande (2001/02:SkU1y).....	9
6. Justitieutskottets yttrande (2001/02:JuU1y).....	83
7. Utrikesutskottets yttrande (2001/02:UU1y).....	90
8. Försvarsutskottets yttrande (2001/02:FöU1y).....	99
9. Socialförsäkringsutskottets yttrande (2001/02:SfU1y).....	103
10. Socialutskottets yttrande (2001/02:SoU1y).....	141
11. Kulturutskottets protokollsutdrag (2001/02:2.2).....	155
12. Trafikutskottets protokollsutdrag (2001/02:4.4).....	156
13. Miljö- och jordbruksutskottets yttrande (2001/02:MJU1y).....	157
14. Näringsutskottets protokollsutdrag (2001/02:3.2).....	170
15. Arbetsmarknadsutskottets yttrande (2001/02:AU1y).....	171
16. Bostadsutskottets yttrande (2001/02:BoU1y).....	186

Protokoll från offentliga utfrågningar

17. Finansutskottets offentliga utfrågning om den aktuella penningpolitiken.....	202
18. Finansutskottets offentliga utfrågning om nedgången i världskonjunkturen – konsekvenser för Sverige	239

BILAGA 4

Konstitutionsutskottets yttrande
2001/02:KU1y

Ram för utgiftsområde 1 Rikets styrelse

Till finansutskottet

Finansutskottet har den 20 september 2001 beslutat bereda övriga berörda utskott tillfälle att avge yttrande över proposition 2001/02:1 Budgetpropositionen för 2002 (volym 1) i vad avser den ekonomiska politiken och förslag till statsbudget för budgetåret 2002, utgifternas fördelning på utgiftsområden och beräkningen av statsinkomsterna, låneramar (yrkandena 1–15 och 29–43) jämte motioner.

Konstitutionsutskottet begränsar sitt yttrande till att avse ramen för utgiftsområde 1 Rikets styrelse samt motionerna 2001/02:Fi291 (m) yrkandena 4 och 5, 2001/02:Fi292 (kd) yrkandena 9 och 10, 2001/02:Fi293 (c) yrkandena 3 och 4 och 2001/02:Fi294 (fp) yrkandena 7 och 8 i motsvarande delar.

När det gäller ramen för utgiftsområde 1 budgetåret 2002 tillstyrker utskottet regeringens förslag, som innebär att utgiftsområdet anvisas 7 284 122 000 kr.

Även i fråga om de preliminära ramarna för åren 2003 och 2004 tillstyrker utskottet regeringens förslag. Dessa ramar föreslås uppgå till 7 309 miljoner kronor respektive 7 642 miljoner kronor.

Fyra partier (m, kd, c och fp) avstyrker förslagen till förmån för respektive partis förslag i varsin avvikande mening.

Utskottet

Propositionen

I propositionen volym 1, avsnitt 2 yrkande 8 föreslår regeringen att riksdagen beslutar om fördelning av utgifterna för budgetåret 2002 på utgiftsområden i enlighet med vad regeringen anfört i avsnitt 6.3, tabell 6.5.

Regeringen föreslår i yrkande 9 att riksdagen godkänner den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområden för budgetåren 2003 och 2004 som riktlinje för regeringens budgetarbete (tabell 6.5).

Ramen för utgiftsområde 1 Rikets styrelse för år 2002 skall, enligt tabell 6.5 Utgiftstak och takbegränsande utgifter 2002–2004, uppgå till 7 284 122 000 kr. För åren 2003 och 2004 beräknas ramen till 7 309 miljoner kronor respektive 7 642 miljoner kronor.

Utgiftsområde 1 omfattar politikområdet Demokrati och delar av politikområdet Mediepolitik som i övrigt ingår i utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid. I utgiftsområde 1 ingår även en del av politikområdet Samepolitik som i övrigt ingår i utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar. Vidare ingår i utgiftsområde 1 de på politikområde ofördelade anslagen *Kungliga hov- och slottsstaten, Riksdagens ledamöter och partier m.m., Riksdagens förvaltningskostnader, Riksdagens ombudsmän, justitieombudsmännen, Regeringskansliet m.m. och Stöd till politiska partier*. I propositionen föreslår regeringen därtill ett nytt anslag: *Expertgruppen för EU-frågor*.

Regeringen anför att förändringen av utgiftsområdesramen jämfört med beräkningen i 2001 års ekonomiska vårproposition i huvudsak förklaras av den sammanslagning av Utrikesdepartementets och Regeringskansliets förvaltningsanslag som görs år 2002.

Närmare om utgiftsområde 1

I politikområde *Demokrati* ingår: utvecklingsarbetet Tid för demokrati; betalning av statens kostnader för valsedlar, valkuvert och andra valtillbehör samt ersättningar till vissa myndigheter m.m. för biträde i samband med allmänna val; Justitiekanslerns och Datainspektionens verksamheter samt tilldelningen av Svensk författningssamling (SFS) till kommuner, landsting och kommunbibliotek. Regeringen föreslår att anslagen inom politikområdet för år 2002 skall uppgå till totalt 274,3 miljoner kronor. För år 2003 beräknas anslagen till sammanlagt 73,6 miljoner kronor och för år 2004 till 169,7 miljoner kronor. De stora variationerna beror främst på vilka val som hålls under året.

För de delar av politikområdet *Mediepolitik* som hör till utgiftsområde 1 föreslår regeringen anslag för år 2002 på totalt 668,3 miljoner kronor. Av politikområdet ingår anslagen till Presstödsnämnden och Taltidningsnämnden, presstöd, stöd till radio- och kassettidningar, Radio- och TV-verket samt

Granskningsnämnden för radio och TV i utgiftsområdet. För år 2003 beräknas anslaget till 663,1 miljoner kronor och för år 2004 till 663,1 miljoner kronor.

Regeringen föreslår att anslaget till Sametinget, som ingår i politikområdet *Samepolitik*, skall uppgå till 16,7 miljoner kronor för år 2002. För år 2003 beräknas anslaget till 17,1 miljoner kronor och för år 2004 till 17,4 miljoner kronor.

I utgiftsområdet ingår även anslag som inte omfattas av indelningen i politikområden, eftersom regeringen inte fastställer några mål för dem. Det gäller anslagen Kungliga hov- och slottsstaten, Regeringskansliet m.m., Stöd till politiska partier, Riksdagens ledamöter och partier m.m., Riksdagens förvaltningskostnader och Riksdagens ombudsmän, justitieombudsmännen samt det nya anslaget Expertgruppen för EU-frågor. Regeringen föreslår att ramen för dessa anslag skall uppgå till 6 324,7 miljoner kronor för år 2002. För år 2003 beräknas anslaget till 6 554,7 miljoner kronor och för år 2004 till 6 790,7 miljoner kronor.

Motionerna

I följande tablå redovisas budgetpropositionens och motionernas förslag till utgiftsramar för utgiftsområde 1 Rikets styrelse.

FÖRSLAG TILL RAM FÖR UTGIFTSOMRÅDE 1 RIKETS STYRELSE

Belopp i miljoner kronor

År	Propositionen	Oppositionspartiernas avvikelser från propositionens ram			
		Moderata samlingspartiet ¹	Kristdemokraterna	Centerpartiet	Folkpartiet liberalerna
2002	7 284	-726	-447	-770	-929
2003	7 309	-1 106	-527	-776	-929
2004	7 642	-1 278	-627	-770	-984

Moderata samlingspartiet föreslår i sin partimotion Fi291 yrkande 4 (delvis) en sänkning för utgiftsområde 1 med 2 598 miljoner kronor jämfört med förslagen i budgetpropositionen. Moderaterna anför att Regeringskansliet inte bör byggas ut och att det extra anslag som utgår till följd av ordförandeskapet i EU bör avvecklas helt. Därtill anser partiet att en särskild upplysningskampanj om kommunismens brott mot mänskligheten bör genomföras. Enligt Moderaterna bör vidare utrikesförvaltningen återföras till utgiftsområde 5 och förstärkas med 65 miljoner kronor. Förslaget att återföra utrikesförvaltningen till utgiftsområde 5 kan riksdagen emellertid inte ta ställning till förrän i samband med behandlingen av den ekonomiska vårpropositionen år 2002.

¹ I redovisningen beaktas inte konsekvenserna av Moderata samlingspartiets förslag att återföra utrikesförvaltningen till utgiftsområde 5, eftersom riksdagen inte kan ta ställning till detta förrän i samband med behandlingen av den ekonomiska vårpropositionen år 2002. Partiets förslag om förstärkning av anslaget till utrikesförvaltningen beaktas i redovisningen.

Med hänsyn taget till detta innebär Moderata samlingspartiets förslag en sänkning av ramen för utgiftsområde 1 med 726 miljoner kronor budgetåret 2002.

Partistödet bör enligt Moderata samlingspartiet minskas med hälften, 72,6 miljoner kronor fr.o.m. budgetåret 2003. År 2004 avvecklas stödet helt. Även presstödet bör avvecklas anser Moderaterna. Partiet föreslår en avveckling i två steg, varav det första infaller år 2002. Det innebär en besparing på 300 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. Genom att presstödet avskaffas bortfaller en av Presstödsnämndens huvuduppgifter, varför nämnden enligt Moderata samlingspartiet bör avvecklas fr.o.m. år 2003. Besparingarna på utgiftsområdet för år 2003 uppgår till 2 978 miljoner kronor och för år 2004 till 3 150 miljoner kronor (yrkande 5 delvis). När man bortser från förslaget att återföra utrikesförvaltningen till utgiftsområde 5 blir motsvarande siffror 1 106 miljoner kronor respektive 1 278 miljoner kronor.

Kristdemokraterna föreslår i partimotion Fi292 att ramen för utgiftsområdet minskas med 447 miljoner kronor för år 2002 jämfört med regeringens förslag (yrkande 9 delvis). Partiet anser att presstödet kan minskas med totalt 66 miljoner kronor, då man stöder distributionsstödet till lördagsutdelning, men anser att den övriga marginalen skall dras från ramanslaget. Uppjusteringen av driftsstödet med anledning av vårens tilläggsbudget bör återtas anser Kristdemokraterna. Anslaget till Regeringskansliet bör minskas med 410 miljoner kronor för år 2001, eftersom utveckling och anpassning av Regeringskansliet enligt Kristdemokraterna kan ske genom organisationsförändringar och rationaliseringar. Enligt Kristdemokraterna bör den föreslagna resursförstärkningen på 160 miljoner kronor för år 2002 inte genomföras. Vidare bör besparingar göras på 250 miljoner kronor. Därtill anser partiet att den del av Regeringskansliets anslag som avser utrikesförvaltningen bör tillföras 35 miljoner kronor för att beskickningarna i Lima, Tunis, Beirut och Heliga Stolen skall kunna behållas. Totalt bör anslaget till Regeringskansliet således minskas med 375 miljoner kronor enligt Kristdemokraterna. I avvaktan på att en översyn görs av Datainspektionens verksamhet anser partiet att besparingar kan göras på 6 miljoner kronor. Besparingarna på utgiftsområdet för år 2003 uppgår till 527 miljoner kronor och för år 2004 till 627 miljoner kronor (yrkande 10 delvis).

Centerpartiet föreslår i sin partimotion Fi293 yrkande 3 (delvis) en minskning av utgiftsramen för år 2002 med 770 miljoner kronor. För åren 2003 och 2004 föreslår partiet minskningar med 776 miljoner kronor respektive 770 miljoner kronor (yrkande 4 delvis).

Folkpartiet liberalerna föreslår i partimotion Fi294 yrkande 7 (delvis) en sänkning av ramen för utgiftsområdet för år 2002 med 929 miljoner kronor jämfört med förslaget i budgetpropositionen. I fråga om presstödet föreslås en minskning med 415 miljoner kronor med hänvisning till att det nu råder en helt ny situation i förhållande till vad som gällde när det infördes. Anslaget till Regeringskansliet m.m. bör minskas med 475 miljoner kronor anser Folkpartiet, eftersom det under den socialdemokratiska regeringen vuxit starkt,

särskilt vad gäller den politiska verksamheten. Efter ordförandeskapet i EU kan Regeringskansliet krympas enligt Folkpartiet. Partiet anser också att de samordningsvinster som sammanslagningen med utrikesförvaltningen medför bör utnyttjas. Folkpartiet beräknar medel för att bibehålla ambassaderna i Lima, Tunis, Beirut och vid Heliga Stolen. Vidare vill Folkpartiet liberalerna att partiernas beroende av offentliga medel på sikt skall begränsas och föreslår därför en minskning av partistödet med 30 miljoner kronor för år 2002. De uppgifter som den tänkta Expertgruppen för EU-frågor skall fylla kan enligt Folkpartiet med fördel skötas inom den ordinarie forskningen. Beträffande åren 2003 och 2004 föreslås besparingar inom utgiftsområdet på sammanlagt 929 miljoner kronor respektive 984 miljoner kronor (yrkande 8 delvis).

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker att riksdagen för budgetåret 2002 beslutar om utgiftsramen för utgiftsområde 1 Rikets styrelse i enlighet med vad som anförs i budgetpropositionen volym 1, avsnitt 6.3, tabell 6.5. Detta innebär att utgiftsområde 1 anvisas 7 284 122 000 kr budgetåret 2002.

Vidare tillstyrker utskottet att riksdagen för budgetåren 2003 och 2004 godkänner regeringens förslag till preliminära ramar för utgiftsområde 1 som riktlinjer för regeringens budgetarbete. Dessa ramar föreslås uppgå till 7 309 miljoner kronor respektive 7 642 miljoner kronor.

Utskottets ställningstagande innebär att utskottet avstyrker motionerna Fi291 yrkandena 4 och 5 (m), Fi292 yrkandena 9 och 10 (kd), Fi293 yrkandena 3 och 4 (c) och Fi294 yrkandena 7 och 8 (fp) i berörda delar.

Stockholm den 25 oktober 2001

På konstitutionsutskottets vägnar

Per Unckel

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Per Unckel (m), Barbro Hietala Nordlund (s), Pär Axel Sahlberg (s), Kenneth Kvist (v), Ingvar Svensson (kd), Mats Berglind (s), Lars Hjertén (m), Inger René (m), Kerstin Kristiansson Karlstedt (s), Kenth Högström (s), Mats Einarsson (v), Björn von der Esch (kd), Per Lager (mp), Åsa Torstensson (c), Helena Bargholtz (fp), Britt-Marie Lindkvist (s) och Margareta Nachmanson (m).

Avvikande meningar

Utgiftsramen budgetåret 2002 och preliminära utgiftsramar åren 2003 och 2004 (m)

Per Unckel (m), Lars Hjertén (m), Inger René (m) och Margareta Nachman-son (m) anför:

Regeringens förslag till utgiftsram för utgiftsområde 1 Rikets styrelse budgetåret 2002 och förslag till preliminära ramar för utgiftsområdet för åren 2003 och 2004 samt förslagen i motionerna Fi292 yrkandena 9 och 10 (kd), Fi293 yrkandena 3 och 4 (c) och Fi294 yrkandena 7 och 8 (fp) bör avslås. I stället bör riksdagen bifalla Moderata samlingspartiets förslag i motion Fi291 yrkandena 4 och 5 med undantag för förslaget att återföra utrikesförvaltningen till utgiftsområde 5 som riksdagen inte kan ta ställning till förrän i samband med beslut med anledning av den ekonomiska vårpropositionen år 2002. Vårt ställningstagande innebär att riksdagen för budgetåret 2002 anvisar 6 558 miljoner kronor till utgiftsområdet och för åren 2003 och 2004 godkänner en preliminär utgiftsram för utgiftsområde 1 på 6 203 miljoner kronor respektive 6 364 miljoner kronor som riktlinjer för regeringens budgetarbete.

Utgiftsramen budgetåret 2002 och preliminära utgiftsramar åren 2003 och 2004 (kd)

Ingvar Svensson (kd) och Björn von der Esch (kd) anför:

Regeringens förslag till utgiftsram för utgiftsområde 1 Rikets styrelse budgetåret 2002 och förslag till preliminära ramar för utgiftsområdet för åren 2003 och 2004 samt förslagen i motionerna Fi291 yrkandena 4 och 5 (m), Fi293 yrkandena 3 och 4 (c) och Fi294 yrkandena 7 och 8 (fp) bör avslås. I stället bör riksdagen bifalla Kristdemokraternas förslag i motion Fi292 yrkande 9, som innebär att riksdagen för budgetåret 2002 anvisar 6 837 miljoner kronor till utgiftsområdet, och yrkande 10, som innebär att riksdagen för åren 2003 och 2004 godkänner en preliminär utgiftsram för utgiftsområde 1 på 6 782 miljoner kronor respektive 7 015 miljoner kronor som riktlinjer för regeringens budgetarbete.

Utgiftsramen budgetåret 2002 och preliminära utgiftsramar åren 2003 och 2004 (c)

Åsa Torstensson (c) anför:

Regeringens förslag till utgiftsram för utgiftsområde 1 Rikets styrelse budgetåret 2002 och förslag till preliminära ramar för utgiftsområdet för åren 2003

och 2004 samt förslagen i motionerna Fi291 yrkandena 4 och 5 (m), Fi292 yrkandena 9 och 10 (kd) och Fi294 yrkandena 7 och 8 (fp) bör avslås. I stället bör riksdagen bifalla Centerpartiets förslag i motion Fi293 yrkande 3, som innebär att riksdagen för budgetåret 2002 anvisar 6 514 miljoner kronor till utgiftsområdet, och yrkande 4, som innebär att riksdagen för åren 2003 och 2004 godkänner en preliminär utgiftsram för utgiftsområde 1 på 6 533 miljoner kronor respektive 6 872 miljoner kronor som riktlinjer för regeringens budgetarbete.

Utgiftsramen budgetåret 2002 och preliminära utgiftsramar åren 2003 och 2004 (fp)

Helena Bargholtz (fp) anför:

Regeringens förslag till utgiftsram för utgiftsområde 1 Rikets styrelse budgetåret 2002 och förslag till preliminära ramar för utgiftsområdet för åren 2003 och 2004 samt förslagen i motionerna Fi291 yrkandena 4 och 5 (m), Fi292 yrkandena 9 och 10 (kd) och Fi293 yrkandena 3 och 4 (c) bör avslås. I stället bör riksdagen bifalla Folkpartiet liberalernas förslag i motion Fi294 yrkande 7, som innebär att riksdagen för budgetåret 2002 anvisar 6 355 miljoner kronor till utgiftsområdet, och yrkande 8, som innebär att riksdagen för åren 2003 och 2004 godkänner en preliminär utgiftsram för utgiftsområde 1 på 6 380 miljoner kronor respektive 6 658 miljoner kronor som riktlinjer för regeringens budgetarbete.

BILAGA 5

Skatteutskottets yttrande 2001/02:SkU1y

Skattefrågor i budgetpropositionen

Till finansutskottet

Finansutskottet har berett skatteutskottet tillfälle till yttrande över budgetpropositionen för 2002 i vad avser den ekonomiska politiken och förslag till statsbudget för budgetåret 2002, utgifternas fördelning på utgiftsområden och beräkningen av statsinkomsterna samt låneramar (yrkandena 1–15 och 29–43) jämte motioner.

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker att regeringens beräkning av statsbudgetens inkomster för budgetåret 2002 godkänns. Utskottet tillstyrker de förslag som regeringen lägger fram och har inte någon erinran mot de bedömningar som regeringen redovisar.

Inför inkomståret 2002 utformas beskattningen av förvärvsinkomster på följande sätt. Som en del i den skatteväxling som genomförs höjs grundavdraget från dagens 10 000 kr till 11 200 kr. Pensionärernas särskilda grundavdrag höjs med motsvarande belopp. Den särskilda skattereduktionen på 1 320 kr för låg- och medelinkomsttagare behålls och utvidgas så att pensionärerna får del av den. Reglerna utformas så att alla pensionärer får del av en skattelättnad under år 2002. Ett tredje steg i den påbörjade reformeringen av inkomstbeskattningen tas genom att kompensationen för den allmänna pensionsavgiften höjs från 50 % till 75 %, och gränsen för uttag av statlig inkomstskatt höjs för att andelen inkomsttagare som betalar statlig inkomstskatt skall närma sig det långsiktiga målet 15 %. Den statliga inkomstskatten tas inkomståret 2002 ut med 20 % på taxerad inkomst som överstiger 290 100 kr och med 25 % på taxerad inkomst som överstiger 430 900 kr. Det fasta belopp på 200 kr som tas ut när beskattningsbar inkomst uppkommer skall också under år 2002 fördelas till kommunerna som en kommunal inkomstskatt.

Inför inkomståret 2003 fattas redan nu beslut om att bygga in den särskilda skattereduktionen för låg- och medelinkomsttagare i grundavdraget.

En skattereduktion på 25 % för fackföreningsavgift och på 40 % för avgiften till arbetslöshetskassa aviseras och skall börja tillämpas år 2002. En förmånligare justeringsregel för miljövänliga bilar aviseras till år 2002. Skatte-

friheten för sjömän på färjor som tillämpar nettolön förlängs ett år till 2003 års taxering.

Inom företagsbeskattningen sänks schablonen för investmentföretag, och det aviseras ett förslag till våren 2002 om slopad beskattning av kapitalvinster på näringsbetingade aktier.

Fastighetsskatten på småhus sänks från 1,2 till 1 % och fastighetsskatten på hyreshus sänks från 0,7 till 0,5 %. Sänkningen gäller retroaktivt fr.o.m. den 1 januari 2001. Fribeloppen i förmögenhetsbeskattningen höjs fr.o.m. 2003 års taxering till 1 500 000 kr för ensamstående och till 2 000 000 kr för sambeskattade par.

Ett förslag om en sänkning av mervärdesskatten på böcker och tidskrifter från 25 % till 6 % fr.o.m. den 1 januari 2002 aviseras av regeringen.

Den mängd spritdrycker som kan föras in utan att skatt tas ut höjs den 1 januari 2002 till 2 liter.

Som en del av skatteväxlingen höjs koldioxidskatten på bränslen med 15 %. Drivmedel kompenseras för höjningen genom sänkt energiskatt om det går och undantas annars. Tillverkningsindustrin och jord-, skogs- och vattenbruksnäringarna kompenseras genom en höjning av koldioxidskatterabatten. Dessutom höjs energiskatten på el med 1,2 öre per kWh. Till detta kommer en indexuppräknings av skattesatserna för bränslen och el. Miljöbonusen på vindkraft bibehålls på 18,1 öre per kWh. Avfallsskatten höjs med 15 % till 288 kr per ton. Intäkterna används till att finansiera en höjning av grundavdragen. Omfattningen av den gröna skatteväxlingen är för år 2002 ca 2 miljarder kronor.

Fordonsskatten för jordbrukstraktorer slopas och en skattestrategi för alternativa drivmedel presenteras. Svavelskattens nedre gräns justeras nedåt.

När det gäller statsbudgetens utgifter behandlar utskottet utgiftsramen för utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution. Utskottet biträder regeringens förslag till utgiftsram för 2002 och förslaget om preliminära utgiftsramar för budgetåren 2003–2004.

Utskottet avstyrker samtliga motioner.

Utskottets överväganden

Inledning

Budgetpropositionen bygger på en överenskommelse mellan den socialdemokratiska regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet, vilka står bakom riktlinjerna för den ekonomiska politiken, budgetpolitiken, utgiftstaken, tilläggsbudgeten för 2001 och de föreslagna och aviserade skatteförändringarna. Samarbetet berör fem områden – ekonomi, sysselsättning, rättvisa, jämställdhet samt miljö – och innefattar både konkreta förslag och långsiktiga åtaganden inför framtiden.

Utskottet behandlar i det följande dels de förslag på skatteområdet som regeringen, Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet liberalerna lägger fram (rubriken Statsbudgetens inkomster), dels de förslag om utgiftsramar för Skatteförvaltning och uppbörd under perioden 2002–2004 som ingår i budgetförslagen (rubriken Utgiftsramar).

STATSBUDGETENS INKOMSTER

Skattepolitikens inriktning

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker Moderata samlingspartiets, Kristdemokraternas, Centerpartiets och Folkpartiet liberalernas förslag om inriktning av skattepolitiken samt ett motionsyrkande om skatteväxlingens utformning.

Jämför avvikande meningarna 1 (m), 2 (kd), 3 (c) och 4 (fp).

Budgetpropositionen

I propositionen anför regeringen att skatternas främsta syfte är att finansiera välfärden och att de måste vara relativt höga om alla skall kunna erbjudas en bra vård, skola och omsorg. Skattepolitiken skall stimulera till arbete och investeringar, till en uthållig utveckling och till minskade ekonomiska och sociala klyftor. Regeringens ambition är att sänka skatterna för låg- och medelinkomsttagare, minska marginaleffekter och stimulera omställningen till ett ekologiskt hållbart samhälle.

Den påbörjade reformeringen av inkomstbeskattningen fortsätter och ger enligt vad regeringen anför framför allt låg- och medelinkomsttagare lägre marginalsatt och bättre köpkraft. Andelen som betalar statlig skatt begränsas. Hösten 2002 avser regeringen att göra en bedömning av det samhällsekonomiska utrymmet för ett slutförande av inkomstskattereformen 2003. Dessutom föreslås en skattelättnad för fackföreningsavgiften och avgiften till arbetslöshetskassan samt att skatten för pensionärerna sänks.

Fastighetsskatten utgör en viktig källa vid finansieringen av den offentliga välfärden. Prisutvecklingen på bostadsmarknaden har dock varit kraftigare än vad som tidigare har kunnat förutses. Regeringen föreslår att fastighetsskattesatsen sänks ytterligare för såväl småhus som hyreshus och att gränsen för förmögenhetsskatten höjs. En ny utredning ges möjlighet att pröva lösningar som kan innebära avsteg från nu gällande principer för fastighetsbeskattningen. Även taxeringsförfarandet reformeras.

Regeringen föreslår att fribeloppen i förmögenhetsskatten höjs, från 1 till 1,5 miljoner kronor för ensamstående respektive från 1,5 till 2 miljoner kronor för sambeskattade par. Denna förändring föreslås träda i kraft vid 2003 års taxering. Regeringen avser att tillsätta en särskild utredning för att se över utformningen av förmögenhetsbeskattningen i ett längre perspektiv.

Inom företagsbeskattningen föreslås ett antal skattesänkningar som ytterligare bidrar till att förbättra företagsklimatet i Sverige. Skatten på investmentbolag sänks och ett förslag om avskaffande av kapitalvinstbeskattningen på näringsbetingade andelar i bolagssektorn kommer att läggas fram.

Momsen på böcker och tidskrifter sänks från 25 till 6 % för att öka läsandet.

Regeringens gröna skattestrategi omfattar en fortsatt grön skatteväxling och ytterligare miljörelatering av skattesystemet i andra avseenden. En viktig utgångspunkt för strategin är målet att begränsa utsläppen av de gaser som bidrar till växthuseffekten, framför allt koldioxid. Genom att bidra till en effektivare energianvändning kan skatteväxlingen enligt vad som anförs också underlätta en avveckling av kärnkraften. Regeringen föreslår att strategin med grön skatteväxling skall fortsätta. För 2002 föreslås en skatteväxling på ca 2 miljarder kronor. Härtill kommer ytterligare ett antal förslag som bidrar till ett ekologiskt hållbart samhälle.

Motioner

Moderata samlingspartiet anför i motionerna Fi291 yrkandena 8 och 9 och Sk474 yrkande 1–4 av Bo Lundgren m.fl. (m) att skattepolitiken skall syfta till att stärka de enskilda medborgarnas oberoende och skapa förutsättningar för högre tillväxt och fler jobb. Mot denna bakgrund är det enligt motionärernas mening viktigt att successivt sänka inkomstskatten. På så sätt ökar friheten och därmed vars och ens möjlighet och förmåga att ta ansvar för den egna livssituationen.

Motionärerna skapar i sitt budgetalternativ utrymme för sänkta inkomstskatter för alla. Tyngdpunkten ligger på låg- och medelinkomsttagare. En inkomstskattereform genomförs och består av fyra delar som innehåller höjda grundavdrag för alla, grundavdrag för barn, förvärvsavdrag och en successiv avveckling av den statliga inkomstskatten.

För att människor skall ges möjlighet att klara sina egna grundläggande behov innan de börjar betala skatt bör enligt motionen de första 50 000 kr vara befriade från inkomstskatt, oavsett om de kommer från förvärvsinkomst eller från pension. År 2002 införs ett grundavdrag som startar vid 24 200 kr och kan uppgå till 34 200 kr vid en taxerad inkomst på 110 000 kr. Under perioden stiger grundavdraget och uppgår år 2004 30 100 kr med ett tak på 40 100 kr vid en taxerad inkomst på 110 000 kr.

Beskattningen av arbete utformas så att fler motiveras att arbeta. Detta sker genom ett förvärvsavdrag på pensionsgrundande inkomster. En betydande del av det man tjänar skall enligt motionärernas mening alltid vara skattefritt. På några års sikt bör det finnas ett förvärvsavdrag på 15 % av inkomsten och på

längre sikt ökas avdraget ytterligare. Under perioden 2002–2004 uppgår förvärvsavdraget till 13 %. Utöver dagens barnbidrag vill motionärerna införa ett extra grundavdrag på 15 000 kr per år och barn upp till 16 år för på det sättet låta skattesystemet ta hänsyn till försörjningsbördan. Barnavdraget genomförs fr.o.m. med 2002 och gäller utöver dagens barnbidrag. Såväl förvärvsavdrag som grundavdrag görs på den till kommunen beskattningsbara inkomsten.

Den statliga inkomstskatten missgynnar enligt motionärerna dem som har ojämna inkomster under livet, och de vill successivt avskaffa denna. Under den period som den nu aktuella budgeten omfattar tar motionärerna bort det andra skiktet i den statliga inkomstskatteskalan och höjer gränsen för när statliga inkomstskatten skall börja betalas. Skattesatsen sänks år 2004 till 17 %.

Skatten på s.k. hushållstjänster sänks för att det skall bli lättare för både kvinnor och män att kombinera arbetsliv och ansvar för barnen. För tjänster utförda i hemmet föreslås en skattereduktion på 50 % upp till 25 000 kr per år och hushåll. Det skulle enligt motionärerna leda till att svarta jobb blir vita och att människor kan känna att både tiden och pengarna räcker till.

En avdragsrätt införs för styrkta barnomsorgskostnader med upp till 50 000 kr per barn och år för att öka föräldrarnas valfrihet och underlätta barnomsorgslösningar som är anpassade till varje familjs behov. Möjligheten att spara på egen hand för att säkerställa en trygg ålderdom bör enligt motionärerna förbättras och de föreslår därför att avdraget för eget pensionssparande höjs till ett basbelopp fr.o.m. år 2002.

Fastighetskatten drabbar enligt motionärerna alla boende hårt. De föreslår att taxeringsvärdena omedelbart fryses på 1997 års nivå så att detta värde utgör ett tak för underlaget för fastighetsskatten. Vidare föreslås en successiv sänkning av fastighetsskatten på småhus med 0,1 procentenhet per år utöver regeringens förslag. År 2002 bestäms skatten till 0,9 % för att sjunka till 0,7 % år 2004. För att minska de problem som uppkommer i skärgården och andra särskilt utsatta områden föreslås att endast halva markvärdet skall ingå i underlaget för fastighetsskatten. Den föreslagna begränsningsregeln behövs inte.

Förmögenhetsskatten har kommit att bli en skatt på boendet som främst drabbar äldre människor utan lån på sitt boende. Beskattningen har också negativa effekter när det gäller Sveriges möjligheter att konkurrera om kapital och investeringar. Motionärerna vill avskaffa förmögenhetsskatten för alla, inte bara för dem som har möjlighet att flytta sitt kapital till andra länder. Till att börja med slopas sambeskattningen år 2002, och fribeloppet höjs till 2 000 000 kr per person. Året därpå tas förmögenhetsskatten bort helt och hållet.

För att uppmuntra till en mer aktiv kapitalförvaltning bör enligt motionärerna reavinstbeskattningen få uppskjutas till dess att kapitalet helt realiserats, och de avsätter i sitt budgetalternativ medel för en reform med denna inriktning.

Drivmedelspriserna når rekordhöjder och den största delen av priset är skatt. Bensin- och dieselskatten bör sänkas för att underlätta för alla dem som i sin vardag är beroende av bilen, i synnerhet i glesbygd. Bensin- och dieselskatten sänks med 70 öre per liter inklusive moms. Det avdrag som i dag får göras för resor med bil till arbetet täcker inte kostnaderna. Bränslepriset ökar och avdraget ger inte heller möjlighet att kompensera värdeminskningen på bilen. Motionärerna föreslår att avdraget höjs till 20 kr per mil.

Skattepolitiken skall bidra till att såväl företag och kapital som ägare till dessa stannar kvar här. Sverige skall helst vara så attraktivt att företagande och kapital söker sig hit. Beskattningen av ägande och kapital minskas genom att förmögenhetsskatten avskaffas och genom att dubbelbeskattningen på utdelningar tas bort. Härigenom blir Sverige konkurrenskraftigt för företagande och kunskaper. Utflyttningen av ägande, företag och forskning motverkas och företagande stimuleras. Motionärerna vill vidare slopa de nuvarande 3:12-reglerna och genomföra förenklingar enligt Simplexgruppens förslag.

Royaltyinkomster från uppfinningar och patent beskattas i inkomstlaget kapital från år 2002 och lättnader införs vid beskattningen av personaloptioner.

Skatterna på handelsgödsel avskaffas och dieselskatten för jord- och skogsbruk m.m. sänks till 53 öre litern.

Motionärerna avvisar förslaget om höjd koldioxidskatt och elskatt och föreslår vidare att skatten på kärnkraftsel omedelbart sänks med 0,5 öre per kWh.

De höga alkoholskatterna bör sänkas eftersom de ökar risken för smuggling och slår ut svenska jobb. Den danska nivån kan tjäna som riktmärke. Tillsammans med minskad smuggling och fler arbeten i svensk industri bedömer motionärerna att sänkta alkoholskatter inte har någon statsfinansiell effekt. Reklamskatten slopas.

Kristdemokraterna anför i motion Fi297 yrkandena 2–7, 39 av Alf Svensson m.fl. och Fi273 yrkande 1 av Kenneth Lantz m.fl. att syftet med skatter är att solidariskt finansiera vår gemensamma välfärd samt att styra den ekonomiska utvecklingen i en socialt och ekologiskt hållbar riktning. Samtidigt riskerar skatter att försämra ekonomins funktionssätt och leda till ett osunt ekonomiskt beteende. Alla heltidsarbetande måste kunna leva på sin egen lön. Strävan måste därför vara att utforma skattepolitiken så att det stimulerar arbete, sparande, hederlighet och företagande. En marknadsekonomi baserad på etiska principer och styrd av ekologiska och sociala hänsyn är den bästa grunden för ett gott samhälle.

Ett viktigt mål för en kristdemokratisk politik är att så många som möjligt skall kunna leva på sin egen lön. Därför föreslås en rad åtgärder på skattepolitikens område som gör att inkomsttagare får behålla en större del av sin lön och därmed får möjlighet att påverka och få kontroll över sin ekonomiska situation.

En rad inkomstskattesänkningar och andra skattesänkningar som riktar sig främst till förvärvsarbete föreslås. Grundavdraget höjs till 24 000 kr vid beräkningen av kommunal inkomstskatt och en skattereduktion för låg- och medelinkomsttagare på 380 kr per person och månad införs liksom ett generellt statligt förvärvsavdrag beräknat mot kommunalskatten. Värnskatten avskaffas och gränsen för reseavdraget sänks från dagens 7 000 till 5 000 kr. Dessutom föreslås en skattereduktion på 50 % för hushållen vid köp av tjänster. Från 2003 föreslås en skattereduktion för barnfamiljer på 50 kr per barn och månad. Barnfamiljer får också göra avdrag för alla typer av styrkta barnomsorgskostnader upp till 50 000 kr per år. De sänkta skatterna gör att skattesystemets tyngdpunkt förskjuts mot en allt större andel miljörelaterade skatter. Argumenten för en grön skatteväxling kan således tillämpas i ett sammanhang där skatter sänks.

Fastighetsskatten drabbar alla boende oavsett inkomst och betalningsförmåga. Systemet med statlig fastighetsskatt bör på sikt avvecklas. I stället bör kommunerna ges möjlighet att ta ut en låg avgift för täckande av kostnader för gatuunderhåll, brandförsvaret och annan kommunal service kopplad till fastigheten. En fortsatt fryshet av taxeringsvärdena finansieras.

Grundbulten i kristdemokratisk ekonomisk politik är att ge stabila och goda villkor för fler och växande företag och att därigenom öka sysselsättningen, minska arbetslösheten och trygga välfärden. Det är av största vikt att Sverige får ett mer småföretagsvänligt klimat än hittills, inte minst för att en så stor del av vår befolkning har sin huvudsakliga inkomst från små och medelstora företag. Förändringar behöver göras för att inte kapital och kompetens – två mycket viktiga faktorer för ett gott företagsklimat – skall flytta utomlands. Här spelar beskattning av inkomst och kapital en viktig roll. Kristdemokraterna väljer att börja med att helt avveckla effekten av sambeskattnings av förmögenhet och höjer fribeloppet för sambeskattade par till 3 000 000 kr. Därefter avvecklas förmögenhetsskatten med 0,5 % per år så att den blir 1,0 % 2003 och 0,5 % 2004.

Skattesystemet måste utformas så att avkastningen på riskvilligt kapital i företag inte beskattas hårdare än annan kapitalavkastning. Kristdemokraterna menar därför att dubbelbeskattnings på avkastning på aktier skall avvecklas helt, precis som skett i nästan samtliga övriga OECD-länder. Sverige kan inte långsiktigt ha en väsentligt högre beskattning än den omvärld vi konkurrerar med. Avvecklingen bör ske stegvis med en halvering av fysiska personers utdelningsskatt 2003 och en helt slopad dubbelbeskattnings 2004.

Kristdemokraterna har i annat sammanhang lagt förslag om att arbetsgivaravgifterna skall sänkas från och med år 2003 med 7 procentenheter på lönesummor upp till 900 000 kr per år. För egenföretagare utökas lönesumman till 250 000 kr per år. Från år 2004 föreslås att arbetsgivaravgifterna sänks med 10 procentenheter för samma lönesummor.

Personer som köper nyemitterade aktier i onoterade bolag skall fr.o.m. år 2002 ha möjlighet till skattereduktion (riskkapitalavdrag). Skattereduktion

skall medges även för indirekta riskkapitalinvesteringar via ett företag eller en fond som gör de direkta investeringarna.

Dieselskatten sänks till 53 öre/liter och kväveskatten på handelsgödsel återförs till näringen. Även de mindre jordbrukens elkonsumention skall beskattas som inom industrin. Kristdemokraterna vill alltså ordna lika konkurrensvillkor för alla jordbruk oavsett storlek.

Inom EU diskuteras vid flera regeringskonferenser förutsättningarna för en övergång till majoritetsbeslut när det gäller minimiavgifter på miljöområdet. Kristdemokraterna anser att det är viktigt att övergå till majoritetsbeslut på detta område, bland annat för att förbättra möjligheterna för en gemensam minimiavgift på koldioxidutsläpp. Detta skulle vara ett avgörande steg mot en miljövänligare utveckling i Europa. Eftersom Sverige redan har världens högsta miljöskatter skulle en europeisk miniminivå för koldioxid samtidigt förbättra svenska företags konkurrenssituation.

Undersökningar visar att alltför många medborgare accepterar svartarbete, och fler yngre än äldre. Nu måste regering och myndigheter gripa in för att dels skapa skattenivåer och system som minskar incitamenten till svartarbete och som inte på ett övermänskligt sätt utmanar medborgarnas moral, dels öka kontrollen bland de medborgargrupper som parallellt uppbär stöd/bidrag och arbetar svart. Kristdemokraterna vill föra en skattepolitik som är långsiktigt stabil, är enkel, främjar en god ekonomisk utveckling samt en god hushållning av skattemedlen. Därmed kan skattemoralen bibehållas och benägenheten till svartarbete minska.

Centerpartiet anför i motionerna Fi293 yrkande 7 av Agne Hansson m.fl. och Sk489 yrkande 1 Agne Hansson m.fl. att politiken syftar till att låta människor växa som individer och göra det möjligt för var och en att förverkliga sina drömmar. Skattepolitiken måste därför utformas så att den ger goda förutsättningar för fler företag att startas och växa, större ekonomiskt utrymme för landets familjer och inriktas på förbättringar för dem som bäst behöver ökat ekonomiskt utrymme, inte på dem som ropar högst. Därför bör skattesänkningar riktade mot småföretagande och uthållig tillväxt, låg- och medelinkomsttagare samt boende prioriteras i skattepolitiken framgent.

För att öka människors ekonomiska självbestämmande föreslås en inkomstskattereform, som fullt utbyggd innebär en skatterabatt, lika för alla, på 10 000 kr, vilket motsvarar ett grundavdrag mot kommunalskatten på drygt 30 000 kr, och en förvärvsrabatt riktad mot låg- och medelinkomsttagare, på högst 10 800 kr, som fasas in för att undanröja marginaleffekter för låginkomsttagare och där människor med högre inkomster får en förvärvsrabatt på 5 400 kr.

För att förbättra hushållens och barnfamiljernas ekonomi, föreslås avdragsrätt för barnomsorgskostnader, höjda reseavdrag som inkluderar barnomsorg samt en extra barnrabatt i beskattningen på 100 kr per barn och månad.

Sänkt skatt på hushållsnära tjänster ger utrymme för nya jobb inom sektorer där det i dag knappt finns någon vit arbetsmarknad, samt underlättar för

människor att köpa tjänster som underlättar vardagen. Det stimulerar också framväxten av nya företag inom sektorn.

Beskattningen av boende sänks genom en fortsatt frysning av taxeringsvärdena 2002, samtidigt som skattesatsen sänks. Vidare sker en övergång till beskattning av en schablonintäkt, vilket ger effekter motsvarande en fastighetsskatt på 0,9 % 2003 och 0,75 % 2004. Taxeringen av fastigheter för fastboende skiljs från den för fritidsboende. Sambeskattningen i förmögenhetsbeskattningen slopas och endast halva taxeringsvärdet ingår i underlaget för förmögenhetsbeskattning.

Arbetsgivaravgifterna sänks ytterligare, med betoning på de små företagens villkor. Genom en konstruktion där avgifterna sänks för en viss lönesumma i alla företag, undviks tröskeleffekter, samtidigt som effekten blir stor för företag med få anställda. Reduktionen av arbetsgivaravgiften ökas till 10 procentenheter från 2002 och lönesumman till två miljoner kronor (för egenföretagare 300 000 kr) från den 1 juli 2004. Sänkningen av arbetsgivaravgifterna finansieras delvis genom höjda skatter på utsläpp av kväveoxid och koldioxid i industrin, genom skatt på förbränning av sorterat avfall och höjd skatt på deponi.

Den gröna sektorn ges likvärdiga konkurrensvillkor genom att jordbrukets ryggsäck slopas.

En skattepolitik som belönar investeringar i arbete och miljö, men också styr bort från utnyttjande av ändliga naturresurser och skadliga utsläpp, bidrar till omställningen av Sverige till ett modernt land, där miljöhänsyn är en avgörande del i den framtida tillväxten.

Folkpartiet liberalerna anför i motion Fi285 yrkande 1 av Lars Leijonborg m.fl. att en långsiktig skattepolitik som stimulerar till arbete, sparande, utbildning och risktagande lägger grunden för en tillväxt som snabbt leder oss ur konjunkturproblemen. De grundläggande principerna för 1990/91 års skattereform, nämligen ”hälften kvar”, och att de allra flesta bara skall betala kommunalskatt, återupprättas. Skatteförändringarna koncentreras på de för tillväxt och jobb mest skadliga inslagen, nämligen marginalskatterna.

Genom avskaffad värnskatt, höjd brytpunkt för statlig skatt och borttagande av den s.k. LO-puckeln, uppnås den grundläggande principen – att de flesta bara skall betala 30 % i skatt, och att de med höga inkomster skall betala 50 % på de högre inkomstdelarna. Brytpunkten höjs upp till gränsen för egenavgifterna för att undvika att personer som betalar både statlig skatt och egenavgifter får marginaleffekter om ca 55 %. Den s.k. LO-puckeln bör successivt tas bort, vilket leder till en marginalskattesänkning för betydande grupper. Den s.k. värnskatten avskaffas. Den är ett brott mot skattereformen. Härigenom sänks marginalskatten med 5 procentenheter i de aktuella inkomstskikten. Ett förvärvsavdrag om 5 % av inkomsten införs, vilket sänker skatten och gör det mera lönsamt att arbeta även vid lägre inkomster. En skattereduktion, lika för alla, införs för att garantera att alla får del av en skattesänkning. Denna skattereduktion bör till en början vara 3 000 kr per person. Denna tillfaller då även pensionärer.

För att betona att barnstödet ska innebära att hänsyn i beskattningen tas till den extra försörjningsbörda föräldrar har, vill vi att utökningen av barnstödet sker i form av skattereduktion. Detta föreslås utgå med 1 450 kr per år för 2002 för att successivt öka till 2 650 kr 2004. Avdragsrätt för styrkta barnomsorgskostnader upp till ett belopp av 50 000 kr införs. Detta sänker kostnaden för barnomsorg med 1/3 och gör det lättare att vitt och hederligt komplettera med andra former av barntillsyn.

Pensionssparande utvidgas så att avdragsrätt för sparande medges upp till 1,5 basbelopp, att sparandet kan tas ut för att finansiera kompetensutveckling och att ett kvarstående sparande kan tas ut vid pensionering.

Vinstandelsstiftelser har funnits under en längre tid och ger de anställda ett ekonomiskt utbyte av ett företags framgång och vinster. Den särskilda löneskatten på avsättning till vinstandelsstiftelser bör slopas för att stimulera till en utvidgad användning av sådana system.

Arbetsgivaravgiften är en tung del i skatten på arbete. Under de närmaste åren sänks därför avgiften med 2 procentenheter för hela den privata tjänstesektorn. Den långsiktiga inriktningen är att arbetsgivaravgifternas skattedel helt tas bort.

Fördelarna med en vit marknad för hushållsnära tjänster är många. De som i dag arbetar svart får möjlighet att inordna sig i ett legalt system och som alla andra få del av förmånerna i socialförsäkringssystemen: sjukförsäkring, pension m.m.

Den lättnad i dubbelbeskattningen av bolagsinkomster som införts i Sverige är begränsad till onoterade företag. Folkpartiet har länge argumenterat för att införa regler som avskaffar dubbelbeskattningen i alla företag. Avskaffandet av dubbelskatt på utdelningar bör ske i etapper genom att den halveras, först för fysiska personer och två år senare även för juridiska personer med sikte på ett fullständigt avskaffande.

Nivån på fastighetsbeskattningen är för hög och beskattningsformen kan inte kan accepteras. I avvaktan på en grundlig reformering av fastighetsbeskattningen bör taxeringsvärdena fortsatt vara frysta. För 2001 och 2002 används de nya lägre skattesatserna, 1,0 % för egna hem och 0,5 % för flerbostadshus, men beräknat på de taxeringsvärden som gällde under 2000, försåvitt det omräknade värdet inte är lägre, då detta givetvis skall gälla. I och med detta säger vi nej till införandet av regeringens förslag till begränsningsregel, en både krånglig och byråkratisk regel som leder till såväl sambeskattning som nya marginaleffekter.

Fåmansbolagsreglerna (de s.k. 3:12-reglerna) måste förenklas. Det är otillfredsställande att frågan begravts i en utredning som knappast kan leda till någon förändring förrän år 2003, möjligen ännu senare. Vi föreslår att fåmansbolagsreglerna reformeras så att ett belopp motsvarande en medelinkomst beskattas som arbetsinkomst, resterande som kapital.

Många hävdar att beskattningen vid generationsskifte särskilt åderlåter jord- eller skogsbruk som redan kan ha små eller inga ekonomiska marginaler. I stället för att kapital dras in till staten behövs detta mycket väl på går-

darna för att trygga ett långsiktigt familj jordbruk. Folkpartiet betonar vikten av att den utredning som pågår arbetar snabbt och att regeringen så snart utredningsarbetet är avslutat återkommer till riksdagen med förslag till lagändringar som verkligen kan bidra till att underlätta generationsväxlingar i svenska familjeföretag.

Miljöpartiet anför i motion N366 yrkande 1 av Lotta Nilsson-Hedström att den fortsatta skatteväxlingen bör leda till ett heltäckande energiskattesystem som rymmer alla former av energianvändning med så långt möjligt samma skattesatser för alla kategorier av förbrukare. Anpassningen bör ske successivt på ett sådant sätt att marknadens aktörer får en rimlig omställningstid och så att den åsyftade miljöstyrningen hela tiden upprätthålls och förstärks. Målet bör vara att alla bitar fallit på plats senast 2010.

Utskottets ställningstagande

Enligt skatteutskottets mening är det, av fördelningspolitiska skäl och för att främja arbetsmarknadsdeltagande och utbildning, angeläget att på sikt eliminera de effekter som den allmänna pensionsavgiften har. Även om det rör sig om en avgift som till betydande del har sin motsvarighet i förmåner inom pensionssystemet uppfattas den av många som en skatt och bidrar till att höja den synliga marginalskatten och genomsnittsskatten. Den har härvid en fördelningsprofil som särskilt drabbar låg- och medelinkomsttagarna. Utskottet har därför ingen erinran mot regeringens planer på att ta ytterligare steg mot en fullständig kompensation för avgiften i den takt som ekonomin medger det.

Som regeringen framhåller är det av fördelningspolitiska skäl mycket angeläget att alla grupper i samhället får del av det förbättrade ekonomiska läget, och utskottet ser därför positivt på att regeringen nu avser att kompensera pensionärerna för de besparingar som gjordes under 1990-talet. Med det förslag som regeringen aviserar får så gott som alla pensionärer ca 100 kr mer i månaden. Regeringen har numera avlämnat proposition 2001/02:45 som innehåller förslaget, och utskottet kommer att behandla detta senare i höst.

Ett andra steg tas nu i den gröna skatteväxling som redovisades i budgetpropositionen för år 2001 och får på samma sätt som då finansiera en höjning av grundavdragen. En viktig utgångspunkt för strategin är målet att begränsa utsläppen av de gaser som bidrar till växthuseffekten, framför allt koldioxid. Förslaget är även i år utformat på ett sådant sätt att koldioxidskatten ges en ökad tyngd inom energibeskattningen. Genom att åtgärden på detta sätt bidrar till en effektivare energianvändning kan skatteväxlingen också underlätta en avveckling av kärnkraften.

I de budgetalternativ som redovisas av oppositionspartierna föreslås förhållandevis långtgående förändringar i den skatteskala som beslutades under skattereformen och som därefter kompletterades med ett sista steg som en fördelningspolitisk korrigerings. I samtliga alternativ ersätts regeringens förslag om en kompensation för den allmänna pensionsavgiften med långtgående skattesänkningar som medför att den skatteprofil som utvecklats på grundval

av skattereformen frångås. Utskottet är inte berett att tillstyrka en sådan inriktning.

Med det anförda ställer sig utskottet bakom den av regeringen förordade inriktningen av skattepolitiken.

I det följande går utskottet närmare in på de skatteförslag som läggs fram i de olika budgetalternativen.

FYSISKA PERSONERS INKOMSTER

Inkomstskatten för år 2002

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om höjd kompensation för pensionsavgiften, höjda grundavdrag, sänkt skatt för pensionärerna och en omvandling av skattereduktionen till ett förhöjt grundavdrag fr.o.m. år 2003. Utskottet avstyrker motionsförslagen om en annan utformning av inkomstbeskattningen år 2002 och följande år.

Jämför avvikande meningarna 1 (m), 2 (kd), 3 (c) och 4 (fp).

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår (avsnitt 8.2, yrkandena 32–34, 38–41 och 43) att inkomstreformens tredje steg genomförs år 2002. Kompensationen för pensionsavgiften höjs från 50 % till 75 % och gränsen för uttag av statlig inkomstskatt höjs. Efter dessa ändringar ligger den nedre skiktgränsen vid en taxerad inkomst på 290 100 kr och den övre vid en taxerad inkomst på 430 900 kr. Andelen personer som betalar statlig inkomstskatt beräknas år 2002 uppgå till 17 %. Regeringen föreslår också att grundavdraget höjs till 11 200 kr och att pensionärernas särskilda grundavdrag höjs på motsvarande sätt.

Regeringen tar vidare upp frågan om sänkt skatt för pensionärerna och aviserar att den särskilda skattereduktionen på 1 320 kr kommer att utvidgas till pensionärer. Avsikten är att de nya reglerna skall utformas på ett sådant sätt att också pensionärer som inte betalar preliminär skatt kan få del av en skattelättnad under år 2002.

Från och med inkomståret 2003 omfattas pensionärerna av samma skatte regler som löntagarna, och det särskilda grundavdraget har då ersatts med garantipension. Reglerna kan då förenklas genom att den nuvarande skattereduktionen omvandlas till ett höjning av grundavdraget. Regeringen föreslår att beslutet om denna förenkling fattas redan nu.

Motioner

Moderata samlingspartiet anför att låga inkomster bör skyddas från onödigt skatteuttag så att det alltid skall löna sig att arbeta. Vid den kommunala beskattningen införs ett grundavdrag på 24 200 kr och för den som har barn att försörja tillkommer ett extra grundavdrag på 15 000 kr per barn upp till 16 års ålder. Styrkta barnomsorgskostnader blir avdragsgilla upp till 50 000 kr per barn. Av förvärvsinkomsterna undantas 13 % från beskattning genom ett särskilt förvärvsavdrag. Det övre skiktet i den statliga inkomstskatten avskaffas och gränsen för uttag av statlig inkomstskatt stiger när pensionsavgiften blir fullt avdragsgill sedan kompensationen slopats. Den särskilda skattereduktionen, skattereduktion för utländska experter och reduktion för installation av bredband kan avskaffas. Slutligen slopas bestämmelsen om att arbetskadivränta som är samordnad med förtidspension skall minska det särskilda grundavdraget. Yrkandena framställs i motion Sk471 yrkandena 1–10, 36 och 39 av Carl Fredrik Graf m.fl.

Kristdemokraterna föreslår att ett grundavdrag på 24 000 kr införs vid beräkningen av den kommunala inkomstskatten och att det utformas som en statlig skattereduktion för att undvika att kommunernas inkomster påverkas. Vidare införs en skattereduktion på 4 560 kr per år. Reduktionen börjar avtrappas vid en taxerad inkomst på 276 000 kr och upphör vid en taxerad inkomst på 360 000 kr. Ett generellt förvärvsavdrag vid den kommunala beskattningen införs och uppgår till 5 % år 2002. Även detta avdrag utformas som en statlig skattereduktion för att inte minska kommunernas inkomster. Avdraget stiger till 6 % år 2003 och till 7 % år 2004 och ger hushållen ett ökat ekonomiskt utrymme och minskar därigenom margineffekterna. Kompensationen av pensionsavgiften upphör och avgiften blir helt avdragsgill som andra förmånsgrundande avgifter. Härigenom stiger gränsen för uttaget av statlig inkomstskatt så att målet att endast 15 % av inkomsttagarna skall betala inkomstskatt uppnås. År 2003 avskaffas det andra steget i den statliga inkomstskatteskalen. Styrkta barnomsorgskostnader blir avdragsgilla upp till 50 000 kr per barn och en skattereduktion på 600 kr per barn och år upp till 15 år införs fr.o.m. år 2003. Yrkandena framställs i motionerna Fi297 yrkandena 8–11, 13, 14, 42 och 43 av Alf Svensson m.fl. och Fi273 yrkandena 2–5, 7 och 8 av Kenneth Lantz m.fl.

Centerpartiet höjer grundavdraget till 20 000 kr och avskaffar samtidigt de negativa margineffekter som följer av nedtrappningen i den så kallade LO-puckeln. En förvärvsrabatt på 9 600 kr införs och skall enbart ges på inkomster från förvärvsarbete eller företagande. Förvärvsrabatten fasas in med 10 % av arbetsinkomsten upp till en årlig arbetsinkomst på 96 000 kr och ligger sedan still upp till 180 000 kr. Den trappas sedan ned med 5 % av överstigande förvärvsinkomst upp till 276 000 kr. Däröver blir förvärvsrabatten 4 800 kr. En avdragsrätt för styrkta barnomsorgskostnader införs liksom en skatterabatt på 100 kr per månad och barn mot förvärvsinkomst. År 2003, när pensionärer och löntagare beskattas på samma sätt, föreslår motionärerna att grundavdraget helt ersätts med en rak skatterabatt på 10 000 kr. Effekten av

en rak skatterabatt på 10 000 kr är ungefär lika stor som effekten av ett grundavdrag på 30 000 kr. Men för en person som även betalar statlig inkomstskatt blir effekten en annan, eftersom skatterabatten inte minskar den beskattningsbara inkomsten och därmed statsskatten. Skatterabatten har därför fördelningspolitiska fördelar. Kompensationen för egenavgifterna slopas så att dessa blir avdragsgilla. Brytpunkten för uttag av statlig skatt sätts till 290 100 kr för 2002 och indexuppräknas sedan. Dessa yrkanden framställs i motion Sk489 yrkandena 2–6, 8–11 av Agne Hansson m.fl.

Folkpartiet liberalerna föreslår att marginalskatterna sänks för stora grupper genom att den marginaleffekt som uppkommer när grundavdraget avtrappas successivt tas bort. Vidare höjs brytpunkten upp till gränsen för egenavgifterna för att undvika att personer som betalar både statlig skatt och egenavgifter får marginaleffekter om ca 55 %. Den s.k. värnskatten avskaffas och detta sänker marginalskatten med 5 procentenheter i de aktuella inkomstskikten. Ett förvärsavdrag om 5 % av inkomsten införs och gör det mera lönsamt att arbeta även vid lägre inkomster. En skattereduktion införs lika för alla för att garantera att alla får del av en skattesänkning. Skattereduktionen bör till en början vara 3 000 kr per person. I likhet med regeringens förslag låter motionärerna skattereduktionen för 2002 även tillfalla de pensionärer som faktiskt inte betalar någon skatt, för att dessa skall åtnjuta samma förstärkning av den disponibla inkomsten. En avdragsrätt för styrkta barnomsorgskostnader upp till ett belopp av 50 000 kr införs och sänker kostnaden för barnomsorg med en tredjedel och gör det enligt motionärerna lättare att vitt och hederligt komplettera med andra former av barntillsyn. För att betona att barnstödet skall innebära att det tas hänsyn till den extra försörjningsbördan i beskattningen sker utökningen av barnstödet i form av en skattereduktion. Denna föreslås utgå med 1 450 kr per år och barn för 2002 för att successivt öka till 2 650 kr 2004. Motionärerna avsätter också medel för att införa en avdragsrätt för gåvor till internationell biståndverksamhet fr.o.m. år 2002. Yrkandena framställs i motion Fi285 yrkandena 2, 4, 5 och 26 av Lars Leijonborg m.fl.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening är det positivt att ekonomin tillåter att inkomstbeskattningen successivt återställs till en profil som motsvarar det läge som råder när huvuddelen av de skattskyldiga endast betalar kommunal inkomstskatt och en andel kring 15 % också betalar statlig inkomstskatt. Den extra belastningen av den allmänna pensionsavgiften innebär en besvärande avvikelse från denna profil för skattskyldiga med arbetsinkomst och avvikelsen är särskilt kännbar för skattskyldiga med låga arbetsinkomster. I likhet med regeringen anser utskottet att det är angeläget att korrigera denna avvikelse, och utskottet har därför ingen invändning mot regeringens förslag i denna del.

Vidare ingår det en höjning av grundavdraget och det särskilda grundavdraget i regeringens förslag. Denna höjning möjliggörs genom att ett ytterligare steg nu tas inom ramen för den strategi för en grön skatteväxling som

redovisas av regeringen, och den finansieras genom de förslag om ändringar i beskattningen av energi som behandlas i ärendet. Utskottet kan för sin del tillstyrka att denna skatteväxling genomförs och har därför inte heller någon invändning mot regeringens förslag i denna del.

Som utskottet redan anfört är det av fördelningspolitiska skäl mycket angeläget att alla grupper i samhället får del av det förbättrade ekonomiska läget, och utskottet ser därför positivt på att regeringen nu avser att kompensera pensionärerna för de besparingar som gjordes under 1990-talet.

Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag. Härav följer att utskottet inte är berett att tillstyrka något av de alternativa förslagen, och utskottet avstyrker därför de aktuella motionsyrkandena.

Skattereduktion för fackföreningsavgift

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet delar regeringens bedömning att en skattereduktion bör införas för fackföreningsavgift och avgift till arbetslöshetskassa och avstyrker motionsförslagen om en annan utformning av reglerna på detta område.

Jämför avvikande meningarna 1 (m), 3 (c) och 4 (fp).

Budgetpropositionen

Regeringen bedömer (avsnitt 8.2.5) att en skattereduktion motsvarande 25 % av fackföreningsavgiften bör införas i syfte att likställa villkoren för medlemskap i en arbetsgivarorganisation respektive en arbetstagarorganisation och att bl.a. rättviseskäl också talar för att avgiften till arbetslöshetskassa omvandlas till en skattereduktion på 40 % av avgiftens belopp. Avsikten är att skattereduktionen skall tillämpas på avgifter som betalas under år 2002. Regeringen avser att återkomma till riksdagen under hösten 2001 med ett sådant förslag.

Motioner

Moderata samlingspartiet säger i sin inkomstberäkning nej till förslaget om skattereduktion för fackföreningsavgift och avgift till arbetslöshetskassa.

Centerpartiet avvisar i motion Sk489 yrkande 7 av Agne Hansson m.fl. det aviserade förslaget om en skattereduktion för fackföreningsavgifter. Motionärerna hänvisar till att en skattereduktion för fackföreningsavgifter inte behövs om den skattereform som de föreslår genomförs.

Folkpartiet liberalerna begär i motion Fi285 yrkande 3 av Lars Leijonborg m.fl. ett tillkännagivande om att de högre avgifter till arbetslöshetskassan som de förespråkar och som kompenseras via en skattesänkning kommer att vara avdragsgilla på sedvanligt sätt.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning att rättviseskäl talar för att en skatte-reduktion på 25 % för fackföreningsavgift och på 40 % för avgift till arbetslöshetskassa bör införas och börja tillämpas på avgifter som betalas under år 2002. Utskottet avstyrker följaktligen de aktuella motionsyrkandena.

Det fasta beloppet vid beskattningen av förvärsinkomster

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om att det fasta beloppet på 200 kr skall anses utgöra en kommunal inkomstskatt även vid 2003 års taxering.

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår (avsnitt 8.2.8, yrkande 29) att det fasta belopp på 200 kr som utgår vid statliga beskattningen av förvärsinkomster skall utgöra en kommunal inkomstskatt även vid 2003 års taxering.

I propositionen anförs att den statliga skatten om 200 kr under några års tid har beslutats utgöra en kommunal inkomstskatt och att detta har motiverats med kommunernas behov av medelsförstärkning. Regeringen konstaterar att kommunerna har ett visst behov av medelsförstärkning även år 2002 och föreslår därför att den fasta skatten om 200 kr skall utgöra en kommunal inkomstskatt också vid 2003 års inkomsttaxering. Av praktiska skäl föreslås att kommunerna skall erhålla en månatlig utbetalning på en tolfedel av det preliminära skattebeloppet. På detta sätt uppnås en överensstämmelse med reglerna om preliminära skatteutbetalningar till kommuner och landsting i lagen (1965:269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt, m.m.

Utskottets ställningstagande

Skatteutskottet har inte funnit någon anledning till erinran mot förslaget och tillstyrker propositionen i denna del.

Pensions- och kompetenssparande

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsförslagen om höjda avdrag för eget pensionssparande och om olika system för finansiering av individuell kompetensutveckling.

Jämför avvikande meningarna 1 (m), 2 (kd) och 4 (fp).

Gällande bestämmelser

Som ett led i finansieringen av EU-medlemskapet begränsades det allmänna avdragsutrymmet för privata pensionsförsäkringspremier och insättningar på pensionssparkonton till ett halvt basbelopp fr.o.m. den 8 april 1995. Avdragsutrymmet för den som har pensionsrätt i anställning minskades till 5 % av inkomsten mellan tio och tjugo basbelopp (prop. 1994/95:203, bet. 1994/95:SkU28).

Riksdagen beslutade i samband med behandlingen av budgetpropositionen för år 2000 att särskilda medel skulle avsättas för att stimulera individuell kompetensutveckling. Den ekonomiska ramen för detta angavs till 1,35 miljarder kronor för år 2000 och 1,15 miljarder kronor för år 2001. Medlen skall användas för ett individuellt system för kompetenssparande. Ett förslag till hur ett sådant system skulle kunna utformas har lämnats i betänkandet Individuellt kompetenssparande IKS (SOU 2000:19) i december 2000.

Utredningens förslag bereds för närvarande i Regeringskansliet. Av budgetpropositionen framgår att regeringen under våren 2002 kommer att presentera ett förslag med ikraftträdande den 1 juli 2002.

Motioner

Moderata samlingspartiet föreslår i motion Sk471 yrkande 20 av Carl Fredrik Graf m.fl. att avdraget för pensionssparande höjs till ett basbelopp fr.o.m. år 2002.

Kristdemokraternas förslag i motion Fi297 av Alf Svensson m.fl. innebär att avdraget för pensionssparande höjs till 3/4 basbelopp fr.o.m. år 2004 (yrkande 36) och att regeringens förslag om ett system för kompetenssparande ersätts med ett konto som finansieras av arbetstägaren och arbetsgivaren gemensamt (yrkande 37).

Folkpartiet liberalerna föreslår i motion Fi285 yrkande 6 av Lars Leijonborg m.fl. att pensionssparandet utvidgas så att det kan användas för att finansiera både kompetensutveckling och pension och att avdragstaket höjs till 1,5 basbelopp.

Utskottets ställningstagande

Förslagen om en höjning av avdraget för eget pensionssparande kräver finansiering och avstyrks därför av utskottet.

När det gäller enskildas möjlighet att förnya sitt kunnande har riksdagen redan avsatt medel för en stimulan för individuell kompetensutveckling i arbetslivet, och det pågår ett arbete som syftar till att klarlägga hur stimulanen bör vara utformad. Ett principförslag har avlämnats i maj 2000 (SOU 2000:51) och innebär att alla löntagare och företagare skall ha möjlighet att spara på ett eget kompetenskonto för sin framtida kompetensutveckling med en statlig skattesubvention i form av uppskjuten beskattning. Arbetsgivare som vill medverka skall ha möjlighet att avsätta medel till individens konto. Individen bestämmer dock själv till vilken typ av utbildning medlen skall

användas. När pengarna tas ut från kontot beskattas de som inkomst och därutöver utfaller en extra skattesubvention i form av en kompetenspremie.

Av budgetpropositionen framgår att regeringen under våren 2002 avser att presentera ett förslag med ikraftträdande den 1 juli 2002. Enligt utskottets mening bör det aviserade förslaget avvaktas.

Med det anförda avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Förmånsbeskattning av miljövänliga bilar

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet delar regeringens bedömning att den nuvarande jämningsregeln för miljövänliga bilar bör göras förmånligare så att justering kan göras ner till 60 % av förmånsvärdet för en jämförbar konventionell bil.

Budgetpropositionen

Regeringen bedömer (avsnitt 8.2.7) att den nuvarande jämningsregeln för miljövänliga bilar bör göras förmånligare så att justering kan göras ner till 60 % av förmånsvärdet för en jämförbar konventionell bil. De nya reglerna avses träda i kraft år 2002.

I propositionen anförs att särskilda regler om justering av bilförmån för miljöbil infördes vid 2000 års taxering för att underlätta introduktionen av miljöbilar på bilmaknaden och på så sätt skapa bättre förutsättningar för att beståndet av förmånsbilar blir miljövänligare. Reglerna gäller bilar som är utrustade med teknik för drift med miljövänligare drivmedel än bensin och dieselolja eller med elektricitet och som har ett nybilspris som är högre än nybilspriset för närmast jämförbara bil utan sådan teknik. Förmånsvärdet jämkas i sådana fall nedåt till en nivå som motsvarar förmånsvärdet för en jämförbara konventionell bil. Enligt regeringens uppfattning finns det skäl att ändra justeringsreglerna. Många av miljöbilarna har en begränsad räckvidd och vad gäller gasbilarna tar gastanken upp en stor del av bilens lastutrymme. Vidare är tillgången på tankställen för alternativa drivmedel begränsad. Värdet av förmånen kan av dessa skäl anses vara mer begränsat jämfört med en förmånsbil som drivs med konventionella drivmedel, vilket enligt regeringens mening bör komma till tydligare uttryck i värderingsreglerna så att förmånen bättre motsvarar det faktiska värdet. En förändring av justeringsregeln kan också förbättra förutsättningarna för en ökning av beståndet av miljövänligare bilar. En nedsättning bör lämpligen kunna göras med 40 % för bilar med miljömässigt klara fördelar. Ett förslag i denna fråga kräver dock noggranna överväganden och regeringen har därför för avsikt att återkomma med ett förslag under hösten 2001. Ändringen avses träda i kraft år 2002.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning att den nuvarande jämkningsregeln för miljövänliga bilar bör göras förmånligare så att justering kan göras ner till 60 % av förmånsvärdet för en jämförbar konventionell bil.

Reseavdrag

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsförslagen om höjda reseavdrag, sänkt gräns för avdragsgilla resekostnader och om att resor till dagis skall ingå.

Jämför avvikande meningarna 1 (m), 2 (kd), 3 (c) och 4 (fp).

Gällande bestämmelser

Riksdagen höjde det avdragsgilla beloppet för kostnad för resor med egen bil mellan bostad och arbetsplats och i tjänsten från 13 kr till 15 kr fr.o.m. inkomståret 1998. Samtidigt höjdes gränsen för avdragsgilla kostnader för resor mellan bostaden och arbetsplatsen från 6 000 kr till 7 000 kr per år (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:FiU1).

Det avdragsgilla beloppet för kostnader för resor med egen bil mellan bostad och arbetsplats och för resor i tjänsten och näringsverksamhet höjdes från 15 till 16 kr per mil år 2001. Avdraget för resor med förmånsbilar är härefter 9 kr (6 kr för dieseldrivna förmånsbilar) (prop. 2000/01:1, bet. 2000/01:FiU1).

Motioner

Moderata samlingspartiet föreslår i motion Sk471 av Carl Fredrik Graf m.fl. att reseavdraget höjs till 20 kr milen (yrkande 11) och att avdraget för resor med förmånsbil höjs till 10 kr per mil (7 kr för dieseldrivna bilar) (yrkande 12).

Kristdemokraterna föreslår i motionerna Fi297 yrkande 12 av Alf Svensson m.fl. (kd) och Fi273 yrkande 6 av Kenneth Lantz m.fl. att gränsen för reseavdrag sänks till 5 000 kr.

Centerpartiet föreslår i motion Sk489 av Agne Hansson m.fl. att reseavdraget höjs till 20 kr per mil (yrkande 14). Vidare föreslår dessa motionärer att resor till barnomsorg får inkluderas (yrkande 12).

Folkpartiet liberalerna föreslår i motion Fi285 yrkande 11 av Lars Leijonborg m.fl. att resor till barnomsorg inkluderas.

Utskottets ställningstagande

Reseavdraget fastställdes så sent som 1998 till 15 kr per mil och avsikten var då att tillskapa en viss marginal för att beloppet skulle kunna kvarstå under ett antal år. Härefter har avdragsbeloppet höjts med en krona till 16 kr per mil

under innevarande år. Syftet med denna höjning har varit att stimulera rörligheten på arbetsmarknaden. Enligt utskottets mening finns det inte nu någon anledning att genomföra ytterligare justeringar av dessa belopp.

När det gäller förslagen om en sänkning av gränsen för reseavdraget är detta enligt utskottets mening mindre lämpligt. Avdragsgränsen har en praktisk betydelse genom att den bidrar till att förenkla taxeringsarbetet. Utskottet anser inte att det finns skäl att nu sänka denna gräns.

När det gäller förslagen om en möjlighet att räkna in den extra tiden för att lämna barn på dagis finns det enligt utskottets mening skäl att hålla gränsdragningen kring dagens avdragsrätt för resor till och från arbetet så enkel och lättillämpad som möjligt. Att låta skattemyndigheterna beakta resan för inlämning och hämtning av barn på dagis när tidsvinsten beräknas skulle komplicera de bedömningar som måste göras i dessa fall. Härtill kommer att fördelningspolitiska invändningar kan riktas mot åtgärder som innebär att endast vissa barnfamiljer erbjuds en avdragsrätt för en del av sina levnadskostnader. Om syftet är att förbättra barnfamiljernas ekonomiska situation bör andra lösningar användas, t.ex. förbättringar av de olika stöd som i dag går direkt till barnfamiljerna.

Med det anförda avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Yrkesfiske

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsförslagen om ett tillkännagivande till regeringen om att yrkesfiskaravdrag m.m. bör införas.

Jämför avvikande meningarna 2 (kd) och 3 (c).

Bakgrund

Riksdagen har tidigare beslutat ett tillkännagivande om att regeringen efter en beredning av frågan om yrkesfiskarnas konkurrenssituation i förhållande till grannländerna skall återkomma till riksdagen med förslag som tillgodoser de krav på konkurrensneutralitet i förhållande till grannländerna som väckts i flera motioner (bet. 1996/97:SkU13).

Utredningen (Jo 1998:05) om konkurrenssituationen för det svenska yrkesfisket lade i januari 1999 fram betänkandet Yrkesfiskets konkurrenssituation (SOU 1999:3). Utredningen föreslår att det nu gällande avdraget för ökade levnadskostnader vid fiske ersätts av ett nytt avdrag benämnt yrkesfiskaravdrag. Vidare lägger utredningen fram förslag om metoder för att möjliggöra resultatutjämning vid fartygsbyte.

Regeringen har under sommaren anmält ett yrkesfiskaravdrag till kommissionen för prövning enligt statsstödsreglerna (Jo2001/2645). Enligt anmälan skall yrkesfiskaravdraget utbetalas till fiskare med yrkesfiskarlicens och uppgå till 40 000 kr per år, dock högst 20 % av inkomsten. Den planerade

stödatgården motiveras bl.a. med att de danska yrkesfiskarna har ett motsvarande stöd som godkänts av kommissionen.

Motioner

Kristdemokraterna anför i motion Fi297 yrkande 27 av Alf Svensson m.fl. att det svenska fisket verkar på en internationell marknad, där fiskefartygen lägger till och säljer fisk i ett flertal länder med påföljd att konkurrensen blir hård. Det svenska fisket måste därför ha likvärdiga skattevillkor med sina konkurrentländer. Motionärerna begär ett tillkännagivande om att ett yrkesfiskaravdrag bör införas och avsätter medel för detta avdrag och ett särskilt fiskekonto under år 2002.

Centerpartiet anför i motion MJ220 yrkande 12 av Åke Sandström att det finns ett särskilt yrkesfiskaravdrag i Danmark och Norge och att avdraget innebär att man kan få göra ett skatteavdrag för de dagar man varit till sjöss och fiskat. Ett motsvarande yrkesfiskaravdrag bör enligt motionärerna omgående införas i Sverige så att de skickliga svenska yrkesfiskarna får möjligheter att konkurrera på lika villkor. Avdraget bör gälla fr.o.m. den 1 januari 2002.

Utskottets ställningstagande

Som framgår av vad som anförts bereds frågan om införande av ett särskilt yrkesfiskaravdrag och de övriga förslag som lagts fram i betänkandet Yrkesfiskets konkurrenssituation (SOU 1999:3) nu av regeringen. Under sommaren 2001 har planerna på införande av ett yrkesfiskaravdrag anmälts till kommissionen för prövning enligt statsstödsreglerna. Enligt utskottets mening bör regeringens fortsatta beredning av förslagen nu avvaktas. Utskottet avstyrker motionsyrkandena.

Personaloptioner

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsförslaget om en översyn av beskattningen av personaloptioner.

Jämför avvikande meningarna 1 (m) och 4 (fp).

Gällande bestämmelser m.m.

En personaloption är en rättighet som ges ut enbart till anställda inom ett företag eller en företagsgrupp. Den innebär att den anställde under vissa förutsättningar i framtiden har rätt att förvärva aktier till ett i förväg bestämt pris. Optionsvillkoren är enhetliga för samtliga anställda som får del av förmånen och är ofta bestämda i en optionsplan.

Av 10 kap. 11 § inkomstskattelagen framgår dels att en skattskyldig som på grund av sin tjänst förvärvar värdepapper på förmånliga villkor skall ta upp

förmånen som intäkt det beskattningsår då förvärvet sker, dels att en skattskyldig som på grund av sin tjänst förvärvar en rätt att i framtiden förvärva värdepapper till ett i förväg bestämt pris eller i övrigt på förmånliga villkor skall ta upp förmånen som intäkt det beskattningsår då rätten utnyttjas eller överläts. Särskilda regler gäller vid in- och utflyttning. Syftet med dessa regler är att beskattningen endast skall träffa optionsrätt som är intjänad i Sverige.

Motioner

Moderata samlingspartiet avsätter i sin inkomstberäkning medel för en lättnad i beskattningen av personaloptioner.

Folkpartiet liberalerna anför i motion Fi285 yrkande 8 av Lars Leijonborg m.fl. att beskattningen av personaloptioner skyndsamt bör ses över både för dem som är långsiktigt verksamma i Sverige och dem som vistas här tillfälligt. Vid översynen bör konkurrensen från länder med förmånligare beskattningsregler tas som en utgångspunkt. Målet bör vara att den särskilda löneskatten slopas på dessa förmåner.

Utskottets ställningstagande

Optionsprogrammen innebär ett visst mått av risktagande från såväl arbetstagarens som arbetsgivarens sida. I och med att parterna – genom avtalets konstruktion – har valt att skjuta upp beskattningen till en framtida tidpunkt är det svårt att förutse storleken på de skatte- respektive avgiftsinbetalningar som krävs när beskattningen väl utlöses. Om värdet är noll har den anställde gått miste om sin löneförmån. Är värdet stort kan skyldigheten att erlägga arbetsgivaravgifter bli betungande för arbetsgivaren. Enligt utskottets mening finns det inte något bärande skäl att beskatta lön i form av optioner efter förmånligare regler än de som gäller för andra löneförmåner. Det är bara inom vissa delar av arbetsmarknaden som den här typen av löneförmåner kan erhållas, och det skulle enligt utskottets mening skapa en i det närmaste ohållbar situation om vissa grupper på detta sätt fick en förmånligare beskattning än andra grupper. Med det anförda avstyrker utskottet det aktuella motionsyrkandet.

Hushållstjänster

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsförslagen om en skattereduktion för hushållstjänster.

Jämför avvikande meningarna 1 (m), 2 (kd), 3 (c) och 4 (fp).

Gällande bestämmelser

Frågor om särskilda skatteregler för tjänstesektorn har behandlats i Tjänstutredningens betänkande Uppskattad sysselsättning (SOU 1994:43) och i

Tjänstebeskattningsutredningens betänkande Skatter, tjänster och sysselsättning (SOU 1997:17).

Motioner

Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet liberalerna föreslår i sina partimotioner att en skattereduktion för hushållstjänster införs i enlighet med ett av partierna framställt gemensamt förslag. Förslaget innebär att en skattereduktion på 50 % införs för privatpersoners betalning av arbetskostnaden inklusive moms för hushållstjänster som utförs i det egna hemmet, upp till 25 000 kr per år. Motionärerna anför att förslaget innebär att det vita priset halveras direkt vid köpet jämfört med dagens regler. Yrkandena framställs i motion Sk471 yrkande 31 av Carl Fredrik Graf m.fl. (m), Fi297 yrkande 31 av Alf Svensson m.fl. (kd), Sk489 yrkande 13 av Agne Hansson m.fl. (c) och Fi285 yrkande 10 av Lars Leijonborg m.fl. (fp).

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening skulle införandet av en särskild stimulans för tjänstesektorn i den form motionärerna föreslår innebära ett avsteg från de principer om en likformig och neutral beskattning som ligger till grund för skattereformen och som enligt utskottets mening bör gälla. Det är också kostsamt att genom stimulanser försöka skapa en tjänsteproduktion som kan konkurrera med hushållens egen tjänsteproduktion. Risken är att effekterna på sysselsättningen blir mycket små eller inga alls samtidigt som kostnaderna blir stora. De erfarenheter som man har gjort i Danmark talar för en sådan utgång. Vidare skulle en stimulans av denna typ leda till gränsdragningsproblem och ge upphov till svårkontrollerade gråzoner. Utskottet avstyrker motionsyrkandena.

Royalty

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsförslagen om skattelättnader för royalty.
Jämför avvikande meningarna 1 (m) och 2 (kd).

Gällande bestämmelser

Royalty skall enligt huvudregeln beskattas i inkomstslaget näringsverksamhet. Om royalty grundar sig på anställning eller på uppdrag eller tillfällig verksamhet som inte ingår i en näringsverksamhet skall den dock tas upp i inkomstslaget tjänst.

Motioner

Moderata samlingspartiet anför i motion Sk471 yrkande 29 av Carl Fredrik Graf m.fl. att den nuvarande beskattningen av royalty från uppfinningar och

patent i inkomstslagen näringsverksamhet och tjänst driver uppfinningsrika innovatörer i landsflykt i stället för att slå vakt om deras kompetens för att utveckla nya idéer i Sverige. Motionärerna hemställer att riksdagen fattar beslut om att royalty skall beskattas som inkomst av kapital fr.o.m. år 2002.

Kristdemokraterna anför i motion Fi297 yrkande 28 av Alf Svensson m.fl. att Sverige har en onormalt stor export av patent och uppfinningar som i stället exploateras i andra länder, och de hemställer att riksdagen beslutar att royalty skall beskattas som inkomst av kapital med en inledande tvåårig skattebefrielse.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening bör det undvikas att införa särskilda skattestimulanter för viss typ av verksamhet. Förslag om skattefrihet under begränsad tid för royaltyinkomster har tidigare föreslagits av Innovationsutredningen (SOU 1993:84), men har inte ansetts vara aktuella att genomföra. Motionsförslag om skattelättnader för royalty och patenterade uppfinningar har vid upprepade tillfällen avslagits av riksdagen och senast under våren 2001 i betänkande SkU19 Motioner om företags- och kapitalbeskattning. Utskottet avstyrker motionsyrkandena.

Beskattningen av sjömän i det nordiska skatteavtalet

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om en förlängning av den tillfälliga skattefriheten för svenska sjömän vid arbete i viss internationell trafik till 2003 års taxering.

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår (avsnitt 8.2.9, yrkande 36) att den tillfälliga skattefriheten för sjömän som arbetar på skepp från andra nordiska länder i internationell trafik förlängs med ett år.

I propositionen anføres att anställda ombord på fartyg som är registrerade i Dansk Internationalt Skibsregister (DIS) i dag är undantagna från dansk sjömansskatt och får en nettolön som är ca 30 % lägre än motsvarande bruttolön. De sjömän med hemvist i Sverige som arbetar på danska färjor med anställning hos dansk arbetsgivare kan dock enligt avtalet beskattas i Sverige för inkomsten. Med hänsyn till den svåra situation dessa sjömän oförskyllt har hamnat i har de undantagits från svensk skatt vid 2002 års taxering (prop. 2000/01:1, bet. 2000/01:FiU1). Frågan diskuteras för närvarande i den nordiska kretsen. Dessa diskussioner kommer enligt vad som anføres i budgetpropositionen att fortsätta. I avvaktan på en gemensam lösning föreslår regeringen att skattefriheten för dessa ombordanställda skall gälla även vid 2003 års taxering.

Utskottets ställningstagande

Skatteutskottet har inte funnit någon anledning till erinran mot detta förslag och tillstyrker propositionen i denna del.

JURIDISKA PERSONERS INKOMSTER

Beskattning av investmentföretag och värdepappersfonder

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om att schablonintäkten för investmentföretag skall sänkas till 1,5 % och att avdrag för utdelning i fortsättningen skall tillåtas ge upphov till underskott i investmentföretag och värdepappersfonder.

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår (avsnitt 8.5.1, yrkande 43) att schablonintäkten för investmentföretag sänks till samma nivå som för värdepappersfonder, dvs. 1,5 %, och att spärren mot underskott vid avdrag för utdelning tas bort för investmentföretag och värdepappersfonder. Ändringarna tillämpas första gången vid 2003 års taxering.

I propositionen anförs att värdepappersfonder beskattas enligt regler som liknar dem som gäller för investmentföretag men att investmentbolagen har en schablonintäkt på 2 % i stället för 1,5 %. Den högre schablonintäkten för investmentbolag har enligt vad som anförs motiverats med att investmentbolag, till skillnad från värdepappersfonderna, kan ta upp lån och att räntekostnaderna reducerar schablonintäkten. Regeringen anför att en närmare prövning av detta motiv visar att det inte är hållbart eftersom det inte beaktar det förhållandet att den slutlige ägaren, i frånvaro av avdragsrätt för räntor hos mellanhanden, har möjlighet att uppnå samma resultat genom egen upplåning. Nivån på schablonintäkten för investmentföretag bör således enligt regeringens mening sänkas till den nivå som gäller för värdepappersfonder, dvs. 1,5 %.

Vidare anförs att gällande regler för investmentföretag och värdepappersfonder innebär att avdraget för utdelning inte får föranleda underskott. Eftersom begränsningen kan försvåra för dessa att upprätthålla en jämn utdelningspolitik och då regeln närmast har karaktär av en ordningsföreskrift bör den enligt regeringens mening slopas.

Utskottets ställningstagande

Skatteutskottet har inte funnit någon anledning till erinran mot regeringens förslag och tillstyrker propositionen i denna del.

Utdelningar och kapitalvinster på företagsägda andelar

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet har inte funnit någon anledning till erinran mot regeringens bedömning att beskattningen av kapitalvinster på näringsbetingade andelar bör avskaffas.

Budgetpropositionen

Regeringen bedömer (avsnitt 8.5.2) att det är angeläget att beskattningen av kapitalvinster på näringsbetingade andelar avskaffas.

I propositionen anförts att den nuvarande beskattning av företagens kapitalvinster på andelar i dotter- och intresseföretag medför att företagens vinster beskattas både i dotterföretaget och i moderföretaget och att detta inte är önskvärt eftersom en vinst endast bör beskattas en gång i företagssektorn. Härtill kommer att dagens system många gånger kan kringgås. Frågan har utretts av 1998 års företagsskatteutredningar och de föreslår i betänkandet Utdelningar och kapitalvinster på företagsägda andelar (SOU 2001:11) att kapitalvinster på näringsbetingade andelar skall vara skattefria. I konsekvens härmed föreslås i betänkandet även att kapitalförluster vid försäljningar av näringsbetingade andelar inte längre skall vara avdragsgilla. Eftersom en sådan förändring av skattebestämmelserna kan ge upphov till oönskade skatteplaneringsåtgärder föreslås även nya och utvidgade regler för beskattning av s.k. CFC-bolag (controlled foreign company). Regeringen anför att det pågår ett intensivt arbete med dessa frågor inom Regeringskansliet men att frågornas omfattning och komplexitet innebär att ett lagförslag till riksdagen kan lämnas tidigast under våren 2002.

Utskottets ställningstagande

Skatteutskottet har inte funnit någon anledning till erinran mot regeringens bedömning.

Företagsbeskattning, ägarbeskattning

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsförslagen om slopad skatt på aktieutdelning, slopat noteringsvillkor i lex Asea-reglerna, införande av ett permanent riskkapitalavdrag, ändrade betalningsregler för F-skatt, m.m.

Jämför avvikande meningarna 1 (m), 2 (kd) och 4 (fp).

Gällande regler m.m.

Frågan om s.k. enkelbeskattning och dess inverkan på företagsinvesteringarna har utretts av 1992 års företagsskatteutredning. Utredningen avvisade i betänkandet En lättnad i dubbelbeskattningen av mindre företags inkomster (SOU 1996:119) ett generellt slopande av dubbelbeskattningen som ett medel att förbättra villkoren för företagande.

Genom lagstiftning under hösten 1996 (prop. 1996/97:45, bet. 1996/97:SkU13), som har kompletterats under våren 1997 (prop. 1996/97:150, bet. 1996/97:FiU20), har riksdagen genomfört lättnader i beskattningen av utdelning och kapitalvinst på aktier i onoterade företag fr.o.m. 1998 års taxering. Lättnaderna ersatte det riskkapitalavdrag som införts tidigare.

En möjlighet för publika aktiebolag att återköpa egna aktier har införts i den associationsrättsliga regleringen fr.o.m. den 10 mars 2000 (prop. 1999/2000:34, bet. 1999/2000:LU9). Skattereglerna har anpassats till denna nya möjlighet (prop. 1999/2000:38, bet. 1999/2000:SkU12).

För att underlätta för koncerner att omstrukturera har svenska aktiebolag sedan 1991 års taxering en möjlighet att skjuta upp beskattningen när verksamheten delas upp genom att samtliga aktier i ett eller flera dotterföretag delas ut till ägarna (lex Asea). En förutsättning är bl.a. att andelarna i moderföretaget är noterade.

Motioner

Moderata samlingspartiet föreslår i motion Sk471 av Carl Fredrik Graf m.fl. att skatten på aktieutdelning slopas fr.o.m. 2002 års vinster (yrkande 28) och att noteringsvillkoret i de s.k. lex Asea-reglerna om uppskov med skatten på vissa aktieutdelningar slopas (yrkande 32).

Kristdemokraterna föreslår i motion Fi297 av Alf Svensson m.fl. (kd) att en skattereduktion (riskkapitalavdrag) införs för den som direkt eller indirekt via ett företag eller en fond köper nyemitterade aktier i onoterade bolag upp till 100 000 kr. Riskkapitalavdraget skall vara permanent och införas år 2002 (yrkande 19). Även dessa motionärer föreslår att beskattningen av utdelning på aktier slopas (yrkande 32). Samtidigt slopas de större aktiebolagens möjlighet till återköp av egna aktier (yrkande 29). Bolagsskatten höjs till 30 % för att delvis finansiera slopad förmögenhetsskatt och slopad skatt på aktieutdelningar (yrkande 30). För att stimulera nybyggnation bör direktavskrivning med 50 % tillåtas för hyresrätter i områden med bostadsbrist (yrkande 46).

Folkpartiet liberalerna föreslår i motion Fi285 av Lars Leijonborg m.fl. att skatten på aktieutdelningar slopas (yrkande 12), att företagare får en möjlighet att betala in preliminär F-skatt i förhållande till faktiskt intjänad inkomst fr.o.m. år 2002 (yrkande 22) och att inbetalningsdagen skall avgöra om betalning av preliminärskatt har gjorts i rätt tid fr.o.m. år 2002 (yrkande 23).

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening visar de utredningar som gjorts på området att en slopad skatt på aktieutdelningar inte är ett verksamt medel för att förbättra de större företagens villkor. Tillgången till en internationell kapitalmarknad gör att beskattningen av sparande endast i begränsad omfattning inverkar på företagets investeringsbenägenhet.

För små och medelstora företag som inte i alla avseenden har tillgång till den internationella kapitalmarknaden kan emellertid inte bortses från att den personliga kapitalbeskattningen inverkar på avkastningskravet och därmed i viss mån fungerar som en skatt på företagets investeringar. I skattelagstiftningen har detta förhållande beaktats genom de särskilda lättnader som sedan 1997 gäller vid beskattningen av utdelningar och kapitalvinster på onoterade aktier. Dessa skattelättnader ersatte ett tidigare riskkapitalavdrag.

Utskottet anser att en generell sänkning av skatten på ägarnas sparande i aktier inte är en effektiv metod för att förbättra villkoren för företagandet och avstyrker därför motionsyrkandena om slopad skatt på aktieutdelning och även förslaget om införande av ett riskkapitalavdrag.

Möjligheten för publika aktiebolag att återköpa egna aktier är enligt utskottets mening en anpassning till vad som gäller i flertalet europeiska länder och syftar till att skapa nya möjligheter för aktiebolag att föra tillbaka överskottsmedel till aktieägarna. Målet är ett effektivare utnyttjande av bolagens och näringslivets resurser, och åtgärden innebär en betydande lättnad i kapitalbeskattningen för de berörda bolagen. Frågan om en motsvarande möjlighet för privata bolag ingår i den pågående översynen av 3:12-systemet. Utskottet är inte berett att tillstyrka att denna möjlighet nu avskaffas och avstyrker därför det aktuella motionsyrkandet.

Lex Asea-reglerna gör det möjligt för en koncern att omstrukturera genom att dela ut ett dotterbolag eller en dotterkoncern till ägarna. Under vissa villkor medges ägarna uppskov med beskattningen av en sådan utdelning, och skatt tas ut först när ägaren i sin tur avyttrar aktierna. Reglerna har senast omarbetats i anslutning till att en generell skatterättslig reglering av fusioner och fissioner infördes (prop. 1998/99:15, bet. 1998/99:SkU5). Härvid infördes bl.a. lättnader i det s.k. noteringsvillkoret. Lättnaden innebar att kravet på notering på A-listan ersattes med ett krav på marknadsnotering. Ett motionsyrkande om att noteringskravet skulle släppas helt avstogs av utskottet med hänvisning till att noteringen behövs när anskaffningsvärdet på aktierna i det utdelande bolaget skall fastställas och att avsaknaden av ett marknadsvärde antagligen skulle leda till praktiska problem med tillämpningen av dessa regler. Utskottet har inte ändrat uppfattning i denna fråga och avstyrker därför motionsyrkandet om ett slopande av noteringsvillkoret.

Värdeminskningssavdrag för byggnad medges enligt avskrivningsplan och beräknas med hänsyn till den tid byggnaden anses kunna utnyttjas. Av RSV:s rekommendationer framgår att hyresfastigheter normalt kan skrivas av med 2 % per år. En engångsnedskrivning för just hyresfastigheter i vissa områden skulle enligt utskottets mening innebära ett avsteg från de principer om kon-

kurrensneutralitet vid beskattningen som ligger bakom skattereformen och framstår som svårhanterlig inom ramen för skattesystemet. Behovet av stimulans för bostadsbyggandet bör enligt utskottets mening i första hand tillgodoses utanför skattesystemet, och regeringen har också i år infört ett tillfälligt investeringsbidrag i syfte att främja nyproduktionen av hyreslägenheter, särskilt i tillväxtregioner. Investeringsbidraget förväntas bidra till en ökad produktion av hyresbostäder tillgängliga för bredare inkomstgrupper. Utskottet avstyrker med det anförda det aktuella motionsförslaget.

När det gäller ansvaret för att inbetalningar till skattekontot kommer i tid anser utskottet att det är en fördel att ha en ordning som stämmer överens med civilrättsliga principer om hur betalning och redovisning görs i andra sammanhang. Utskottet är inte berett att tillstyrka en återgång till de äldre principerna för dessa skattebetalningar och avstyrker motionsyrkandet.

Slutligen har utskottet när det gäller förslaget om inbetalning av F-skatt i förhållande till faktiskt intjänad inkomst uppfattningen att schablonberäkningen vid debitering av F-skatt är en förenklande och arbetsbesparande metod. Utskottet avstyrker förslaget.

Med det anförda och då utskottet inte är berett att tillstyrka att bolagskatten höjs till 30 % avstyrker utskottet de aktuella motionsyrkandena.

De särskilda reglerna för fåmansaktiebolag

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsförslagen om ändrade klyvningsregler för fåmansföretagen, om slopad arvsskatt på arbetande kapital och om särskilda regler när likviden för ett fåmansföretag utgörs av aktier som inte får säljas under viss tid.

Jämför avvikande meningarna 1 (m), 2 (kd) och 4 (fp).

Gällande regler m.m.

I 57 kap. inkomstskattelagen (1999:1229) finns särskilda regler om fördelning mellan tjänst och kapital av utdelningar från och kapitalvinst vid försäljning av aktier i fåmansföretag. Dessa regler omfattar bl.a. delägare som är verkamma i fåmansföretaget i betydande omfattning och som därmed anses inneha s.k. kvalificerade andelar. Reglerna skall garantera att inkomster som härrör från delägarnas arbetsinsatser i bolaget beskattas på samma nivå som förvärvsinkomster och inte enligt den proportionella skattesats om 30 % som gäller för utdelningar och kapitalvinster. Fåmansföretagsreglerna fanns tidigare i den numera upphävda 3 § 12–12 e mom. lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt, och i dagligt tal kallas de fortfarande 3:12-reglerna.

Motioner

Moderata samlingspartiet tar i motion Sk491 yrkande 13 av Carl Fredrik Graf m.fl. upp den situation som uppkommer när ett fåmansbolag säljs mot en likvid i aktier som inte får lösas in direkt. Om uppskov begärs med beskattningen av vinsten och de mottagna aktierna sedan sjunker i värde ger detta en förlust som kan dras av i inkomstslaget kapital. Skatteeffekten av detta avdrag är dock lägre än den beskattning som träffar den tjänstebeskattade delen av vinsten. Resultatet är att skatt till någon del måste betalas för den tjänstebeskattade vinsten även om de mottagna aktierna helt förlorat sitt värde. I avvaktan på att detta problem löses föreslår motionärerna att vinsten i dess helhet får beskattas i inkomstslaget kapital i dessa fall. Reglerna bör tillämpas fr.o.m. den 1 januari 2001.

Kristdemokraterna föreslår i motion Fi297 av Alf Svensson m.fl. att de nuvarande 3:12-reglerna ersätts med enklare regler så att kapitalbeskattning kan tillämpas på utdelning utöver ett belopp som kan betraktas som marknadsmässig lön (yrkande 45). De föreslår också att arvsskatten på bundet kapital slopas vid generationsskiften (yrkande 38).

Folkpartiet liberalerna föreslår i motion Fi285 yrkande 18 av Lars Leijonborg m.fl. att 3:12-reglerna ändras så att fåmansbolagsägare tjänstebeskattas upp till ett belopp som motsvarar medelinkomsten och i övrigt under kapital.

Utskottets ställningstagande

Regeringen tillsatte 1999 den s.k. 3:12-utredningen. Den har två huvuduppgifter dels en översyn av de särskilda reglerna för aktiva ägare i fåmansaktiebolag (bl.a. analyser av alternativa underlag för inkomstklyvning), dels en översyn av arvs- och gåvoskattereglerna vid generationsskiften av företagsförmögenhet. Enligt direktiven skulle utredningen vara klar den 31 oktober 2001. Utredningsarbetet har dock fördröjts bl.a. genom byte av särskild utredare, vilken begärt förlängd utredningstid till den 31 maj 2002, och det framgår av budgetpropositionen att regeringen avser att besluta om en sådan förlängning.

I budgetpropositionen anförs att de stora problemen i generationsskiftesfrågorna gäller den bristande samordningen mellan arvs- och gåvobeskattning, förmögenhetsbeskattning och inkomstbeskattningen. Utredningens arbete är dock förhållandevis långt framskridet, och regeringen ämnar återkomma med förslag till lösningar på dessa problem när utredningen slutfört sitt arbete.

För de grundläggande 3:12-frågorna kvarstår enligt vad regeringen anför ett betydande arbete för utredningen. Detta gäller prövning och eventuell konstruktion av alternativa underlag för inkomstklyvning (enkelbeskattat eget kapital och schablonlönemodell), liksom bedömning av klyvningsröntans höjd och av reglerna för den skattemässiga behandlingen av förluster (inklusive samspelet mellan de grundläggande 3:12-reglerna och reglerna om uppskov vid andelsbyten). Även i denna del avser regeringen att komma med förslag

till förändringar efter det att utredningen utfört sitt arbete och regeringen prövat dess förslag.

Enligt utskottets mening finns det inte någon anledning för riksdagen att föregripa 3:12-utredningens arbete genom att nu fatta beslut om principerna för delningen av kapitalinkomster från fåmansbolag eller om särskilda undantag från arvsbeskattningen vid generationsskiften.

Även den komplicerade frågan om samspelet mellan 3:12-reglerna och uppskovsreglerna vid förluster ingår i 3:12-utredningens uppdrag, och utskottet anser att resultatet av utredningens arbete bör avvaktas även i denna del. De eventuella justeringar som kan behövas för dessa situationer kan enligt utskottets mening inte motivera att dessa fall får en ren kapitalbeskattning i avvaktan på att utredningens arbete slutförs.

Med det anförda avstyrker utskottet de aktuella motionsyrkandena.

SOCIAL- OCH ARBETSGIVARAVGIFTER

Löneskatt på vinstandelar

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsförslaget om slopad särskild löneskatt på vinstandelar.

Jämför avvikande meningarna 3 (c) och 4 (fp).

Gällande regler m.m.

Sedan den 1 januari 1997 tas särskild löneskatt ut på bidrag som en arbetsgivare lämnar till en vinstandelsstiftelse (prop. 1996/97:21, bet. 1996/97:FiU1). I propositionen framhölls att en av grundtankarna bakom skattereformen är att alla typer av förvärvsinkomster skall behandlas likformigt.

Vad beträffar utbetalning från en vinstandelsstiftelse finns sedan den 1 januari 1993 en möjlighet till befrielse från socialavgifter (i vissa fall särskild löneskatt). Villkoren är att de bidrag som arbetsgivaren lämnat skall ha varit avsedda att vara bundna under minst tre kalenderår, tillkomma en betydande del av de anställda och lämnas till dem på likartade villkor. Om dessa villkor inte är uppfyllda eller om ersättning lämnas till bl.a. delägare eller företagsledare i ett fåmansbolag gäller i princip inte sådan avgiftsfrihet.

Motioner

Centerpartiet har i annat sammanhang framställt ett yrkande som syftar till lättnader i beskattningen av vinstandelssystem.

Folkpartiet liberalerna anför i motion Fi285 yrkande 7 av Lars Leijonborg m.fl. att vinstandelsstiftelser inom företag har goda förutsättningar att bidra till ökat engagemang och ökad delaktighet för de anställda och att den sär-

skilda löneskatten på avsättning till vinstandelsstiftelser bör slopas för att stimulera till en utvidgad användning av sådana system.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening är uttaget av särskild löneskatt på avsättningar till vinstandelsstiftelser en följd av principerna om likformig beskattning. Utskottet har vid ett antal tillfällen avstyrkt yrkanden om ett slopande av löneskatten på dessa avsättningar. Det finns skäl att framhålla att en särskild stimulans för vinstandelsstiftelserna har införts genom att utbetalningarna under vissa villkor är undantagna från socialavgift. Utskottet avstyrker motionsyrkandet.

SKATT PÅ EGENDOM

Fastighetsbeskattning

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om en sänkning av fastighetsskatten på småhus och hyreshus (bostadsdelen) och delar regeringens bedömning att omräkningsförfarandet bör ersättas med en förenklad taxering mitt emellan de allmänna fastighetstaxeringarna och regeringens bedömning att en dämpningsregel bör införas.

Utskottet avstyrker motionsförslagen om frysta taxeringsvärden, sänkt eller slopad fastighetsskatt, reducerat underlag för fastighetsskatten, m.m.

Jämför avvikande meningarna 1 (m), 2 (kd), 3 (c) och 4 (fp).

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår (avsnitt 8.3.1, yrkande 30) att fastighetsskatten för småhus sänks från 1,2 till 1,0 % och att fastighetsskatten för hyreshus (bostadsdelen) sänks från 0,7 till 0,5 %. Sänkningen skall gälla retroaktivt fr.o.m. den 1 januari 2001.

Regeringen bedömer (avsnitten 8.3.2 och 8.3.3) att omräkningsförfarandet bör avskaffas och ersättas av regler om en förenklad fastighetstaxering mellan de allmänna fastighetstaxeringarna så att omtaxering sker vart tredje år. En dämpningsmekanism bör införas som innebär att en höjning av taxeringsvärdet vid en allmän taxering eller en förenklad omtaxering fördelas på taxeringsåret och de båda följande åren.

I propositionen anförs att återgången till omräknade taxeringsvärden den 1 januari 2001 kombinerats med olika åtgärder för att begränsa genomslaget av de kraftiga förändringar av taxeringsvärdena som var att vänta. Fastighetskatteuttaget begränsades genom en sänkning av fastighetsskatten för småhus

från 1,5 till 1,2 % och genom en sänkning av fastighetsskatten för hyreshus från 1,5 till 0,7 %. Vidare inleddes ett arbete med en begränsningsregel som skall gälla retroaktivt fr.o.m. den 1 januari 2001. Begränsningsregeln innebär att fastighetsskatten i princip inte skall överstiga 5 % av hushållets sammanlagda inkomster. Den kommer i första hand att omfatta låginkomsttagare och pensionärer.

Sedan beslutet om en sänkning av fastighetsskatten fattades har det enligt vad som anförs i propositionen visat sig att priserna på småhus i framför allt storstadsområdena och vissa skärgårdsområden fortsatt att öka kraftigt. Även medelinkomsttagare kan därför – trots den redan beslutade sänkningen av skattesatsen för innevarande år – få en betydande skattehöjning. Mot denna bakgrund anser regeringen att det finns skäl att ytterligare sänka skattesatsen för småhus till 1,0 % fr.o.m. den 1 januari 2001.

Även för hyreshus (bostadsdelen) gör regeringen bedömningen att skattesatsen bör sänkas samt att sänkningen, på samma sätt som beträffande småhusen, görs retroaktiv. Syftet är att skapa förutsättningar för lägre hyresnivåer och stimulera till ökad produktion av hyresrätter. Regeringen föreslår att skattesatsen för hyreshus (bostadsdelen) sänks till 0,5 % fr.o.m. den 1 januari 2001.

När det gäller omräkningsförfarandet anför regeringen att Fastighetstaxeringsutredningens förslag (SOU 2000:10) om att omräkningsförfarandet skall ersättas med en förenklad fastighetstaxering mitt emellan de allmänna fastighetstaxeringarna bör genomföras och att det förenklade förfarandet bör omfatta småhus-, lantbruks- och hyreshusenheter. Omräkning för respektive kategori av fastigheter bör göras fram till dess att fastigheterna blir föremål för en allmän eller en förenklad fastighetstaxering. En särskild dämpningsregel bör införas för att undvika att den treåriga omtaxeringsperioden leder till kraftiga språngvisa höjningar. I princip bör reglerna innebära att en höjning fördelas över taxeringsåret och de båda följande åren.

I propositionen anförs vidare att fastighetsbeskattningen bör utredas på nytt. Ett sådant utredningsuppdrag bör emellertid enligt regeringens mening ges en annan inriktning än de många utredningar som tidigare behandlat frågan. En ny utredning bör ges möjlighet att pröva lösningar som kan innebära avsteg från nu gällande principer för fastighetsbeskattningen under förutsättning att de fördelningsmässiga konsekvenserna är acceptabla. Regeringen avser att så snart som möjligt återkomma med utredningsdirektiv.

Motioner

Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet liberalerna anför i flera motioner att de ökade taxeringsvärdena blivit en chock för många människor i landets tillväxtregioner och i attraktiva fritidsområden och att stora grupper kommer att drabbas av en skattehöjning också med den sänkning av skattesatserna som regeringen föreslår. För att komma till rätta med detta förhållande föreslår de att taxeringsvärdena åter fryses. Med verkan fr.o.m. den 1 januari 2001 skall fastighetsskatt inte få tas ut på ett

underlag som överstiger 1997 års taxeringsvärden. Yrkanden med denna inriktning framställs i motionerna Fi281 av Gunnar Hökmark m.fl. (m, kd, c, fp), Sk471 yrkande 21 av Carl Fredrik Graf m.fl. (m), A318 yrkande 7 av Mikael Odenberg m.fl. (m), Fi241 yrkande 1 av Kent Olsson och Inger René (m), Fi297 yrkande 16 av Alf Svensson m.fl. (kd), Sk488 yrkande 3 av Kenneth Lantz m.fl. (kd), Sk489 yrkande 15 av Agne Hansson m.fl. (c), Sk490 yrkande 1 av Rolf Kenneryd m.fl. (c), MJ220 yrkande 8 av Åke Sandström (c), Fi285 yrkande 13 av Lars Leijonborg m.fl. (fp), Sk487 yrkande 1 av Karin Pilsäter m.fl. (fp) och Fi281 av Gunnar Hökmark m.fl. (m, kd, c, fp).

I motioner från *Moderata samlingspartiet* föreslås vidare att fastighetsskatten för småhus sänks till 0,9 % år 2002, till 0,8 % år 2003 och till 0,7 % år 2004, att endast halva markvärdet skall ligga till grund för fastighetsskatteuttaget för bostäder och att schablonbeskattningen av fastigheter som ägs av bostadsrättsföreningar slopas. Vidare begärs tillkännagivanden om att fastighetsskatten skall slopas på sikt och om betydelsen av en sänkt fastighetsskatt för barnfamiljer och boende i Stockholm. Yrkanden med denna inriktning framställs i motionerna Sk471 yrkandena 22–24 av Carl Fredrik Graf m.fl., A318 yrkande 7 av Mikael Odenberg m.fl., Fi241 yrkandena 2 och 3 av Kent Olsson och Inger René, Fi246 av Karin Enström, Fi255 av Berit Adolfsson och N319 yrkande 7 av Margareta Cederfelt m.fl.

Kristdemokraterna anför att fastighetsskatten bör avvecklas på sikt så att kommunerna i stället kan ta ut en låg avgift för täckande av kostnader för gatuunderhåll, brandförsvaret och annan kommunal service kopplad till fastigheten. Begränsningsregeln avvisas eftersom frysningsreglerna av taxeringsvärdena på 1997 års nivå sänker fastighetsskatteuttaget kraftigt. Dessa yrkanden återfinns i motionerna Fi297 yrkandena 15 och 41 av Alf Svensson m.fl., Fi298 yrkande 4 av Per Landgren m.fl. och Sk488 yrkande 1 av Kenneth Lantz m.fl.

Centerpartiet föreslår i motion Sk489 av Agne Hansson m.fl. att frysningsreglerna av taxeringsvärdena kombineras med en sänkning av fastighetsskatten för småhus till 1,1 % år 2002 (yrkande 16). Den av regeringen aviserade begränsningsregeln innebär enligt motionärerna att en ny form av sambeskattningsregler införs, och de anser därför att det kommande förslaget bör avvisas (yrkande 21). Även de aviserade förslagen om en dämpningsmekanism (yrkande 23) och om ett nytt omräkningsförfarande (yrkande 22) bör avvisas. När det gäller fastighetsskatten för hyreshus framgår det att motionärerna biträder den sänkning som regeringen föreslår och att de på sikt vill avskaffa fastighetsskatten på flerfamiljshus. För att minska skatten på hyresboende föreslår motionärerna också att mervärdesskatten på fastighetsskötsel i egen regi slopas (yrkande 24).

Folkpartiet liberalerna föreslår att fastighetsskatten ersätts med en schablonintäkt som innebär en kraftig sänkning från dagens nivå och att det införs specialregler, utan marginaleffekter och sambeskattningsregler, för särskilt attraktiva områden. Vid taxeringen bör ett rullande genomsnitt på 5–7 år användas för att undvika fluktuationer. Bostadsrätterna bör stegvis överföras till en beskattningsregler efter marknadsvärde. Yrkanden med denna inriktning framställs i

motionerna Fi285 yrkande 14 av Lars Leijonborg m.fl., Bo324 yrkande 10 av Lars Leijonborg m.fl. och Sk487 yrkande 3 av Karin Pilsäter m.fl.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening är det angeläget att taxeringsvärdena inte på nytt frikopplas från marknadsvärdet och det är därför viktigt att omräkningen av taxeringsvärdena får fortsätta till dess nya regler kan antas för fastighetstaxeringen. De kraftiga förändringar av taxeringsvärdena som uppkommit den 1 januari 2001 har motverkats genom en rad åtgärder som redan nu har en sådan omfattning att de ändrade taxeringsvärdena inte ger någon ökad inkomst för staten. Fastighetsskattesatserna har sänkts genom beslut under hösten 2000, och en begränsningsregel för särskilt utsatta grupper kommer att införas med verkan fr.o.m. år 2001. Som framgår under följande rubrik har också förmögenhetsbeskattningen justerats. Regeringen föreslår nu att ytterligare åtgärder vidtas i syfte att dämpa effekten av de förändrade taxeringsvärdena och, när det gäller hyreshusen, att förbättra förutsättningarna för lägre hyresnivåer och stimulera till en ökad produktion av hyresrätter. En utgångspunkt för utskottets ställningstagande är att omräkningen av taxeringsvärdena bör fortsätta, och utskottet är därför inte berett att tillstyrka motionärernas förslag om en omedelbar återgång till tidigare taxeringsvärden.

Även om det är viktigt att kopplingen till marknadsvärdet nu upprätthålls via omräkning av taxeringsvärdena finns det anledning att överväga en övergång till den metod som Fastighetstaxeringsutredningen föreslagit och som innebär att en förenklad omtaxering görs mellan de allmänna fastighetstaxeringarna. En nackdel är att även en treårig omtaxeringsperiod kan ge upphov till språngvisa taxeringsvärdeshöjningar, som kan vara svåra att acceptera. Som regeringen anfört finns det därför skäl att komplettera metoden med en särskild dämpningsmekanism som gör att höjningar slås ut över en hel omtaxeringsperiod. Utskottet har inte funnit någon anledning till erinran mot regeringens bedömning att en reform med denna inriktning bör genomföras och successivt få ersätta det nuvarande omräkningsförfarandet. Utskottet avstyrker följaktligen motionsförslagen om att planerna på en sådan reform skall avvisas av riksdagen.

I vissa motioner riktas invändningar mot planerna på en begränsningsregel för utsatta grupper. En utgångspunkt för beslutet att låta de omräknade taxeringsvärdena slå igenom den 1 januari 2001 har varit att en begränsningsregel som ger ett skydd för särskilt utsatta grupper skall införas och gälla fr.o.m. den 1 januari 2001, och utskottet utgår därför vid sin inkomstberäkning från att en sådan regel införs. Även i denna del avstyrker utskottet motionsyrkandena. Utskottet kommer senare under hösten att ta ställning till den närmare utformningen av denna regel vid sin behandling av proposition 2001/02:3 En begränsningsregel för fastighetsskatten, m.m.

Även om en rad åtgärder vidtagits för att begränsa effekterna av övergången till omräknade taxeringsvärden gör regeringen bedömningen att ytterligare åtgärder nu bör vidtas. Priserna på småhus har fortsatt att öka kraftigt i

storstadsområdena och vissa skärgårdsområden, och även medelinkomsttagare kan med gällande skattesatser få en betydande skattehöjning. Som regeringen anför finns det därför anledning att ytterligare sänka fastighetsskatten för småhus från 1,2 % till 1 % med retroaktiv verkan fr.o.m. den 1 januari 2001. I likhet med regeringen gör utskottet bedömningen att också skattesatsen för hyreshus bör sänkas för att skapa förutsättningar för lägre hyresnivåer och stimulera till en ökad produktion av hyresrätter. Som regeringen föreslår bör skattesatsen sänkas från 0,7 till 0,5 %, och sänkningen bör på samma sätt som beträffande småhusen ges retroaktiv verkan fr.o.m. den 1 januari 2001. Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag i denna del. Motionsförslagen om att andra fastighetsskattesatser eller reducerade underlag skall tillämpas under perioden 2002–2004 avstyrks.

Av det anförda framgår att utskottet inte heller är berett att nu tillstyrka tillkännagivanden eller beslut om att fastighetsskatten på längre sikt skall ersättas med andra beskattnings- eller avgiftsformer eller helt avskaffas eller att vissa kategorier av fastigheter skall få en ändrad behandling. Fastighetsbeskattningskommittén har i sitt slutbetänkande Likformig fastighetsbeskattning (SOU 2000:34) lagt fram en rad konkreta förslag som för närvarande bereds inom Regeringskansliet, och det finns enligt utskottets mening anledning att avvakta resultatet av regeringens beredning av dessa förslag. Härtill kommer att regeringen aviserat att fastighetsbeskattningen skall utredas på nytt och nu på ett mer förutsättningslöst sätt än tidigare. Utskottet avstyrker med det anförda de återstående motionsförslagen angående beskattningen av fastigheter.

När det gäller motionsförslaget om att slopa mervärdesskatten på fastighetsskötsel i egen regi är bakgrunden till denna bestämmelse att många fastighetsförvaltande företag, bl.a. bostadsförvaltningsföretagen, inte är skyldiga att ta ut mervärdesskatt i sin verksamhet och därför inte heller kan dra av den mervärdesskatt som fristående fastighetsskötare debiterar. För att undvika att bostadsförvaltarna och andra mervärdesskattebefriade företag av skatteskäl helt går över till fastighetsskötsel i egen regi har sådan egenregiverksamhet belagts med mervärdesskatt om kostnaden överstiger ett visst belopp. Regeln tillkom i samband med 1990 års skattereform och i ärendet framställde bl.a. Byggentreprenörerna, Småföretagarnas riksorganisation och Sveriges Städ-entreprenörers förbund krav på en skärpning av regeln (prop. 1989/90:111, bet. 1989/90:SkU31).

Enligt utskottets mening syftar denna beskattning till att förhindra konkurrensnedvidande effekter av den mervärdesskattefrihet som gäller för bostadsförvaltare och vissa andra fastighetsförvaltare, och utskottet är inte berett att tillstyrka att denna beskattningsregel slopas. I sammanhanget vill utskottet framhålla att regeringen i år infört ett tillfälligt investeringsbidrag i syfte att främja nyproduktionen av hyreslägenheter, särskilt i tillväxtregioner. Investeringsbidraget förväntas bidra till en ökad produktion av hyresbostäder tillgängliga för bredare inkomstgrupper. Utskottet avstyrker även motionsförslaget om slopad mervärdesskatt på fastighetsskötsel i egen regi.

Förmögenhetsskatt

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om höjda fribelopp för uttaget av förmögenhetsskatt och avstyrker motionsförslagen om slopad sambeskattnings, sänkta skattesatser, avskaffande av förmögenhetsskatten, m.m.

Jämför avvikande meningarna 1 (m), 2 (kd), 3 (c) och 4 (fp).

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår (avsnitt 8.4, yrkande 37) att fribeloppet för uttag av förmögenhetsskatt höjs från 1 000 000 kr till 1 500 000 kr för ensamstående och från 1 500 000 kr till 2 000 000 kr för sambeskattade par. De nya fribeloppen skall gälla fr.o.m. 2003 års inkomsttaxering.

I propositionen anför regeringen att en av de åtgärder som vidtogs för att begränsa effekterna av övergången till omräknade taxeringsvärden den 1 januari 2001 var en höjning av fribeloppet för uttag av förmögenhetsskatt fr.o.m. 2002 års inkomsttaxering. Fribeloppet höjdes från 900 000 kr till 1 000 000 kr för ensamstående och från 900 000 kr till 1 500 000 kr för sambeskattade par. Regeringen anför att en ytterligare begränsning av förmögenhetsskatteeffekterna av höjda taxeringsvärden bör genomföras och föreslår att fribeloppen höjs till 1 500 000 kr för ensamstående och 2 000 000 kr för sambeskattade par. Antalet skattskyldiga till förmögenhetsskatt beräknas minska med drygt 42 % från 520 000 till 300 000 och antalet småhusägare som betalar förmögenhetsskatt beräknas minska från 280 000 till 160 000.

Motioner

Moderata samlingspartiet föreslår i motion Sk471 av Carl Fredrik Graf m.fl. att sambeskattnings av förmögenhet slopas (yrkande 25), att fribeloppet höjs till 2 000 000 kr år 2002 (yrkande 26) och att förmögenhetsskatten slopas helt år 2003 (yrkande 27). Också i motion Fi205 av Margareta Cederfelt föreslås att sambeskattnings slopas år 2002.

Kristdemokraterna föreslår i motionerna Fi297 yrkandena 33–35 av Alf Svensson m.fl. och Sk488 yrkandena 4 och 5 av Kenneth Lantz m.fl. att fribeloppet för sambeskattade par höjs till 3 000 000 kr år 2002 (yrkandena 33 och 34) och att förmögenhetsskatten sedan avvecklas med 0,5 % per år (yrkande 34).

Centerpartiet föreslår i motion Sk489 av Agne Hansson m.fl. att sambeskattnings av förmögenhet avskaffas år 2002 (yrkande 19) och att småhusen skall tas upp till halva taxeringsvärdet vid förmögenhetsbeskattnings fr.o.m. år 2003 (yrkande 20).

Folkpartiet liberalerna föreslår i motionerna Fi285 yrkandena 15 och 16 av Lars Leijonborg m.fl. och Sk487 yrkande 4 av Karin Pilsäter m.fl. att sambeskattnings av förmögenhet avskaffas år 2002 och att fribeloppet höjs

till 2 100 000 kr år 2003. Härefter bör förmögenhetsskatten successivt avskaffas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har vid sina tidigare ställningstaganden till frågan om sambeskattning av förmögenhet ansett att en övergång till särbeskattning skulle medföra en oönskad stimulans för skattemotiverade överföringar inom familjen och att ett system med skilda fribelopp för ensamstående respektive sambeskattade par därför är att föredra (jfr yttr. 2000/01:SkU1y resp. bet. 2000/01:SkU18). Utskottet har inte ändrat uppfattning i denna del och avstyrker därför motionsförslagen om slopad sambeskattning.

Som regeringen anför finns det anledning att ytterligare begränsa förmögenhetsskatteeffekterna av höjda taxeringsvärden genom en höjning av fribeloppet för ensamstående till 1 500 000 kr och en höjning av fribeloppet för sambeskattade par till 2 000 000 kr fr.o.m. 2003 års inkomsttaxering. Utskottet tillstyrker regeringens förslag och avstyrker motionsförslagen om andra fribelopp och sänkta skattesatser.

När det gäller frågan om förmögenhetsbeskattningens framtida utformning framgår det av budgetpropositionen att regeringen avser att tillsätta en utredning med uppgift att göra en generell översyn av förmögenhetsbeskattningen. Bakgrunden är bl.a. att reglerna kritiserats för bristande enhetlighet i behandlingen av olika tillgångar och för de fördelningspolitiska effekterna. Utskottet anser att resultatet av denna utredning bör avvaktas och avstyrker därför motionsförslagen om slopad förmögenhetsskatt m.m.

SKATT PÅ VAROR OCH TJÄNSTER

Sänkt mervärdesskatt på böcker och tidskrifter

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet delar regeringens bedömning att mervärdesskatten på böcker och tidskrifter bör sänkas från 25 % till 6 % och avstyrker motionsförslaget om att mervärdesskatten på tidskrifter på 25 % skall bibehållas.

Jämför avvikande mening 3 (c).

Budgetpropositionen

Regeringen bedömer (avsnitt 8.7.1) att mervärdesskatten för böcker och tidskrifter bör sänkas från 25 % till 6 %.

I propositionen anføres att de statliga insatserna har en avgörande betydelse för att förbättra villkoren för litteraturen och läsandet men att det finns vissa oroande tecken på att läsandet minskar i olika grupper, särskilt bland yngre. I det läget är det enligt vad regeringen anför viktigt att pröva flera olika vägar

för att ytterligare förstärka och bekräfta de statliga insatserna. Regeringen förordar därför att mervärdesskatten på böcker och tidskrifter sänks från nuvarande 25 % till 6 % fr.o.m. den 1 januari 2002. Regeringen fäster stor vikt vid att en sänkt mervärdesskatt verkligen får fullt och bestående genomslag i det pris som konsumenterna betalar för böcker. På motsvarande sätt måste även konsumentpriset på tidskrifter påverkas för att skattesänkningen i denna del skall anses motiverad. Regeringen avser att tillsätta en kommission med uppdrag att följa och granska prisutvecklingen efter den 1 januari 2002. I kommissionen kommer företrädare för bl.a. förläggare, bokhandlare, författare och läsare att ingå.

Motioner

Centerpartiet anför i motion Sk489 yrkande 36 av Agne Hansson m.fl. att det är angeläget att mervärdesskatten inom hela kulturområdet blir föremål för en översyn, och motionärerna föreslår att mervärdesskatten på tidskrifter hålls oförändrad i avvaktan på en sådan åtgärd.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening är det oroande att det finns tecken på att läsandet minskar i olika grupper och särskilt bland yngre. Utskottet delar regeringens inställning att det i detta läge är viktigt att flera olika vägar prövas för att ytterligare förstärka och bekräfta de statliga insatserna, och utskottet har därför inte någon erinran mot regeringens bedömning att mervärdesskatten på böcker och tidskrifter bör sänkas från nuvarande 25 % till 6 % fr.o.m. den 1 januari 2002.

Utskottet fäster i likhet med regeringen stor vikt vid att en sänkt mervärdesskatt verkligen får fullt och bestående genomslag i det pris som konsumenterna betalar för böcker och tidskrifter, eftersom en skattesänkning annars inte kan anses motiverad. Eftersom en sänkning av mervärdesskatten är ett relativt trubbigt instrument i jämförelse med de riktade insatser som görs genom statens litteraturpolitiska stöd är det som regeringen anför viktigt att förlag, bokhandlar, bokklubbar, varuhus och andra aktörer på marknaden långsiktigt engagerar sig för att de troliga omedelbara prissänkande effekterna av en skattesänkning blir bestående. Det framgår i denna del också att regeringen avser att tillsätta en kommission med uppdrag att följa och granska prisutvecklingen efter den 1 januari 2002. I kommissionen kommer företrädare för bl.a. förläggare, bokhandlare, författare och läsare att ingå.

När det gäller motionsförslaget om att sänkningen skall begränsas till böcker kan det enligt utskottets mening antas att en gränsdragning mellan böcker och tidskrifter är svår att genomföra eftersom produkterna är närliggande, och den stora skillnaden i skattesats ställer krav på en rimligt tydlig och kontrollerbar gräns. Utskottet avstyrker motionsförslaget.

Privatinförsel av alkoholdrycker och tobaksvaror

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om en höjning av införselkvoten för sprit till 2 liter och avstyrker motionsförslagen om längre gående höjningar av införselkvoterna och om sänkta alkoholskatter.

Jämför avvikande mening 1 (m).

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår (avsnitt 8.6.6, yrkande 32) att den mängd spritdrycker som privatpersoner kan föra in till Sverige från ett annat EU-land utan att skatt skall betalas i Sverige ökas från 1 till 2 liter fr.o.m. och med den 1 januari 2002. Kvoterna för övriga alkoholdrycker och för tobaksprodukter ändras inte.

I propositionen anförs att Sverige, i likhet med Danmark och Finland, kan fortsätta att ha regler som avviker från cirkulationsdirektivet men att allmänna EG-regler för privatinförsel skall gälla från och med den 1 januari 2004. En successiv ökning skall ske i enlighet med det beslut rådet fattat och fr.o.m. den 1 januari 2002 gäller enligt beslutet att införselkvoten för spritdrycker skall höjas från 1 till 2 liter. Regeringen avser senare att återkomma till frågan inför de ytterligare ändringar i regelverket som föranleds av den framtida nedtrappningen av begränsningarna.

Motioner

Moderata samlingspartiet föreslår i motion Sk471 av Carl Fredrik Graf m.fl. att det skall vara möjligt att fritt införa 8 liter sprit, 15 liter starkvin, 70 liter vin och 90 liter öl fr.o.m. den 1 januari 2002 (yrkande 34). Motionärerna föreslår också att skatten på vin med normal alkoholhalt bestäms till 8,50 per liter och att skatten på andra viner sänks på motsvarande sätt fr.o.m. den 1 december 2001 (yrkande 33) samt att skatten på öl sänks från nuvarande 1,47 kr per volymprocent till 0,85 kr per volymprocent fr.o.m. den 1 december 2001 (yrkande 35).

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening grundar sig det förslag som regeringen lägger fram på den överenskommelse om en övergångsperiod för införselbegränsningarna som finns intagen i rådets direktiv 2000/44/EG. Utskottet ser inte någon anledning att som motionärerna föreslår besluta om högre gränser än vad som anges i direktivet när det gäller sprit, vin och öl. Utskottet avstyrker motionsförslaget och tillstyrker propositionen i denna del.

När det gäller förslagen om en sänkning av alkoholskattesatserna har utskottet nyligen behandlat frågan om en sänkning av skatten på vin i betänkande 2001/02:SkU2 Skatten på vin och därvid behandlat motionsförslag med

samma innehåll som i de nu aktuella motionsyrkandena. I ärendet tillstyrkte utskottet regeringens förslag i proposition 2000/01:144 om en nedjustering av skatten på vin för att få en viss utjämning av skatten på öl och skatten på vin men bedömde motionsförslagen som alltför långtgående och avstyrkte dessa. Utskottet är alltjämt av denna uppfattning och avstyrker därför de nu aktuella motionsyrkandena om sänkt skatt på vin och öl.

En fortsatt grön skatteväxling

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om en fortsatt grön skatteväxling och avstyrker motionsförslagen om sänkta drivmedels-skatter m.m.

Jämför avvikande meningarna 1 (m), 2 (kd) och 3 (c).

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår (avsnitt 8.6.1.1, yrkande 35) att koldioxidskatten på bränslen höjs med 15 %. För drivmedel neutraliseras höjningen genom en motsvarande sänkning av energiskatten. Drivmedel som endast belastas med koldioxidskatt undantas från höjningen av koldioxidskatten. Vidare utformas omläggningen så att skattebelastningen för tillverkningsindustrin och jordbruks-, skogsbruks- och vattenbruksnäringarna blir oförändrad. För alla bränslen, inklusive drivmedlen, tillkommer höjningar på grund av indexuppräknings av skattesatserna.

Regeringen föreslår (avsnitt 8.6.1.2, yrkande 35) vidare att energiskatten på el höjs med 1,2 öre per kWh, vartill kommer indexuppräkning. Miljöbonusen på vindkraft bibehålls på dagens nivå på 18,1 öre per kWh.

I propositionen anförs att regeringen förra året presenterade en strategi för en successivt ökad miljörelatering av skattesystemet genom en grön skatteväxling där höjda skatter inom energi- och miljöområdet växlas mot sänkta skatter på arbete. Ett första steg togs år 2001 och innebar att en höjning av koldioxidskatten på bränslen som används för uppvärmning och en motsvarande höjning av skatten på el bl.a. finansierade en höjning av grundavdragen vid inkomstbeskattningen. Skatteväxlingsstrategin beräknas under en tioårsperiod omfatta sammanlagt 30 miljarder kronor. Regeringen anförs att ett andra steg i skatteväxlingen bör genomföras under år 2002. På samma sätt som år 2001 bedömer regeringen att det är viktigt att öka koldioxidskattens tyngd vid beskattningen av bränslen och regeringen föreslår därför att en generell höjning av koldioxidskatten med 15 % genomförs och att drivmedlen får en motsvarande sänkning av energiskatten där så är möjligt. De drivmedel som endast belastas med koldioxidskatt undantas i stället från höjningen. Tillverkningsindustrin och jordbruks-, skogsbruks- och vattenbruksnäringarna kompenseras genom en höjning av rabatten på koldioxidskatten. För att upp-

rätthålla relativpriset höjs skatten på el med 1,2 öre per kWh. På samtliga bränslen och på el tillkommer sedvanlig indexuppräknig.

När det gäller vindkraftens miljöbonus är denna kopplad till den högsta skattesatsen på el. Regeringen anser att denna knytning inte längre är motiverad och föreslår att miljöbonusen bibehålls på nuvarande 18,1 öre per kWh.

Motioner

Moderata samlingspartiet yrkar i motion Sk471 yrkandena 15 och 16 av Carl Fredrik Graf m.fl. att regeringens förslag om höjd koldioxidskatt och höjd skatt på el avslås. Vidare framställs i motion Sk471 yrkande 17 och i motionerna Fi242 av Per-Samuel Nisser och Jan-Evert Rådström, Fi271 av Ola Sundell och Stefan Hagfeldt, Sk288 av Bo Lundgren m.fl. yrkande 8 och Sk418 yrkande 4 av Ingvar Eriksson och Olle Lindström yrkanden om en sänkning av skatten på bensin och diesel med 70 öre per liter inklusive moms och begärs tillkännagivanden om behovet av en rejäl sänkning av drivmedelskatterna och om åkeribranschens utsatta situation. I motionerna Fi230 yrkande 1 av Olle Lindström och Fi278 av Henrik S Järrel framställs yrkanden om kraftigare sänkningar av skatten på bensin.

Kristdemokraterna anför i motion Fi297 av Alf Svensson m.fl. att den svenska åkerinäringen lider svårt av de sämre konkurrensvillkor som gäller för svenska åkeriägare jämfört med andra i EU, och de föreslår att skatten på diesel sänks med 25 öre per liter (yrkande 24). Regeringen bör enligt dessa motionärer återkomma med ytterligare åtgärder på skatteområdet för åkerinäringen (yrkande 26). Vidare anføres att avstånden är längre i Sveriges norra delar och att det är rimligt att en lägre skatt tas ut på bensin i sådana områden. De föreslår att bensinskatten sänks med 25 öre i stödområde A (yrkande 25).

Centerpartiet föreslår i motion Sk489 yrkande 29 av Agne Hansson m.fl. att industrins nedsättning av koldioxidskatt minskas till 25 %.

Utskottets ställningstagande

En viktig utgångspunkt för strategin för en grön skatteväxling är målet att begränsa utsläppen av de gaser som bidrar till växthuseffekten, framför allt koldioxid. Som regeringen anför finns det därför anledning att öka koldioxidskattens tyngd vid beskattningen av bränslen för att på det sättet skapa utrymme för en sänkning av skatten på arbete genom höjda grundavdrag. Utskottet har i det föregående tillstyrkt regeringens förslag om en höjning av grundavdragen och tillstyrker följaktligen också den höjning av koldioxidskatten på bränslen och el som regeringen föreslår. Utskottet har inte heller i övrigt funnit någon anledning till erinran mot de förslag som regeringen lägger fram i denna del.

När det gäller motionsförslaget om en skärpning av industrins koldioxidbeskattning bör det framhållas att regeringens förslag har utformats på ett sådant sätt att de nedsättningsberättigade verksamheterna inte skall få en ökad skattebelastning eftersom utformningen av nedsättningssystemet för tillverkningsindustrin och jordbruks-, skogsbruks- och vattenbruksnäringarna utreds

som en del i förberedelserna för en fortsatt skatteväxling. Regeringen har under våren 2001 beslutat (dir. 2001:29) tillkalla en kommitté med parlamentarisk sammansättning som skall utreda utformningen av regler för ned-sättning av skatt på energi som förbrukas för uppvärmning och drift av stationära motorer inom sektorer som är utsatta för internationell konkurrens och analysera och föreslå lämpliga kriterier för vad som bör anses vara konkurrensutsatt verksamhet och ange i vad mån detta bör motivera energiskattelättnader. Kommitténs arbete skall vara avslutat senast den 31 december 2002. Enligt utskottets mening bör resultatet av denna utredning avvaktas och utskottet är därför inte berett att tillstyrka motionsförslaget om en sänkning av industrins rabatt på koldioxidskatten.

Också transportområdet är undantaget från den föreslagna skatteväxlingen eftersom frågor om förutsättningarna för en ökad miljörelatering av vägtrafikbeskattningen nu är föremål för en utredning. Regeringen har under våren 2001 beslutat (dir. 2001:12) tillkalla en särskild utredare med uppgift att göra en översyn av vägtrafikens beskattning med målsättning bl.a. att öka trafikbeskattningens styrning mot miljövänliga och trafiksäkra alternativ. Även åkeriernas konkurrenssituation skall belysas. Utredaren skall redovisa resultatet av sitt arbete senast den 30 april 2003, och för de delar av uppdraget som särskilt påverkar åkerinäringens konkurrenssituation gäller att resultatet av arbetet skall redovisas med förtur i delbetänkande. Enligt utskottets mening bör resultatet av detta utredningsarbete avvaktas och utskottet avstyrker därför motionsförslagen om sänkta drivmedelsskatter och om tillkännagivanden om betydelsen av låga drivmedelsskatter i olika hänseenden.

Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag och avstyrker de aktuella motionsyrkandena.

Höjd avfallsskatt

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om en höjning av skatten på avfall som deponeras och avslår motionsförslagen om en längre gående höjning och om att en skatt på förbränning av avfall skall införas.

Jämför avvikande mening 3 (c).

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår (avsnitt 8.6.1.4, yrkande 42) att skatten på avfall som deponeras höjs från 250 kr till 288 kr per ton avfall.

I propositionen anføres att det finns anledning att ge både enskilda, kommuner och producenter ett ökat ekonomiskt incitament att minska mängden avfall som deponeras. Detta ligger i linje med den avfallsstrategi som utvecklats inom EU och som primärt syftar till att styra bort mängden avfall från

deponering genom minskning av mängden avfall och en ökad grad av återanvändning och återvinning.

Motioner

Centerpartiet anför i motion Sk489 av Agne Hansson m.fl. att allt större mängder sopor i dag går till förbränning osorterade och att det i stora stycken är oklart hur denna ökade förbränning påverkar människan och miljön, bl.a. med hänsyn till risken för ökade dioxinutsläpp. Motionärerna föreslår att det införs en skatt på förbränning av osorterat avfall och att skatten bestäms till en nivå som motsvarar skatten på deponi (yrkande 31). De föreslår vidare att skatten på deponi höjs till 335 kr per ton (yrkande 32).

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottet ingår den höjning av avfallsskatten som regeringen föreslår som en del i den gröna skatteväxlingen och finansierar därmed den höjning av grundavdragen för vanliga inkomstagare och pensionärer som nu genomförs. Utskottet delar regeringens bedömning att höjningen ger enskilda, kommuner och producenter ett ökat incitament att minska mängden avfall som deponeras och har därför ingen invändning mot förslaget. Motionsförslaget om en större höjning är enligt utskottets mening för långtgående och avstyrks därför.

När det gäller frågan om en skatt på förbränning av avfall har regeringen under våren 2001 (dir. 2001:13) tillkallat en särskild utredare som bl.a. skall utvärdera och analysera de ekonomiska och miljömässiga konsekvenserna av att införa en skatt på förbränning av avfall. Uppdraget skall vara avslutat senast den 1 december 2001. Enligt utskottets mening bör resultatet av denna utredning avvaktas och utskottet avstyrker därför även motionsyrkandet om en skatt på förbränning av avfall.

Fordonsskatt

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om att fordonsskatten på jordbrukstraktorer skall slopas.

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår (avsnitt 8.6.2, yrkande 31) att fordonsskatten på jordbrukstraktorer slopas.

I propositionen anføres att regeringen tillkallat en särskild utredare med uppgift att se över vägtrafikbeskattningens utformning (dir. 2001:12) och att denne bl.a. skall göra en översyn av beskattningen av arbetsmaskiner och redovisa resultatet med förtur. Skatten på jordbrukstraktorer uppgår till 225 kr per år. I avvaktan på resultatet av denna översyn finns det enligt vad som

anförs i propositionen skäl att slopa fordonsskatten på jordbrukstraktorer som ett led i hävdandet av det svenska jordbrukets konkurrenskraft.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte funnit någon anledning till erinran mot regeringens förslag och tillstyrker därför propositionen i denna del.

Skattestrategi för alternativa drivmedel

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet delar regeringens bedömning om utformningen av en strategi för nedsättning av skatten på alternativa drivmedel och avslår motionsyrkandet om en större ram år 2004.

Jämför avvikande meningarna 3 (c).

Budgetpropositionen

Regeringen bedömer (avsnitt 8.6.4) att det är angeläget att en fortsatt introduktion av alternativa drivmedel stimuleras och att en strategi för skattenedsättningen för dessa bränslen läggs fast. Strategin innefattar att skattelättnader ges i form av dels en energi- och koldioxidskattebefrielse för pilotprojektdispenser i enskilda fall, dels en generell koldioxidskattebefrielse för koldioxidneutrala drivmedel med stöd av ett s.k. 8.4-beslut.

I propositionen anförs att en fortsatt kostnadseffektiv stimulans av alternativa drivmedel antingen kan uppnås genom pilotprojektsbestämmelserna i lagen om skatt på energi som bygger på rådets direktiv 92/81/EEG av den 19 oktober 1992 om harmonisering av strukturerna för punktskatter på mineraloljor (EGT L 316, 31.10.1992 s. 12, Celex 392L0081) eller genom möjligheten att ansöka om 8.4-undantag enligt samma direktiv. Mot den angivna bakgrunden anser regeringen att följande huvudkomponenter i strategin bör läggas fast. Skattenedsättning kan ske antingen via pilotprojekt, för vilka medges befrielse från både energi- och koldioxidskatt, eller genom generell koldioxidskattebefrielse med stöd av ett beslut enligt artikel 8.4 i mineraloljedirektivet. En ekonomisk ram för skattestrategin skall fastställas, och strategin skall följas upp och utvärderas. För pilotprojekt avsätts 0,15 miljarder kronor per kalenderår. Intäktsbortfallet för en generell koldioxidskattebefrielse för koldioxidneutrala drivmedel beräknas till cirka 0,75 miljarder kronor per år. Det beräknade bortfallet avses täcka såväl användning av drivmedel i ren form som i blandning med andra produkter.

Innan regeringen kan föreslå nödvändiga lagändringar måste den närmare innebörden av begreppet koldioxidneutrala drivmedel utredas liksom frågan hur koldioxidskattebefrielsen för sådana drivmedel bör utformas i skattelagstiftningen. En utredning om detta bör ske skyndsamt, så att en ansökan kan lämnas in till rådet och kommissionen i sådan tid att godkännanden kan ges i

god tid innan skattestrategin kan börja tillämpas år 2003. Formerna för hanteringen av ärenden om pilotprojekt och den generella koldioxidskattebefrielsen bör enligt vad som anförs göras så enkla som möjligt. Samtidigt är det dock viktigt att utforma systemet så att en tillfredsställande skattekontroll möjliggörs och riskerna för skatteundandraganden, särskilt beträffande bränsleblandningar, i möjligaste mån minimeras.

Motioner

Centerpartiet anför i motion Fi293 yrkande 18 av Agne Hansson m.fl. bl.a. att de aviserade skattelättnaderna inte räcker till och att en mer framåtsyftande strategi måste utarbetas. Det är enligt motionärerna angeläget att fler projekt får möjlighet att starta upp produktion av etanol och andra biodrivmedel. Motionärerna anför att de från och med 2004 avsätter totalt 300 miljoner kronor per år för pilotprojekt.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning att en strategi för de skattenedsättningar som skall gälla alternativa drivmedel bör läggas fast och att en ekonomisk ram fastställas. Som regeringen anför handlar det här i första hand om att så skyndsamt som möjligt få till stånd ett hållbart regelverk för dessa skattenedsättningar, och utskottet delar därför regeringens bedömning att den utredning som skall klarlägga definitionerna och föreslå en lagreglering bör arbeta skyndsamt så att strategin kan börja tillämpas fr.o.m. år 2003. Utskottet delar således regeringens bedömning under detta avsnitt och har inte heller någon erinran mot de ramar som regeringen föreslår. Utskottet är inte berett att nu tillstyrka den fördubbling av storleken på ramen för pilotprojekt som motionärerna föreslår och avstyrker därför motionsyrkandet i denna del.

Justeringar i svavelskatten

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om en sänkning av den nedre gränsen för skattefrihet vid uttag av svavelskatt.

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår (avsnitt 8.6.5, yrkande 35) att det lägre gränsvärdet för uttag av svavelskatt sänks från 0,1 viktprocent till 0,05 viktprocent.

I propositionen anförs att svavelskatten har fungerat som ett effektivt styrmedel för att reducera svavelutsläppen från de beskattade bränslena men att skatten på svavel i villaoljor och andra lätta oljor endast har effekt ned till gränsen för skattefrihet, som går vid en svavelhalt på 0,1 viktprocent. Det har funnits lätta eldningsolja med svavelhalter ned till 0,05 % på marknaden, men oljebolagen har haft svårt att intressera köparna för dessa lågsvavliga

kvaliteter på grund av ett något högre pris. En sänkning av skattefrigränsen kan väntas få till följd att olja med en svavelhalt under 0,05 viktprocent prismässigt blir konkurrenskraftigare i förhållande till oljor med högre svavelhalt.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte funnit någon anledning till erinran mot regeringens förslag och tillstyrker därför propositionen i denna del.

Jordbruket

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsyrkandena om jordbrukets el- och eldningsoljeskatt, dieselskatt och skatter på handelsgödsel och bekämpningsmedel.

Jämför avvikande meningarna 1 (m), 2 (kd) och 3 (c).

Motioner

Moderata samlingspartiet yrkar att dieselskatten på bränslet för jordbrukets arbetsredskap sänks till 53 öre per liter fr.o.m. den 1 januari 2002 och att skatten på handelsgödsel tas bort fr.o.m. den 1 januari 2002. Sådana yrkanden framställs i motionerna Sk288 av Bo Lundgren m.fl. yrkandena 19 och 20, Sk417 yrkandena 3 och 4 av Göte Jonsson m.fl., Sk471 yrkandena 13 och 14 av Carl Fredrik Graf m.fl., Fi269 av Roy Hansson, Fi270 av Roy Hansson, Fi272 av Patrik Norinder och Anne-Katrine Dunker och MJ421 yrkandena 2 och 3 av Patrik Norinder och Anne-Katrine Dunker.

Kristdemokraterna anför i motion Fi297 yrkandena 20–23 av Alf Svensson m.fl. (kd) att jordbrukets extra skattebelastning måste lyftas av, och de föreslår att skatten på diesel som används i jordbrukets arbetsredskap sänks till 53 öre per liter, de mindre jordbrukens nedsättning av elskatt omvandlas till en nollskattesats och att kväveskatten på gödsel återförs till jordbruket.

Centerpartiet föreslår i motion Sk489 yrkandena 33, 34 och 35 av Agne Hansson m.fl. att skatten på diesel för arbetsmaskiner i jord- och skogsbruk sänks till 1 kr per liter, kväveskatten på handelsgödsel slopas och att 1 000-kronorsgränsen för nedsättning av el och eldningsoljeskatt slopas. Yrkanden om en sänkning av dieselskatten framställs även i motionerna Fi247 av Åke Sandström och Erik Arthur Egervärn och MJ341 yrkande 2 av Gunnel Wallin.

Utskottets ställningstagande

Företag som bedriver jord-, skogs- och vattenbruksverksamhet har sedan den 1 juli 2000 samma reduktion av energi- och koldioxidskatterna som industrin och växthusnäringen för förbrukning av el och bränslen för uppvärmning. Företagen får del av skattelättnaderna för bränslen och el genom att ansöka om återbetalning av skatt. Återbetalningen av skatt på bränslen sker per ka-

lenderkvartal, och villkoren för återbetalning är desamma som de som gäller för industrin. För skatten på el gäller som huvudregel att återbetalningen sker på årsbasis, med möjlighet för företag med förbrukning i större omfattning att få återbetalning kvartalsvis. Vad gäller återbetalning av elskatt finns det en administrativ gräns som innebär att endast den del av skattebeloppet som överstiger 1 000 kr per år betalas tillbaka. Enligt utskottets mening har de regler som nu gäller för nedsättning av skatterna på eldningsolja och el utformats med industrin som förebild och återbetalningsreglerna har med de anpassningar som krävs på grund av de något annorlunda förutsättningarna en liknande utformning. Utskottet är inte berett att tillstyrka att dessa regler nu ändras och avstyrker därför motionsyrkandena om slopad 1 000-kronorsgräns, nollskattesats etc.

När det gäller beskattningen av jordbrukets arbetsmaskiner har regeringen i april 2001 beslutat tillkalla en särskild utredare med uppgift att se över vägtrafikbeskattningens utformning (dir. 2001:12). I enlighet med vad som aviserades i 2001 års ekonomiska vårproposition skall översynen av beskattningen av arbetsmaskiner redovisas med förtur.

Vad gäller återföring av skatt på bekämpningsmedel och handelsgödsel är detta tillgodosett i budgetpropositionen för år 2002 under utgiftsområde 23, anslag 44:6 Återföring av skatt på bekämpningsmedel och kväve i handelsgödsel. För år 2002 avses 363 miljoner kronor återföras och för åren 2003 och 2004 beräknas anslaget till 420 respektive 430 miljoner kronor. Regeringen kommer inom kort att till EG-kommissionen överlämna ett förslag till hur återföringen bör ske. Regeringen har dessutom den 28 juni 2001 (dir. 2001:55) tillkallat en särskild utredare med uppgift att utvärdera skatterna på bekämpningsmedel och handelsgödsel i ett längre perspektiv. Utredaren skall dels analysera och bedöma skatternas påverkan på användningen av bekämpningsmedel respektive handelsgödsel, dels bedöma vilka effekter de har på miljön. Med utgångspunkt i detta skall det utredas om skatterna bör förändras så att de kan fungera som effektivare styrmedel på miljöområdet utan att kraven på kostnadseffektivitet eftersätts.

Utskottet avstyrker med det anförda motionsyrkandena om ändrad beskattning av jordbrukets arbetsmaskiner och om skatterna på handelsgödsel och bekämpningsmedel.

Skatt på kärnkraftsel

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsförslagen om en sänkning av skatten på kärnkraftsel och en omvandling av skatten till en skatt på producerad energi.

Jämför avvikande mening 1 (m).

Gällande regler m.m.

Skatt på termisk effekt i kärnkraftverk tas ut månadsvis med 5 514 kr per megawatt – motsvarande ca 181 kr per megawatt och dygn – av kärnkraftsreaktorns högsta tillåtna termiska effekt. Om en reaktor har varit ur drift under en sammanhängande period av mer än 90 kalenderdygn, får för varje dygn utöver de 90 första göras avdrag med 181 kr per megawatt av den termiska effekten. Skatten ersatte fr.o.m. den 1 juli 2000 en tidigare skatt på energi som producerats i kärnkraftverk.

Motioner

Moderata samlingspartiet yrkar i motion Sk471 av Carl Fredrik Graf m.fl. att den särskilda skatten på kärnkraftsel sänks med 0,5 öre per kWh fr.o.m. den 1 januari 2002 (yrkande 18) och att skatten omvandlas från en effektskatt till en skatt på producerad energi (yrkande 19).

Utskottets ställningstagande

Utskottet har under våren 2000 medverkat till att beskattningen av kärnkraftsproducerad el lades om till en skatt på installerad termisk effekt. Anledningen till omläggningen var att den tidigare produktionsskatten kunde ge upphov till snedvridningar inom elproduktionssystemet. Utskottet är inte berett att nu tillstyrka en återgång till den tidigare beskattningstekniken och avstyrker därför motionsyrkandena om en övergång till beskattning på producerad energi. Utskottet är inte heller berett att tillstyrka en sänkning av denna skatt.

Utskottet avstyrker med det anförda de aktuella motionsyrkandena.

Kväveoxidskatt**Utskottets delförslag i korthet**

Utskottet avstyrker motionsförslaget om en kväveoxidskatt.

Jämför avvikande mening 3 (c).

Motioner

Centerpartiet yrkar i motion Sk489 yrkande 30 av Agne Hansson m.fl. att en skatt på 10 kr per kg skall tas ut på utsläpp av kväveoxid i pannor över 5MW/20GWh.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening utgör den kväveoxidavgift som i dag tas ut på större anläggningar ett exempel på ett väl fungerande ekonomiskt styrmedel inom miljöpolitiken, och utskottet är inte berett att tillstyrka att det i stället läggs en skatt på dessa anläggningar.

Reklamskatt

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsyrkandet om slopad reklamskatt.

Jämför avvikande mening (m).

Gällande regler m.m.

Skatt på annons och reklam tas ut på annons som är avsedd att offentliggöras i landet. Skattesatsen för annons i allmän nyhetstidning är 4 % av beskattningsvärdet (moms 6 %) och i övriga fall, bl.a. tidskrifter och annonsblad, 11 % (25 % moms). Skattskyldig är den som yrkesmässigt offentliggör reklam eller annons. Reklamskatt tas inte ut på direktreklam, dvs. reklamtrycksaker, inte heller på reklam i kommersiell TV och radio eller på reklam via Internet.

Riksdagen beslutade våren 1998 att avskaffa reklamskatten på reklamtrycksaker (prop. 1997/98:150, bet. 1997/98:FiU20).

Motioner

Moderata samlingspartiet yrkar i motion Sk471 yrkande 30 av Carl Fredrik Graf m.fl. att reklamskatten slopas år 2002.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening talar övervägande skäl för att reklamskatten bör slopas. Detta är emellertid en åtgärd som måste finansieras, och utskottet är inte berett att nu säga när förutsättningar för finansiering av ett sådant avskaffande kan komma att föreligga. Utskottet avstyrker motionsyrkandet.

Lagsamordning

Regeringen har i proposition 2001/02:3 En begränsningsregel för fastighets-skatten, m.m. föreslagit vissa korrigeringar i 6 a kap. lagen (1994:1776) om skatt på energi. De föreslagna korrigeringarna bör enligt utskottets mening samordnas med de ändringar i samma lagrum som föreslås i budgetpropositionen, och samordningen bör lämpligen göras hos finansutskottet. Utskottet överlämnar därför med detta yttrande det aktuella förslaget i proposition 2001/02:3 till finansutskottet. Skatteutskottet tillstyrker att den av regeringen föreslagna justeringen genomförs.

Beräkning av statsbudgetens inkomster

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet tillstyrker godkännande av regeringens inkomstberäkning och avstyrker motionsförslagen om godkännande av Moderata samlingspartiets, Kristdemokraternas, Centerpartiets och Folkpartiet liberalernas inkomstberäkningar, m.m.

Jämför avvikande meningarna 1 (m), 2 (kd), 3 (c) och 4 (fp).

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår (avsnitt 5.4 och bilaga 1, yrkande 6) att riksdagen godkänner att statsbudgetens inkomster budgetåret 2002 beräknas till 732,7 miljarder kronor, varav 648,2 miljarder kronor från inkomsttiteln Skatter m.m.

Motioner

Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet liberalerna begär i sina partimotioner godkännande för sina respektive inkomstberäkningar. Sådana yrkanden framställs i motionerna Fi291 yrkande 6 av Bo Lundgren m.fl. (m), Fi292 yrkande 8 av Alf Svensson m.fl. (kd), Fi293 yrkande 6 av Agne Hansson m.fl. (c), Fi294 yrkande 5 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) och Fi297 yrkande 1 av Alf Svensson m.fl. (kd).

Kristdemokraterna begär i motion Fi297 av Alf Svensson m.fl. ett tillkännagivande om att motionärernas satsning på en effektivare skattekontroll gör att inkomsterna kan beräknas öka med 400 miljoner kronor år 2002 (yrkande 40).

Utskottets ställningstagande

Utskottet har i det föregående tillstyrkt de förslag som regeringen lägger fram och inte haft någon erinran mot de bedömningar som redovisats och som bör beaktas vid inkomstberäkningen. Utskottet har inte heller funnit någon anledning till erinran mot de bedömningar som regeringen i övrigt redovisar i budgetpropositionen under avsnitt 8 Skattefrågor. Utskottet tillstyrker följaktligen regeringens inkomstberäkning och avstyrker motionsyrkandena.

När det gäller effekterna av ett resurstillskott till skatteförvaltningen framstår ett så direkt samband som motionärerna räknar med för år 2002 inte som realistiskt. En ökning av anslaget kräver tid innan den kan ge effekt och innebär också en omställning som i sig kan vara effektivitetssänkande. Enligt utskottets mening bör man vid jämförelser mellan de olika budgetalternativ som föreligger i ärendet inte räkna med denna typ av effekter på inkomsterna under det aktuella budgetåret. Med det anförda avstyrker utskottet även det nu aktuella motionsyrkandet.

UTGIFTSRAMAR

Ramar för utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till utgiftsram för utgiftsområdet för 2002 och godkänner regeringens preliminära utgiftsramar för utgiftsområdet för 2003 och 2004 samt avstyrker motionsförslagen om större respektive mindre ramar.

Jämför avvikande meningarna 1 (m), 2 (kd), 3 (c) och 4 (fp).

De förslag till ramar för utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution som läggs fram i propositionen och Moderata samlingspartiets, Kristdemokraternas, Centerpartiets och Folkpartiet liberalernas alternativa förslag framgår av följande tabell (tusental kronor 2002, miljoner kronor 2003–2004).

År	Propositionen	Moderata samlingspartiet	Kristdemokraterna	Centerpartiet	Folkpartiet
2002	8 057 645	-75 000	+120 000	-30 000	+75 000
2003	8 267	-75	+170	-30	+75
2004	8 441	-75	+220	-50	+75

Propositionen

Riksdagen har för år 2001 till utgiftsområde 3 Skatteförvaltning och uppbörd anvisat 6 215 miljoner kronor. Efter förslag i 2001 års ekonomiska vårproposition har riksdagen godkänt att anslaget för kronofogdemyndigheterna överförs från utgiftsområde 4 Rättsväsendet till utgiftsområde 3. Utgiftsområde 3 har därvid bytt namn till Skatt, tull och exekution och omfattar numera skatteförvaltningen (Riksskatteverket och skattemyndigheterna), Tullverket och exekutionsväsendet (Riksskatteverket och kronofogdemyndigheterna).

Regeringen föreslår för budgetåret 2002 att riksdagen skall besluta om en utgiftsram för utgiftsområde 3 på ca 8 058 miljoner kronor. Regeringen föreslår vidare att riksdagen för åren 2003 och 2004 skall godkänna preliminära utgiftsramar för utgiftsområdet på 8 267 miljoner kronor respektive 8 441 miljoner kronor.

De gemensamma prioriteringarna inom politikområdet utgår från att berörda myndigheter svarar för väsentliga delar av samhällets viktigaste regelsystem. Väsentligt är att myndigheterna kan få medborgare och enskilda att känna förtroende för rättssäkerheten och rättstryggheten i dessa regelsystem samt att medborgare och enskilda därmed frivilligt efterlever regelsystemen. Viktigt är också att myndigheterna långsiktigt arbetar med åtgärder för att hantera en med tiden allt större och mer komplicerad arbetsmängd med relativt mindre personalresurser. Myndigheterna skall därför sträva efter en modern, effektiv och ändamålsenlig förvaltning. Det skall bl.a. uppnås genom kontinuerlig IT-, metod- och kompetensutveckling. Myndigheterna skall också sträva efter att öka servicenivån och förenkla för företag och allmänhet.

I det internationella och europeiska administrativa samarbetet inom myndighetsområdena prioriteras insatser för regel- och procedurförenklingar samt ett effektivare samarbete och informationsutbyte mellan Sverige och olika medlemsstaters förvaltningar.

Skatteförvaltningen skall prioritera förstärkt skattekontroll. Kontrollen skall bl.a. inriktas mot så kallat svart arbete. Under 2001 har skatteförvaltningen tillförts medel för att höja nivån i riktning mot 1997 års nivå. För 2002 föreslås att ytterligare 175 miljoner kronor tillförs för skattekontrolländamål. Skattemyndigheterna har för bouppteckningsverksamheten under 2001 tillförts 33 miljoner kronor. För 2002 föreslås ett ytterligare tillskott på 30 miljoner kronor för denna verksamhet.

Tullverket skall även fortsättningsvis lägga stor vikt vid utvecklings- och effektiviseringsarbetet. Arbetet med förenklingar av regler och tullprocedurer skall fortgå. Inom gränsskyddet skall insatser mot narkotika och storskalig illegal införsel av alkohol och tobak prioriteras. För 2002 föreslås ett resurstillskott på 10 miljoner kronor för att effektivisera tullverksamheten. Förstärkningen skall säkerställa att ny teknik, bl.a. mobila röntgenutrustningar, används i verksamheten. Regeringen föreslår vidare ett resurstillskott på 5,5 miljoner kronor för att säkerställa att tullen efter ombyggnaden på Arlanda upprätthåller en önskvärd kontrollnivå. Ytterligare medeltillskott beräknas behövas för 2003 och 2004 för detta ändamål.

Exekutionsväsendet skall upprätthålla rättstrygghet och rättssäkerhet vad gäller betalningsförpliktelser och andra förpliktelser. Exekutionsväsendet skall även fortsättningsvis prioritera uppgiften att förbättra IT-stödet och att även genom andra rationaliseringsåtgärder se till att verksamheten kan klara en ökad arbetsbelastning utan allvarliga störningar eller behov av resurstillskott. Det är angeläget att den nyligen beslutade indrivningspolicyn introduceras under 2002. Regeringen anser vidare att exekutionsväsendet skall förbättra kunskapen om vilka grupper i samhället som kan vara i riskzonen att bli gäldenärer och hur det förebyggande arbetet skall kunna bedrivas. Särskild uppmärksamhet skall även i fortsättningen ägnas borgenärsfrågorna. När det gäller skuldsanering skall särskilt handläggningstiderna uppmärksammas. Inom konkurstillsynen bör enligt regeringen kvaliteten kunna förbättras inom ramen för tillgängliga resurser.

Motionerna

Moderata samlingspartiet anför i motion Fi291 yrkandena 4 och 5 delvis av Bo Lundgren m.fl. att de skatteförändringar partiet föreslår å ena sidan innebär att skatteförvaltningens verksamhet kan rationaliseras och att anslagsbehovet därigenom minskar. Å andra sidan vill motionärerna ge tullen större resurser för att möta den ökande smuglingen av cigaretter, alkohol, narkotika och vapen. I motionen föreslås för 2002–2004 utgiftsramar för utgiftsområde 3 som för vart och ett av åren är 75 miljoner kronor lägre än vad regeringen föreslagit.

Kristdemokraterna föreslår i motion Fi292 yrkandena 9 och 10 delvis av Alf Svensson m.fl. utgiftsramar för 2002–2004 för utgiftsområde 3 som är 120 miljoner kronor, 170 miljoner kronor respektive 220 miljoner kronor högre än vad regeringen föreslagit. Medelstillskottet skall enligt motionen användas till att förstärka skattekontrollen samt kontroll och spaning avseende illegal införsel av narkotika, vapen, alkohol, tobak och andra skattepliktiga varor.

Centerpartiet föreslår i motion Fi293 yrkandena 3 och 4 delvis av Agne Hansson m.fl. utgiftsramar för 2002 och 2003 som för vart och ett av åren är 30 miljoner kronor lägre än vad regeringen föreslagit. För 2004 föreslås i motionen en utgiftsram som är 50 miljoner kronor lägre än vad regeringen föreslagit.

Folkpartiet, slutligen, föreslår i sitt budgetalternativ i motion Fi294 yrkandena 7 och 8 delvis av Lars Leijonborg m.fl. ökade resurser till utgiftsområde 3 för åtgärder som ökar skatteintäkterna för åtgärder riktade mot den illegala införseln av alkohol och narkotika. Motionärerna föreslår för 2002–2004 utgiftsramar för utgiftsområde 3 som för vart och ett av åren är 75 miljoner kronor högre än vad regeringen föreslagit.

Utskottets ställningstagande

Uppgiften att bekämpa smuggling, skattefusk och annan ekonomisk brottslighet på ett effektivt och kraftfullt sätt är sedan länge högt prioriterad hos tullen och skatteförvaltningen. Utskottet har tidigare uppmärksammat att nivån på skattekontrollen varit otillräcklig. Av propositionen framgår att den nedåtgående trenden i kontrollverksamheten har fortsatt. Det är ett allvarligt problem som på sikt hotar att undergräva allmänhetens förtroende för skattesystemet och arbetet med att motverka skattefusk. Det är enligt utskottet ytterst angeläget att trenden i det här avseendet bryts och att den förstärkning av skatteförvaltningens resurser som inletts i syfte att höja nivån i skattekontrollen får effekt. Under innevarande budgetår disponerar skatteförvaltningen ett resurstillskott på 125 miljoner kronor för kontrolländamål och i årets budgetproposition innebär regeringens utgiftsram för 2002 att ytterligare 175 miljoner kronor tillförs verksamheten.

Även tullen tillförs i budgeten varaktiga anslagsförstärkningar på drygt 15 miljoner kronor för att effektivisera tullverksamheten och för att säkerställa kontrollverksamheten vid Arlanda flygplats. Under innevarande bud-

getår disponerar Tullverket varaktiga förstärkningar på 10 miljoner kronor för merkostnader i samband med Öresundsbronns öppnande. Tullen har vidare kompenseras med 10 miljoner kronor med anledning av en engångsneddragning år 2000. På tilläggsbudget har tullen slutligen fr.o.m. den 1 juli 2000 bemyndigats uppbära vissa av de avgifter som tas ut i verkets verksamhet. Detta tillskott beräknades uppgå till 25 miljoner kronor.

Utskottet anser att den föreslagna förstärkningen av skatteförvaltningens och tullens resurser är väl motiverad. Arbetet med att höja nivån på skattekontrollen och förbättra gränsskyddets kontrollverksamhet är dock inte enbart en fråga om ökade resurser. Det är också en fråga om att kontrollen är effektiv genom att myndigheternas resurser utnyttjas på bästa sätt. Det förutsätter en bra styrning och samordning av verksamheten. Utskottet lägger stor vikt vid att myndigheterna inom utgiftsområdet fortsätter att effektivisera verksamheterna och att förändringsarbetet prioriteras. Det får ankomma på regeringen att noga följa utvecklingen.

Vid behandlingen av vårpropositionen instämde utskottet i regeringens bedömning av resursbehovet, och utskottet har inte anledning att ändra bedömning. När det gäller de totala utgiftsramarna för utgiftsområdet anser utskottet att propositionens förslag till utgiftsramar för utgiftsområdet för 2002–2004 är väl avvägt, och utskottet avvisar de olika motionsförslagen med större respektive mindre utgiftsramar för utgiftsområdet.

Utskottet avstyrker därmed motionerna Fi291 yrkandena 4 och 5, Fi292 yrkandena 9 och 10, Fi293 yrkandena 3 och 4 och Fi294 yrkandena 7 och 8, alla i här berörda delar, och föreslår att riksdagen skall besluta i enlighet med regeringens förslag till ram för utgiftsområde 3 för budgetåret 2002. Utskottet föreslår vidare att riksdagen skall godkänna propositionens förslag till preliminära utgiftsramar för åren 2003 och 2004.

Stockholm den 30 oktober 2001

På skatteutskottets vägnar

Arne Kjörnsberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Arne Kjörnsberg (s), Lisbeth Staaf-Igelström (s), Per Rosengren (v), Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Ulla Wester (s), Lena Sandlin-Hedman (s), Marie Engström (v), Sven Brus (kd), Catharina Hagen (m), Gudrun Lindvall (mp), Rolf Kenneryd (c), Lennart Kollmats (fp), Per-Olof Svensson (s), Stig Rindborg (m), Lennart Axelsson (s), Désirée Pethrus Engström (kd) och Inga Berggren (m).

Avvikande meningar

1. Skattefrågor i budgetpropositionen – m

av Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Catharina Hagen (m), Stig Rindborg (m) och Inga Berggren (m).

Skatteförslagen och inkomstberäkningen

Skattepolitiken skall syfta till att stärka de enskilda medborgarnas oberoende och skapa förutsättningar för högre tillväxt och fler jobb. Det är viktigt att successivt sänka inkomstskatten. På så sätt ökar friheten och därmed vars och ens möjlighet och förmåga att ta ansvar för den egna livssituationen. I synnerhet gäller det dem som i dag har låga inkomster.

I vårt budgetalternativ skapas utrymme för sänkta inkomstskatter för alla. Tyngdpunkten ligger på låg- och medelinkomsttagare. Inkomstskattereformen består av fyra delar och innehåller höjda grundavdrag för alla, grundavdrag för barn, förvärsavdrag och en successiv avveckling av den statliga inkomstskatten.

Människor skall ges möjlighet att klara sina egna grundläggande behov innan de börjar betala skatt. Därför vill vi att de första 50 000 kr som alla tjänar skall vara befriade från inkomstskatt, oavsett om de kommer från förvärsinkomst eller från pension. Ingen skall behöva betala skatt innan bostad och mat är betalda. Under den kommande treårsperioden inför vi ett grundavdrag som stiger till som mest drygt 40 000 kr.

Beskattningen av arbete utformas så att fler motiveras att arbeta. Vi vill därför införa ett förvärsavdrag på pensionsgrundande inkomster. En betydande del av det man tjänar skall alltid vara skattefritt. På några års sikt vill vi att förvärsavdraget skall vara 15 % av inkomsten. På längre sikt vill vi öka avdraget ytterligare. Under de kommande åren vill vi att förvärsavdraget skall vara 13 %.

Det är orimligt att skattesystemet inte tar hänsyn till försörjningsbördan. Framför allt är det barnfamiljer som har svårast att få ekonomin att gå ihop. Utöver dagens barnbidrag vill vi därför införa ett extra grundavdrag på 15 000 kr per år och barn upp till 16 år, vilket motsvarar knappt 400 kr i sänkt skatt per barn och månad för föräldrar i vanliga inkomstgrupper. Barnavdraget genomförs fr.o.m. 2002 och gäller utöver dagens barnbidrag. Såväl förvärsavdrag som grundavdrag görs på den till kommunen beskattningsbara inkomsten.

Statlig inkomstskatt betalas av närmare 40 % av alla heltidsarbetande. Det är således inte någon exklusiv elit utan helt vanliga människor som betalar denna skatt. Den statliga inkomstskatten fungerar som en straffbeskattning av kunskap och är därmed en av anledningarna till att färre tar akademisk examen i Sverige än i andra jämförbara länder.

Den statliga inkomstskatten missgynnar dem som har ojämna inkomster under livet. Det gäller t.ex. ungdomar som jobbar mycket i perioder för att sedan resa eller studera. Skattebelastningen skiljer sig radikalt mellan samma livsinkomst som fördelas jämnt under livet respektive den som varierar över åren. Att utländska experter har fått ett undantag som sänker deras skatt avsevärt visar tydligt att inkomstskatten har en negativ inverkan på Sveriges konkurrenskraft. Vi anser att det är orättvist att en svensk medborgare skall betala upp till dryga 25 procentenheter mer i skatt än sin utländska kollega som utför samma jobb. Den statliga inkomstskatten har också skapat ett behov av särregler för egenföretagare och för beskattning av personaloptioner. Dessa leder till onödig byråkrati och till orättvisor. Vi vill successivt avskaffa den statliga inkomstskatten. Under den period som den nu aktuella budgeten omfattar vill vi ta bort värnskatten, höja gränsen för när man börjar betala den statliga inkomstskatten och sänka skattesatsen till 17 %.

Det höga svenska skattetrycket drabbar särskilt de verksamheter där det finns ”gråa” eller ”svarta” alternativ. Tjänster riktade mot hushållen är ett exempel. Många sådana arbetsuppgifter utförs i dag i form av ”gör-det-själv” eller svart. Att köpa sådana tjänster med full skattebörda är förbehållet de rika, eller dem som kan få någon annan att betala. Flera undersökningar visar att många är stressade i dagens arbetsliv. Ändå har vi i Sverige en av industrivärldens kortaste årsarbetstider. En del av förklaringen är att skattetrycket gör det omöjligt att köpa tjänster som skulle kunna lätta bördan, t.ex. för småbarnsföräldrar. Med lägre skatt på s.k. hushållstjänster skulle det bli lättare för både kvinnor och män att kombinera arbetsliv och ansvar för barnen. För tjänster utförda i hemmet skall enligt vår mening en skattereduktion på 50 % upp till 25 000 kr per år och hushåll införas. Det leder till att svarta jobb blir vita och gör att människor kan känna att både tiden och pengarna räcker till.

Vi vill också införa rätt till avdrag för styrkta barnomsorgskostnader med upp till 50 000 kr per barn och år. Detta ökar föräldrarnas valfrihet och underlättar barnomsorgslösningar som är anpassade till varje familjs behov.

Allt fler har blivit varse att den statliga pensionen kommer att vara tämligen begränsad. De avtalspensioner som omfattar de flesta, men långt ifrån alla, bidrar till att pensionen blir något högre. De flesta känner dock ett behov av att spara på egen hand för att säkerställa en trygg ålderdom. I dag går det att med uppskjuten beskattning avsätta motsvarande ett halvt basbelopp till eget pensionssparande. Vi vill öka den möjligheten genom att göra det möjligt att avsätta motsvarande ett basbelopp (37 900 kr 2002) per år till egen pensionsförsäkring.

Boendet beskattas hårt i Sverige. Fastighetsskatten är i dag en skatt på en fiktiv avkastning på husets taxeringsvärde utan någon koppling till en verklig inkomst. Skatten drabbar alla boendeformer i Sverige. Bostadsrättsföreningar betalar skatt på värdet av fastigheten. För hyresrätter gäller i regel att cirka en månadshyra per år utgörs av fastighetsskatt. Fastighetsskatten för småhus varierar starkt och skattens storlek beror i hög grad på var fastigheten är belägen. Förmögenhetsskatten har kommit att bli en skatt på boendet som främst

drabbar äldre människor utan lån på sitt boende. Den tas ut på samma grunder som fastighetsskatten och är därmed lika orättfärdig. Skattesystemet skall uppfylla två grundkrav. Det skall vara begripligt för den som betalar skatt och det skall vara stabilt så att inte plötsliga förändringar skakar sönder enskildas och familjers ekonomi. Dagens system för uttag av fastighetsskatt uppfyller inte dessa grundläggande krav. Skulle dessutom en s.k. begränsningsregel införas blir systemet än mer komplicerat, oöverskådligt och godtyckligt. I takt med allt högre taxeringsvärden skulle en sådan regel fungera som en extra marginalskatt för alltfler.

Fastighetsskatten är orättfärdig och skall tas bort. Inledningsvis måste en återgång ske till de taxeringsvärden som tidigare gällde. Vi föreslår tillsammans med Kristdemokraterna, Centern och Folkpartiet att taxeringsvärdena omedelbart fryses på 1997 års nivå så att detta värde utgör ett tak för underlaget för fastighetsskatten. I vårt alternativ ingår vidare en successiv sänkning av fastighetsskatten på småhus med 0,1 procentenhet per år utöver regeringens förslag. År 2002 uppgår skatten till 0,9 % för att sjunka till 0,7 % år 2004. För att minska de problem som uppkommer i skärgården och andra särskilt utsatta områden föreslår vi att endast halva markvärdet skall ingå i underlaget för fastighetsskatten. Någon begränsningsregel behövs inte med vårt alternativ.

Förmögenhetsskatten har slopats i de flesta länder. I Sverige tas förmögenhetsskatt ut även vid förhållandevis låga förmögenheter. Skattesatsen är internationellt sett hög. Det gör att Sverige kommit i en särdeles ogynnsam position vad gäller konkurrens om kapital. Skatten ökar avkastningskravet på investeringar som görs här. Som förmögenhet räknas också taxeringsvärdet på småhus och fritidshus. Efter årets höjningar av taxeringsvärdena kommer alltfler att tvingas betala förmögenhetsskatt på sitt boende. Även denna skatt tas således också ut på fiktiva värden när det är fastigheter som är underlag. Nästan 60 % av de beskattningsbara förmögenheterna i Sverige består av fastigheter. På grund av kapitalets lättrorlighet har också regeringen befriat vissa typer av förmögenheter från förmögenhetsskatt. Detta är ytterligare en av de orättvisor som ett högt skattetryck medför och visar hur omöjlig förmögenhetsskatten är. Vi vill avskaffa förmögenhetsskatten för alla, inte bara för dem som har möjlighet att flytta sitt kapital till andra länder.

Till att börja med vill vi slopa sambeskattningen 2002 och höja fribeloppet till 2 000 000 kr/person. Året därpå vill vi att förmögenhetsskatten tas bort helt och hållet.

I dag drabbas svenska sparare av reavinstskatt när de gör omplaceringar i sitt sparande mellan olika värdepapper och mellan olika fonder. Detta gör att man drar sig för att förändra sammansättningen på sitt sparande. Så kallade inlåsnings effekter uppstår. För att komma förbi detta problem och uppmuntra till en mer aktiv kapitalförvaltning bör reavinstbeskattningen få uppskjutas till dess att kapitalet helt realiserats. Formerna bör utredas närmare. I vårt budgetalternativ har vi avsatt ett belopp för att påbörja en reform med denna inriktning.

Transporter är nödvändiga i synnerhet i glesbygd. Drivmedelspriserna når rekordhöjder. Den största delen av priset är skatt. Bensin- och dieselskatten bör sänkas för att underlätta för alla dem som i sin vardag är beroende av bilen. Vi sänker bensin- och dieselskatten med 70 öre/l inklusive moms för att underlätta för alla som i sin vardag är beroende av bilen. På längre sikt skall inte bensin och diesel kosta mer i Sverige än det gör genomsnittligt i Europa. Det avdrag som i dag får göras för resor med bil till arbetet täcker inte kostnaderna. Allteftersom bränslepriset ökar har värdet av avdraget urholkats. Det ger heller inte en rimlig möjlighet att kompensera värdeminskningen på bilen. Avdraget bör därför höjas till 20 kr per mil.

Skattepolitiken skall bidra till att såväl företag och kapital som ägare till dessa stannar kvar här. Sverige skall helst vara så attraktivt att företagande och kapital söker sig hit. Beskattningen av ägande och kapital minskas genom att förmögenhetsskatten avskaffas och genom att dubbelbeskattningen på utdelningar tas bort. Härigenom blir Sverige konkurrenskraftigt för företagande och kunskaper. Utflyttningen av ägande, företag och forskning motverkas och företagande stimuleras.

Vi vill också stoppa skattediskrimineringen av fåmansföretag och slopar därför de nuvarande 3:12-reglerna. Förenklingar genomförs enligt Simplex-gruppens förslag.

Skatterna på handelsgödsel avskaffas. Dieselskatten för jord- och skogsbruk m.m. sänks till 53 öre litern.

Vår principiella inställning är att energibeskattningen skall vara energineutral medan miljöskatterna skall motsvara den miljöbelastning som energianvändningen medför. Energiskatterna är till sin natur fiskala och skall tas ut enbart i konsumentledet. Miljöskatterna skall däremot verka så att produktionsprocesser blir mindre miljöstörande. De skall därför tas ut i produktionsledet.

Vi avvisar förslaget om höjd koldioxidskatt och elskatt. Vidare anser vi att skatten på kärnkraftsel omedelbart bör sänkas med 0,5 öre per kWh.

De höga alkoholskatterna ökar risken för smuggling och slår ut svenska jobb och bör sänkas. När de skattefria införselkvantiteterna från andra EU-länder stiger är det givetvis viktigt att anpassa de svenska alkoholskatterna till omvärldens nivåer. Den danska nivån kan tjäna som riktmärke. Sänks inte alkoholskatterna kommer allt större mängder av den i Sverige konsumerade alkoholen att antingen köpas in utomlands eller smugglas in i Sverige. I Sverige har redan bryggerinäringen kommit i svårigheter på grund av de höga skatterna. Erfarenheterna från hanteringen av tobaksskatten 1997 visar hur höga skatter medför minskade skatteintäkter. Alkoholskatterna har i dag denna effekt. Tillsammans med minskad smuggling och fler arbeten i svensk industri bedömer vi därför att sänkta alkoholskatter inte har någon statsfinansiell effekt.

I vårt alternativ ingår ytterligare åtgärder. Bland annat skall förtids-pensionärer med arbetsskadelivränta få behålla sitt särskilda grundavdrag ograverat. Royaltyinkomster från uppfinningar och patent beskattas i in-

komstslaget kapital från år 2002 och lättnader införs vid beskattningen av personaloptioner. Reklamskatten slopas.

Vi föreslår att riksdagen fattar beslut om en inriktning av skattepolitiken som överensstämmer med Moderata samlingspartiets förslag.

Med det anförda tillstyrker vi motionerna Fi205, Fi241 yrkandena 1–3, Fi242, Fi255, Fi269, Fi270, Fi271, Fi281, Fi291 yrkandena 6, 8 och 9, Sk288 yrkandena 8, 19 och 20, Sk417 yrkandena 3 och 4, Sk418 yrkande 4, Sk471 yrkandena 1–36 och 39, Sk474 yrkandena 1–4, Sk491 yrkande 13, MJ421 yrkandena 2 och 3, N319 yrkande 7 och A318 yrkande 7.

Vi står bakom den inkomstberäkning som redovisas i motion Fi291 yrkande 6.

Ramarna för utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution

Moderata samlingspartiets skatteförslag medför att skatteförvaltningens verksamhet kan rationaliseras och att anslagsbehovet därigenom minskar. Våra anslag till skatteförvaltningen är därför lägre än regeringens. Smugglingen av cigaretter, alkohol, narkotika och vapen har ökat kraftigt de senaste åren. Tullen bör därför enligt vår uppfattning få ökade resurser för kontrollverksamhet. Vi bedömer att intäkterna till statskassan härigenom ökar med minst motsvarande belopp. Vi anser också att Tullens verksamhet skall finansieras genom anslag och inte genom offentlighetsrättsliga avgifter. Sammantaget föreslår vi för 2002–2004 utgiftsramar för utgiftsområde 3 som för vart och ett av åren är 75 miljoner kronor lägre än vad regeringen föreslagit. Med det anförda tillstyrker vi motion Fi291 yrkandena 4 och 5 i motsvarande delar.

2. Skattefrågor i budgetpropositionen – kd

av Sven Brus (kd) och Désirée Pethrus Engström (kd).

Skatteförslagen och inkomstberäkningen

Syftet med skatter är att solidariskt finansiera vår gemensamma välfärd samt att styra den ekonomiska utvecklingen i en socialt och ekologiskt hållbar riktning. Kristdemokratisk ekonomisk politik tar utifrån förvaltarskapstanken sin utgångspunkt i en social och ekologisk marknadsekonomi. Förvaltarskapstanken betonar människans personliga och gemensamma ansvar för sig själv, sina medmänniskor, efterkommande generationer samt för den fysiska livsmiljön. Hederlighet och personligt ansvarstagande är viktiga fundament, som underlättar ekonomins funktionssätt genom att hålla nere transaktionskostnaderna vid handel av varor och tjänster, som i sin tur leder till ökad effektivitet i ekonomin. En väl fungerande marknadsekonomi bygger på ett samhälle med en grundläggande etisk samsyn och förutsätter stabila spelregler. En fri marknadsekonomi garanterar inte en ekologiskt hållbar utveckling, utan måste styras av ett miljömässigt ansvarstagande, där ett skattesystem som tar ekologisk hänsyn är en viktig del. En fri marknadsekonomi kan av sig

själv inte heller skapa en acceptabel inkomstfördelning och trygghet för alla. Därför är det nödvändigt att utveckla system såväl inom ett land som mellan länder för att åstadkomma resursöverföringar. Även här är skattesystemet ett viktigt instrument. En marknadsekonomi baserad på etiska principer och styrd av ekologiska och sociala hänsyn är den bästa grunden för ett gott samhälle.

Ett viktigt mål för en kristdemokratisk politik är att så många som möjligt skall kunna leva på sin egen lön. Därför föreslås en rad åtgärder på skattepolitikens område som gör att inkomstagare får behålla en större del av sin lön och därmed får möjlighet att påverka och få kontroll över sin ekonomiska situation. En rad inkomstskattesänkningar och andra skattesänkningar som riktar sig främst till förvärvsarbete genomförs.

Dagens inkomstskatter drabbar låg- och medelinkomstagare mest. Därför måste inkomstskattens nivåer huvudsakligen fastställas med utgångspunkt från låg- och medelinkomstagarens perspektiv. Den mest kända skatten i dag är kommunalskatten som drabbar alla inkomstagare lika oavsett inkomstnivå. Kristdemokraterna föreslår en rad åtgärder för att skapa en bättre situation för förvärvsarbete i Sverige.

För det första föreslås ett kraftigt höjt grundavdrag vid beräkningen av den kommunala inkomstskatten. Inkomstskatten sänks för alla med sammanlagt 18,9 miljarder kronor nästa år genom att grundavdraget höjs till 24 000 kr. Effekten blir jämfört med regeringens förslag en skattesänkning med ca 330 kr per månad, eller 3 940 kr per år. Grundavdragshöjningen omfattar även skattepliktiga transfereringar och gäller för pensionärer i de fall där deras särskilda grundavdrag understiger grundavdraget. Från 2003 gäller samma grundavdrag även för pensionärer. Förslaget ger förutsättningar för en bättre fungerande lönebildning och innebär exempelvis en viktig förbättring för sommar- eller extraarbete ungdomar. Med vårt föreslagna grundavdrag kan man tjäna 24 000 kr per år innan man behöver betala kommunalskatt jämfört med de 11 200 kr som regeringen föreslår. Kommunernas skatteinkomster reduceras inte eftersom förslaget utformas lagtekniskt som en statlig skattereduktion.

För det andra föreslår vi en skattereduktion för låg- och medelinkomstagare på 380 kr per månad för pensionsgrundande inkomster upp till 276 000. Reduktionen trappas därefter av och upphör vid 360 000 kr.

För det tredje föreslår vi ett generellt statligt förvärvsavdrag beräknat mot kommunalskatten på inkomster av anställning eller näringsverksamhet motsvarande 5 % av denna inkomst år 2002, 6 % år 2003 och 7 % år 2004. Förutom att ge hushållen ett ökat ekonomiskt utrymme minskas därigenom marginaleffekterna. Regeringens modell med sänkta inkomstskatter för dem som betalar pensionsavgift är enligt vår mening felaktig. Pensionsavgiften på 7 % utgör en del av det nya pensionssystemet och ger något tillbaka för varje person som betalar den. Just pensionsavgiften är därmed en av de avgifter där det finns en tydlig koppling mellan det man som enskild individ betalar in och det man senare får ut. Vi anser att inkomstskattesänkningar bör vara mer

generella och snarare rikta in sig på att ”kompensera” alla inkomsttagare för det orimligt höga totala skattetryck som Sverige har.

För det fjärde vill vi avskaffa regeringens värmskatt fr.o.m. 2003. Det är en viktig princip för Kristdemokraterna att ingen skall behöva betala mer än hälften av en inkomstökning i skatt. Viktiga motiv för att inte ha extra hög statlig skatt på högre inkomster är också att utbildning med medföljande studieskulder måste löna sig. Om svenska studenter utbildar sig i Sverige, bör inte skattesystemet leda till att de sedan flyttar utomlands. Det är en framtidsinvestering att ha ett skattesystem som gör att utbildning lönar sig.

Gränsen för reseavdraget för resor till och från jobbet sänks från 7 000 till 5 000 kr. Avdragsrätten skall även gälla för den del av resan som görs till eventuell barnomsorg. Det innebär att resekostnader på ytterligare 2 000 kr blir avdragsgilla jämfört med i dag. Förslaget skall ses som ett stöd för personer i glesbygd och andra som inte har möjlighet att utnyttja kollektiva alternativ till bilen.

Rätt till avdrag för alla typer av barnomsorg – såväl offentlig som privat – ökar familjernas valfrihet och ger utrymme för flexibla lösningar. Vi föreslår därför en rätt till avdrag för styrkta barnomsorgskostnader. Avdraget gäller för samtliga barnomsorgskostnader oavsett tillsynsform och får göras med maximalt 50 000 kr per barn och år. Avdragsrätten kan utnyttjas under hela förskoleperioden. Även den familj som väljer annan barnomsorg än den kommunalt finansierade får en mycket långtgående valfrihet. Avdragsrätten minskar dessutom tröskeeffekterna vid övergång till förvärvsarbete genom att den faktiska kostnaden för barnomsorg sänks.

En skattereduktion på 50 % för hushållens köp av tjänster bör införas. På så sätt elimineras nästan hela den extra skattekil som uppstår när extern arbetskraft anlitas av hushållen med redan skattade pengar. Betydligt fler samhällsekonomiskt motiverade byten (köp) av tjänster kommer till stånd, eftersom de även blir privatekonomiskt lönsamma. Effektiviteten i ekonomin kommer därmed att öka. Samtidigt kan den svarta sektorn trängas tillbaka, när det blir möjligt att både köpa och sälja privata hushållstjänster vitt och lagligt.

I vårt alternativ ingår dessutom en skattereduktion på 50 kr i månaden per barn upp till 15 år fr.o.m. 2003. Skattereduktionen höjs ytterligare 2004 till 100 kr.

Fastighetsskatten drabbar alla boende oavsett inkomst och betalningsförmåga, tvärtemot den skatteprincip som borde gälla i Sverige: skatt efter bärkraft. Detta gäller både småhusägare, bostadsrättsägare och hyresgäster. Den omräkning av taxeringsvärdena som skett i år slår mycket hårt mot en del bostadsområden. De nya taxeringsvärdena får dessutom till följd att arvs-skatten och förmögenhetsskatten ökar dramatiskt för många. Fastighetsskatten hotar i vissa fall äganderätten för personer med låga inkomster som inte har råd att betala skatten. Kristdemokraterna anser att systemet med statlig fastighetsskatt på sikt bör avvecklas. I stället bör kommunerna ges möjlighet att ta ut en låg avgift för täckande av kostnader för gatuunderhåll, brandförsvar och

annan kommunal service kopplad till fastigheten. Dessutom finansierar vi en fortsatt frysning av taxeringsvärdena på 2000 års nivå.

Förmögenhetsbeskattningen som tidigare kunnat motiveras av fördelningspolitiska skäl får i dag helt andra effekter än de tänkta. Detta har tydliggjorts bl.a. genom att regeringen befriat huvudägarna i aktiebolag från förmögenhetsskatt medan t.ex. normalinkomsttagare som råkar ha sitt egnahem beläget i ett attraktivt område till följd av de kraftigt höjda taxeringsvärdena tvingas betala förmögenhetsskatt. Utformningen av dagens förmögenhetsskatt är orimlig också i andra avseenden. För den händelse att ett gift par tillsammans har en förmögenhet som överstiger 2 000 000 kr skall förmögenhets-skatt betalas. Om ett sammanboende par utan barn har motsvarande förmögenhet skall de däremot inte sambeskattas, eftersom de var och en kan ha nettotillgångar på 1 500 000 kr innan skatten börjar tas ut. Äktenskapet straffbeskattas således i förhållande till ett samboförhållande. Vi vill börja med att helt avveckla effekten av sambeskattningen av förmögenhet och höjer fribe- loppet för sambeskattade par till 3 000 000 kr. Därefter vill vi avveckla för- mögenhetsskatten med 0,5 % per år så att den blir 1,0 % 2003 och 0,5 % 2004.

De sänkta skatterna som vi föreslår gör att skattesystemets tyngdpunkt för- skjuts mot en allt större andel miljörelaterade skatter. Argumenten för en grön skatteväxling kan således tillämpas i ett sammanhang där skatter sänks.

Grundbulten i kristdemokratisk ekonomisk politik är att ge stabila och goda villkor för fler och växande företag och att därigenom öka sysselsätt- ningen, minska arbetslösheten och trygga välfärden. Det är av största vikt att Sverige får ett mer småföretagarvänligt klimat än hittills, inte minst för att en så stor del av vår befolkning har sin huvudsakliga inkomst från små och me- delstora företag. Förändringar behöver göras för att inte kapital och kom- petens – två mycket viktiga faktorer för ett gott företagsklimat – skall flytta utomlands. Här spelar beskattning av inkomst och kapital en viktig roll. Skat- tesystemet måste utformas så att avkastningen på riskvilligt kapital i företag inte beskattas hårdare än annan kapitalavkastning. Kristdemokraterna menar därför att dubbelbeskattningen på avkastning på aktier skall avvecklas helt, precis som skett i nästan samtliga övriga OECD-länder. Sverige kan inte långsiktigt ha en väsentligt högre beskattning än den omvärld vi konkurrerar med. Avvecklingen bör ske stegvis med en halvering av fysiska personers utdelningsskatt 2003 och en helt slopad dubbelbeskattning 2004.

Personer som köper nyemitterade aktier i onoterade bolag skall fr.o.m. år 2002 ha möjlighet till skattereduktion (riskkapitalavdrag). Skattereduktion skall medges även för indirekta riskkapitalinvesteringar via ett företag eller en fond som gör de direkta investeringarna.

Dieselskatten sänks till 53 öre/liter och kväveskatten på handelsgödsel återförs till näringen. Även de mindre jordbrukens elkonsumention skall bes- kattas som inom industrin. Kristdemokraterna vill alltså ordna lika konkur- rensvillkor för alla jordbruk oavsett storlek.

Inom EU diskuteras vid flera regeringskonferenser förutsättningarna för en övergång till majoritetsbeslut när det gäller minimiavgifter på miljöområdet. Kristdemokraterna anser att det är viktigt att övergå till majoritetsbeslut på detta område, bl.a. för att förbättra möjligheterna för en gemensam minimiavgift på koldioxidutsläpp. Detta skulle vara ett avgörande steg mot en miljövänligare utveckling i Europa. Eftersom Sverige redan har världens högsta miljöskatter skulle en europeisk miniminivå för koldioxid samtidigt förbättra svenska företags konkurrenssituation.

Undersökningar visar att alltför många medborgare accepterar svartarbete, och fler yngre än äldre. Nu måste regering och myndigheter gripa in för att dels skapa skattenivåer och system som minskar incitamenten till svartarbete och som inte på ett övermänskligt sätt utmanar medborgarnas moral, dels öka kontrollen bland de medborgargrupper som parallellt uppbär stöd/bidrag och arbetar svart. Kristdemokraterna vill föra en skattepolitik som är långsiktigt stabil, är enkel, främjar en god ekonomisk utveckling samt en god hushållning av skattemedlen. Därmed kan skattemoralelement bibehållas och benägenheten till svartarbete minska.

Vid sidan av skatteområdet har vi förslag om att arbetsgivaravgifterna skall sänkas fr.o.m. år 2003 med 7 procentenheter på lönesummor upp till 900 000 kr per år. För egenföretagare utökas lönesumman till 250 000 kr per år. Från år 2004 föreslås att arbetsgivaravgifterna sänks med 10 procentenheter för samma lönesummor.

Vi föreslår att riksdagen fattar beslut om en inriktning av skattepolitiken som överensstämmer med Kristdemokraternas förslag.

Med det anförda tillstyrker vi motionerna Fi273 yrkandena 1–8, Fi281, Fi297 yrkandena 2–16, 19–39, 41–43, 45 och 46, Fi298 yrkande 4 och Sk488 yrkandena 1 och 3–5.

Vi står bakom den inkomstberäkning som redovisas i motion Fi292 yrkande 8 och Fi297 yrkande 1. Vi räknar med att en ökad skattekontroll och förstärkt tullbevakning ökar skatteintäkterna med 400 miljoner kronor år 2002 och tillstyrker därför motion Fi297 yrkande 40.

Ramarna för utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution

Kristdemokraterna anser att den svarta ekonomins utbredning allvarligt skadar den svenska ekonomin. Den svarta ekonomin minskar statens inkomster och medför att tilltron till skattesystemet minskar. Dessutom snedvrids konkurrensen mellan företag, och affärsmoralen luckras upp. För att motverka denna utveckling vill vi att skattemyndigheterna skall få ökade resurser för att effektivisera skattekontrollen. RSV konstaterar i sitt budgetunderlag att denna kontroll för närvarande har luckor. Vi vill också öka Tullens resurser för att bekämpa illegal införsel av narkotika, vapen, alkohol, tobak och övriga skattepliktiga varor. Tullen behöver vidare mera resurser för ett ökat samarbete inom EU för att motverka smuggling och annan ekonomisk brottslighet.

Som en effekt av våra förslag om resurser för en ökad skattekontroll och förstärkt tullbevakning räknar vi försiktigtvis med att skatteintäkterna ökar

med 400 miljoner kronor år 2002 och därefter med åtminstone 900 miljoner kronor per år.

Sammantaget föreslår vi en höjning av utgiftsramen för 2002–2004 för utgiftsområdet i förhållande till propositionen med 120, 170 respektive 220 miljoner kronor. Med det anförda tillstyrker vi motion Fi292 yrkandena 9 och 10 i här berörda delar.

3. Skattefrågor i budgetpropositionen – c

av Rolf Kenneryd (c).

Skatteförslagen och inkomstberäkningen

Centerpartiets politik syftar till att låta människor växa som individer och göra det möjligt för var och en att förverkliga sina drömmar. Skattepolitiken utformas så att den ger goda förutsättningar för fler företag att startas och växa och större ekonomiskt utrymme för landets familjer. Skattepolitiken inriktas på förbättringar för dem som bäst behöver ökat ekonomiskt utrymme, inte på dem som ropar högst. Ett långsiktigt mål bör vara att skattetrycket och utgifternas andel av BNP skall ned till samma nivåer som jämförbara OECD-länder. Skattesänkningarna inriktas mot småföretagande och uthållig tillväxt, och låg- och medelinkomsttagare och boende prioriteras.

Svensk skattepolitik bygger i retoriken på att skatt skall tas ut efter bärkraft och att det skall finnas en omfördelande funktion i skattesystemet. I praktiken fungerar dock inte skattesystemet tillfredsställande i detta avseende. I Sverige beskattas låginkomsttagare mycket hårt. Med nuvarande skatteregler börjar skatt tas ut redan fr.o.m. årsinkomster på 8 800 kr, vilket inte motsvarar mer än drygt 700 kr i månaden. En jämförelse med grundavdragen i övriga EU-länder visar tydligt hur svenska låginkomsttagare beskattas mycket hårdare än i andra länder. Generellt kan sägas att Sverige i ett EU-perspektiv har höga skattesatser på arbetsinkomster och ett lågt grundavdrag. Snittet på grundavdrag i EU ligger på ca 40 000 kr.

De samlade marginaleffekterna, den del av en ökad inkomst som faller bort i form av inkomstskatt, inkomstprövade bidrag och avgifter, är stora, oavsett om det handlar om att gå från bidrag till arbete eller om att arbeta mer. Det lönar sig ofta inte att arbeta mer. Detta gäller särskilt den som har en låg inkomst och flera barn i förskolan. För ensamföräldrar, samboende med låga inkomster, underhållsskyldiga och förtidspensionärer gör marginaleffekterna att man bara får behålla 20–30 % av en inkomstökning. Marginaleffekterna är alltså 70–80 % för dessa grupper.

Centerpartiet anser att behovet av att frigöra fler människor från bidragsberoende till arbete är stort. Behovet är stort dels för den enskilde individen som får en ökad självkänsla i att vara behövd och en större trygghet i att själv kunna råda över sin privatekonomi, dels för samhällsekonomin som kan fortsätta att växa tack vare det ökade utbudet av arbetskraft. För att ge människor

incitament att gå från bidrag till arbete anser Centerpartiet att inkomstskatten för låg- och medelinkomsttagare måste sänkas. Centerpartiet vill ersätta dagens lappande och lagande och specialdestinerade sänkningar med en inkomstskattereform som ger möjlighet för fler att leva på sin lön och som stimulerar arbete framför bidrag. Det förutsätter en tydlig premie för dem som tar sig från bidragsberoende till eget arbete, och det ger utrymme att minska bidragsberoendet för dem som redan är förvärvsarbetande. Reformen föreslås genomföras under åren 2002–2004, då den skall gälla fullt ut.

Ett första steg i inkomstskattereformen sker 2002 genom att grundavdraget höjs till 20 000 kr och de negativa marginaleffekter som följer av nedtrappningen i den s.k. LO-puckeln avskaffas. En höjning av grundavdraget är bättre än regeringens skattereduktion för delar av den allmänna pensionsavgiften dels för att grundavdraget ger en större skattesänkning för människor med låga inkomster, dels för att en grundavdragshöjning kommer alla till del, även pensionärer och studenter. Den nuvarande konstruktionen av grundavdraget med en grundnivå samt en upp- och nedtrappning i inkomstskikten med låga och medelstora inkomster ger upphov till negativa marginaleffekter. Upptrappningen upp till årsinkomster på ungefär 110 000 kr skapar förvisso en positiv marginaleffekt, men för t.ex. en deltidsarbetande undersköterska som vill öka sin arbetstid är nedtrappningens negativa marginaleffekter påtagliga.

En förvävrsrabatt på 9 600 kr som ges enbart på inkomster från förvärvsarbete eller företagande införs i syfte att stimulera arbete och företagande. En förvävrsrabatt på arbetsinkomster innebär en kraftig stimulans för den arbetslöse att ta ett arbete och för den deltidsarbetande att öka sin arbetstid. Förvävrsrabatten skall fasas in med 10 % av arbetsinkomsten upp till en årlig arbetsinkomst på 96 000 kr, vilket ger en maximal rabatt på skatten om 9 600 kr. Den maximala förvävrsrabatten ligger sedan kvar upp till en årlig arbetsinkomst på 180 000 kr och trappas därefter ned med 5 % av överstigande förvävrsinkomst upp till 276 000 kr. Däröver blir förvävrsrabatten 4 800 kr. Från och med 2004 räknar Centerpartiet med att kunna gå ytterligare ett steg i inkomstskattereformen och höja förvävrsrabatten till 10 800 kr.

Från och med 2003 ersätts grundavdraget med en rak skatterabatt på 10 000 kr. Denna skatterabatt skall komma alla till del, oavsett om inkomsten kommer från lön, företagsinkomst, a-kassa, sjukpenning eller pension. Effekten av en rak skatterabatt på 10 000 kr är ungefär lika stor som effekten av ett grundavdrag på 30 000 kr för den person som bara betalar kommunalskatt. För den person som även betalar statlig inkomstskatt blir effekten dock en annan, eftersom skatterabatten inte minskar den beskattningsbara inkomsten och därmed statsskatten. Ett kraftigt höjt rakt grundavdrag blir därmed både dyrare och fördelningspolitiskt sämre än en rak skatterabatt. För den enskilde individen är det positivt att ersätta grundavdraget med en rak skatterabatt i och med att skattesystemet blir mer överskådligt. Alla skall enkelt kunna räkna ut sin skatt, vilket ger individen ett bättre grepp över privatekonomin.

Föräldrar måste få känna trygghet i att vara välkomna på arbetsmarknaden. Det måste vara möjligt att förena förvärvsarbete med mer tid för barnen. Föräldrar skall inte pressas ekonomiskt att avstå från förvärvsarbete, varför barnomsorgskostnaderna bör vara avdragsgilla gentemot förvärvsinkomsten. Avdraget får göras mot kommunalskatten. Kommunerna ersätts för inkomstbortfallet enligt finansieringsprincipen. För att få göra avdrag måste man kunna styrka sin barnomsorgskostnad. Det leder till att många av de föräldrar som i dag är hänvisade till "svart" barnomsorg motiveras att redovisa barnomsorgskostnaden. Centerpartiet anser att avdragsrätten bör uppgå till 50 000 kr per barn och år och införas fr.o.m. 2002. På många håll, främst i områden med stora avstånd, utgör resor till och från barnomsorg en betydande kostnad för många barnfamiljer. Liksom i fråga om kostnaden för barnomsorgen bör denna kostnad vara avdragsgill.

Utöver avdragsrätten för barnomsorgskostnader är det nu tid att komplettera det generella stödet till familjer med en extra skattelättnad för barnfamiljer. Detta bör ske genom ett första steg år 2003, då en skatterabatt på 100 kr per barn och månad införs. På sikt bör denna barnrabatt öka både genom nya resurser och genom överföring av vissa resurser från barnbidrag till skattelättnader. Genom konstruktionen minskar rundgången av pengar i systemet, samtidigt som incitamenten att öka den egna inkomsten för att kunna utnyttja barnrabatten fullt ut för hushåll med mycket små inkomster ökar.

För att efterfrågan på hushållstjänster skall ta fart måste priset sänkas rejält genom att skattekilen minskas eller slopas helt. Centerpartiet föreslår därför att en skattereduktion på 50 % av arbetskostnaden för ROT-arbeten och hushållstjänster som utförs i hemmet införs. Det innebär att skatten sänks för ett antal hushållstjänster där det är lätt att "göra det själv" och där någon vit marknad knappast förekommer, exempelvis städning, gräsklippning och barn tillsyn. Förslaget omfattar även sådana tjänster som redan delvis utförs på en vit marknad, som målning, snickeriarbete och reparation av hushållsapparater. Skattereduktionen maximeras till 25 000 kr per hushåll och år. Det innebär att hushållet kan köpa tjänster för 50 000 kr per år och få skattereduktion för dessa.

Reseavdraget höjdes 1997 från 13 till 15 kr. Sedan dess har emellertid kostnaderna framför allt för drivmedel ökat kraftigt. Därför är det nödvändigt att höja avdragsrätten för arbetsresor med bil ytterligare. Centerpartiet anser att avdragsrätten bör höjas från dagens 16 kr per mil till 20 kr per mil. En höjd avdragsrätt gör att människor har en fortsatt möjlighet att bo kvar eller flytta till mindre orter där arbetsresorna ofta är långa. Ett höjt reseavdrag ökar även den regionala rörligheten på arbetsmarknaden och bidrar därmed till ett större arbetskraftsutbud även i mindre orter. Avdragsrätten bör inkludera resor till och från barnomsorg.

Boendeskatterna måste sänkas. Utgångspunkten för Centerpartiets förslag till skattesänkningar inom bostadsområdet är att människorna skall få lägre boendekostnader och att det skapas neutralitet mellan boendeformer. Efter en överenskommelse mellan Centerpartiet och den socialdemokratiska rege-

ringen beslutade riksdagen om att fr.o.m. 1997 ”frysa” 1996 års taxeringsvärden i hela landet. Denna frysning upphörde att gälla vid förra årsskiftet. Efter det att regeringen under lång tid hävdade att de förändrade taxeringsvärdena inte utgör ett problem, har man nu svängt och lägger fram förslag om successivt genomslag för höjda taxeringsvärden, men tar inte tag i grundproblemet; att några få höga huspriser bidrar till att dra upp taxeringsvärdena för närliggande fastigheter. Därigenom kommer de omotiverat stora ökningarna att förekomma också framgent, om än med en något mindre höjning varje år. Regeringen kompenserar genom att sänka skattesatsen. Detta är en klen tröst för de människor vars boendekostnad kommer att öka dramatiskt som en följd av kraftigt höjda taxeringsvärden. Det är fortfarande det dåligt underbyggda förslaget till årlig justering av taxeringsvärdena för fastigheter som gäller. Centerpartiet anser att det enda rimliga beslutet är att åter frysa taxeringsvärdena på 1997 års nivå fram till nästa allmänna fastighetstaxering, som skall ske 2003. Denna återgång till 1997 års taxeringsvärden bör ske retroaktivt fr.o.m. 2001. För 2002 bör skattesatsen för småhus sänkas 1,1 %. I kombination med frysta taxeringsvärden innebär det att alla småhusägare får sänkt fastighetsskatt. Vid nästa allmänna fastighetstaxering 2003 anser Centerpartiet att taxeringsvärdena åter bör knytas till aktuella marknadsvärden genom beräkning av medianvärdet för omräkningstalen för åren 2001–2003. Samtidigt bör fastighetsskatten omvandlas till en schablonintäkt som beskattas som inkomst av kapital. För 2003 skall denna beräknas som 3 % av taxeringsvärdet, vilket motsvarar en fastighetsbeskattning på 0,9 % av taxeringsvärdet. 2004 behålls taxeringsvärdena på samma nivå som 2003 och schablonintäkten beräknas som 2,5 % av taxeringsvärdet, vilket motsvarar en fastighetsbeskattning på 0,75 % av taxeringsvärdet. Begränsningsregeln som regeringen aviserar är utformad så att den personkrets som omfattas är densamma som i förmögenhetsbeskattningens sambeskattnings. Centerpartiet anser att redan sambeskattnings av förmögenheter är omodernt och ojämförbart och avvisar därför med bestämdhet denna nya form av sambeskattnings.

Förmögenhetsbeskattningen är utsatt för en skarp kritik, och regeringen väljer nu att tillmötesgå en del av kritiken genom att höja fribeloppet till 1,5 miljoner kronor för ensamstående samt 2 miljoner kronor för sambeskattade. Det är en välkommen men otillräcklig höjning, som borde kompletteras genom att sambeskattnings slopas från 2002. Vidare bör från 2003 endast halva taxeringsvärdet för småhus utgöra underlag för förmögenhetsskatt.

Kostnaden för arbetskraft påverkar utan tvekan efterfrågan på densamma. Precis som för varor och tjänster borde denna enkla insikt vara vägledande för en politik syftande till att sänka beskattningen av människors arbete. En inkomstskattereform, som ökar människors incitament att ta arbete, bör därför förenas med en lägre beskattning på företag som anställer människor. Utanför skatteområdet lägger Centerpartiet därför fram förslag om en sänkning av arbetsgivaravgiften för alla företag som är konstruerad så att den betyder mest för de mindre företagen. Fortsatta sänkningar av skatteuttaget bör ske enligt denna etablerade modell, bl.a. för att undvika tröskeeffekter då företag växer.

Sänkningen av arbetsgivaravgifterna finansieras delvis genom höjda skatter på utsläpp av kväveoxid och koldioxid i industrin, genom skatt på förbränning av sorterat avfall och höjd skatt på deponi.

Den gröna sektorn ges likvärdiga konkurrensvillkor genom att jordbrukets ryggsäck slopas.

Jag föreslår att riksdagen fattar beslut om en inriktning av skattepolitiken som överensstämmer med Centerpartiets förslag.

Med det anförda tillstyrks motionerna Fi281, Fi293 yrkandena 7 och 18 i denna del, Sk489 yrkandena 1–16, 19–24 och 29–36, Sk490 yrkande 1 och MJ220 yrkandena 12 och 8.

Jag står bakom den inkomstberäkning som redovisas i motion Fi293 yrkande 6 av Agne Hansson m.fl. (c).

Ramarna för utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution

Centerpartiet anser att Tullen skall få ökade resurser för att möta kraven i samband med Schengensamarbetet samt trafiken över Öresundsbron. Medel omfördelas för detta ändamål från RSV:s anslag till Tullen. Jag föreslår utgiftsramar för utgiftsområdet för 2002 och 2003 som vart och ett av åren är 30 miljoner kronor lägre än regeringen föreslagit. För år 2004 föreslår jag en utgiftsram som är 50 miljoner kronor lägre än vad regeringen föreslagit. Med det anförda tillstyrker jag motion Fi293 yrkandena 3 och 4 i motsvarande delar.

4. Skattefrågor i budgetpropositionen – fp

av Lennart Kollmats (fp).

Skatteförslagen och inkomstberäkningen

För oss liberaler är målet med politiken att öka människors makt över sina liv. Vår vision för Sverige är ett land som ger nya möjligheter – för alla. Den ekonomiska politiken är ett medel att nå denna vision. Långtidsarbetslösa skall få jobb och en ny självkänsla. Idérika människor skall våga ta språnget att förverkliga sina drömmar. Familjer skall få större marginaler i sin vardagsekonomi så att alternativ som hittills varit stängda, som kanske att vara mera med barnen, skall öppnas. Stressade, utbrända människor skall hitta tillbaka till hälsa och framtidstro. Arbetande människor skall kunna leva på sin lön och det skall löna sig att studera och arbeta, som anställd eller företagare.

Den ekonomiska aktiviteten går upp och ned. Nedgångsfaserna utsätter många människor för svåra påfrestningar. Vi vill föra en politik som snabbare och effektivare leder Sverige förbi konjunkturproblemen och som har sin tyngdpunkt i åtgärder mot de långsiktiga utmaningarna. En hög och jämn tillväxt är nödvändig för att svensk ekonomi ska klara av de problem landet står inför. En tillväxtstimulerande politik är avgörande för framtidens välbefinnande.

och Sveriges ställning som välfärdsnation. Vår ambition är att Sverige skall komma tillbaka till en tätposition bland de utvecklade länderna. Därför måste reformer nu genomföras som höjer den svenska ekonomins förmåga till långsiktigt uthållig tillväxt. Det gäller att förbättra förutsättningarna för företagande, arbetsmarknad, konkurrens och produktivitet och enskilda människors verksamhet och valfrihet, och vi är beredda att fullfölja reformpolitiken för att nå detta mål.

Det svenska skattetrycket, 53 % av BNP, fördelar sig med en tiondel på kapitalbeskattning, två tiondelar på konsumtionsbeskattning och resterande sju tiondelar på arbetsbeskattning. Internationaliseringen minskar drastiskt möjligheten att hålla ett högt skattetryck på rörliga skattebaser, helt enkelt därför att hög skatt leder till minskande skattebas och därmed sjunkande skatteintäkter från denna skattebas. Detta leder till att med ett högt skattetryck finns ingen annan möjlighet än att hålla en hög beskattning med höga skattelikar även på låg- och medelinkomsttagare. Därför måste skattetrycket totalt sett sänkas.

Den skattepolitik som Folkpartiet nu lägger fram är främst inriktad på att stimulera tillväxt och sysselsättning. En långsiktig skattepolitik som stimulerar till arbete, sparande, utbildning och risktagande lägger grunden för en tillväxt som snabbt leder oss ur konjunkturproblemen.

Vi föreslår att de grundläggande principerna för 1990 års skattereform, nämligen "hälften kvar", och att de allra flesta bara skall betala kommunalskatt, återupprättas. Vi vill koncentrera skatteförändringarna på de för tillväxt och jobb mest skadliga inslagen, nämligen marginalsattesatserna. Genom avskaffad värmskatt, höjd brytpunkt för statlig skatt och borttagande av den s.k. LO-puckeln, vill vi uppnå den grundläggande principen – att de flesta bara skall betala 30 % i skatt, och att de med höga inkomster skall betala 50 % på de högre inkomstdelarna. Marginaleffekterna minskas såväl genom inkomstskattesänkningar som genom växling av inkomstprövat bostadsbidrag mot generellt barnstöd.

Vi föreslår att gränsen för uttag av den statliga inkomstskatten höjs till den nivå där egenavgifterna upphör att stiga (312 300 kr) för att undvika att personer som betalar både statlig skatt och egenavgifter får marginaleffekter om ca 55 %.

Den s.k. LO-puckeln bör avskaffas. I inkomstlagen mellan ca 150 000 och 200 000 kr finns en marginaleffekt som uppkommer genom att grundavdraget avtrappas. Denna avtrappning bör successivt tas bort, vilket leder till en marginalsattesänkning för betydande grupper.

Den s.k. värmskatten avskaffas. Den är ett brott mot skattereformen. Vår förändring sänker marginalsattesatserna med 5 procentenheter i de aktuella inkomstskikten.

Ett förvärvsavdrag om 5 % av inkomsten införs, vilket sänker skatten och gör det mera lönsamt att arbeta även vid lägre inkomster.

En skattereduktion, lika för alla, skall införas för att garantera att alla får del av en skattesänkning. Denna skattereduktion bör till en början vara 3 000

kr per person. Den tillfaller då även pensionärer. I likhet med regeringens förslag låter vi denna skattereduktion för 2002 även tillfalla de pensionärer som faktiskt inte betalar någon skatt för att dessa skall åtnjuta samma förstärkning av den disponibla inkomsten.

Den sänkta inkomstskatten ger utrymme för en högre a-kasseavgift, vilket ger en bättre fungerande försäkring. Försäkringsavgifterna till a-kassan blir avdragsgilla eftersom avdragsrätten för pensionsavgiften återställs.

För att betona att barnstödet skall innebära att hänsyn i beskattningen tas till den extra försörjningsbörda föräldrar har, vill vi att utökningen av barnstödet sker i form av skattereduktion. Detta föreslås utgå med 1 450 kr per år och barn för 2002 för att successivt öka till 2 650 kr 2004, kombinerat med att den del av bostadsbidraget som i praktiken utgör ett rent inkomstprövat barnbidrag trappas ned med först 60 och sedan 110 kr per barn och månad. Genom denna förändring kommer bortåt 20 000 bidragsmottagare ut ur fattigdomsfällan och slipper 20 % extra marginaleffekt, detta i de inkomstlagen där maxtaxan inte får någon större betydelse.

Avdragsrätt införs för styrkta barnomsorgskostnader upp till ett belopp av 50 000 kr. Detta sänker kostnaden för barnomsorg med en tredjedel och gör det lättare att vitt och hederligt komplettera med andra former av barn tillsyn.

Det är en förlegad syn på förutsättningar för förvärvsarbete som ligger bakom det faktum att man i resa till och från arbetet inte får räkna in tid och resväg via barnens omsorg. Det kan mycket väl vara så att det faktum att en förälder behöver hämta eller lämna gör att resan tar avsevärt mycket längre tid, vid beaktande av bussbyten eller väntetider på tåg. Därför bör hämtning och lämning från och till barnomsorg kunna räknas in då tidsvinst och resesträcka beräknas för rätt till avdrag för resor till och från arbetet.

Pensionssparandet utvidgas så att avdragsrätt för sparande medges upp till 1,5 basbelopp och sparandet kan tas ut för att finansiera kompetensutveckling. Kvarstående sparande kan tas ut vid pensionering.

Vinstandelsstiftelser har funnits under en längre tid och ger de anställda ett ekonomiskt utbyte av ett företags framgång och vinster. Den särskilda löneskatten på avsättning till vinstandelsstiftelser bör slopas för att stimulera till en utvidgad användning av sådana system.

Beskattningen av personaloptioner bör skyndsamt ses över både för dem som är långsiktigt verksamma i Sverige och dem som arbetar här tillfälligt. Inte minst socialavgifterna skapar problem. Konkurrensen från länder med förmånligare beskattningsregler måste tas som utgångspunkt vid översynen. Vi avsätter medel för att i likhet med vårt förslag för vinstandelsstiftelserna kunna ta bort arbetsgivaravgifterna.

Arbetsgivaravgiften är en tung del i kostnaden för arbete. Utanför skatteområdet föreslår vi därför att avgiften sänks med 2 procentenheter för hela den privata tjänstesektorn under de närmsta åren. Den långsiktiga inriktningen är att arbetsgivaravgifternas skattedel helt tas bort.

Det finns en stor efterfrågan på hushållsnära tjänster. Totalt är nästan vart fjärde hushåll i Sverige intresserat av hjälp, ibland eller regelbundet. Detta

trots att man inte ser ett faktiskt existerande utbud. Det höga skatteuttaget hindrar efterfrågan och utbud från att mötas på en vit marknad. Mer eller mindre allt hushållsarbete som utförs mot betalning utgör i dag svart arbete. På denna marknad arbetar många kvinnor och ungdomar. De har inga rättigheter, inga försäkringar, inga pensionspoäng, ingen sjukpenning och ingen trygghet. Vi anser att det enklaste och bästa sättet att förändra situationen är att införa en skattereduktion för hushållens köp av den här typen av tjänster genom en skattereduktion i företaget för halva totala arbetskostnaden.

Den lättnad i dubbelbeskattningen av bolagsinkomster som införts i Sverige är begränsad till onoterade företag. Folkpartiet har länge argumenterat för att införa regler som avskaffar dubbelbeskattningen i alla företag. Avskaffandet av dubbelskatt på utdelningar bör ske i etapper genom att den halveras, först för fysiska personer och två år senare även för juridiska personer med sikte på ett fullständigt avskaffande.

Nivån på fastighetsbeskattningen är för hög och beskattningsformen kan inte accepteras. I avvaktan på en grundlig reformering av fastighetsbeskattningen bör taxeringsvärdena fortsatt vara frysta. För 2001 och 2002 används de nya lägre skattesatserna, 1,0 % för egna hem och 0,5 % för flerbostadshus, men beräknat på de taxeringsvärden som gällde under 2000, för såvitt det omräknade värdet inte är lägre, då detta givetvis skall gälla. I och med detta säger vi nej till införandet av regeringens förslag till begränsningsregel, en både krånglig och byråkratisk regel som leder till såväl sambeskattnings som nya marginaleffekter.

Fåmansbolagsreglerna (de s.k. 3:12-reglerna) måste förenklas. Det är otillfredsställande att frågan begravts i en utredning som knappast kan leda till någon förändring förrän år 2003, möjligen ännu senare. Vi föreslår att fåmansbolagsreglerna reformeras så att ett belopp motsvarande en medelinkomst beskattas som arbetsinkomst, resterande som kapital.

Många hävdar att beskattningen vid generationsskifte särskilt åderlåter jord- eller skogsbruk som redan kan ha små eller inga ekonomiska marginaler. I stället för att kapital dras in till staten behövs detta mycket väl på gårdarna för att trygga ett långsiktigt familj jordbruk. Folkpartiet betonar vikten av att den utredning som pågår arbetar snabbt och att regeringen så snart utredningsarbetet är avslutat återkommer till riksdagen med förslag till lagändringar som verkligen kan bidra till att underlätta generationsväxlingar i svenska familjeföretag.

Vi föreslår att riksdagen fattar beslut om en inriktning av skattepolitiken som överensstämmer med Folkpartiet liberalernas förslag.

Med det anförda tillstyrks motionerna Fi281, Fi285 yrkandena 1–8, 10–16, 18, 22, 23 och 26, Fi294 yrkande 5, Sk487 yrkandena 1, 3 och 4 samt Bo324 yrkande 10.

Vi står bakom den inkomstberäkning som redovisas i motion Fi294 yrkande 5 av Lars Leijonborg m.fl. (fp).

Ramarna för utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution

Folkpartiet vill höja utgiftsramen för utgiftsområdet i förhållande till propositionen med 75 miljoner kronor vart och ett av åren 2002–2004. De ökade resurserna skall användas av skattemyndigheterna för åtgärder som ökar skatteintäkterna och av Tullen för insatser mot den illegala införseln av narkotika och alkohol. Med det anförda tillstyrker vi motion Fi294 yrkandena 7 och 8 i här berörda delar.

BILAGA 6

Justitieutskottets yttrande 2001/02:JuU1y

Ramen för utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Till finansutskottet

Ärendet

Finansutskottet har berett samtliga utskott tillfälle att avge yttrande över proposition 2001/02:1 Budgetpropositionen för 2002 i vad avser den ekonomiska politiken och förslag till statsbudget för år 2002, utgifternas fördelning på utgiftsområden samt beräkningen av statsinkomsterna och låneramar jämte motioner i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Det sagda innebär sammanfattningsvis att justitieutskottet såvitt avser statsbudgetens utgiftssida beretts tillfälle att yttra sig över yrkandena 8 och 9 i volym 1, Förslag till statsbudget, finansplan m.m.

I yrkande 8 föreslår regeringen att riksdagen beslutar om fördelning av utgifter för budgetåret 2002 på utgiftsområden i enlighet med vad regeringen föreslår (avsnitt 6.3, tabell 6.5).

I yrkande 9 föreslår regeringen att riksdagen godkänner den preliminära fördelningen av utgifter på utgiftsområden för budgetåren 2003 och 2004 som riktlinje för regeringens budgetarbete (avsnitt 6.3, tabell 6.5).

Med anledning av propositionen har väckts bl.a. motionerna 2001/02: Fi291, Fi292, Fi293 och Fi294.

I motion Fi291 yrkandena 4 och 5 av Bo Lundgren m.fl. (m) föreslås för år 2002 en utvidgning av ramen för utgiftsområde 4 Rättsväsendet med 1 238 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. För åren 2003 och 2004 föreslås att en ökning med 1 392 respektive 1 161 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag skall utgöra riktlinje för regeringens budgetarbete.

I motion Fi292 yrkandena 6, 9 och 10 av Alf Svensson m.fl. (kd) föreslås för år 2002 en utvidgning av ramen för utgiftsområde 4 Rättsväsendet med 1 000 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. För åren 2003 och 2004 föreslås att en ökning med 1 000 miljoner kronor för respektive år i förhållande till regeringens förslag skall utgöra riktlinje för regeringens budgetarbete. Vidare föreslås att rättsväsendet skall vara ett prioriterat område i budgetarbetet.

I motion Fi293 yrkandena 3, 4 och 20 av Agne Hansson m.fl. (c) föreslås för år 2002 en utvidgning av ramen för utgiftsområde 4 Rättsväsendet med

320 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. För åren 2003 och 2004 föreslås att en ökning med 510 miljoner kronor respektive 410 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag skall utgöra riktlinje för regeringens budgetarbete. Vidare föreslås ett uttalande om rättstrygghetens betydelse för livskvaliteten.

I motion Fi294 yrkandena 7 och 8 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) föreslås för år 2002 en utvidgning av ramen för utgiftsområde 4 Rättsväsendet med 486 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. För åren 2003 och 2004 föreslås att en ökning med 486 miljoner kronor respektive 286 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag skall utgöra riktlinje för regeringens budgetarbete.

Utskottet avgränsar sitt yttrande till att avse utgiftsramen för utgiftsområde 4 Rättsväsendet och därmed sammanhängande frågor.

Ärendet föranleder följande yttrande från justitieutskottet.

Utskottets överväganden

Inledning

Inom utskottets beredningsområde faller utgiftsområde 4 Rättsväsendet. Utgiftsområdet omfattar anslag till bl.a. polisväsendet, åklagarväsendet, domstolsväsendet, kriminalvården, Brottsförebyggande rådet och Brottsoffermyndigheten.

Det övergripande och långsiktiga målet för rättsväsendet är den enskildes rättstrygghet och rättssäkerhet. Målet för kriminalpolitiken är att minska brottsligheten och öka människors trygghet.

För budgetåret 2001 anslags – inklusive vad som under året anslagits på tilläggsbudget – 23,4 miljarder kronor. De största anslagen är polisorganisationen med 13 miljarder kronor, kriminalvården med 4,1 miljarder kronor och domstolsväsendet med 3,5 miljarder kronor. Utgiftsprognosen för år 2001 pekar på en medelsförbrukning om 22,6 miljarder kronor. Anslagssparandet inom rättsväsendet är numera förbrukat och har vänts till ett utnyttjande av anslagskrediterna som år 2000 uppgick till 242 miljoner kronor.

Anslaget till Kronofogdemyndigheterna som tidigare tillhört utgiftsområde 4 ligger från och med budgetåret 2002 under utgiftsområde 3.

Utgiftsramen för åren 2002–2004

Regeringens förslag och de förslag som framförts i motionerna Fi291–Fi294 framgår av följande tabell.

Utgiftsområde 4 (miljoner kronor)

	200 2	200 3	200 4
Förslag i budgetpropositionen (prop. 2001/02:1)	23 641	24 286	25 201
<i>Ändringsförslag:</i>			
Fi291 yrkandena 4 och 5 (m)	+1 238	+1 392	+1 161
(v)	0	0	0
Fi292 yrkandena 9 och 10 (kd)	+1 000	+1 000	+1 000
Fi293 yrkandena 3 och 4 (c)	+320	+510	+410
Fi294 yrkandena 7 och 8 (fp)	+486	+486	+286
(mp)	0	0	0

Regeringen föreslår alltså att rättsväsendets utgiftsram bestäms till drygt 23,6 miljarder kronor för år 2002 och preliminärt 24,3 respektive 25,2 miljarder kronor för åren 2003 och 2004. Förslaget innebär jämfört med anslagen för år 2001 att satsningen på polisen fortsätter med ytterligare 605 miljoner kronor. Anslaget till kriminalvården minskar med 105 miljoner kronor, motsvarande den engångssatsning som gjordes i år. De stora förstärkningar som gjordes i 2001 års budget ligger kvar; det handlade bl.a. om 575 miljoner kronor till polisorganisationen, 25 miljoner kronor till åklagarorganisationen och Ekobrottsmyndigheten, 120 miljoner kronor till domstolsväsendet och 166 miljoner kronor till kriminalvården. Motsvarande fördelning redovisas för de kommande två åren, dock att hela det planerade nytillskottet tillförs polisen. Sammanlagt förstärks rättsväsendet med 5,3 miljarder kronor under den kommande treårsperioden.

Regeringens förslag bygger på att moderniseringen av rättsväsendet skall fortsätta och att medborgarperspektivet därvid skall vara en utgångspunkt. Nyttan för den enskilde medborgaren av tilltänkta förändringar och reformer skall stå i fokus. Rättsväsendet skall alltså målmedvetet utvecklas mot bakgrund av medborgarnas behov och samhällets utveckling så att det även i morgondagens samhälle kan fungera som rättsstatens garant för medborgarnas rättssäkerhet och rättstrygghet.

I inledningen till detta yttrande har redovisats Moderata samlingspartiets, Kristdemokraternas, Centerpartiets och Folkpartiet liberalernas yrkanden om

ramar för rättsväsendet i motionerna Fi291 (m), Fi292 (kd), Fi293 (c) respektive Fi294 (fp). Motionsyrkandena bygger på att de fyra partierna har gjort andra bedömningar av behoven inom respektive anslag än regeringen.

I motion Fi291 (m), kompletterad med ett yrkande som väckts i justitieutskottet, föreslås att utgiftsramen för år 2002 skall ökas med 1 238 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. Härav skulle 802 miljoner kronor tillföras polisorganisationen, 81 miljoner kronor domstolsväsendet och 312 miljoner kronor kriminalvården. Förslaget innehåller också förstärkningar till åklagarorganisationen med 20 miljoner kronor och till Brottsoffermyndigheten med 3 miljoner kronor. Förslagen följs i stort upp avseende åren 2003 och 2004.

I motion Fi292 (kd) föreslås att utgiftsramen för år 2002 skall ökas med 1 000 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. Härav skulle 380 miljoner kronor tillföras polisorganisationen, 180 miljoner kronor tillföras domstolsväsendet och 337 miljoner kronor tillföras kriminalvården. Förslaget innehåller också förstärkningar till åklagarorganisationen med 50 miljoner kronor och anslagen till bidrag till brottsförebyggande arbete och Brottsoffermyndigheten föreslås höjas med 50 respektive 3 miljoner kronor. Förslagen följs i stort upp avseende åren 2003 och 2004.

I motion Fi293 (c) föreslås att utgiftsramen för år 2002 skall ökas med 320 miljoner kronor. Härav skulle, enligt en till justitieutskottet remitterad motion, 219,5 miljoner kronor tillföras polisorganisationen, 100 miljoner kronor tillföras kriminalvården och 0,5 miljoner kronor tillföras Brottsoffermyndigheten. Förslagen följs i stort upp avseende åren 2003 och 2004.

I motion Fi294 (fp) föreslås att utgiftsramen för år 2002 skall ökas med 486 miljoner kronor. Härav skulle 300 miljoner kronor tillföras polisorganisationen, 100 miljoner kronor tillföras domstolsväsendet och 56 miljoner kronor anslaget till rättshjälpskostnader – det sistnämnda beloppet i syfte att återställa rättshjälpsförmånerna till vad som gällde före den 1 december 1997. Förslaget innehåller också förstärkningar till åklagarorganisationen och Brottsoffermyndigheten med 10 respektive 20 miljoner kronor. Förslagen följs i stort upp avseende åren 2003 och 2004.

Utskottet vill först erinra om att verksamheten inom rättsväsendet intar en särställning i förhållande till övrig statlig verksamhet i det att verksamheten utgör en grundläggande förutsättning för ett fritt och demokratiskt samhälle. Denna särställning utgör också en självklar grund för prioritering av behoven inom utgiftsområde 4 framför behoven inom många andra utgiftsområden.

Utskottet konstaterar att regeringens förslag ligger väl i linje med vad utskottet nu anfört. Regeringens förslag innebär sålunda att satsningen på rättsväsendet fortsätter. Utskottet ställer sig tveklöst bakom denna prioritering. Det finns således ingen anledning för riksdagen att göra ett särskilt uttalande om prioritering av rättsväsendet så som begärs i motion Fi292. Som framgått kan utskottet också instämma i uppfattningen som framförs i motion Fi293 att rättssäkerhet är en förutsättning för en god livskvalitet. Detta torde också vara en uppfattning som delas inte bara av utskottet utan av den absoluta merpar-

ten av Sveriges befolkning. Inte heller i denna del behövs alltså något särskilt uttalande från riksdagens sida.

Trots de stora resurstillskotten kan vissa av rättsväsendets myndigheter, enligt sina prognoser, komma att behöva utnyttja anslagskrediten. För kriminalvårdens del kan det, som regeringen anför, till och med bli fråga om att anslagskrediten inte räcker till om beräknade volymökningar slår in. Utskottet vill i sammanhanget å ena sidan erinra om att utskottet, i likhet med regeringen, anser att förändrings- och rationaliseringsarbetet skall fortsätta. Å andra sidan vill utskottet också erinra om att den kraftfulla satsning som nu görs på polisen bör komma att få effekt även på verksamheten inom de efterföljande myndigheterna i rättskedjan under planeringsperioden. Detta är, som utskottet anförde redan förra året, ägnat att ytterligare förstärka behovet av ett kraftfullt förnyelsearbete. Ändå måste utskottet konstatera att det inte är lätt att förutse det framtida medelsbehovet. Det är därför med tillfredsställelse som utskottet konstaterar att regeringen avser att, efter analys av vidtagna effektivitetsåtgärder, återkomma till riksdagen om de ytterligare insatser som erfordras för att fullfölja statsmakternas intentioner för utvecklingen av rättsväsendet.

Sammantaget innebär vad som nu anförts att utskottet tillstyrker regeringens förslag till utgiftsram för utgiftsområde 4 Rättsväsendet för år 2002. Utskottet anser vidare att riksdagen bör godkänna den preliminära fördelningen av utgifter på utgiftsområdet för åren 2003 och 2004 som riktlinje för det kommande budgetarbetet. De här behandlade yrkandena i motionerna Fi291, Fi292, Fi293 och Fi294 bör inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Stockholm den 25 oktober 2001

På justitieutskottets vägnar

Fredrik Reinfeldt

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Reinfeldt (m), Ingvar Johnsson (s), Märta Johansson (s), Margareta Sandgren (s), Alice Åström (v), Ingemar Vänerlov (kd), Ann-Marie Fagerström (s), Maud Ekendahl (m), Helena Zakariasén (s), Morgan Johansson (s), Ragnwi Marcelind (kd), Jeppe Johnsson (m), Kia Andreasson (mp), Gunnel Wallin (c), Johan Pehrson (fp), Anita Sidén (m) och Sven-Erik Sjöstrand (v).

Avvikande meningar

1. Fredrik Reinfeldt, Maud Ekendahl, Jeppe Johnsson och Anita Sidén (alla m) anför:

Vi har under en lång följd av år pekat på behovet av ökade resurser till rättsväsendet och begärt ökade anslag. Detta är en förutsättning för att uppfylla målet att öka tryggheten och bekämpa brott. Genom regeringens förslag kan medborgarnas berättigade krav på rättstrygghet inte tillgodoses. Vi anser därför att ytterligare 3 791 miljoner kronor måste tillföras rättsväsendet under den kommande treårsperioden. Redan för budgetåret 2002 bör 1 238 miljoner kronor tillföras. De ökade resurserna skall användas för fler poliser samt personalförstärkningar, teknikstöd, utbildning och andra kompetenshöjande åtgärder inom rättsväsendet. Samtidigt skärper vi kraven när det gäller resultatuppföljning och gott ledarskap. Enligt vår mening bör finansutskottet alltså tillstyrka motion Fi291 i berörda delar. När det gäller fördelningen på anslag av de extra medel vi föreslår hänvisar vi till motion 2001/02:Ju445 som kommer att behandlas i justitieutskottets budgetbetänkande 2001/02:JuU1.

2. Ingemar Vänerlov och Ragnwi Marcelind (båda kd) anför:

Kristdemokraterna har motsatt sig de nedskärningar som skett inom rättsväsendet under senare år. De eftersatta behoven är nu mycket stora, särskilt inom de tre största myndigheterna, polisen, domstolsväsendet och kriminalvården. Det är enligt vår mening nödvändigt att rättsväsendets behov prioriteras inte bara nästa budgetår utan även de kommande åren i planeringsperioden. Regeringens förslag framstår som helt otillräckligt. Med hänvisning till det anförda anser vi att utgiftsramen för rättsväsendet för de kommande tre åren bör tillföras 3 000 miljoner kronor utöver regeringens förslag. Härav bör utgiftsområdet tillföras 1 000 miljoner kronor redan nästa budgetår. Enligt vår mening bör finansutskottet alltså tillstyrka motion Fi292 i berörda delar. När det gäller fördelningen på anslag av de extra medel vi föreslår hänvisar vi till motion 2001/02:Ju368 som kommer att behandlas i justitieutskottets budgetbetänkande 2001/02:JuU1.

3. Gunnel Wallin (c) anför:

En av statens kärnuppgifter är att tillgodose den enskildes rättssäkerhet och rättstrygghet för att därigenom öka människors trygghet och livskvalitet. Det är av avgörande betydelse att de rättsvårdande myndigheterna ges tillräckliga förutsättningar att fullgöra sina uppgifter. För att öka rättsväsendets förmåga

och effektivitet när det gäller att förebygga och bekämpa brott krävs resursförstärkningar framför allt inom polisen och kriminalvården. Mot den bakgrunden anser jag att utgiftsramen för de kommande tre åren bör tillföras 1 240 miljoner kronor utöver regeringens förslag varav 320 miljoner kronor redan nästa budgetår. Enligt min mening bör finansutskottet alltså tillstyrka motion Fi293 i berörda delar. När det gäller fördelningen på anslag av de extra medel jag föreslår hänvisar jag till motion 2001/02:Ju444 som kommer att behandlas i justitieutskottets budgetbetänkande 2001/02:JuU1.

4. Johan Pehrson (fp) anför:

Att upprätthålla rättsordningen är en av de verkligt genuina uppgifterna för det offentliga. Därför måste det finnas resurser så att uppgifterna kan fullföljas på ett tillfredsställande sätt. Det finns en rad eftersatta behov, särskilt inom polisen och domstolsväsendet men också brottsofferverksamheten måste förstärkas. Jag vill också åter upprepa min ståndpunkt att den s.k. rättshjälpsreformen är ett misslyckande och att reglerna bör återföras till vad som gällde före december 1997. Mot den bakgrunden anser jag att utgiftsramen för de kommande tre åren bör tillföras 1 258 miljoner kronor utöver regeringens förslag varav 486 miljoner kronor redan nästa budgetår. Enligt min mening bör finansutskottet alltså tillstyrka motion Fi294 i berörda delar. När det gäller fördelningen på anslag av de extra medel jag föreslår hänvisar jag till motion 2001/02:Ju450 som kommer att behandlas i justitieutskottets budgetbetänkande 2001/02:JuU1.

BILAGA 7

Utrikesutskottets yttrande 2001/02:UU1y

Ramar för utgiftsområde 5 Internationell samverkan
och utgiftsområde 7 Internationellt bistånd m.m.

Till finansutskottet

Finansutskottet har genom beslut den 20 september 2001 berett övriga berörda utskott tillfälle att avge yttrande över proposition 2001/02:1 Budgetpropositionen för 2002 (volym 1) i vad avser den ekonomiska politiken och förslag till statsbudget för budgetåret 2002, utgifternas fördelning på utgiftsområden och beräkningen av statsinkomsterna, låneramar (yrkandena 1–15 och 29–43) jämte motioner i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Utrikesutskottet väljer att i det följande yttra sig över *propositionens yrkanden 8, 9 och 13 (samtliga delvis)* samt över motionerna 2001/02:Fi291 (m) yrkandena 4 och 5 (båda delvis), 2001/02:Fi292 (kd) yrkandena 9 och 10 (båda delvis), 2001/02:Fi293 (c) yrkandena 3 och 4 (båda delvis) samt 2001/02:Fi294 (fp) yrkande 13 (delvis).

Propositionen

Utgiftsområdena 5 och 7

Beträffande de utgiftsområden för vilka utrikesutskottet har beredningsansvar, dvs. utgiftsområde 5 Internationell samverkan och utgiftsområde 7 Internationellt bistånd, anförs i *propositionens yrkanden 8 och 9 (båda delvis)* bl.a. följande.

Utgiftsområde 5 Internationell samverkan

Miljoner kronor

Utfall	Anslag	Prognos	Förslag	Beräknat	
2000	2001	2001	2002	2003	2004

2 984	3 023	3 122	1 162	1 170	1 175
-------	-------	-------	--------------	-------	-------

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Utrikes- och säkerhetspolitik.

Förändringen av utgiftsområdesramen jämfört med 2001 års ekonomiska vårproposition förklaras i huvudsak av den sammanslagning av Utrikesdepartementets och Regeringskansliets förvaltningsanslag som sker från 2002. Utgiftsområdet minskar med 1 814 miljoner kronor till följd av denna sammanslagning.

Ramen för utgiftsområdet föreslås uppgå till 1 162 miljoner kronor 2002.

Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Miljoner kronor

Utfall	Anslag	Prognos	Förslag	Beräknat	
2000	2001	2001	2002	2003	2004
15 317	14 763	17 033	15 044	17 544	19 475

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Internationellt utvecklingssamarbete och samarbete med Central- och Östeuropa.

Förändringen av utgiftsområdesramen jämfört med beräkningarna i 2001 års ekonomiska vårproposition förklaras i huvudsak av en lägre BNI-prognos samt förändrade biståndsavräkningar. Biståndsramen 2002 är 0,74 % av BNI. År 2003 ökas den till att motsvara 0,81 % av BNI och 2004 till 0,86 % av BNI, därutöver tillförs biståndet 200 miljoner kronor.

Ramen för utgiftsområdet föreslås uppgå till 15 044 miljoner kronor 2002.

Vissa garantifrågor

I *propositionens yrkande 13* föreslås att infrianden av garantier som ingår i resultatområdet garantier till internationella finansieringsinstitut även framdeles skall täckas via anslag.

Bakgrunden till förslaget är att regeringen inte har funnit det möjligt att hantera vissa garantier till internationella finansieringsinstitut i enlighet med garantimodellen. Detta gäller de internationella finansieringsinstitut där Sveriges medlemsåtagande består av inbetalt kapital och garantier. Dessa garantier innebär att Sverige, som ett av flera medlemsländer, förbundet sig att tillhandahålla ett visst kapitalbelopp utöver det kapital som de enskilda länderna betalar direkt till berörda institut. För dessa garantier avser regeringen inrätta ett separat resultatområde: garantier till internationella finansieringsinstitut. Resultatområdet skall endast omfatta de garantier som utfärdats inom

ramen för Sveriges medlemskap i de nio internationella organisationer där medlems- åtagandet består av både inbetalt kapital och garantier, dvs. Europeiska utvecklingsbanken (EBRD), Världsbanken (IBRD), Europeiska investeringsbanken (EIB), Nordiska investeringsbanken (NIB), Europarådets utvecklingsbank (CEB), Multilaterala investeringsorganet (MIGA), Asiatiska utvecklingsbanken (AsDB), Afrikanska utvecklingsbanken (AfDB) och Interamerikanska utvecklingsbanken (IDB).

En avgörande skillnad mellan dessa åtaganden och övriga statliga garantier är att svenska staten, som ett av flera medlemsländer, endast har begränsade möjligheter att påverka beslut om hur ett potentiellt infriande skall hanteras, dvs. om ett infriande skall tillåtas inträffa eller om medlemsländerna kollektivt skall tillskjuta mer kapital. Om dessa garantier hanterades enligt garanti-modellen skulle resultatet därför kunna bli dubbla avsättningar. Subventionen – dvs. motsvarigheten till riskavspeglande avgift – skulle belasta de takbegränsade utgifterna och föras till garantireserven i Riksgäldskontoret (RGK). Samtidigt skulle medlemsländerna i stället för att låta garantin infrias kunna välja att göra kapitaltillskott, vilket även det skulle belasta de takbegränsade utgifterna. Historiskt har också medlemsländerna i de internationella finansieringsinstitut där Sverige är medlem alltid valt att tillskjuta mer kapital framför att låta utställda garantier infrias.

Regeringen delar därför riksdagens bedömning att det finns skäl som talar för att dessa garantier bör hanteras i särskild ordning (bet. 1999/2000:FiU24).

Mot denna bakgrund föreslår regeringen att de garantier som ingår i resultatområdet garantier till internationella finansieringsinstitut undantas från garantimodellen. Detta innebär att såväl påkallade kapitaltillskott som eventuella infrianden av garantier kan komma att medföra mer eller mindre plötsliga belastningar på de takbegränsade utgifterna. För att tydliggöra förekomsten av, och de potentiella kostnaderna för, dessa garantier bör emellertid en separat garantireserv inrättas i RGK. Reserven kommer normalt att ha ett nollsaldo och skall endast belastas vid ett eventuellt infriande, varefter anslagsmedel skall föras till reserven. Detta medför också att ändamålet för anslag inom utgiftsområde 2 som i dag täcker kapitaltillskott bör vidgas till att även gälla infrianden av garantier. Regeringens förslag berör också utgiftsområde 7 Internationellt bistånd.

Revision av EU-medel

Regeringen informerar varje år riksdagen om hur man har agerat med anledning av Europeiska revisionsrättens rapporter. Denna information lämnas normalt till riksdagen i den ekonomiska vårpropositionen men med anledning av ordförandeskapet lämnas den i år i stället i budgetpropositionen.

Årsrapportens innehåll är numera koncentrerat till iakttagelser rörande finansiell förvaltning och kontroll inom de olika sektorer som finansierar eller finansieras av EU-budgeten. Revisionsrättens granskningar rörande effektivitet och måluppfyllelse gällande användning av EU-medel redovisas främst i särskilda rapporter och inte som tidigare i årsrapporten.

Redovisningen i årets budgetproposition av EU-revisionens iakttagelser berör utrikesutskottets beredningsområde i nedanstående avseende.

Det har visat sig att en del framsteg rörande resultat och utfallsmätning m.m. har gjorts inom vissa specifika områden. Detta gäller bl.a. programmet för stöd till Sydafrika.

Vidare har revisionsrätten granskat hur korrekt beräkningen av varje medlemsstats bidrag under olika stadier har utförts, från den ursprungliga budgeten till det slutliga avslutet för de berörda budgetåren. Man kunde då konstatera att flera medlemsstater (MS) sände in giltiga beräkningsunderlag för sent, vilket minskade tiden för kontroll. Kommissionen har även varit bristfällig i sin dokumentation av omfattningen och arten av sina kontroller av BNI-uppgifter. Sverige anser, sägs det i propositionen, att det är viktigt att medlemsstaterna lämnar sina BNI-uppgifter i tid för att öka kontrolltiden, vilket innebär att jämförbarheten mellan medlemsstaterna ökar.

Motionerna

I partimotionerna 2001/02:Fi291 (m) yrkandena 4 och 5 (båda delvis), 2001/02:Fi292 (kd) yrkandena 9 och 10 (båda delvis), 2001/02:Fi293 (c) yrkandena 3 och 4 (båda delvis) samt 2001/02:Fi294 (fp) yrkande 13 (delvis) föreslås från propositionen avvikande fördelning av utgifterna för budgetåret 2002 respektive preliminär fördelning av utgifterna på utgiftsområden för budgetåren 2003 och 2004. Förslagen i dessa motioner, jämte regeringens förslag, framgår av tabellerna i bilagan till detta yttrande.

Utskottet

Förändringen av utgiftsområdesramen för utgiftsområde 5 jämfört med tidigare år förklaras i huvudsak av den sammanslagning av Utrikesdepartementets och Regeringskansliets förvaltningsanslag som sker fr.o.m. år 2002. Utskottet har tidigare tagit ställning för denna förändring av indelning i utgiftsområden.

Förstärkningen av statsfinanserna och det förbättrade ekonomiska läget möjliggör en ökad satsning på utgiftsområde 7 Internationellt bistånd. De av regeringen föreslagna ökningarna av anslaget för 2002 jämfört med anslaget för 2001 är väl motiverade. Utskottet konstaterar i sammanhanget att skälen till att det föreslagna anslaget för år 2002 är lägre än det förväntade utfallet för år 2001 dels är att det senare beloppet även innefattar utnyttjade reservationer, dels är förändringar i prognostiserad BNI.

Anslagens fördelning mellan utgiftsområdena m.m.

I ett flertal motioner som väckts under den allmänna motionstiden 2001/02 har framförts yrkanden om överflyttning av anslag och verksamheter mellan

utgiftsområden. Förutsättningarna för de av motionärerna föreslagna åtgärderna har emellertid förändrats jämfört med tidigare år i det att det fr.o.m. den 1 september 2001 införts ett nytt andra stycke i 5.12.1 RO, som skall tillämpas första gången i fråga om statsbudgeten för år 2002. Stycket har följande lydelse:

Beslut i fråga om vilka ändamål och verksamheter som skall innefattas i ett utgiftsområde fattas i samband med beslut med anledning av den ekonomiska vårpropositionen. Lag (2001:581).

Konstitutionsutskottet gick i sitt betänkande (2000/01:KU23) inte närmare in på innebörden av bestämmelsen, men Riksdagskommittén anförde i sin författningskommentar (2000/01:RS1 s. 181) följande:

Det nya andra stycket i paragrafen innebär att ändringar beträffande vad som skall innefattas i utgiftsområdena i förhållande till den förteckning som bifogats betänkandet 1995/96:KU21 eller i förhållande till senare riksdagsbeslut skall beslutas i samband med beslut om den ekonomiska vårpropositionen. Förutsättningarna för riksdagens budgetbehandling när det gäller indelningen i utgiftsområden är därmed fastlagda innan höstens budgetarbete börjar.

Utrikesutskottet behandlar de motionsvis framförda förslagen mot bakgrund av den nu införda ordningen och kommer i konsekvens härmed bl.a. att överlämna yrkanden om överflyttning av anslag och verksamheter mellan utgiftsområden till konstitutionsutskottet för senare beredning.

I partimotionerna 2001/02:Fi291 (m) yrkandena 4 och 5 (båda delvis), 2001/02:Fi292 (kd) yrkandena 9 och 10 (båda delvis), 2001/02:Fi293 (c) yrkandena 3 och 4 (båda delvis) samt 2001/02:Fi294 (fp) yrkande 13 (delvis) föreslås beträffande utgiftsområdena 5 och 7, i flertalet fall, från propositionen avvikande fördelning av utgifterna för budgetåret 2002 respektive preliminär fördelning av utgifterna på utgiftsområden för budgetåren 2003 och 2004. Förslagen i dessa motioner, jämte regeringens förslag, framgår av tabellerna i bilagan till detta yttrande.

Utskottet anser regeringens förslag rörande utgiftsområdena 5 och 7 (*propositionens yrkanden 8 och 9, båda delvis*) vara väl avvägda vad avser såväl budgetåret 2002 som budgetåren 2003 och 2004, varför de bör tillstyrkas. I konsekvens härmed menar utskottet att partimotionerna 2001/02:Fi291 (m) yrkandena 4 och 5 (båda delvis), 2001/02:Fi292 (kd) yrkandena 9 och 10 (båda delvis), 2001/02:Fi293 (c) yrkandena 3 och 4 (båda delvis) samt 2001/02:Fi294 (fp) yrkande 13 (delvis), i de delar som avviker från regeringens förslag, bör avstyrkas.

Vissa garantifrågor

I propositionens föreslås att infrianden av garantier som ingår i resultatområdet garantier till internationella finansieringsinstitut även framdeles skall täckas via anslag. Förslaget (*yrkande 13 delvis*) berör bl.a. utgiftsområde 7.

Enligt utskottets uppfattning utgör den föreslagna åtgärden, trots att den innebär ett avsteg från garantimodellen, en lämplig lösning av de problem som

nämns i propositionen. Utskottet menar därför att *propositionens yrkande 13 (delvis)* bör tillstyrkas.

Utskottet välkomnar i detta sammanhang regeringens utfästelse att framgent redovisa subventioner i samband med garantigivning, något som ligger i linje med det synsätt utskottet tidigare givit uttryck för.

Revision av EU-medel

Utskottet noterar de framsteg rörande resultat och utfallsmätning m.m. som har gjorts bl.a. beträffande programmet för stöd till Sydafrika.

BNI-uppgifter är centrala bl.a. vid beräkningen av staters engagemang på biståndsområdet. Utskottet vill mot denna bakgrund understryka vikten av att EU:s medlemsstater, som det sägs i propositionen, ”lämnar sina BNI-uppgifter i tid för att öka kontrolltiden, vilket innebär att jämförbarheten mellan medlemsstaterna ökar”.

Stockholm den 25 oktober 2001

På utrikesutskottets vägnar

Viola Furubjelke

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Viola Furubjelke (s), Sören Lekberg (s), Berndt Ekholm (s), Lars Ohly (v), Holger Gustafsson (kd), Bertil Persson (m), Carina Hägg (s), Agneta Brendt (s), Marianne Jönsson (s), Murad Artin (v), Sten Tolgfors (m), Marianne Samuelsson (mp), Marianne Andersson (c), Karl-Göran Biörsmark (fp), Karin Enström (m), Hans Hjortzberg-Nordlund (m) och Rosita Runegrund (kd).

Avvikande meningar

1. Ramarna för utgiftsområdena 5 och 7

Bertil Persson, Sten Tolgfors, Karin Enström och Hans Hjortzberg-Nordlund (alla m) anför:

Utskottet förordar de ramar för *utgiftsområdena 5 och 7* för budgetåret 2002 och den preliminära fördelning av utgifterna för samma utgiftsområden för budgetåren 2003 och 2004 som, vad avser redovisningen av Moderata samlingspartiets förslag, framgår av bilagan till föreliggande yttrande och med de motiveringar som framgår av motion 2001/02:Fi291 (m) yrkandena 4 och 5 (båda delvis).

2. Ramarna för utgiftsområdena 5 och 7

Holger Gustafsson och Rosita Runegrund (båda kd) anför:

Utskottet förordar de ramar för *utgiftsområdena 5 och 7* för budgetåret 2002 och den preliminära fördelning av utgifterna för samma utgiftsområden för budgetåren 2003 och 2004 som, vad avser redovisningen av Kristdemokraternas förslag, framgår av bilagan till föreliggande yttrande och med de motiveringar som framgår av motion 2001/02:Fi292 (kd) yrkandena 9 och 10 (båda delvis).

3. Ramarna för utgiftsområde 7

Marianne Andersson (c) anför:

Utskottet förordar den ram för *utgiftsområde 7* för budgetåret 2002 och den preliminära fördelning av utgifterna för samma utgiftsområde för budgetåret 2003 som, vad avser redovisningen av Centerpartiets förslag, framgår av bilagan till föreliggande yttrande och med de motiveringar som framgår av motion 2001/02:Fi293 (c) yrkandena 3 och 4 (båda delvis).

4. Ramarna för utgiftsområde 7

Karl-Göran Biörsmark (fp) anför:

Utskottet förordar den ram för *utgiftsområde 7* för budgetåret 2002 och den preliminära fördelning av utgifterna för samma utgiftsområde för budgetåren 2003 och 2004 som, vad avser redovisningen av Folkpartiets förslag, framgår av bilagan till föreliggande yttrande och med de motiveringar som framgår av motion 2001/02:Fi294 (fp) yrkande 13 (delvis).

Förslag till fördelning av utgifter på utgiftsområdena 5 och 7 för åren 2002–2004 m.m.

Utgiftsområde 5 Internationell samverkan

Absoluta tal

	Bå 2002 <i>(Mkr)</i>	Bå 2003 <i>(Mkr)</i>	Bå 2004 <i>(Mkr)</i>
Propositionen	1 162	1 170	1 175
Moderata samlingspartiet	2 874	2 877	2 880
Kristdemokraterna	1 142	1 150	1 155
Centerpartiet	1 162	1 170	1 175
Folkpartiet	1 162	1 170	1 175

Regeringens förslag och differenser gentemot detta

	Bå 2002 <i>(Mkr)</i>	Bå 2003 <i>(Mkr)</i>	Bå 2004 <i>(Mkr)</i>
Propositionen	1 162	1 170	1 175
Moderata samlingspartiet	1 712	1 707	1 705
Kristdemokraterna	-20	-20	-20
Centerpartiet	0	0	0
Folkpartiet	0	0	0

Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Absoluta tal

	Bå 2002 <i>(Mkr)</i>	Bå 2003 <i>(Mkr)</i>	Bå 2004 <i>(Mkr)</i>
Propositionen¹	15 044	17 544	19 475
Moderata samlingspartiet²	13 701	13 964	14 798
Kristdemokraterna³	15 544	18 144	20 875
Centerpartiet⁴	15 989	17 769	19 475
Folkpartiet⁵	16 827	18 712	20 988

Regeringens förslag och differenser gentemot detta

	Bå 2002 <i>(Mkr)</i>	Bå 2003 <i>(Mkr)</i>	Bå 2004 <i>(Mkr)</i>
Propositionen	15 044	17 544	19 475
Moderata samlingspartiet	-1 343	-3 580	-4 677
Kristdemokraterna	500	600	1 400
Centerpartiet	945	225	0
Folkpartiet	1 783	1 168	1 513

¹ I procent av BNI innebär det 0,74 för 2002, 0,81 för 2003 och 0,86 för 2004.

² Moderaterna anser att det år 2004 bör ske en total skuldavskrivning för de högt skuldsatta låginkomstländerna. Sveriges andel blir då 2 miljarder dollar.

³ I procent av BNI innebär det 0,77 för 2002, 0,84 för 2003 och 0,93 för 2004.

⁴ I procent av BNI innebär det 0,78 för 2002, 0,82 för 2003 och 0,86 för 2004.

⁵ I procent av BNI innebär det 0,82 för 2002, 0,86 för 2003 och 0,93 för 2004.

BILAGA 8Försvarsutskottets yttrande
2001/02:FöU1y

Ramar för utgiftsområde 6 Totalförsvaret

Till finansutskottet

Finansutskottet har berett försvarsutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens förslag till utgiftsramar jämte motioner såvitt avser utgiftsområde 6 Totalförsvaret.

Regeringen

Regeringen föreslår att till utgiftsområde 6 Totalförsvaret för år 2002 fördelas 45 810 miljoner kronor.

Regeringen föreslår vidare att som riktlinje för regeringens fortsatta budgetarbete följande ramar preliminärt fördelas för

- År 2003   44 925 miljoner kronor
- År 2004   44 884 miljoner kronor

Motionerna

Moderata samlingspartiet framhåller i motion Fi291 att Sverige skall ha ett starkt försvar. Det är av vikt för vår nationella säkerhet och vår förmåga att bidra till europeisk stabilitet. Försvaret måste ha tillräckliga resurser för att klara sig i en ny säkerhetspolitisk miljö. Moderata samlingspartiet ökar anslagen med 4 miljarder kronor. Anslaget *Fredsfrämjande truppinsatser* bör utformas som ett beredskapsanslag. Det bör föras över till utgiftsområde 7 Internationellt bistånd och stå till regeringens disposition och utnyttjas först i samband med att insatsen påbörjas.

Moderata samlingspartiet föreslår mot bakgrund av ovanstående följande ramar för utgiftsområde 6 Totalförsvaret.

- År 2002   47 245 006 000 kr
- År 2003   46 329 836 000 kr
- År 2004   47 218 652 000 kr

Kristdemokraterna anser i motion Fi292 att det vidgade säkerhetsbegreppet ger nya förutsättningar för svensk försvars- och säkerhetspolitik. Totalförsvarets resurser skall utformas med hänsyn till en större bredd av hot och kunna användas vid olika internationella fredsfrämjande insatser. Ominriktningen från ett invasionsförsvar till en insatsorganisation med hög kompetens, kvalitet och flexibilitet kräver en utökning av övningsverksamheten. Övningsverksamheten är nödvändig för att upprätthålla anpassningsförmågan samt för att behålla och inspirera kvalificerad personal. Genom en omDispositionering inom utgiftsområdet satsar *Kristdemokraterna* 500 miljoner kronor på en förstärkt förbandsverksamhet under år 2002. *Kristdemokraterna* föreslår en utgiftsram för år 2002 som är 480 miljoner kronor lägre än regeringens. För år 2003 bör planeringen vara en utgiftsram som är ca 1 miljard kronor högre än regeringens förslag. Följande ramar föreslås för åren 2002–2004

- År 2002   45 330 miljoner kronor
- År 2003   45 945 miljoner kronor
- År 2004   44 904 miljoner kronor

Försvarsutskottets överväganden

Vänsterpartiet, Centerpartiet, Folkpartiet liberalerna och Miljöpartiet de gröna delar regeringens uppfattning om totalförsvarsutgifterna dels för budgetåret 2002, dels för åren 2003–2004. Förslagen ser sammanfattningsvis ut på följande vis:

Miljoner kronor	År 2002	År 2003	År 2004
Regeringen (samt v, c, fp och mp)	45 810	44 925	44 884
Moderata samlingspartiet ¹	+ 1 435	+ 1 405	+ 2 335
<i>Kristdemokraterna</i>	- 480	+ 1 020	+ 20

¹ Utgifter för fredsfrämjande truppinsatser har av (m) beräknats under utgiftsområde 7 Internationellt bistånd.

Nu gällande försvarsbeslutsperiod omfattar åren 1997–2001. I samband med den säkerhetspolitiska kontrollstation som genomfördes våren 1999 beslutade riksdagen bl.a. om de ekonomiska riktlinjerna för utgiftsområdet under perioden 2000–2004.

Riksdagens beslut om inriktningen för de ekonomiska ramarna för utgiftsområdet för nästa försvarsbeslutsperiod, dvs. åren 2002–2004, innebär att ramen för utgiftsområdet under perioden för varje år skall vara 4 miljarder kronor lägre än den ram för 2001 som riksdagen godkände våren 1998, exklusive den materielförskjutning riksdagen beslutade om våren 1996 (prop.

1998/99:74, bet. 1998/99:FöU5, rskr. 1998/99:224). Vidare beslutades ett omställningsbidrag på 3 miljarder kronor 2002 och på 1 miljard kronor 2003. Bidraget skall användas för de kostnader som hänger samman med de strukturförändringar inom Försvarsmaktens krigs- och grundorganisation som riksdagen beslutade om våren 2000 (prop. 1999/2000:30, bet. 1999/2000:FöU2, rskr. 1999/2000:168) samt för de förskjutningar av materielleveranser som genomförs.

Utskottet konstaterar att regeringens förslag ligger väl i linje med riksdagens tidigare beslut. Utskottet tillstyrker sålunda förslag till utgiftsram för år 2002 samt för preliminära ramar för åren 2003–2004. Utskottet avstyrker därför förslagen till ramar av Moderata samlingspartiet och Kristdemokraterna. Motionerna Fi291 och Fi292 avstyrks i dessa delar.

Utskottet har vid flera tillfällen behandlat förslag från Moderata samlingspartiet om att föra över utgifterna för fredsfrämjande truppinsatser till utgiftsområde 7 Internationellt bistånd. Riksdagen beslutade redan våren 1996 att dessa skall finansieras inom utgiftsområde 6 Totalförsvar. Någon omprövning av detta bör enligt utskottet inte ske för åren 2002–2004.

Stockholm den 25 oktober 2001

På försvarsutskottets vägnar

Henrik Landerholm

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Henrik Landerholm (m), Tone Tingsgård (s), Karin Wegestål (s), Stig Sandström (v), Åke Carnerö (kd), Olle Lindström (m), Ola Rask (s), Håkan Juholt (s), Berit Jóhannesson (v), Margareta Viklund (kd), Anna Lilliehöök (m), Lars Ångström (mp), Runar Patriksson (fp), Björn Leivik (m) och Berndt Sköldestig (s).

Avvikande meningar

1. Henrik Landerholm, Olle Lindström, Rolf Gunnarsson och Anna Lilliehöök (alla m) anför:

Sverige måste ha ett starkare försvar än vad som nu är fallet. Det är av vikt för vår nationella säkerhet och vår förmåga att även kunna bidra till europeisk stabilitet. Försvaret måste därför ha tillräckliga resurser för att klara sig i en ny säkerhetspolitisk miljö. Sverige måste såväl kunna upprätthålla ett trovärdigt försvar av nationen som att samtidigt kunna bidra till internationell fred och säkerhet. Med den ekonomi som regeringen föreslår för utgiftsområdet kan detta inte åstadkommas. Därför bör drygt 5 miljarder kronor mer anvisas till utgiftsområdet under den kommande försvarsbeslutsperioden åren 2002–2004. Anslaget *Fredsfrämjande truppinsatser* bör utformas som ett beredskapsanslag. Det bör föras över till utgiftsområde 7 Internationellt bistånd och stå till regeringens disposition och utnyttjas först i samband med att insatsen påbörjas.

2. Åke Carnerö och Margareta Viklund (båda kd) anför:

Det vidgade säkerhetsbegreppet ger nya förutsättningar för svensk försvars- och säkerhetspolitik. Totalförsvarets resurser skall utformas med hänsyn till en större bredd av hot och kunna användas vid olika internationella fredsfrämjande insatser. Ominriktningen från ett invasionsförsvar till en insatsorganisation med hög kompetens, kvalitet och flexibilitet kräver en utökning av övningsverksamheten inom Försvarsmakten. Försvarsmaktens övningsverksamhet är nödvändig för att upprätthålla anpassningsförmågan samt för att behålla och inspirera kvalificerad personal. Genom en omDisposition *inom* utgiftsområdet satsar Kristdemokraterna 500 miljoner kronor på en förstärkt förbandsverksamhet under år 2002.

Kristdemokraterna föreslår emellertid en utgiftsram för år 2002 som är 480 miljoner kronor *lägre* än regeringens förslag. För åren 2003 och 2004 bör dock planeringen vara en utgiftsram som är ca 1 miljard kronor respektive 20 miljoner kronor högre än regeringens förslag.

BILAGA 9

Socialförsäkringsutskottets yttrande 2001/02:SfU1y

Ramar för utgiftsområdena 8, 10, 11 och 12 samt statsbudgetens inkomster

Till finansutskottet

Finansutskottet har den 20 september 2001 beslutat att bereda övriga utskott tillfälle att avge yttrande över proposition 2001/02:1 Budgetpropositionen för år 2002 (volym 1) i vad avser den ekonomiska politiken och förslag till statsbudget för budgetåret 2002, utgifternas fördelning på utgiftsområden och beräkningen av statsinkomsterna, låneramar (yrkandena 1–15 och 29–43) jämte motioner i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde. Budgetpropositionen är resultatet av ett samarbete mellan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

De delar av propositionen som utskottet yttrar sig över är regeringens förslag till dels fördelning av statsbudgetens utgifter på utgiftsområdena 8, 10, 11 och 12, dels beräkningen av statsbudgetens inkomster i de delar som avser utskottets beredningsområde och regeringens förslag till lagar om ändring i lagen (2001:1493) om ändring i lagen (1994:1744) om allmän pensionsavgift, lagen (1994:1744) om allmän pensionsavgift, lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension respektive lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift (lagförslag 3.5, 3.6, 3.11 och 3.12).

Yttrandet omfattar också beräkningen av utgifter för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten.

Utskottet yttrar sig vidare i motsvarande delar över följande motioner

- Fi291 yrkandena 4–6 av Bo Lundgren m.fl. (m)
- Fi292 yrkandena 8–10 av Alf Svensson m.fl. (kd)
- Fi293 yrkandena 3, 4 och 6 av Agne Hansson m.fl. (c)
- Fi294 yrkandena 5, 7 och 8 av Lars Leijonborg m.fl. (fp)
- Sk489 yrkandena 25–27 av Agne Hansson m.fl. (c)
- N263 yrkande 12 av Agne Hansson m.fl. (c)

Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar

Propositionen

Utgiftsområdet består av politikområdena Integrationspolitik, Storstadspolitik, Migrationspolitik och Minoritetspolitik.

Integrationspolitiken omfattar frågor om invandrades introduktion, ersättning till kommunerna för mottagande av flyktingar samt frågor om svenskt medborgarskap. Åtgärder för att den etniska och kulturella mångfalden i samhället skall tas till vara och för att främja lika rättigheter och skyldigheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund ingår i området liksom åtgärder för att förebygga och motverka etnisk diskriminering, främlingsfientlighet och rasism. Inom politikområdet finns myndigheterna Integrationsverket, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO) samt Nämnden mot diskriminering.

Storstadspolitiken är i sin tur ett tvärsektorielt politikområde och omfattar frågor om hur en god utveckling skall främjas i storstädernas utsatta bostadsområden. Anslag till storstadspolitiken finns också inom utgiftsområde 16, anslaget 11:1 Förstärkning av utbildning i storstadsregionerna.

Migrationspolitiken innefattar flyktingpolitik, invandring till Sverige, mottagande av asylsökande, utlännings rätt att vistas i Sverige samt internationellt arbete inom det migrationspolitiska området. Inom politikområdet finns myndigheterna Migrationsverket och Utlänningsnämnden.

Slutligen finns inom utgiftsområde 8 även minoritetspolitiken, med frågor rörande skydd och stöd för de nationella minoriteterna och de historiska minoritetsspråken.

Genom riksdagens beslut med anledning av 2001 års ekonomiska vårproposition (prop. 2000/01:100, bet. 2000/01:FiU20, rskr. 2000/01:288) bestämdes ramen för år 2002 preliminärt till 4 827 miljoner kronor. I budgetpropositionen föreslås en utgiftsram på 5 239 miljoner kronor för budgetåret 2002. Skillnaden mellan det preliminära beslutet och regeringens förslag anges i budgetpropositionen till stor del bero på volymförändringar till följd av antaganden om ett ökat antal asylsökande. Det leder till att utgifterna för mottagandet av asylsökande ökar.

Den preliminära fördelningen för budgetåret 2003 föreslås beräknas till 5 165 miljoner kronor och för budgetåret 2004 till 4 646 miljoner kronor.

I budgetpropositionen anges att regeringen enligt preliminära prognoser beräknar antalet asylsökande till 18 000 år 2001. Vissa tendenser tyder dock på att det kan bli så många som 20 000.

Kostnaderna för politikområdet Migrationspolitik bedöms även under 2001 komma att överskrida tilldelade medel främst genom en allmän ökning av antalet asylsökande beroende på Sveriges inträde i Schengensamarbetet och en markant ökning av asylsökande irakier. Regeringen bedömer att antalet asylsökande även 2002 kommer att ligga på en hög nivå. Anslagen till Migrationsverket och Utlänningsnämnden behöver förstärkas 2002 för att korta

handläggningstiderna samt vistelsetiderna i Migrationsverkets mottagandesystem.

I budgetpropositionen anges att det pågående samarbetet på asyl- och migrationsområdet inom EU på sikt kan komma att leda till en jämnare fördelning av antalet asylsökande mellan medlemsstaterna. Därutöver kan arbetet med att bygga upp migrationsstrukturer i kandidatländerna och i andra länder i närområdet på sikt leda till en minskad inströmning av antalet asylsökande till Sverige. Vidare har Utrikesförvaltningens verksamhetsplanering förbättrats och rutiner utarbetats för att underlätta den praktiska ärendehantering. Härigenom kan handläggningstiderna vid utlänningsmyndigheterna kortas och en förbättrad behovsstyrning av befintliga resurser ske. Regeringen gav i november 2000 (dir. 2000:82) en särskild utredare i uppdrag att utreda under vilka former utlandsmyndigheterna bör medverka i utlänningsärenden som handläggs vid utlänningsmyndigheterna i Sverige. Utredaren skall redovisa sitt arbete senast den 31 december 2001.

Den pågående parlamentariska Anhörigkommittén utreder utlänningslagens regler om anhöriginvandring och skall även göra en översyn av utlänningslagens bestämmelser om straff för människosmuggling och utreda om det kan bli lättare att lagföra gärningsmän för människosmuggling och människohandel. Kommittén skall redovisa uppdraget om anhöriginvandring senast den 31 januari 2002. För övriga delar gäller redovisning senast den 31 juli 2002.

Migrationsverket och Arbetsmarknadsstyrelsen fick i december 2000 i uppdrag av regeringen att lämna förslag på vad som kan göras inom gällande lagstiftning för att bättre kunna tillgodose de ökade behoven av arbetskraft. I sin rapport framhöll myndigheterna bl.a. att de ser behov av en mer generell översyn av dagens regelsystem när det gäller arbetskraftsinvandring. Rapporten bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Av budgetpropositionen framgår att Integrationsverket hösten 2001 skall redovisa hur integrationspolitikens mål och synsätt fått genomslag inom olika områden. Regeringen kommer därefter att i en särskild skrivelse till riksdagen våren 2002 redovisa utvecklingen inom integrationspolitiken sedan den beslutades 1997. Vidare pågår inom Regeringskansliet ett arbete i en interdepartemental arbetsgrupp för att identifiera strukturer som kan vara diskriminerande eller på annat sätt motverka integrationen. En försöksverksamhet med lokala och regionala diskrimineringsombud skall påbörjas under 2002.

I budgetpropositionen för 2001 avsattes 100 miljoner kronor per år 2001–2003 för att öka sysselsättningen bland invandrare. Några förändringar av medlens fördelning i förhållande till 2001 föreslås nu. Inom utgiftsområde 8 föreslås att Integrationsverket får disponera 10 miljoner kronor bl.a. för förbättrad introduktion för invandrare och 5 miljoner kronor för att stimulera till ökad etnisk och kulturell mångfald inom den offentliga och privata sektorn.

Det antirasistiska arbetet skall förstärkas, och för detta ändamål har 10 miljoner kronor per år beräknats. Grupper, organisationer och institutioner som har en tydlig målsättning att värna det demokratiska samhället mot rasism,

främlingsfientlighet, homofobi och diskriminering skall stödjas. Det finns dock skäl att se över formerna och organisationen för hur det antirasistiska arbetet kan bedrivas bäst på sikt. En sådan översyn kommer enligt propositionen att initieras under hösten 2001.

När det gäller kommunmottagandet mottogs 11 900 personer år 2000. Prognosen för år 2001 är 11 600 personer, för år 2002 12 600 personer och för respektive år 2003 och 2004 12 400 personer.

Beträffande storstadspolitiken kommer regeringen att göra en samlad avstämning och utvärdering av den hittills förda storstadspolitiken under 2002. Därefter avser regeringen att ta ställning till formerna för den fortsatta storstadspolitiken.

I budgetpropositionen anges att flera av de organisationer som representerar de nationella minoriteterna inte har tillräckliga medel för att tillvarata gruppens intressen. Några av organisationerna får betydande stöd från annat håll, bl.a. från Integrationsverket, medan andra organisationer inte har någon sådan möjlighet. En samlad översyn bör därför göras av minoritetsorganisationernas möjligheter till stöd. Eventuella förändringar bör genomföras genom omfördelning av befintliga medel.

Motionerna

Moderaterna

I motion Fi291 yrkandena 4 och 5 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgifterna för budgetåret 2002 med 190 miljoner kronor och för budgetåren 2003 och 2004 med 373 respektive 128 miljoner kronor.

Motionärerna anser att Integrationsverket bör läggas ner. Vidare bör anslaget för integrationsåtgärder inte tillföras mer resurser. Motionärerna konstaterar att regeringen vill fortsätta att anslå budgetmedel till vissa invandrartäta bostadsområden i storstäderna. Enligt motionärerna bör i stället andra vägar prövas som innebär en mindre belastning på statsbudgeten. De förespråkar en social och geografisk rörlighet, som uppnås bl.a. genom att arbetsmarknaden och bostadsmarknaden avregleras. Detta får i sin tur positiva effekter på integrationen, menar motionärerna. Motionärerna avvisar ökningen av anslaget till hemutrustningslån. Anslag 10:5 Ombudsmannen mot etnisk diskriminering bör enligt motionärerna flyttas till utgiftsområde 14 Arbetsliv.

Kristdemokraterna

I motion Fi292 yrkandena 9 och 10 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning för budgetåret 2002 med 147 miljoner kronor och för budgetåren 2003 och 2004 med 301 respektive 73 miljoner kronor.

När det gäller anslaget Utvecklingsinsatser i storstadsregionerna avvisar motionärerna projektets förlängning. Motionärerna föreslår också en nedläggning av Integrationsverket från den 1 juni 2002. Vissa av Integrationsverkets

uppgifter bör, enligt motionärerna, övertas av Migrationsverket, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO) samt av Riksförsäkringsverket. DO bör tillföras medel för att kunna ges ett speciellt ansvar för opinionsbildning när det gäller diskriminering, främlingsfientlighet och rasism. Motionärerna motsätter sig försöket med lokala diskrimineringsombud. Migrationsverket tillförs 13 miljoner kronor för att ytterligare förkorta handläggningstiderna. Verket bör enligt motionärerna inte pröva uppehållstillstånd för adopterade barn mellan 12 och 17 år varigenom resurser frigörs.

Centerpartiet

I motion Fi293 yrkandena 3 och 4 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning för budgetåret 2002 med 557 miljoner kronor och för budgetåren 2003 och 2004 med 658 respektive 529 miljoner kronor.

Motionärerna anser att det bör göras besparingar i Migrationsverkets administration med 50 miljoner kronor. Effektiviseringar i mottagandet av asylsökande, förkortade handläggningstider och ökade möjligheter för flyktingar att delta i arbete kan ge en besparing om 100 miljoner kronor. På anslaget Kommunersättningar vid flyktingmottagandet görs en engångsvis indragning av anslagssparandet på 115 miljoner kronor. Därutöver bedöms kortare handläggningstider samt ökade insatser och incitament för att få människor i arbete leda till minskade kommunersättningar med 100 miljoner kronor. Motionärerna anser att regeringens storstadssatsning inte leder till några långsiktiga förändringar och att projektverksamheten riskerar att bli en del vid sidan av kommunernas ordinarie verksamheter. Motionärerna föreslår därför en minskning av anslaget med 116 miljoner kronor. Slutligen föreslår motionärerna att Utlänningsnämnden avvecklas och asylärendena överförs till förvaltningsdomstolarna.

Folkpartiet

I motion Fi294 yrkandena 7 och 8 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning för budgetåret 2002 med 290 miljoner kronor och för budgetåren 2003 och 2004 med 616 respektive 386 miljoner kronor.

Motionärerna anför att en dominerande del av de projekt som finansieras inom anslaget Utvecklingsinsatser i storstadsregionerna inte har en tillfredsställande effektivitet och förankring bland de berörda. Enligt motionärerna bör därför anslaget upphöra snabbare än regeringen föreslagit. Integrationsverket kan minska i omfattning. Genom ökade satsningar på snabbare behandling av asylärenden kan handläggningstiderna förkortas och kostnaderna för mottagande av asylsökande minskas. Migrationsverket tillförs 50 miljoner kronor och anslaget Offentligt biträde tillförs 18 miljoner kronor.

Utskottets bedömning

Utskottet har att ta ställning till dels förslag om utgiftsram för budgetåret 2002, dels förslag till preliminär fördelning av utgifterna för budgetåren 2003

och 2004. Förslagen redovisas i tabellen nedan. Beloppen anges i miljoner kronor.

År	Regeringen	m	kd	c	fp
2002	5 239	- 190	- 147	- 557	- 290
2003	5 165	- 373	- 301	- 658	- 616
2004	4 646	- 128	- 73	- 529	- 386

Utskottet kan liksom vid behandlingen av vårpropositionen (ytr. 2000/01:SfU5y) konstatera att antalet asylsökande är av avgörande betydelse för kostnadernas utveckling inom området. Prognosen för antalet asylsökande är emellertid alltid mycket osäker, och olika händelser kan påverka antalet ansökningar.

Utskottet noterar att kostnaderna för migrationspolitiken under 2001 bedöms komma att överskrida tilldelade medel, främst på grund av en allmän ökning av antalet asylsökande beroende på Sveriges inträde i Schengensamarbetet samt en markant ökning av asylsökande irakier. Enligt preliminära prognoser beräknas antalet asylsökande till 18 000 år 2001. Vissa tendenser tyder dock på att det kan bli så många som 20 000. Regeringen bedömer att antalet asylsökande även 2002 kommer att ligga på en hög nivå. Utskottet utgår vid sin bedömning av ramen från dessa antaganden.

Den totala genomsnittliga handläggningstiden för grundärenden hos utlänningsmyndigheterna under 2000 var kortare än under 1999. Trots detta kunde inte verksamhetsmålet på sex månaders handläggningstid nås. En viktig orsak härtill är tidskrävande arbete med att klarlägga identiteter, resvägar m.m. Av de drygt 16 300 personer som sökte asyl i Sverige 2000 saknade 74 % pass eller andra identitetshandlingar.

Utskottet har tidigare (se bl.a. bet. 2000/01:SfU2) påtalat att långa handläggningstider i asylärenden är kostsamma bl.a. på grund av att de sökande under tiden vistas i Migrationsverkets mottagningssystem. Den ansvariga myndigheten bör därför kunna utnyttja de samlade resurserna på bästa möjliga sätt i en verksamhet som kan fluktuera snabbt och där det är av stor vikt med tidiga insatser. I rapporten Uppehållstillstånd för asylsökande – tidsåtgång, kostnader, reformarbete (Riksdagens revisorer 2001/02:6) anförs att extra insatser till asylprövning kan motiveras om de ses som en investering i en bättre fungerande asylprocess. Detta gäller även om vinsterna av en sådan investering inte kan hämtas hem förrän något år senare. I rapporten föreslås att anslagsstrukturen inom migrationspolitiken bör ändras för att uppnå större flexibilitet.

Utskottet välkomnar regeringens förslag om att området förstärks 2002 för att korta handläggningstiderna samt vistelsetiderna i Migrationsverkets mottagandesystem. Utskottet kommer därtill vid behandlingen av förslagen på anslagsnivå att särskilt överväga hur medlen inom utgiftsområdet skall kunna utnyttjas på bästa sätt.

Integrationspolitiken är tvärssektoriell och åtgärder som sker inom andra politikområden är avgörande för att de integrationspolitiska målen skall kunna nås. Särskilt betydelsefull är inriktningen på arbetsmarknads- och utbildningspolitiken. Utskottet kan konstatera att regeringen i en särskild skrivelse till riksdagen våren 2002 kommer att redovisa en uppföljning av integrationspolitiken.

Utskottet noterar att arbetsmarknadsläget för utlandsfödda har förbättrats under de senaste åren och att den särskilda satsningen på sysselsättning och förbättrad introduktion fortgår.

En preliminär rapport från Integrationsverket om kommunernas kostnader för försörjningsstöd för flyktingar som mottagits 1997 visar att kostnaderna för försörjning per flykting är den lägsta som uppmätts sedan uppföljningar av kommunernas kostnader för flyktingmottagande påbörjades. Förbättrad egenförsörjning anges som ett av huvudskälen till att försörjningsstödet har minskat. Utskottet konstaterar att denna utveckling är mycket positiv.

Utskottet anser att anslaget till DO bör vara kvar inom utgiftsområde 8. Regeringen föreslår att en försöksverksamhet med lokala och regionala diskrimineringsombud skall påbörjas under 2002. Utskottet ser positivt på förslaget och att politikområdet tillförs 4 miljoner kronor för detta ändamål. Vidare delar utskottet regeringens bedömning om vikten av ett långsiktigt utvecklingsarbete i storstadsregionerna. I avvaktan på den utvärdering som regeringen avser att göra ställer sig utskottet bakom den nuvarande satsningen inom storstadspolitiken.

Enligt utskottet finns det inte skäl att göra någon annan bedömning än regeringen vad gäller utgiftsramen, och utskottet godtar därför regeringens förslag till utgiftsram för budgetåret 2002 samt förslag till preliminär fördelning av utgifterna för budgetåren 2003 och 2004. Utskottet tillstyrker regeringens förslag och avstyrker motionerna Fi291 yrkandena 4 och 5, Fi292 yrkandena 9 och 10, Fi293 yrkandena 3 och 4 samt Fi294 yrkandena 7 och 8.

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Propositionen

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Ersättning vid arbetsförmåga. Politikområdet omfattar sjukpenning, rehabilitering, närståendepenning, förtidspension, ersättning vid handikapp samt arbets- och kroppsskador, kostnader för sysselsättning av vissa förtidspensionärer samt anslagen för Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna.

Genom riksdagens beslut med anledning av den ekonomiska vårpropositionen (prop. 2000/01:100) bestämdes ramen för utgiftsområdet för år 2002 preliminärt till 110 711 miljoner kronor. I propositionen föreslås nu en utgiftsram på 108 357 miljoner kronor för budgetåret 2002. I förhållande till utgiftsramen för 2001 (107 490 miljoner kronor inkl. såväl tilläggsbudget

beslutad under våren 2001 som det nu föreliggande förslaget till tilläggsbudget) har ramen ökat. Utgiftsökningen beror enligt regeringen främst på att utgifterna för sjukpenning och förtidspensioner ökar kraftigt till följd av ökad sjukfrånvaro och ett ökat antal långa sjukfall.

Regeringen föreslår att den preliminära fördelningen för budgetåret 2003 beräknas till 116 929 miljoner kronor och för budgetåret 2004 till 122 215 miljoner kronor.

Det ökande antalet sjukskrivningar har enligt regeringen medfört att utgifterna för sjukpenning har ökat dramatiskt. Under 1998 utbetalades ca 20 miljarder kronor. År 2002 beräknas utgifterna uppgå till närmare 50 miljarder kronor. Mot bakgrund härav anser regeringen att det behövs kraftfulla åtgärder för att motverka den ogynnsamma utvecklingen.

I propositionen presenteras ett elvapunksprogram för att främja hälsan i arbetslivet. Programmet omfattar arbetsmiljö, en förnyelse av rehabiliteringen samt ekonomiska incitament för att minska sjukskrivningarna. Syftet är att sätta den försäkrade i centrum och att göra arbetsgivarens ansvar för ohälsan tydligare. I programmet ingår också justeringar av den gällande lagstiftningen för att höja kvaliteten i rehabiliteringsarbetet liksom formerna för sjukskrivningsprocessen. Vidare har en särskild utredare tillsatts för att utarbeta förslag till en samlad handlingsplan för ökad hälsa i arbetslivet, HpH-utredningen (dir. 2000:92). Utredaren, som lämnat en delrapport i juni 2001, skall senast i december 2001 redovisa förslag till åtgärder på längre sikt.

Såvitt gäller långa sjukskrivningar är problemen särskilt stora inom den offentliga sektorn. Regeringen avser därför att inleda särskilda försök hos några av de stora offentliga arbetsgivarna för att förebygga och minska sjukfrånvaron. Regeringen har på tilläggsbudget föreslagit att 50 miljoner kronor avsätts till denna verksamhet redan under 2001.

Regeringen avser vidare att föreslå en höjning av inkomsttaket i sjuk- och föräldraförsäkringen från nuvarande 7,5 till 10 prisbasbelopp fr.o.m. den 1 juli 2003, om det statsfinansiella läget tillåter det. I ramen för utgiftsområdet har därför beaktats utgiftsökningar i sjukförsäkringen med 775 miljoner kronor 2003 och med 1 550 miljoner kronor 2004.

I propositionen föreslås att 200 miljoner kronor av de s.k. Dagmarmedlen får användas för finansiell samordning under 2002. Av Dagmarmedlen under anslaget 19:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m. används 100 miljoner kronor och av anslaget 13:3 Bidrag till hälso- och sjukvård inom utgiftsområde 9 används 100 miljoner kronor. Regeringen, som avser att återkomma om den finansiella samordningens närmare utformning, är vidare beredd att i tilläggsbudget under 2002 eller i budgetpropositionen för 2003 pröva om ytterligare medel skall göras tillgängliga för denna verksamhet.

Motionerna

Moderaterna

I motion Fi291 yrkandena 4 och 5 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen för budgetåret 2002 med 12 168 miljoner kronor och för budgetåren 2003 och 2004 med 20 031 respektive 28 330 miljoner kronor.

Enligt motionärerna avspeglar de ökande sjukskrivningarna en växande ohälsa och har därmed en allvarlig social baksida. Detta kräver en rad åtgärder som syftar till att vända trenden för ohälsan i arbetslivet. Motionärerna, som avvisar regeringens strategi för att motverka ohälsa i arbetslivet, anser att sjukskrivningar måste handhas på ett medicinskt genomtänkt sätt och föreslår att utbildningen i försäkringsmedicin förbättras för sjukskrivande personal. Många patienter har oklara sjukdomssymtom som fordrar en fördjupad samverkan mellan försäkringskassan, företagsläkaren och arbetsledningen på den försäkrades arbetsplats. En genomtänkt användning av sjukskrivning minskar antalet långtidssjukskrivna och på sikt antalet förtidspensionärer. För att försäkringskassan skall kunna höja kvaliteten på rehabiliteringsverksamheten föreslås att 1 miljard kronor, utöver vad regeringen föreslagit, anslås till försäkringskassorna bl.a. till 500 heltidstjänster. Motionärerna föreslår vidare att sjukskrivningar till följd av trafikskador förs över till trafikskadeförsäkringen i syfte att avlasta sjukförsäkringen. Försäkringskassorna bör vidare ges en större självständighet och ett tydligt ekonomiskt/finansiellt ansvar för rehabiliteringsverksamheten. Försäkringskassorna föreslås bl.a. få möjlighet att köpa specialistvård utanför landstingssektorn för att minska väntetider. Därtill föreslås att 7 miljarder kronor överförs direkt till sjukvården för att den enskilde patienten skall tillförsäkras erforderlig vård. Detta ger radikalt minskade väntetider och därigenom minskad sjukfrånvaro.

Såvitt gäller arbetsskadeförsäkringen avvisar motionärerna en förändring av bevisreglerna. De föreslår i stället att arbetsskadeförsäkringen lyfts ut ur statsbudgeten och att avgifterna anpassas till de risker olika företag skapar. Motionärerna föreslår vidare att ytterligare en karensdag införs fr.o.m. den åttonde frånvarodagen, att ersättningsnivån skall vara 80 % under ett års rehabilitering och att sjukpenninggrundande inkomst skall beräknas på ett genomsnitt av de senaste två årens inkomster. Motionärerna föreslår också att sjuk- och rehabiliteringspenning skall utges för inkomster upp till 7,5 inkomstbasbelopp och att taket i sjukförsäkringen skall indexeras med inkomstbasbeloppet som grund. Dessutom bör havandeskapspenningen föras från utgiftsområde 12 till utgiftsområde 10.

Kristdemokraterna

I motion Fi292 yrkandena 9 och 10 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen för budgetåret 2002 med 5 902 miljoner kronor och för budgetåren 2003 och 2004 med 8 340 respektive 11 485 miljoner kronor.

Regeringen har enligt motionärerna ännu inte lämnat förslag till åtgärder som drastiskt kan minska de höga sjukskrivningskostnaderna eller lagt fram förslag som syftar till en helhetssyn på politikområdet. De föreslår med hänsyn härtill att det förslag till en ny rehabiliteringsförsäkring som presenterats i kommittébetänkandet SOU 2000:78 i allt väsentligt genomförs fr.o.m. den 1 juli 2002. Kostnadsminskningarna i form av lägre utbetalningar av sjukpenning och förtidspension balanserar kostnaderna det första året och ökar därefter kraftigt under de kommande åren.

Motionärerna föreslår vidare att ytterligare en karensdag införs i sjukförsäkringen samtidigt som högriskskyddet på tio dagar per år bibehålls. Vidare föreslås att särskilda regler införs för att komma till rätta med de problem som karensdagssystemet kan innebära för bl.a. timanställda och personer med flera arbetsgivare. Mot bakgrund av regeringens prognoser om den ekonomiska utvecklingen de närmaste åren anser motionärerna att en höjning av taket i sjukförsäkringen måste anstå. Motionärerna föreslår också att det skall vara möjligt att få sjukersättning med vilken procentsats som helst mellan 25 och 100 % och att sjukpenninggrundande inkomst skall beräknas på snittinkomsten under de 24 senaste månaderna. Samtidigt bör skattepliktiga förmåner och semesterersättning vara sjukpenninggrundande. Motionärerna föreslår att en ny modell för trafikförsäkringen införs där samtliga personskadekostnader i samband med trafikolyckor förs över till trafikförsäkringen. Därmed avlyfts det offentliga kostnader på ca 4 miljarder kronor.

Centerpartiet

I motion Fi293 yrkandena 3 och 4 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen för budgetåret 2002 med 3 870 miljoner kronor och för budgetåren 2003 och 2004 med 10 255 respektive 15 610 miljoner kronor.

För att motverka de sociala klyftorna i samhället är det enligt motionärerna viktigt att börja från grunden med att höja de lägsta ersättningarna i trygghetsystemen. De föreslår därför att grundnivån i bl.a. sjukförsäkringen höjs till 200 kr per dag fr.o.m. den 1 januari 2002. De föreslår vidare att sjukpenninggrundande inkomst beräknas utifrån historisk inkomst samt avvisar en höjning av taket i sjuk- och föräldraförsäkringen liksom den aviserade ändringen av arbetsskadeförsäkringen.

För att den enskildes rätt skall stärkas vill motionärerna införa en rehabiliteringsgaranti, som innebär en växling från sjukpenning till rehabiliteringsersättning senast efter tre månaders sjukskrivning. Motionärerna förordar vidare en bättre samordning mellan främst hälso- och sjukvård, socialförsäkring och socialtjänst i syfte att uppnå bättre hälsa, kortare vårdköer och utökade rehabiliteringsinsatser. Mot bakgrund av betydelsen av en permanent finansiell samordning över hela landet föreslår motionärerna att försäkringskassorna fr.o.m. 2002 skall få disponera upp till 10 % av anvisade medel för sjukpenning, arbetsskadesjukpenning och rehabiliteringsersättning på det sätt som gällde i Finsam- och Socsamförsöken.

Motionärerna anser slutligen att en besparing kan göras inom socialförsäkringsadministrationen på 70 miljoner kronor.

Folkpartiet

I motion Fi294 yrkandena 7 och 8 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen för budgetåret 2002 med 4 175 miljoner kronor och för budgetåren 2003 och 2004 med 7 350 respektive 11 610 miljoner kronor.

Eftersom utgifterna för sjukpenning och rehabilitering har ökat särskilt snabbt under de senaste åren anser motionärerna att aktiva åtgärder måste sättas in så att den ökande sjukfrånvaron kan hejdas. Motionärerna föreslår införandet av en rehabiliteringsgaranti som innebär att ingen skall behöva vänta mer än en månad på en rehabiliteringsutredning samt att försäkringskassornas anslag för inköp av rehabiliteringstjänster ökas med 550 miljoner kronor. De föreslår vidare ett aktivt användande av finansiell samordning mellan sjukförsäkringen och sjukvården (Finsam), som enligt motionärerna har visat sig kunna ge betydande besparingar. Försäkringskassorna föreslås fr.o.m. 2002 få disponera upp till 10 % av anvisade medel för sjukpenning, arbetsskadesjukpenning och rehabiliteringsersättning på det sätt som gällde i Finsam- och Socsamförsöken. Med lägre sjukfrånvaro kan också kostnaderna för förtidspensioner hållas nere.

Motionärerna föreslår också att taket i sjukförsäkringen höjs till 10 prisbasbelopp redan fr.o.m. 2002 och att närståendepeningen förbättras genom att antalet dagar utökas från 60 till 120 och att den berättigade kretsen vidgas. Vidare föreslås att den del av sjukförsäkringens kostnader som hänför sig till trafikskador förs över till trafikförsäkringen.

Utskottets bedömning

Utskottet har att ta ställning till dels förslag till utgiftsram för budgetåret 2002, dels förslag till preliminär fördelning av utgifterna för budgetåren 2003 och 2004. Förslagen redovisas i tabellen nedan. Beloppen anges i miljoner kronor.

År	Regeringen	m	kd	c	fp
2002	108 357	– 12 168	– 5 902	– 3 870	– 4 175
2003	116 929	– 20 031	– 8 340	– 10 255	– 7 350
2004	122 215	– 28 330	– 11 485	– 15 610	– 11 610

Sjukpenningkostnaderna ökade kraftigt under slutet av 1998, dock från en relativt låg nivå. Ökningen har fortsatt under de följande åren. Kostnaderna för sjukpenningen, exklusive statlig ålderspensionsavgift, uppgick 1999 till 24 219 miljoner kronor, vilket är en ökning med ca 30 % jämfört med 1998 (sedan budgetåret 1999 belastas sjukpenning m.fl. socialförsäkringsersättningar av en statlig ålderspensionsavgift). Utfallet för anslaget Sjukpenning

och rehabilitering m.m. för 2000 visar en kostnadsökning på 6 556 miljoner kronor eller ca 27 % jämfört med året innan. En jämförelse mellan utfallet för perioden januari–september 2000 med motsvarande period 2001 visar en kostnadsökning på ca 20 %. För 2001 beräknas kostnaderna för sjukpenning, inklusive statlig ålderspensionsavgift, uppgå till 40 011 miljoner kronor och för 2002 till 42 320 miljoner kronor, dvs. en ökning på knappt 6 %.

Ett särskilt problem är att de långa sjukfallen ökar. I oktober 2000 fanns det drygt 33 000 sjukfall som pågått två år eller längre. Det är en ökning med 58 % jämfört med 1998. I och med antalet långtidssjukskrivna ökar även antalet nybeviljade förtidspensioner. I slutet av 2001 beräknas ca 450 000 personer uppbära sjukbidrag eller förtidspension jämfört med drygt 417 000 år 1998.

Trots att ökningstakten vad gäller sjukpenningkostnaderna har avtagit sedan 2000 kan utskottet konstatera att det för närvarande inte finns något som tyder på att antalet långtidssjukskrivna och nybeviljade förtidspensioner kommer att minska under de närmaste åren. De ökade sjukpenningkostnaderna har medfört att regeringen på tilläggsbudget för budgetåret 2001 föreslår att ytterligare 2,4 miljarder kronor tillförs anslaget Sjukpenning och rehabilitering m.m. Därtill har till anslaget redan anvisats 3 miljarder kronor på tilläggsbudget för 2001 i samband med vårpropositionen.

Utskottet har tidigare uttalat stark oro för den ökande kostnadsutvecklingen inom sjukförsäkringen och att de bakomliggande orsakerna måste analyseras ingående. Utskottet har även påtalat vikten av att ett helhetsgrepp tas kring frågorna och att ökningen av sjukförsäkringskostnaderna inte får medföra en övervältring på enskilda genom försämrade förmåner. Enligt utskottets mening är situationen fortfarande alarmerande och utskottet anser att framför allt den fortgående ökningen av antalet långtidssjukskrivna och nybeviljade förtidspensioner måste hejdas. Utskottet kan dock konstatera att regeringen har inlett en omfattande översyn av orsakerna till den ökade ohälsan i arbetslivet. Som ett led i arbetet har olika utredningsinsatser genomförts eller påbörjats. Exempel på sådana är Sjukförsäkringsutredningen (S 1999:11) och Utredningen om den arbetslivsinriktade rehabiliteringen (S 1999:8) samt det arbete som sker inom Regeringskansliet för att ta fram en handlingsplan för åtgärder på arbetsmiljöområdet. Arbetet har bedrivits parallellt och ett antal förslag har lämnats eller kommer att lämnas inom en nära framtid. En särskild utredare, Jan Rydh, har tillsatts för att sammanställa de förslag, faktaunderlag och uppslag som har framkommit på olika håll till en helhet. Utredaren, som i februari respektive juni 2001 lämnat en redovisning av handlingsplanens uppläggning och inriktning och delrapporten Punkter i en handlingsplan, skall också utarbeta förslag till en samlad handlingsplan för ökad hälsa i arbetslivet.

Regeringen har således intensifierat arbetet med att öka hälsan i arbetslivet. I budgetpropositionen har nu presenterats ett elvapunksprogram som omfattar en rad åtgärder för att förebygga ohälsa i arbetslivet, åtgärder för att rehabilitera dem som drabbats av ohälsa samt vissa åtgärder inom hälso- och

sjukvården. Syftet med åtgärderna är att sätta den försäkrade i centrum och att göra arbetsgivarens ansvar för ohälsan tydligare. Det betonas samtidigt att det är särskilt viktigt att i en strategi för hälsa i arbetslivet uppmärksamma kvinnors hälsa. Eftersom problemen med långa sjukskrivningar är särskilt stora bland anställda i den offentliga sektorn, där en stor del av de anställda utgörs av kvinnor, innefattar programmet också försök att minska ohälsan hos några av de stora offentliga arbetsgivarna.

Eftersom det inte finns någon enskild faktor som kan förklara den stora ökningen av sjukfrånvaron är det enligt utskottets mening nödvändigt med en bred satsning på flera fronter. Utskottet anser att regeringens elvapunktsprogram utgör en sådan satsning. Det är dock ofrånkomligt att arbetet med att genomföra programmet kommer att ta tid. Utskottet anser emellertid att det finns goda förutsättningar för att det på sikt kommer att ge resultat i form av att alltfler sjukskrivna kan komma tillbaka till arbetslivet och att sjukskrivningar kommer att kunna förebyggas.

Vad gäller partiernas förslag till förändringar av sjukförsäkringen har utskottet tidigare behandlat och avstyrkt flertalet av dessa, senast i yttrande över vårpropositionen (yttr. 2000/01:SfU5y). Utskottet, som har att ta ställning till ramen för utgiftsområdet, finner ingen anledning att nu frångå sina tidigare ställningstaganden.

I fråga om finansiell samordning mellan olika sektorer, t.ex. hälso- och sjukvården och försäkringskassan, noterar utskottet att regeringen har föreslagit att 200 miljoner kronor skall få användas för detta ändamål under 2002. Centerpartiet och Folkpartiet har såväl i sina ekonomisk-politiska motioner som i kommittémotioner föreslagit att 10 % av anvisade medel för bl.a. sjukpenning och rehabiliteringsersättning skall få användas för finansiell samordning. Förslagen i fråga är utformade som villkor för användningen av vissa anslag inom utgiftsområdet. Utskottet kommer därmed att ta ställning till de olika förslagen i samband med behandlingen av anslagen. Utskottet konstaterar att ytterligare motionsyrkanden har väckts i frågan om finansiell samordning och att även dessa kommer att behandlas i samband med anslagen.

Mot bakgrund av det anförda godtar utskottet regeringens förslag till utgiftsram för budgetåret 2002 liksom förslagen till preliminär fördelning av utgifterna för budgetåren 2003 och 2004. Motionerna Fi291 yrkandena 4 och 5, Fi292 yrkandena 9 och 10, Fi293 yrkandena 3 och 4 samt Fi294 yrkandena 7 och 8 avstyrks med det anförda.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Propositionen

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Ekonomisk äldrepolitik. I politikområdet ingår samtliga anslag inom utgiftsområdet. Anslagen innefattar folkpension till ålderspensionärer som inte uppbär tilläggspension, folkpension

och tilläggspension i form av efterlevandepension, pensionstillskott till såväl ålderspension som efterlevandepension, bostadstillägg till pensionärer samt delpension. Utgiftsområdet kommer 2003 att påföras markant ökade utgifter. Då förs utgifterna för den bosättningsbaserade delen av folkpensionen från ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten till utgiftsområdet, och en beskattad garantipension för såväl ålderspension som efterlevandepension införs. Garantipensionen ersätter nuvarande folkpension, pensionstillskott och det särskilda grundavdraget för pensionärer. Fr.o.m. 2003 kommer utgiftsområdet också att omfatta äldreförsörjningsstöd.

I propositionen föreslås att ramen för utgiftsområdet för budgetåret 2002 fastställs till 33 534,5 miljoner kronor. Vidare föreslås att riksdagen godkänner den preliminära fördelningen för budgetåret 2003 till 51 855 miljoner kronor och för budgetåret 2004 till 51 334 miljoner kronor. Förändringen av utgiftsområdesramen för 2002 jämfört med beräkningen i 2001 års ekonomiska vårproposition uppgår till 294 miljoner kronor. Denna ökning är främst en effekt av ett antagande om ett lägre prisbasbelopp vid beräkningen i vårpropositionen. För åren 2003 och 2004 beräknas det bli ökning på 240 respektive 133 miljoner kronor. Även dessa ökning förklaras främst med ett högre antagande om prisbasbeloppet.

Regeringen uppger att utgifterna minskar inom stora delar av utgiftsområdet genom att antalet pensionärer som uppbär ålderspension utan ATP minskar samt att antalet personer berättigade till pensionstillskott och bostadstillägg därmed reduceras. Höjningen av den genomsnittliga ATP-nivån innebär dock att kostnaden för efterlevandepensioner till vuxna ökar. Tendensen till minskade utgifter uppvägs till en del av regeländringar.

I propositionen framhålls att dagens ATP-pensionärer kommer att få del av standardutvecklingen i samhället genom att ATP-pensionerna för ålderspensionärer fr.o.m. 2002 följsamhetsindexeras. Detta innebär att ATP-pensionerna huvudsakligen skall följa inkomstutvecklingen i stället för prisutvecklingen. S.k. automatisk balansering av det nya ålderspensionssystemet införs även, vilket är en metod som syftar till att säkerställa att pensionsskulden inte överstiger systemets tillgångar. En ny bestämmelse har införts i lagen om anställningsskydd innebärande att en arbetstagar har rätt, men inte skyldighet, att kvarstå i anställningen till 67 års ålder. Arbetstagar får därmed möjlighet att förbättra sin pension. Rätten till omställningspension förlängs från sex till tio månader fr.o.m. 2003.

I budgetpropositionen föreslår regeringen förbättringar av bostadsstödet fr.o.m. den 1 januari 2002, dels genom att högst 91 %, mot nuvarande 90 procent, av bostadskostnader upp till 4 500 kr skall kunna läggas till grund för bostadstillägg till pensionärer (BTP), dels genom att åldersgränsen för när ett hemmavarande barn skall anses som självförsörjande, och därmed svara för en del av bostadskostnaden, höjs från 18 till 20 år. Den senare ändringen innebär även en förbättring för vissa änkor, eftersom änkepension inkomstprövas enligt motsvarande regler. Kostnaden för höjningen av ersättningsnivån av BTP beräknas till 160 miljoner kronor. Beträffande höjningen av

åldersgränsen har regeringen anfört att man i budgeten har satt av 30 miljoner kronor till förbättringar i reglerna för inkomstprövning av änkepensionerna. Det här lämnade förslaget om höjd åldersgräns innebär förbättringar för vissa änkor. Kostnadsberäkningen är dock behäftad med viss osäkerhet. Förslag till ytterligare förbättringar som ryms inom ramen för de 30 miljoner kronorna kommer att lämnas under januari 2002. Därutöver innebär det nu aktuella förslaget något ökade kostnader för BTP.

I budgetpropositionen föreslår regeringen även att pensionärer ges skattelettnader genom en utvidgning av den särskilda skattereduktionen. Utvidgningen sker genom att reduktionen ges mot taxerad förvärvsinkomst i stället för enbart mot sådan inkomst som grundar rätt till pension. En sådan utvidgad skattereduktion kommer fr.o.m. inkomståret 2003, då pensionärer och löntagare omfattas av samma skatteregler, att ersättas av ett i vissa inkomstskikt förhöjt grundavdrag.

I proposition 2000/01:136 Äldreförsörjningsstöd föreslår regeringen att ett nytt stöd för äldre införs fr.o.m. januari 2003. Stödet, som föreslås bli inkomstprövat, skall garantera personer som är bosatta i Sverige och är 65 år eller äldre en viss lägsta levnadsnivå. Kostnaden för stödet beräknas till 710 miljoner kronor för 2003. Regeringen föreslår därtill i proposition 2000/01:140 Reformerade regler för bostadstillägg till pensionärer m.fl. nya regler för BTP. De nya reglerna skall gälla fr.o.m. januari 2003 och är i huvudsak en anpassning till det nya ålderspensionssystemet.

Motionerna

Moderaterna

I motion FI291 yrkandena 4 och 5 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en ökning av utgiftsramen för budgetåret 2002 med 180 miljoner kronor och minskningar för budgetåren 2003 och 2004 med 120 miljoner kronor vardera.

Vad avser BTP föreslår motionärerna att 90 % av bostadskostnaden mellan 100 kronor och 4 000 kr skall kunna ersättas. Beträffande särskilt bostadstillägg föreslås en höjning av den skäligen levnadsnivån till 135,4 % av prisbasbeloppet för den som är ensamstående och till 114,4 % av prisbasbeloppet för den som är gift. För dem som var pensionärer under perioden 1993–1998 beräknades folkpensionen på ett basbelopp minskat med 2 %. För att kompensera dessa pensionärer föreslår motionärerna att folkpensionen under det kommande året beräknas på prisbasbeloppet förhöjt med 2 %. Motionärerna anser även att inkomstprövningen i änkepensionen skall upphöra.

Kristdemokraterna

I motion Fi292 yrkandena 9 och 10 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en ökning av utgiftsramen för budgetåret 2002 med 2 090 kr och för budgetåren 2003 och 2004 med 1 060 respektive 1 020 kr.

Motionärerna anser att pensionstillskottet skall höjas med 200 kr per månad för år 2002. Vidare föreslår motionärerna att änkepensionen inte skall inkomstprövas, att omställningspensionen skall utges under tolv månader fr.o.m. 2002 samt att innehav av fritidsfastighet inte skall påverka inkomstprövningen av BTP.

Centerpartiet

I motion Fi293 yrkandena 3 och 4 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen för budgetåret 2002 med 410 miljoner kronor och för budgetåren 2003 och 2004 med 510 respektive 490 miljoner kronor.

Vad avser BTP föreslår motionärerna att 80 % av bostadskostnaden upp till 4 000 kr skall kunna ersättas. Motionärerna anser att det är viktigare med en generell höjning av pensionstillskottet med 3 000 kr per år eftersom det kommer fler låginkomstpensionärer till del. När det nya pensionssystemet införs 2003 bör garantipensionen höjas med 3 000 kr.

Folkpartiet

I motion Fi294 yrkandena 7 och 8 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en ökning av utgiftsramen för budgetåret 2002 med 860 miljoner kronor och för budgetåren 2003 och 2004 med 940 respektive 985 miljoner kronor.

Motionärerna anser att änkepensionen inte skall inkomstprövas, att omställningspensionen skall utges under tolv månader fr.o.m. 2002 samt att innehav av fritidsfastighet inte skall påverka inkomstprövningen av BTP.

Utskottets bedömning

Utskottet har att ta ställning till dels förslag till utgiftsram för budgetåret 2002, dels förslag till preliminär fördelning av utgifterna för budgetåren 2003 och 2004. Förslagen redovisas i tabellen nedan. Beloppen anges i miljoner kronor.

År	Regeringen	m	kd	c	fp
2002	33 535	+ 180	+ 2 090	- 410	+ 860
2003	51 855	- 120	+ 1 060	- 510	+ 940
2004	51 334	- 120	+ 1 020	- 490	+ 985

I propositionen anför regeringen att det statsfinansiella saneringsprogrammet under 1990-talet innebar att den reala disponibla inkomsten för det övervägande antalet ålderspensionärer reducerades. Statens svaga finanser innebar bl.a. att det dåvarande basbeloppet inte skrevs upp helt i linje med inflationen, vilket påverkade pensionerna åren 1993–1998. Emellertid vidtogs åtgärder för att skydda de sämst ställda pensionärerna genom förbättringar såsom högre pensionstillskott och bostadstillägg. Det på senare år förbättrade statsfinansi-

ella läget har givit utrymme för ytterligare förbättringar. Vad avser 2001 kan nämnas generösare regler för bostadstillägget och höjningen av det särskilda grundavdraget.

Utskottet ser positivt på regeringens förslag om ytterligare förbättringar av BTP. Utskottet har även i betänkande 2001/02:SfU3 nyligen tillstyrkt förslaget till ett nytt BTP-system fr.o.m. 2003. I propositionen som legat till grund för beslutet har angetts att kostnaderna för det nya systemet beräknas bli i stort sett oförändrade jämfört med det nuvarande. Utskottet noterar vidare att regeringen föreslagit skattelättnader för pensionärer. Oaktat de satsningar som gjorts och nu föreslås förutsätter utskottet att regeringen även fortsättningsvis följer utvecklingen av pensionärernas ekonomiska situation.

Utskottet vill peka på att regeringen har uppgivit att förslag till ytterligare förbättringar för änkor skall lämnas under januari 2002.

Vad avser förslaget om införandet av ett äldreförsörjningsstöd har utskottet alltsedan 1992/93 års riksmöte (bet. 1992/93:SfU4) efterlyst en lösning på problemet att bl.a. en del äldre invandrare inte erhåller tillräcklig pension för sin försörjning och därmed hänvisas till ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen. Utskottet ser således positivt på regeringens förslag om införande av ett äldreförsörjningsstöd. Förslaget tillstyrks samtidigt i betänkande 2001/02:SfU4.

Riksdagen har tidigare beslutat att omställningspensionen skall förlängas från sex till tio månader fr.o.m. 2003. Regeringen har vidare aviserat sin avsikt att återkomma med förslag som förlänger omställningspensionen till tolv månader 2005. Utskottet vill i sammanhanget erinra om att utskottet i betänkande 1999/2000:SfU13 har förutsatt att regeringen återkommer med förslag till riksdagen om det visar sig ekonomiskt möjligt att tidigare lägga den aviserade förlängningen till tolv månader.

Utskottet tillstyrker den av regeringen föreslagna utgiftsramen för budgetåret 2002 samt den preliminära fördelningen av utgifterna för budgetåren 2003 och 2004. Utskottet avstyrker i denna del motionerna Fi291 yrkandena 4 och 5, Fi292 yrkandena 9 och 10, Fi293 yrkandena 3 och 4 samt Fi294 yrkandena 7 och 8.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Propositionen

Politikområdet Ekonomisk familjepolitik omfattar utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn samt anslag 21:1 Bostadsbidrag inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande. Statens övriga ekonomiska stöd till barnfamiljerna är studiebidragen (utgiftsområde 15) och maxtaxa inom barnomsorgen (utgiftsområde 16).

I utgiftsområde 12 ingår allmänna barnbidrag inklusive flerbarnstillägg och förlängt barnbidrag, föräldraförsäkring inklusive havandeskapspenning,

underhållsstöd, bidrag till kostnader för internationella adoptioner, barnpension i form av folkpension och ATP, vårdbidrag till funktionshindrade barn och pensionsrätt för barnår.

Genom riksdagens beslut med anledning av 2001 års ekonomiska vårproposition bestämdes ramen för utgiftsområde 12 för budgetåret 2002 preliminärt till 49 645 miljoner kronor. I budgetpropositionen föreslås nu en utgiftsram på 49 841 miljoner kronor för budgetåret 2002. Enligt budgetpropositionen beror förändringen av utgiftsområdesramen jämfört med vårpropositionen på en rad faktorer. Beräkningarna baseras på en ny befolkningsprognos med ökat barnafödande och en större nettoinvandring. Regeringen föreslår i denna proposition att möjligheten att retroaktivt få vårdbidrag för funktionshindrade barn slopas fr.o.m. den 1 januari 2002. Den utgiftsminskning som följer av förslaget beräknas till ca 50 miljoner kronor per år fr.o.m. 2002. Vidare föreslår regeringen att den nivå i föräldraförsäkringen som ersätter dagar med belopp motsvarande föräldrarnas sjukpenning höjs från 60 till 120 kr fr.o.m. den 1 januari 2002. Utgiftsökningen beräknas till ca 200 miljoner kronor per år. Regeringen har också aviserat en höjning av grundnivån till 150 kr per dag 2003 och till 180 kr per dag 2004. Reformkostnaden för samtliga höjningar av grundnivån uppgår till ca 400 miljoner kronor.

Den preliminära fördelningen för budgetåret 2003 föreslås beräknas till 52 289 miljoner kronor och för budgetåret 2004 till 53 816 miljoner kronor.

Vid beräkningen har beaktats ökade utgifter med 240 miljoner kronor 2003 och 480 miljoner kronor 2004, till följd av regeringens förslag om höjt inkomsttak i föräldraförsäkringen, från 7,5 till 10 prisbasbelopp fr.o.m. den 1 juli 2003, om det statsfinansiella läget så medger. Vidare har beaktats ökade utgifter för vårdbidraget för funktionshindrade barn på grund av höjda åldersgränser fr.o.m. den 1 januari 2003. Utgifterna ökar med ca 100 miljoner kronor 2003 och ca 200 miljoner kronor 2004.

Motionerna

Moderaterna

I motion Fi291 yrkandena 4 och 5 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en ökning av utgiftsramen för budgetåret 2002 med 700 miljoner kronor och för budgetåret 2003 med 290 miljoner kronor. För budgetåret 2004 föreslås en minskning av utgiftsramen med 50 miljoner kronor.

Motionärerna föreslår att ett barnomsorgskonto införs. Barnomsorgskontot skall vara 40 000 kr per barn med en begränsning av uttaget på maximalt 20 000 kronor per år. Pengarna från barnomsorgskontot skall inte vara skattepliktiga och inte räknas med vid bedömningen av om socialbidrag skall utbetalas. Kontot skall kunna utnyttjas från ett års ålder. Föräldraförsäkringen kan därmed begränsas till 360 dagar och följaktligen införs ej den extra pappamånaden. Motionärerna föreslår, utanför politikområdet, kraftigt höjda grundavdrag, skatteavdrag per barn och år på 15 000 kronor samt förvärvsavdrag på

inkomsten som minskar behovet av höga ersättningar i bl.a. föräldraförsäkringen.

Motionärerna vill inte återinföra kontaktdagarna. Motionärerna föreslår att havandeskapspenningen förs över från utgiftsområde 12 till utgiftsområde 10.

Underhållsstödet bör enligt motionärerna ersättas av ett ensamstående stöd som skall kunna utgå när fadern är okänd, en förälder är avliden och barnpension inte utgår, underhållsföräldern inte sköter sina betalningsförpliktelser eller föräldrarna är särlevande och har en sammanlagd inkomst som understiger en viss nivå. Förslaget innebär att stödet behövsprövas i förhållande till både underhålls- och boföräldrarnas inkomst.

Medel tillförs för att adoptionsbidrag skall kunna utges med 50 % av kostnaden för adoptionen av ett barn, dock högst 55 000 kr samt för att behålla en månads retroaktivitet vid ansökan om vårdbidrag för funktionshindrade.

Kristdemokraterna

I motion Fi292 yrkandena 9 och 10 föreslås – jämfört med regeringens förslag – en ökning av utgiftsramen för budgetåret 2002 med 2 591 miljoner kronor och för budgetåren 2003 och 2004 ökningarna med 591 miljoner kronor respektive 481 miljoner kronor.

Motionärerna föreslår, som ett alternativ till regeringens maxtaxereform, att ett barnomsorgskonto införs. Från den 1 januari 2002 införs som ett första steg 40 000 kronor för ettåringar och 20 000 kr för tvååringar. Motionärerna anser att de 90 garantidagarna kan tas bort liksom den extra mamma-/pappamånaden. Garantinivån i föräldraförsäkringen föreslås höjas i två steg till 200 kronor per dag år 2004. Från 2002 föreslås nivån bli 150 kr per dag. Ett nytt beräkningssätt för den sjukpenninggrundande inkomsten leder enligt motionärerna till att kostnaderna för föräldraförsäkringen kommer att minska.

Motionärerna föreslår att två kontaktdagar per barn och år för barn mellan 4 och 15 år skall kunna tas ut från 2004. Redan 2002 införs dessa kontaktdagar för barn mellan 4 och 12 år. Kontaktdagarna utbetalas med det garantibelopp som föreslagits. Föräldrarna kan även välja att spara kontaktdagarna till året därpå.

Motionärerna föreslår också att vårdbidrag utges till biståndsarbetare med funktionshindrade barn och anslår 500 000 kr per år för detta ändamål.

Motionärerna avvisar regeringens planerade höjning av taket i föräldraförsäkringen.

Centerpartiet

I motion Fi293 yrkandena 3 och 4 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en ökning av utgiftsramen för budgetåret 2002 med 1 800 miljoner kronor och för budgetåren 2003 och 2004 med 1 380 respektive 1 000 miljoner kronor.

Som ett alternativ till regeringens maxtaxa föreslår motionärerna att det införs ett barnomsorgskonto, till en början på 40 000 kronor som kan användas under barnens förskoleår.

Motionärerna föreslår att garantinivån i föräldrapenningen höjs från 60 kr till 200 kr per dag. Vidare föreslås en förändring så att den sjukpenninggrundade inkomsten grundas på historisk inkomst, vilket enligt motionärerna leder till en minskning av utgifterna. Motionärerna anser inte att en extra mamma/pappamånad skall införas i föräldraförsäkringen.

Motionärerna avvisar regeringens planerade höjning av taket i föräldraförsäkringen.

Folkpartiet

I motion Fi294 yrkandena 7 och 8 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en ökning av utgiftsramen för budgetåret 2002 med 2 180 miljoner kronor och för budgetåren 2003 och 2004 med 2 165 respektive 1 950 miljoner kronor.

Motionärerna föreslår att maxtaxan ersätts med ett barnomsorgskonto. De 90 garantidagarna i föräldraförsäkringen kan enligt motionärerna tas bort. Motionärerna anser inte att en extra mamma/pappamånad bör införas. Enligt motionärerna bör garantibeloppet i föräldraförsäkringen höjas till 150 kr per dag. Motionärerna anser vidare att ersättningen i mamma/pappamånaden bör höjas till 90 % och med ett tak på 10 prisbasbelopp för att stimulera en jämnare fördelning av utnyttjandet av föräldraförsäkringen mellan föräldrarna. Vissa besparingar inom utgiftsområdet kan enligt motionärerna göras genom insatser mot felutnyttjande av föräldraförsäkringen.

Inom underhållsstödet kan utgifterna hållas tillbaka, bl.a. genom markering av det gemensamma föräldraansvaret.

Utskottets bedömning

Utskottet har att ta ställning till såväl förslag till utgiftsram för budgetåret 2002 som förslag till preliminär fördelning av utgifterna för budgetåren 2003 och 2004. Förslagen redovisas i tabellen nedan. Beloppen anges i miljoner kronor.

År	Regeringen	m	kd	c	Fp
2002	49 841	+ 700	+ 2 591	+ 1 800	+ 2 180
2003	52 289	+ 290	+ 591	+ 1 380	+ 2 165
2004	53 816	– 50	+ 481	+ 1 000	+ 1 950

Den ekonomiska krisen och besparingarna under 1990-talet har träffat barnfamiljerna relativt hårt. De senaste årens ekonomiska återhämtning med ökad sysselsättning och reformer har dock gynnat barnfamiljerna. Utskottet anser i likhet med regeringen att utvecklingen pekar mot en fortsatt förbättring av barnfamiljernas ekonomi. Under 2000 vände också trenden med ett minskat barnafödande, och antalet födda barn ökade till 1997 års nivå, drygt 90 000 födda barn. Ökningen beräknas fortsätta under 2001.

Målet för den ekonomiska familjepolitiken är att inom ramen för den generella välfärden stödja barnfamiljerna och därmed minska de ekonomiska skillnaderna mellan familjer med och utan barn. Utskottet delar regeringens bedömning att det familjeekonomiska stödet bör utformas så att barnfamiljerna får ett ökat handlingsutrymme och bättre möjligheter att själva påverka sin ekonomiska situation. Stödet till de mest utsatta grupperna måste dock fortsättningsvis vara starkt. Ambitionen måste enligt utskottets mening vara att kombinera en politik för sysselsättning och tillväxt med en politik för rättvisa. Utskottet delar också regeringens avsikt att långsiktigt verka för att ta bort fattigdomsfällor och minska marginaleffekterna.

Utskottet vill i sammanhanget understryka att Familjeutredningen har lämnat sitt slutbetänkande Ur fattigdomsfällan (SOU 2001:24). Utredningen har med utgångspunkt i en analys av de samlade effekterna för barnfamiljer av skatter, bidrag och avgifter lämnat förslag till inriktning av de ekonomiska familjestöden, barnbidrag, underhållsstöd och bostadsbidrag. Betänkandet har remissbehandlats och regeringen avser att lämna en principproposition till riksdagen.

Utskottet ser positivt på den föreslagna höjningen av garantinivån i föräldraförsäkringen. Höjningen avser de dagar som ersätts med belopp motsvarande förälderns sjukpenninggrundande inkomst och innebär att grundnivån i föräldraförsäkringen höjs från 60 till 120 kr per dag fr.o.m. den 1 januari 2002. Utskottet välkomnar också regeringens aviserade förslag om en höjning av grundnivån i föräldraförsäkringen till 150 kr per dag 2003 och till 180 kr per dag 2004. Reformkostnaden för samtliga höjningar uppgår till ca 400 miljoner kronor.

Utskottet vill även peka på att en rad insatser redan har beslutats i syfte att förbättra situationen för barnfamiljerna och även öka barnafödandet. Bland annat har riksdagen beslutat om att förlänga föräldrapenningen med 30 dagar med ersättning motsvarande förälderns sjukpenning och att sammanlagt 60 dagar med ersättning motsvarande förälderns sjukpenning reserveras för modern respektive fadern. Vidare införs kontaktdagar inom den tillfälliga föräldrapenningen. Också vidtagna åtgärder utanför politikområdet får stor betydelse för barnfamiljernas ekonomi, exempelvis införandet av maxtaxa, dvs. en viss högsta avgift inom förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen.

Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag och avstyrker motionerna Fi291 yrkandena 4 och 5, Fi292 yrkandena 9 och 10, Fi293 yrkandena 3 och 4 samt Fi294 yrkandena 7 och 8.

Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten

Propositionen

Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten omfattar AP-fonden samt premiepensionssystemet. Som en del av ålderspensionsreformen har AP-fondens betalningsansvar renodlats till att endast omfatta ålderspension. Således redovisas ATP i form av förtidspension och efterlevandepension fr.o.m. 1999 under utgiftsområdena 10 respektive 11. AP-fonden har i stället tagit över betalningsansvaret från statsbudgeten för den folkpension i form av ålderspension som utbetalas till pensionärer med ATP. Tilläggs- och inkomstpensionen belastar AP-fonden. Premiepensionen betalas ut från premiepensionssystemet.

I propositionen beräknas utgifterna för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten till 153 414 miljoner kronor för budgetåret 2002, till 154 093 miljoner kronor för budgetåret 2003 och till 163 761 miljoner kronor för budgetåret 2004.

För 2002 beräknas de totala utgifterna för ålderspensioner vid sidan av statsbudgeten bli 3 miljarder kronor högre än beräkningen i 2001 års ekonomiska vårproposition. Ökningen förklaras dels av ett högre antagande om inkomstindex, dels högre antagande om prisbasbeloppet och dels mindre förändringar i sättet att prognostisera ålderspensionsutgifterna. Dessa faktorer förklarar även högre beräknade belopp för åren 2003 och 2004 jämfört med vårpropositionen.

År 2003 kommer utgifterna för den bosättningsbaserade delen av folkpensionen till pensionärer som också uppbär tilläggspension att föras från Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten till utgiftsområde 11. Denna överföring av kostnader förklarar trendbrottet i utgiftsutvecklingen mellan åren 2002 och 2003.

I maj antog riksdagen ett förslag om automatisk balansering av det nya ålderspensionssystemet. Målet är att säkra systemets finansiella stabilitet och följsamhet mot den demografiska och ekonomiska utvecklingen. Den automatiska balanseringen innebär att systemets skulder på sikt aldrig överskrider systemets tillgångar. Om den ekonomiska ställningen i fördelningssystemet visar sig bli så stark att det är omotiverat att behålla ytterligare överskott i systemet, skall det finnas möjlighet att fördela detta överskott till de försäkrade inom systemet.

De faktorer som hittills styrt utgiftsutvecklingen är prisbasbeloppets utveckling, antalet personer med intjänad pension och medelpoängen för de nyblivna pensionärerna. I samband med att de reformerade intjänandereglerna trädde i kraft 1999 introducerades en ny faktor, inkomstindex. Genom införandet av årlig följsamhetsindexering fr.o.m. årsskiftet 2001/02 kommer prisbasbeloppet inte längre att ha samma betydelse för utgifterna. ATP för ålderspensionärer födda 1936 och tidigare skall följsamhetsindexeras fr.o.m. 2002 och födda 1937 fr.o.m. 2003. Följsamhetsindexeringen innebär att pens-

ionerna huvudsakligen skall följa den allmänna löneutvecklingen i samhället. Detta innebär att även pensionärerna får ta del av eventuella reallönehöjningar. Likaså gäller det motsatta förhållandet, om den allmänna standardutvecklingen i form av löner i framtiden sjunker kommer också pensionerna att anpassas efter detta.

Ålderspensionsutgifterna från AP-fonden uppvisar en årlig ökning. Detta beror på att medelpoängen för nyblivna pensionärer är högre, men också på att det totala antalet pensionärer med ATP ökar. De kvinnor som i dag börjar uppbära pension har haft en klart starkare anknytning till arbetsmarknaden än de tidigare generationerna. Antalet kvinnor som uppbär pension från ATP ökar således årligen. Utbetalningarna från premiepensionssystemet under de närmast kommande åren kommer att utgöra en mycket liten del av de totala pensionsutgifterna.

Utskottets bedömning

Folkpartiet har – i förhållande till regeringens förslag – beräknat utgifterna för budgetåren 2002, 2003 och 2004 till 110, 170 respektive 330 miljoner kronor högre belopp. Moderaternas, Kristdemokraternas och Centerns beräkningar överensstämmer med regeringens. Folkpartiets differenser syftar inte på några förslag om sakliga förändringar inom ålderspensionssystemet utan är en följd av att partiet bruttoredovisat förslag som påverkar pensionsutbetalningarnas storlek. Utskottet har inget att erinra mot regeringens beräkningar.

Statsbudgetens inkomster

Socialförsäkringarna finansieras av allmän pensionsavgift, socialavgifter, statlig ålderspensionsavgift och allmänna skattemedel.

Allmän pensionsavgift tas ut enligt lagen (1994:1744) om allmän pensionsavgift för finansiering av försäkringen för inkomstpension och tilläggs-pension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension och tilläggs-pension i form av ålderspension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Avgiften betalas av den enskilde och beräknas på ett underlag som består av inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete till den del summan av inkomsterna inte överstiger 8,07 förhöjda prisbasbelopp. Avgiften utgör för närvarande 7 % av avgiftsunderlaget. Avgiften är till viss del avdragsgill vid taxeringen och till viss del medges skattereduktion. Avgiften betalas inte av den vars inkomster för året understiger 27 % av prisbasbeloppet.

Den nya socialavgiftslagen (2000:980), som trädde i kraft den 1 januari 2001, innebär främst en lagteknisk och språklig bearbetning av de tidigare bestämmelserna om socialavgifter samt en anpassning till den nya socialförsäkringslagen (1999:799). Socialavgifter utgörs av arbetsgivaravgifter och egenavgifter och tas ut för att finansiera systemen för social trygghet.

Arbetsgivaravgifter beräknas på ett underlag som består av lön och andra skattepliktiga förmåner som en arbetsgivare utger till anställda. Den totala avgiftssumman för år 2001 är 30,13 % av avgiftsunderlaget, varav sjukförsäkringsavgiften utgör 8,80 % och ålderspensionsavgiften 10,21 %.

Egenavgifter betalas på ett underlag som består av inkomst av annat förvärvsarbete. En egenföretagare betalar för närvarande socialavgifter med 28,32 % av avgiftsunderlaget, varav sjukförsäkringsavgift 9,53 % och ålderspensionsavgift 10,21 %.

Vid beräkning av arbetsgivaravgifterna gäller att en arbetsgivare varje månad får göra avdrag med 5 % av avgiftsunderlaget, dock högst med 3 550 kr, vilket motsvarar en årlig lönesumma om 852 000 kr. När det gäller beräkning av egenavgifter får avdrag göras med 5 % av avgiftsunderlaget, dock högst med 9 000 kr per år, vilket motsvarar ett avgiftsunderlag om 180 000 kr.

Statlig ålderspensionsavgift tas ut enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift för finansiering av försäkringen för inkomstgrundad ålderspension. Avgiften betalas med 10,21 % på vissa socialförsäkringsersättningar m.m. till den del dessa ersättningar tillsammans med övriga pensionsgrundande inkomster inte överstiger 8,07 förhöjda prisbasbelopp. Dessutom skall statlig ålderspensionsavgift betalas på pensionsgrundande belopp (fiktiv inkomst som grundar pensionsrätt bl.a. för föräldrar till små barn) med 18,5 %. Avgiften betalas inte på ersättningar och inkomster som för året understiger 27 % av prisbasbeloppet.

Arbetsgivare och egenföretagare skall också enligt lagen (1994:1920) om allmän löneavgift betala allmän löneavgift med 2,69 %.

Propositionen

I budgetpropositionen föreslås att riksdagen för budgetåret 2002 godkänner en i särskild bilaga redovisad beräkning av statsbudgetens inkomster. Inkomsten, netto, av socialavgifter och allmän pensionsavgift beräknas uppgå till 245,5 miljarder kronor. Beloppet inkluderar inkomst av särskild löneskatt och allmän löneavgift på sammanlagt 46,9 miljarder kronor.

Mellan 1999 och 2000 ökade socialavgifterna (arbetsgivaravgifter, egenavgifter och särskild löneskatt) med 19,3 miljarder kronor. För åren fram t.o.m. 2004 beräknas de sammanlagda intäkterna öka med ca 13–15 miljarder kronor per år. I huvudsak beror utvecklingen på den antagna förändringen i lönesumman.

Stödet till företagen i form av nedsatta socialavgifter beräknas 2001 uppgå till totalt 6,1 miljarder kronor. Som redovisas nedan gör regeringen bedömningen att nedsättningen av socialavgifter i stödområde A bör utvidgas till 15 % av avgiftsunderlaget. Till följd härav förväntas nedsättningarna öka till 7,1 miljarder kronor 2002.

Jämfört med beräkningen i 2001 års ekonomiska vårproposition ökar intäkterna med 1,8 miljarder kronor år 2002.

Såvitt gäller den allmänna pensionsavgiften tyder det preliminära taxeringsutfallet för 2000 på att intäkterna är 0,2 miljarder kronor lägre än i beräkningen i vårpropositionen.

I propositionen föreslås som en del i regeringens förslag till grön skatteväxling för 2002 att såväl det allmänna som det särskilda grundavdraget höjs med 900 kr, vilket i det lägsta och det högsta inkomstskiktet motsvarar 29,3 % av prisbasbeloppet. Vidare föreslås att den särskilda skattereduktionen fr.o.m. 2003 ersätts med ett högre allmänt grundavdrag och att avdraget till följd härav höjs med 0,11 prisbasbelopp till 40,3 % av prisbasbeloppet för inkomster upp till 135 000 kr fr.o.m. 2003. Som en följd av detta föreslås i propositionen att den allmänna pensionsavgiften och den statliga ålderspensionsavgiften inte skall tas ut på inkomster som understiger 29,3 % av prisbasbeloppet 2002 respektive 40,3 % av prisbasbeloppet 2003. Vidare föreslås att pensionsgrundande inkomst för varje år skall fastställas endast om summan av inkomsterna uppgått till minst 29,3 % av prisbasbeloppet 2002 och 40,3 % av prisbasbeloppet 2003.

Större delen av stödområde A omfattades t.o.m. 1999 av en nedsättning av socialavgifterna. Nedsättningen godkändes dock inte av EG-kommissionen eftersom den inte var förenlig med statsstödsriktlinjerna. Enligt regeringen är det angeläget att återinföra en stimulansåtgärd inom stödområdet. Åtgärden bör särskilt stimulera småföretagandet och den lokala servicen samt ha sin utgångspunkt i den generella nedsättning av socialavgiftsunderlaget med 5 % som redan gäller enligt socialavgiftslagen. Inom stödområde A bör nedsättningen i stället vara 15 %. Regeringen, som anser att stimulansåtgärden bör införas från den 1 januari 2002, avser att återkomma till riksdagen under hösten 2001 med ett förslag med denna inriktning.

Motionerna

Moderaterna

I motion Fi291 yrkande 6 begärs att nedsättningen av socialavgifterna i Norrland ökas. Av motion N350 av Per Westerberg m.fl. (m), som bereds av näringsutskottet, framgår förslagens närmare innebörd. I motionen anges att det av regeringen aviserade förslaget om en regional nedsättning av socialavgifterna i stödområde A får ses som ett första steg på vägen att sänka skatter och avgifter för alla företag. Under alla förhållanden är denna form av regionalpolitik att föredra framför bidragspolitik. Motionärerna anser emellertid att fler branscher i stödområde A bör få sänkta avgifter, t.ex. renskötsel, jordbruk, fiske och transporter.

Kristdemokraterna

I motion Fi292 yrkande 8 begärs att arbetsgivaravgifterna sänks med 7 procentenheter på lönesummor upp till 900 000 kr fr.o.m. 2003. För egenföretagare utökas den nedsättningsberättigade lönesumman till 250 000 kr per år.

Från och med 2004 ökas nedsättningen till 10 %. Förslagen beräknas minska statens inkomster med 3,20 miljarder kronor 2003 och med 6,28 miljarder kronor 2004.

Centerpartiet

I motion Fi293 yrkande 6 begärs att reduktionen av arbetsgivaravgiften skall ökas från 5 till 10 % fr.o.m. 2002. Motionärerna anser vidare att lönesumme-gränsen bör höjas till 2 miljoner kronor för arbetsgivare och till 300 000 kr för egenföretagare fr.o.m. den 1 juli 2004. Förslagen innebär en minskning av statens inkomster med 5,23 miljarder kronor 2002. I motionerna Sk489 yrkande 25 av Agne Hansson m.fl. (c) och N263 yrkande 12 av Agne Hansson m.fl. (c) finns likalydande yrkanden.

I motion Sk489 yrkande 26 begärs beslut att reduktionen av arbetsgivaravgiften skall beräknas på den årliga lönesumman och inte som i dag på en månadsvis lönesumma. Enligt motionärerna behövs en sådan ändring för företag med stora säsongsvariationer. I samma motions yrkande 27 begärs beslut om riktade sänkningar av arbetsgivaravgiften från 2002 för inrättande av övergångsmarknader. Motionärerna anser att sådana riktade sänkningar är nödvändiga för att ge arbetslösa förutsättningar att få anställning.

Folkpartiet

I motion Fi294 yrkande 5 begärs sänkta arbetsgivar- och egenavgifter med 2 procentenheter i den privata tjänstesektorn. Förslaget beräknas minska statens inkomster med 6 miljarder kronor 2002.

Utskottets bedömning

Enligt nuvarande bestämmelser i lagen (1990:325) om självdeklaration och kontrolluppgifter är bl.a. fysisk person skyldig att lämna självdeklaration när hans eller hennes bruttointäkter av tjänst och av aktiv näringsverksamhet under beskattningsåret uppgått till sammanlagt minst 24 % av prisbasbeloppet. En höjning av det allmänna grundavdraget kommer enligt vad utskottet har erfarit att få till följd att gränsen för skyldigheten att lämna självdeklaration och kontrolluppgift skall höjas till 40,3 % av prisbasbeloppet. Därmed kommer inkomster som understiger denna gräns inte att läggas till grund för taxering. En proposition härom är aviserad till slutet på oktober 2001.

Eftersom taxeringen tjänar som underlag för beräkning av avgifter och av pensionsgrundande inkomst tvingas utskottet konstatera att ett höjt allmänt grundavdrag medför, förutom att den nedre inkomstgränsen för betalning av allmän pensionsavgift och statlig ålderspensionsavgift måste höjas i motsvarande mån, att detsamma gäller för gränsen för fastställande av pensionsgrundande inkomst. Utskottet anser det olyckligt om en annars vällovlig skatteväxling leder till att enskilda personers ålderspension påverkas. Pensionsrätt skall enligt förslaget inte fastställas trots att en försäkrad har inkomster under året som uppgår till nästan 15 000 kr (2001 års prisbasbelopp). Även om

förslagen innebär att pensionsavgift inte skall betalas om inkomsterna understiger detta belopp, kan förändringar av grundavdraget och därmed deklarationsskyldigheten medföra att enskilda personer får svårt att bilda sig en uppfattning om vilka inkomster som kommer att läggas till grund för den framtida pensionen. Utskottet godtar dock regeringens förslag om höjd gräns för fastställande av pensionsgrundande inkomst liksom förslagen avseende pensionsavgifterna. Om ytterligare höjning av det allmänna grundavdraget blir aktuell, finns det skäl att överväga om den indirekta kopplingen mellan ett höjt grundavdrag och den nedre gränsen för att fastställa pensionsgrundande inkomst kan bibehållas.

Med detta påpekande tillstyrker utskottet regeringens förslag till ändringar i lagen om allmän pensionsavgift, lagen om inkomstgrundad ålderspension och lagen om statlig ålderspensionsavgift (lagförslag 3.5, 3.6, 3.11 och 3.12).

När det gäller Kristdemokraternas och Centerpartiets krav på sänkta arbetsgivaravgifter anser utskottet att det inte finns utrymme vare sig för en generell sänkning av socialavgifterna eller en höjning av lönesumman. Utskottet kan inte heller ställa sig bakom Folkpartiets krav på en generell sänkning av arbetsgivar- och egenavgifterna inom den privata tjänstesektorn.

Utskottet noterar i övrigt att Riksdagens revisorer – på förslag av utskottet – har gjort en granskning av den nedsättning av socialavgifterna om 5 % som infördes den 1 januari 1997. Revisorerna konstaterar i förslag till riksdagen (2001/02:RR2) att syftet med stödet är att stimulera nyanställningar och uppmuntra egenföretagande. Konstruktionen av stödet innebär dock att sysselsättningseffekterna blir begränsade, medan de statsfinansiella konsekvenserna blir stora. Orsaken härtill är framför allt att nedsättningen endast i begränsad omfattning påverkar företagets anställningsbeslut. Revisorerna anser att regeringen bör ges i uppdrag att inom ett år redovisa effekterna av nedsättningen av socialavgifterna och att utvärderingen i första hand bör avse sysselsättningseffekter. Revisorerna har föreslagit att riksdagen som sin mening skall ge regeringen detta till känna.

Beträffande Centerpartiets yrkande om att reduktionen av arbetsgivaravgifterna skall beräknas på den årliga lönesumman har utskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande 2000/01:SfU5 avstyrkt ett liknande motionsyrkande. I betänkandet behandlade utskottet regeringens proposition 2000/01:8 Ny socialavgiftslag, vari anfördes att betalningsperioden för arbetsgivaravgifter enligt socialavgiftslagen av både systematiska och pedagogiska skäl bör vara densamma som i skattebetalningslagen. Utskottet ansåg att bestämmelserna om månadsvis beräkning och betalning av arbetsgivaravgifterna av administrativa skäl då inte kunde ändras. Utskottet vidhåller denna inställning.

Vad gäller Moderaternas förslag om ökad nedsättning av socialavgifterna i Norrland konstaterar utskottet att regeringen under hösten 2001 avser att återkomma med förslag om en regional stimulans i stödområde A i form av en nedsättning av socialavgifterna med sammanlagt 15 % av visst avgiftsun-derlag. Regeringen har numera i en lagrådsremiss den 4 oktober 2001 lämnat

förslag till lag om i vissa områden utvidgat särskilt avdrag enligt socialavgiftslagen (2000:980). Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2002.

I lagrådsremissen föreslås bl.a. att avdraget vid beräkning av arbetsgivaravgifterna i första hand skall avse sjukförsäkringsavgiften och därefter föräldraförsäkringsavgiften. Detsamma föreslås gälla avdraget från egenavgifterna. Såvitt gäller egenavgifter föreslås att avdraget dessutom skall avse arbetsskadeavgiften och efterlevandepensionsavgiften. Utskottet vill påpeka att det avdrag på 5 % vid beräkning av arbetsgivaravgifter som gäller i dag avser enbart arbetsmarknadsavgiften. När det gäller motsvarande avdrag vid beräkning av egenavgifter görs det i första hand på arbetsmarknadsavgiften, men därefter på sjukförsäkringsavgiften, arbetsskadeavgiften, efterlevandepensionsavgiften och föräldraförsäkringsavgiften.

Utskottet har i sitt av riksdagen godkända betänkande 2000/01:SfU1 s. 31 bl.a. pekat på de stora förändringar som skett i strukturen för socialavgifter och avgiftsuttag i avsikt att skapa bättre samstämmighet mellan inkomster och utgifter i socialförsäkringen. Utskottet anförde i samband därmed att finansieringen av de olika försäkringsgrenarna hade blivit mer renodlad. Genom att inkomster och utgifter för olika försäkringar lättare kan följas ökar enligt utskottet trovärdigheten för socialförsäkringssystemen. Någon exakt samstämmighet mellan förväntade inkomster och utgifter för t.ex. sjukförsäkringen hade dock inte eftersträvat. Smärre och tillfälliga skillnader mellan inkomster och utgifter borde enligt utskottet kunna finnas utan att det föranleder justeringar av avgiftsnivån. Utskottet hänvisade till den nya socialavgiftslagen och till lagen (2000:981) om fördelning av socialavgifter. I sistnämnda lag preciseras vad de olika socialavgifterna skall finansiera.

Utskottets principiella inställning är att det bör finnas ett tydligt samband mellan de socialavgifter som erläggs och de olika förmåner som dessa avgifter skall finansiera. Ett sådant samband är lagfäst i den nya lagen om fördelning av socialavgifter. En regional nedsättning av socialavgifter avsedd att bl.a. stimulera småföretagandet i det aktuella stödområdet måste betraktas som en del av regionalpolitiken. Mot bakgrund av vad som nyss anförts om ett tydligt samband mellan avgifter och förmåner kan det ifrågasättas om det är lämpligt att för en sådan regional åtgärd ta i anspråk avgifter som är avsedda att finansiera vissa preciserade sociala förmåner, t.ex. sjukpenning och föräldrapenningförmåner. Eftersom det finns avgifter/löneskatter som inte har till syfte att finansiera sådana förmåner förutsätter utskottet att det i den fortsatta beredningen noga prövas om det finns alternativ till de i lagrådsremissen föreslagna avgifterna.

Utskottet vill i övrigt erinra om att för den tidigare generella nedsättningen av socialavgifterna i stödområde A, som upphörde 1999, finns t.o.m. 2001 ett särskilt anslag Ersättning för nedsättning av socialavgifter under utgiftsområde 19. Från anslaget täcktes det bortfall av avgiftsinkomster som följer av lagen (1990:912) om nedsättning av socialavgifter. Utskottet noterar att det i budgetpropositionen föreslås att nämnda lag skall upphöra att gälla vid utgången av 2001.

Med dessa påpekanden godtar utskottet, såvitt avser socialavgifter och allmän pensionsavgift, regeringens beräkning av statsbudgetens inkomster för budgetåret 2002. Utskottet avstyrker i motsvarande delar motionerna Fi291 yrkande 6, Fi292 yrkande 8, Fi293 yrkande 6, Sk489 yrkandena 25–27, N263 yrkande 12 och Fi294 yrkande 5.

Stockholm den 25 oktober 2001

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Berit Andnor

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Berit Andnor (s), Bo Könberg (fp), Maud Björnemalm (s), Gustaf von Essen (m), Mariann Ytterberg (s), Göran Lindblad (m), Lennart Klockare (s), Ronny Olander (s), Sven-Erik Sjöstrand (v), Fanny Rizell (kd), Cecilia Magnusson (m), Kerstin-Maria Stalin (mp), Birgitta Carlsson (c), Mona Berglund Nilsson (s), Margareta Cederfelt (m), Claes Stockhaus (v) och Désirée Pethrus Engström (kd).

Avvikande meningar

1. Gustaf von Essen, Göran Lindblad, Cecilia Magnusson och Margareta Cederfelt (alla m) anser att utskottets yttrande i nedan angivna avseenden borde ha följande lydelse:

Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar

Moderata samlingspartiet konstaterar att regeringen vill fortsätta att anslå budgetmedel till vissa invandratäta bostadsområden i storstäderna. Vi anser emellertid att andra vägar som är effektivare och bättre och innebär en mindre belastning på statsbudgeten bör prövas. Vi menar att en av de viktigaste uppgifterna är att skapa social och geografisk rörlighet i det svenska samhället. Detta kan uppnås bl.a. genom att bostadsmarknaden och arbetsmarknaden avregleras, vilket i sin tur får positiva effekter på integrationen. Anslaget Integrationsåtgärder bör inte tillföras mer resurser och anslaget Utvecklingsinsatser i storstadsregionerna bör avvecklas. Vi motsatte oss att ett särskilt integrationsverk inrättades och anser nu att verket bör läggas ned. Dessutom anser vi att anslaget Ombudsmannen mot etnisk diskriminering bör flyttas till utgiftsområde 14 Arbetsliv. Slutligen avvisar vi ökningen av anslaget till hemutrustningslån.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi291 yrkandena 4 och 5 en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2002 med 190 miljoner kronor och för budgetåren 2003 och 2004 med 373 respektive 128 miljoner kronor.

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

De ökande sjukskrivningarna – 65 % sedan 1996 – avspeglar en växande ohälsa och har därmed en allvarlig social baksida. Detta kräver en rad åtgärder som syftar till att vända trenden för ohälsan i arbetslivet. Vi avvisar regeringens strategi för att motverka ohälsa i arbetslivet och anser att sjukskrivningar måste handhas på ett medicinskt genomtänkt sätt. Utbildningen i försäkringsmedicin måste förbättras för sjukskrivande personal samtidigt som en fördjupad samverkan mellan försäkringskassan, företagsläkaren och arbetsledningen på den försäkrades arbetsplats fordras för de många patienter som har oklara sjukdomssymtom. En genomtänkt användning av sjukskrivning minskar antalet långtidssjukskrivna och på sikt antalet förtidspensionärer. För att försäkringskassan skall kunna höja kvaliteten på rehabiliteringsverksamheten föreslår vi att 1 miljard kronor, utöver vad regeringen föreslagit, anslås till försäkringskassorna bl.a. till 500 heltidstjänster. Vi föreslår vidare att sjukskrivningar till följd av trafikskador förs över till trafikskadeförsäkringen i syfte att avlasta sjukförsäkringen. Försäkringskassorna bör vidare ges en större självständighet och ett tydligt ekonomiskt/finansiellt ansvar för rehabiliteringsverksamheten. Försäkringskassorna bör därför bl.a. få möjlighet att

köpa specialistvård utanför landstingssektorn för att minska väntetider. Vi föreslår också att 7 miljarder kronor överförs direkt till sjukvården för att den enskilde patienten skall tillförsäkras erforderlig vård. Detta ger radikalt minskade väntetider och därigenom minskad sjukfrånvaro.

Såvitt gäller arbetsskadeförsäkring avvisar vi en förändring av bevisreglerna och föreslår i stället att arbetsskadeförsäkring lyfts ut ur statsbudgeten och att avgifterna anpassas till de risker olika företag skapar. Vi föreslår vidare att ytterligare en karensdag införs fr.o.m. den åttonde frånvarodagen, att ersättningsnivån skall vara 80 % under ett års rehabilitering och att sjukpenninggrundande inkomst skall beräknas på ett genomsnitt av de senaste två årens inkomster. Vi föreslår också att sjuk- och rehabiliteringspenning skall utges för inkomster upp till 7,5 inkomstbasbelopp och att taket i sjukförsäkring därmed skall följa förändringarna av inkomstbasbeloppet. Dessutom bör havandeskapspenningen föras från utgiftsområde 12 till utgiftsområde 10.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi291 yrkandena 4 och 5 en – i förhållande till regeringens förslag – minskning av utgiftsramen för budgetåret 2002 med 12 168 miljoner kronor och för budgetåren 2003 och 2004 med 20 031 respektive 28 330 miljoner kronor.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Vi anser att inkomstprövningen av änkepensionerna bör slopas och nivån återställas till vad som gällde före den 1 april 1997, och det bör ske redan fr.o.m. år 2002. I budgetpropositionen föreslås att 91 % i stället för nuvarande 90 % av bostadskostnaden upp till 4 500 kr skall kunna läggas till grund för det generella bostadstillägget. Enligt vår uppfattning har utformningen av bostadstillägget verkat kostnadsdrivande på framför allt kommunernas hyresättning. Vi anser därför att 90 % av boendekostnaden mellan 100 kr och 4 000 kr skall kunna grunda rätt till bostadstillägg. I stället anser vi att levnadsvillkoren för de allra sämst ställda pensionärerna bör förbättras och att det bör ske genom en höjning av gränsen för skälig levnadskostnad till 135,4 % av prisbasbeloppet för den som är ensamstående och till 114,4 % av prisbasbeloppet för den som är gift. För dem som var pensionärer under perioden 1993–1998 beräknades folkpensionen på ett basbelopp minskat med 2 %. För att kompensera dessa pensionärer föreslår vi att folkpensionen under 2002 skall beräknas på ett prisbasbelopp förhöjt med två procentenheter. Förslaget innebär att 1993 års innehållna pensioner betalas ut år 2002.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi291 yrkandena 4 och 5 en, i förhållande till regeringens förslag, ökning av utgiftsramen för budgetåret 2002 med 180 miljoner kronor och minskning av utgiftsramen för budgetåren 2003 och 2004 med 120 miljoner kronor per år.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Vi vill öka möjligheten för föräldrar att mer fritt disponera de skattepengar som i dag används för att stödja barnfamiljerna på olika sätt och föreslår därför tillsammans med Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet att

ett särskilt barnomsorgskonto inrättas. Barnomsorgskontot skall vara 40 000 kr per barn med en begränsning av uttaget på maximalt 20 000 kr per år. Pengarna från barnomsorgskontot skall inte vara skattepliktiga och inte räknas med vid bedömningen av om socialbidrag skall utbetalas. Kontot skall kunna utnyttjas från ett års ålder varför föräldraförsäkringen kan begränsas till 360 dagar. Vi motsätter oss följaktligen en extra pappamånad. Vi föreslår utanför politikområdet kraftigt höjda grundavdrag och att skatteavdrag får göras med 15 000 kr per barn och år samt förvärvsavdrag på inkomsten. Dessa förslag minskar behovet av höga ersättningar i bl.a. föräldraförsäkringen. Vi vill inte att kontaktdagarna i den tillfälliga föräldrapenningen skall återinföras, och vi anser att havandeskapspenningen skall föras över från utgiftsområde 12 till utgiftsområde 10.

Underhållsstödet bör enligt vår mening ersättas av ett ensamstående stöd som skall kunna utgå när fadern är okänd, en förälder är avliden och barnpension inte utgår, underhållsföräldern inte sköter sina betalningsförpliktelser eller föräldrarna är särlevande och har en sammanlagd inkomst som understiger en viss nivå. Förslaget innebär att stödet behovsprövas i förhållande till både underhålls- och boföräldrarnas inkomst.

Vi tillför medel för att adoptionsbidrag skall kunna utges med 50 % av kostnaden för adoptionen av ett barn, dock högst 55 000 kr samt för att behålla en månads retroaktivitet vid ansökan om vårdbidrag för funktionshinder.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi291 yrkandena 4 och 5 en, i förhållande till regeringens förslag, ökning av utgiftsramen för budgetåret 2002 med 700 miljoner kronor och för budgetåret 2003 med 290 miljoner kronor. För budgetåret 2004 föreslås en minskning av utgiftsramen med 50 miljoner kronor.

Statsbudgetens inkomster

Vi anser att nedsättningen av socialavgifterna i Norrland bör ökas. Det av regeringen aviserade förslaget om en regional nedsättning av socialavgifterna i stödområde A får enligt vår mening ses som ett första steg på vägen att sänka skatter och avgifter för alla företag. Under alla förhållanden är denna form av regionalpolitik att föredra framför bidragspolitik. Vi anser emellertid att fler branscher i stödområde A bör få sänkta avgifter, t.ex. renskötsel, jordbruk, fiske och transporter.

Med det anförda anser vi att motion Fi291 yrkande 6 bör tillstyrkas.

2. Fanny Rizell och Désirée Pethrus-Engström (båda kd) anser att utskottets yttrande i nedan angivna avseenden borde ha följande lydelse:

Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar

Statsbidrag har fr.o.m. 1995/96 lämnats till vissa kommuner i framför allt storstadsregionerna, för att stimulera till insatser i utsatta bostadsområden. Kristdemokraterna avvisar nu projektets förlängning. Anslaget Utvecklingsin-

satser i storstadsregionerna bör avvecklas. Vi menar vidare att Integrationsverket bör läggas ned från den 1 juni 2002. Vissa av verkets uppgifter bör i stället övertas av Migrationsverket, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering samt av Riksförsäkringsverket. Vi motsätter oss det föreslagna försöket med lokala diskrimineringsombud men anser att DO bör tillföras medel för att kunna ges ett speciellt ansvar för opinionsbildning när det gäller diskriminering, främlingsfientlighet och rasism. Vi tillför Migrationsverket 13 miljoner kronor för att handläggningstiderna skall kunna förkortas ytterligare. Verket bör enligt vår mening inte pröva uppehållstillstånd för adopterade barn mellan 12 och 17 år, vilket ger en resursförstärkning.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi292 yrkandena 9 och 10 en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2002 med 147 miljoner kronor och för budgetåren 2003 och 2004 med 301 respektive 73 miljoner kronor.

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Regeringen har enligt Kristdemokraternas mening ännu inte lämnat förslag till åtgärder som drastiskt kan minska de höga sjukskrivningskostnaderna eller lagt fram förslag som syftar till en helhetssyn på politikområdet. Vi föreslår med hänsyn härtill att det förslag till en ny rehabiliteringsförsäkring som presenterats i kommittébetänkandet SOU 2000:78 i allt väsentligt skall genomföras fr.o.m. den 1 juli 2002. Kostnadsminskningarna i form av lägre utbetalningar av sjukpenning och förtidspension balanserar kostnaderna det första året. Utgifterna minskar därefter kraftigt under de kommande åren.

Vi föreslår vidare att ytterligare en karensdag införs i sjukförsäkringen samtidigt som högriskskyddet på 10 dagar per år bibehålls. Vidare vill vi införa särskilda regler för att komma till rätta med de problem som karensdagssystemet innebär för bl.a. timanställda och personer med flera arbetsgivare. Mot bakgrund av regeringens prognoser om den ekonomiska utvecklingen de närmaste åren anser vi att en höjning av taket i sjukförsäkringen måste anstå. Vi föreslår också att det skall vara möjligt att få sjukersättning med vilken procentsats som helst mellan 25 och 100 % och att sjukpenninggrundande inkomst skall beräknas på snittinkomsten under de 24 senaste månaderna. Samtidigt bör skattepliktiga förmåner och semesterersättning vara sjukpenninggrundande. Vi vill också införa en ny modell för trafikförsäkringen där samtliga personskadekostnader i samband med trafikolyckor förs över till trafikförsäkringen. Därmed avlyfts det offentliga kostnader på ca 4 miljarder kronor.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi292 yrkandena 9 och 10 en – i förhållande till regeringens förslag – minskning av utgiftsramen för budgetåret 2002 med 5 902 miljoner kronor och för budgetåren 2003 och 2004 med 8 340 respektive 11 485 miljoner kronor.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Vi anser att inkomstprövningen av änkepensionerna bör tas bort helt. Dessutom bör tiden för omställningspensionen förlängas till tolv månader redan fr.o.m. år 2002. Vidare anser vi att fritidsfastighet inte skall ingå i årsinkomsten vid beräkningen av bostadstillägg. Vi anser också att pensionstillskottet skall höjas med 200 kr i månaden år 2002, vilket innebär att de ekonomiskt sämst ställda pensionärerna får del av de förbättringar som garantipensionen förväntas ge år 2003.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi292 yrkandena 9 och 10 en, i förhållande till regeringens förslag, ökning av utgiftsramen för budgetåret 2002 med 2 090 miljoner kronor och för budgetåren 2003 och 2004 med 1 060 respektive 1 020 miljoner kronor.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Kristdemokraterna hävdar familjens rätt att avgöra barnomsorgsform inklusive egen omsorg i hemmet. Vi föreslår därför tillsammans med Moderaterna, Centerpartiet och Folkpartiet, som ett alternativ till regeringens maxtaxereform, att ett barnomsorgskonto införs. Från den 1 januari 2002 införs som ett första steg 40 000 kr för ettåringar och 20 000 kr för tvååringar. Vi anser att de 90 garantidagarna i föräldraförsäkringen kan tas bort liksom den extra mamma/pappamånaden. Garantinivån i föräldraförsäkringen bör höjas i två steg, till 150 kr per dag från 2002 och till 200 kr per dag från 2004. Genom att den sjukpenninggrundande inkomsten beräknas på de senaste två årens inkomster samt att skattepliktiga förmåner och semesterersättning skall ingå i underlaget minskar kostnaderna för föräldraförsäkringen. Vi föreslår att två kontaktdagar per barn och år för barn mellan 4 och 5 år skall kunna tas ut från 2004. Redan 2002 införs dessa kontaktdagar för barn mellan 4 och 12 år. Kontaktdagarna utbetalas med det garantibelopp som föreslagits. Föräldrarna kan även välja att spara kontaktdagarna till året därpå.

Vi anser att vårdbidrag skall utges till biståndsarbetare med funktionshindrade barn och anslår 500 000 kr per år för detta ändamål. Slutligen avvisar vi regeringens planerade höjning av taket i föräldraförsäkringen.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi292 yrkandena 9 och 10 en, i förhållande till regeringens förslag, ökning av utgiftsramen för budgetåret 2002 med 2 591 miljoner kronor och för budgetåren 2003 och 2004 ökning med 591 respektive 481 miljoner kronor.

Statsbudgetens inkomster

Kristdemokraterna anser att arbetsgivaravgifterna bör sänkas med sju procentenheter på lönesummor upp till 900 000 kr fr.o.m. 2003. För egenföretagare bör den nedsättningsberättigade lönesumman utökas till 250 000 kr per år. Från och med 2004 ökas nedsättningen av arbetsgivaravgifterna till 10 %.

Med det anförda anser vi att motion Fi292 yrkande 8 bör tillstyrkas.

3. Birgitta Carlsson (c) anser att utskottets yttrande i nedan angivna avseenden borde ha följande lydelse:

Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar

Vänte- och vistelsetiderna inom flyktingmottagandet är fortfarande för långa. Centerpartiet anser att effektiviseringar i mottagandet av asylsökande, förkortade handläggningstider och ökade möjligheter för flyktingar att delta i arbete kan ge en besparing på 100 miljoner kronor. Vi anser också att besparingar kan göras inom Migrationsverkets administration. På anslaget Kommunersättningar vid flyktingmottagandet föreslår vi en engångsvis indragning av anslagssparandet på 115 miljoner kronor. Därutöver menar vi att kortare handläggningstider samt ökade insatser och incitament för att få människor i arbete leder till minskade kostnader för kommunersättningar. Vi anser att regeringens storstadssatsning inte leder till några långsiktiga förändringar. Projektverksamheten riskerar att bara bli en del vid sidan av kommunernas ordinarie verksamheter. Vi föreslår därför att anslaget avvecklas. Slutligen anser vi att Utlänningsnämnden bör avvecklas och asylärendena överföras till förvaltningsdomstolarna.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi293 yrkandena 3 och 4 en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2002 med 557 miljoner kronor och för budgetåren 2003 och 2004 med 658 respektive 529 miljoner kronor.

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

För att motverka de sociala klyftorna i samhället är det viktigt att börja från grunden med att höja de lägsta ersättningarna i trygghetssystemen. Centerpartiet föreslår därför att grundnivån i bl.a. sjukförsäkringen skall höjas till 200 kr per dag fr.o.m. den 1 januari 2002. Vi anser vidare att sjukpenninggrundande inkomst skall beräknas utifrån historisk inkomst men avvisar en höjning av taket i sjuk- och föräldraförsäkringen. Vi avvisar också den aviserade ändringen av arbetsskadeförsäkringen.

För att den enskildes rätt skall stärkas vill vi införa en rehabiliteringsgaranti, som innebär en växling från sjukpenning till rehabiliteringsersättning senast efter tre månaders sjukskrivning. Vi förordar vidare en bättre samordning mellan främst hälso- och sjukvård, socialförsäkring och socialtjänst i syfte att uppnå bättre hälsa, kortare vårdköer och utökade rehabiliteringsinsatser. Mot bakgrund av betydelsen av en permanent finansiell samordning över hela landet föreslår vi att försäkringskassorna fr.o.m. 2002 skall få disponera upp till 10 % av anvisade medel för sjukpenning, arbetsskadesjukpenning och rehabiliteringsersättning på det sätt som gällde i Finsam- och Socsamförsöken.

Vi anser slutligen att en besparing kan göras inom socialförsäkringsadministrationen på 70 miljoner kronor.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi293 yrkandena 3 och 4 en – i förhållande till regeringens förslag – minskning av utgiftsramen för budgetåret 2002

med 3 870 miljoner kronor och för budgetåren 2003 och 2004 med 10 255 respektive 15 610 miljoner kronor.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Regeringen föreslår att ersättningsnivån i bostadstillägget höjs. Centerpartiet avvisar denna höjning och föreslår i stället att 80 % av bostadskostnaden upp till 4 000 kr skall kunna läggas till grund för det generella bostadstillägget. Vi anser att det är viktigare med en generell höjning av pensionstillskottet eftersom en sådan höjning kommer fler låginkomstpensionärer till del. Däribland återfinns även många äldre kvinnor. Vi föreslår därför att pensionstillskottet höjs med 3 000 kr för år 2002. När det nya pensionssystemet införs år 2003 bör garantipensionen höjas med 3 000 kr.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi293 yrkandena 3 och 4 en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2002 med 410 miljoner kronor och för budgetåren 2003 och 2004 med 510 respektive 490 miljoner kronor.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

För att ge valfrihet, rättvisa och garanterad mångfald för alla barn i förskoleåldern föreslår Centerpartiet, som ett alternativ till regeringens maxtaxa, att det införs ett barnomsorgskonto. Till en början bör det vara 40 000 kr som föräldrarna skall kunna använda under barnens förskoleår.

Vi anser att garantinivån i föräldrapenningen bör höjas från 60 kr till 200 kr per dag från den 1 januari 2002. Vidare föreslår vi en ändring av beräkningen av den sjukpenninggrundande inkomsten vilket leder till en minskning av utgifterna. Vi anser att det inte bör införas en extra månad i föräldraförsäkringen. Slutligen avvisar vi regeringens planerade höjning av taket i föräldraförsäkringen.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi293 yrkandena 3 och 4 en, i förhållande till regeringens förslag, ökning av utgiftsramen för budgetåret 2002 med 1 800 miljoner kronor och för budgetåren 2003 och 2004 med 1 380 respektive 1 000 miljoner kronor.

Statsbudgetens inkomster

Enligt Centerpartiets mening bör arbetsgivaravgifterna sänkas ytterligare och då med betoning på de små företagen. Vi föreslår därför att den nuvarande reduktionen av arbetsgivaravgiften om 5 % skall ökas till 10 % fr.o.m. 2002. Vi anser också att lönesummegränsen bör höjas till 2 miljoner kronor för arbetsgivare och till 300 000 kr för egenföretagare fr.o.m. den 1 juli 2004. För att sänkningen av arbetsgivaravgifterna skall kunna komma företag med säsongsvariationer till del måste lönesumman beräknas för hela året och inte uppdelas månadsvis. Vi vill vidare införa riktade sänkningar av arbetsgivaravgiften från 2002 för att få till stånd övergångsmarknader, där arbetslösa genom att prova att arbeta hos olika arbetsgivare ges kontakt med arbets-

marknaden. Sådana riktade sänkningar är nödvändiga för att ge arbetslösa förutsättningar att få anställning.

Med det anförda tillstyrker vi motionerna Fi293 yrkande 6, Sk489 yrkandena 25–27 och N263 yrkande 12.

4. Bo Könberg (fp) anser att utskottets yttrande i nedan angivna avseende borde ha följande lydelse:

Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar

Folkpartiet anser att en dominerande del av de projekt som finansieras inom anslaget Utvecklingsinsatser i storstadsregionerna inte har en tillfredsställande effektivitet och förankring bland de berörda. Vi menar därför att anslaget bör upphöra snabbare än regeringen föreslagit. Vi anser också att Integrationsverket kan minska i omfattning. Genom ökade satsningar på snabbare behandling av asylärenden kan handläggningstiderna förkortas och kostnaderna för mottagande av asylsökande minskas. Vi tillför ytterligare 50 miljoner kronor till Migrationsverket och 18 miljoner kronor till anslaget Offentligt bidrag.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi294 yrkandena 7 och 8 en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2002 med 290 miljoner kronor och för budgetåren 2003 och 2004 med 616 respektive 386 miljoner kronor.

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Eftersom utgifterna för sjukpenning och rehabilitering har ökat särskilt snabbt under de senaste åren anser Folkpartiet att aktiva åtgärder måste sättas in så att den ökande sjukfrånvaron kan hejdas. Vi föreslår att en rehabiliteringsgaranti införs som innebär att ingen skall behöva vänta mer än en månad på en rehabiliteringsutredning samt att försäkringskassornas anslag för inköp av rehabiliteringstjänster ökas med 550 miljoner kronor. Vi föreslår vidare ett aktivt användande av finansiell samordning mellan sjukförsäkringen och sjukvården (Finsam), som har visat sig kunna ge betydande besparingar. Försäkringskassorna föreslås fr.o.m. 2002 få disponera upp till 10 % av anvisade medel för sjukpenning, arbetsskadesjukpenning och rehabiliteringssättning på det sätt som gällde i Finsam- och Socsamförsöken. Med lägre sjukfrånvaro kan också kostnaderna för förtidspensioner hållas nere.

Vi föreslår också att taket i sjukförsäkringen höjs till 10 prisbasbelopp redan fr.o.m. den 1 juli 2002. Närståendepenningen förbättras fr.o.m. 2002 genom att den berättigade kretsen vidgas och/eller antalet dagar utökas från 60 till 120. Vidare föreslås att den del av sjukförsäkringens kostnader som hänförs till trafikskador förs över till trafikförsäkringen.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi294 yrkandena 7 och 8 en – i förhållande till regeringens förslag – minskning av utgiftsramen för budgetåret 2002 med 4 175 miljoner kronor och för budgetåren 2003 och 2004 med 7 350 respektive 11 610 miljoner kronor.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Enligt vår mening bör inkomstprövningen av änkepensionen slopas och tiden för omställningspensionen utökas till tolv månader redan 2002. Vi anser vidare att fritidsfastigheter inte skall ingå i årsinkomsten vid beräkning av bostadstillägg.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi294 yrkandena 7 och 8 en, i förhållande till regeringens förslag, ökning av utgiftsramen för budgetåret 2002 med 860 miljoner kronor och för budgetåren 2003 och 2004 med 940 respektive 985 miljoner kronor.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

För att ge barnfamiljerna större valfrihet föreslår Folkpartiet att maxtaxan ersätts med ett barnomsorgskonto och att avdragsrätt för styrkta barnomsorgskostnader införs. Vi anser att de 90 garantidagarna i föräldraförsäkringen kan tas bort och att en extra månad i föräldraförsäkringen inte bör införas. Garantibeloppet i föräldraförsäkringen bör höjas till 150 kr per dag. Vidare anser vi att vissa besparingar kan göras genom insatser mot felutnyttjande av föräldraförsäkringen. För att stimulera en jämnare fördelning av utnyttjandet av föräldraförsäkringen mellan föräldrarna anser vi att ersättningen i mamma/pappamånaden fr.o.m. den 1 januari 2002 bör höjas till 90 procent, med ett tak på 10 prisbasbelopp. I föräldraförsäkringen i övrigt bör taket höjas till 10 prisbasbelopp den 1 juli 2002.

Inom underhållsstödet kan utgifterna hållas tillbaka, bl.a. genom en markering av det gemensamma föräldraansvaret.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi294 yrkandena 7 och 8 en, i förhållande till regeringens förslag, ökning av utgiftsramen för budgetåret 2002 med 2 180 miljoner kronor och för budgetåren 2003 och 2004 med 2 165 respektive 1 950 miljoner kronor.

Statsbudgetens inkomster

Enligt Folkpartiets mening bör såväl arbetsgivaravgifter som egenavgifter sänkas. Vi föreslår därför att avgifterna sänks med två procentenheter i den privata tjänstesektorn, dvs. i den del av näringslivet som är mest känslig för arbetskraftskostnader och därigenom kan få störst betydelse för ett växande småföretagande. Vi tillstyrker därmed motion Fi294 yrkande 5.

BILAGA 10**Socialutskottets yttrande
2001/02:SoU1y****Ramen för utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och
social omsorg****Till finansutskottet**

Finansutskottet har den 20 september 2001 beslutat bereda bl.a. socialutskottet tillfälle att avge yttrande över proposition 2001/02:1 Budgetpropositionen för 2002 (volym 1) i vad avser den ekonomiska politiken och förslag till statsbudget för budgetåret 2002, utgifternas fördelning på utgiftsområden och beräkningen av statsinkomsterna, låneramar (yrkandena 1–15 och 29–43) jämte motioner i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Socialutskottet begränsar sitt yttrande till förslagen rörande utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg i propositionen jämte motionerna Fi291 (m) yrkandena 4, 5, 11 och 12, Fi292 (kd) yrkandena 6, 9 och 10, Fi293 (c) yrkandena 3, 4 och 13 och Fi294 (fp) yrkandena 7 och 8 såvitt motionerna rör detta utgiftsområde.

Propositionen

I propositionen redovisar regeringen en reviderad finansplan, budgetpolitiska mål och en prognos för budgeten för 2001. Vidare lämnas förslag till ändrade och nya anslag på tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 2001. Regeringen redovisar också förslag till utgiftstak för staten åren 2001–2004 fördelat på de av riksdagen fastställda utgiftsområdena och ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten.

Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Hälso- och sjukvårdspolitik, Folkhälsopolitik, Socialtjänstpolitik, Äldrepolitik, Barnpolitik, Forskningspolitik och Handikappolitik. Förändringen av utgiftsområdesramen jämfört med beräkningen i 2001 års ekonomiska vårproposition förklaras bl.a. av att landstingens ersättning för tandvården föreslås flyttad till utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner enligt statens avtal med landstingen. Detta bidrar till att utgiftsområdesramen minskar med 405 miljoner kronor fr.o.m. 2002.

Regeringen har i propositionen Avgifter inom äldre- och handikappomsorgen (prop. 2000/01:149) föreslagit att ett högkostnadsskydd införs i äldre- och handikappomsorgen. I 2001 års ekonomiska vårproposition har 650 miljoner kronor avsatts för en del av dessa förändringar under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner. Regeringen föreslår nu att ytterligare 125 miljoner kronor såvitt avser 2002 och 250 miljoner kronor såvitt avser 2003 och framåt tillförs det generella statsbidraget till kommunerna för detta ändamål. Dessa medel finansieras från utgiftsområde 9.

Regeringen föreslår vidare att utgiftsområdesramen ökas med 50 miljoner kronor 2001, 25 miljoner kronor 2002 och 25 miljoner kronor 2003 för insatser för barn till missbrukare och barn i familjer där våld och övergrepp mellan vuxna förekommer. Medlen avsätts inom ramen för den nationella handlingsplanen för alkoholförebyggande insatser. Regeringen avsätter vidare 265 miljoner kronor under tre år för en nationell handlingsplan mot narkotika. Medlen finansieras inom ramen för utgiftsområdet. Ramen för utgiftsområdet föreslås uppgå till 31 129 miljoner kronor 2002. Vidare föreslås att ramen för utgiftsområdet beräknas till 33 542 miljoner kronor för år 2003 och 35 188 miljoner kronor för år 2004.

Motioner

Motionernas förslag till utgiftsramar framgår av nedanstående tabell.

Regeringens och oppositionspartiernas förslag till ramar för utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg 2002–2004.

Belopp i miljoner kronor

Budgetår	2002	2003	2004
Regeringen	31 129	33 542	35 188
Moderata samlingspartiet	-765	-2 739	-4 199
Vänsterpartiet	0	0	0
Kristdemokraterna	+25	+14	-36
Centerpartiet	+94	+219	+219
Folkpartiet liberalerna	+4 065	+3 405	+3 175
Miljöpartiet	0	0	0

Enligt *Moderata samlingspartiet (Fi291)* bör riksdagen besluta att till utgiftsområde 9 fördela 30 364 miljoner kronor för budgetåret 2002, vilket är 765 miljoner kronor mindre än vad regeringen föreslagit (*yrkande 4*). Vidare bör riksdagen godkänna en preliminär fördelning om 30 803 miljoner kronor för 2003 och 30 989 miljoner kronor för 2004, vilket innebär 2 739 miljoner kronor respektive 4 199 miljoner kronor mindre än vad regeringen föreslagit (*yrkande 5*).

Moderaterna anser att regeringens satsningar på en förbättrad tandvårdsförsäkring är otillräckliga. Tandvårdsförsäkringen bör därför förstärkas med 500 miljoner kronor såvitt avser 2002 och ytterligare 300 miljoner kronor 2003. Vidare anförs att med en nationell vårdgaranti minskar patienternas lidande och de samhällsekonomiska kostnader som de långa väntetiderna medför reduceras. För att kunna genomföra vårdgarantin tillskjuts 500 miljoner kronor under två år. En obligatorisk gemensamt finansierad hälsoförsäkring bör införas som innebär att pengarna följer patienten och därmed tillfaller den vårdgivare som patienten väljer. Som ett led i introduktionen av hälsoförsäkringen vill motionärerna ge försäkringskassorna möjlighet och medel att upphandla vård åt patienter som är sjukskrivna i väntan på vård. För detta ändamål föreslås att ytterligare 7 miljarder kronor tillförs utgiftsområde 25 under de tre kommande åren. Tillsynen inom sjukvården bör förstärkas genom att en oberoende tillsynsmyndighet skapas. Motionärerna anser att apoteksmonopolet bör avvecklas, tillgängligheten till läkemedel öka liksom användningen av generiska läkemedel. Vidare bör kostnadsansvaret för läkemedelsförmånen tas över av staten och en frivillig läkemedelsförsäkring införas.

Försämringarna i stödet till de funktionshindrade bör återställas genom en avsevärd ökning, nämligen 1 miljard kronor, av assistansstödet. Motionärerna föreslår att ett bostadsstöd för funktionshindrade införs med 100 miljoner kronor samt att utökad stöd ges till rekreationsanläggningar. Ett särskilt stimulansbidrag till kommunerna bör införas för att dessa mer aktivt skall arbeta med psykiskt funktionshindrade. Anslaget för bidrag till handikapporganisationer bör ökas med 2 miljoner kronor. Moderaterna föreslår att en hjälpmedelsgaranti skall införas. Inledningsvis bör den omfatta de resurser som finns anvisade under anslagen bilstöd till handikappade och utrustning för elektronisk kommunikation. Större resurser bör satsas på arbetet med hiv/aids. Ytterligare 76 miljoner kronor bör avsättas till detta ändamål. Enligt motionärerna bör Statens folkhälsoinstitut läggas ned senast 2003. Vidare bör det statliga engagemanget minskas till förmån för regionalt och lokalt hälsoarbete, och ett tillfälligt stimulansbidrag bör inrättas. Ytterligare medel måste tillskjutas för att arbetet med oberoende information och upplysning om alkohol skall få tillräckligt genomslag. Motionärerna föreslår 29 miljoner kronor. Anslaget till Statens beredning för utvärdering av medicinsk metodik bör ökas med 10 miljoner kronor. Slutligen anförs att den slutna ungdomsvården skall överföras från Statens institutionsstyrelse till kriminalvården och att en del av anslaget överförs till kriminalvården. Förslaget innebär i praktiken en förstärkning av Statens institutionsstyrelsens övriga verksamhet.

Moderaterna anser vidare att riksdagen som sin mening bör ge regeringen till känna dels vad i motionen anförs om en sjukvård i klass med världens bästa (*yrkande 11*), dels vad som anförs om en äldreomsorg präglad av respekt för den enskilde (*yrkande 12*). Moderaterna anser att den svenska sjukvården med mångfald, företagande och konkurrens kan utvecklas snabbare, inte bara efter patienternas behov och önskemål utan också efter de möjligheter som ny medicinsk vetenskap ger möjlighet till. Kombinationen av ledande medicinsk forskning, de stora genombrotten inom biotekniken och ett dynamiskt företagande inom sjukvårdssektorn kan bidra till att Sverige blir ledande när det gäller modern sjukvård. Vidare anförs att en nationell äldrepenng bör införas som gör det möjligt för den enskilde att välja hur och var man skall tillbringa sina äldre dagar.

Enligt *Kristdemokraterna (Fi292)* bör riksdagen besluta om att anslå 31 154 miljoner kronor till utgiftsområde 9 för budgetåret 2002 (*yrkande 9*) samt godkänna en preliminär ram för utgiftsområde 9 för budgetåren 2003 och 2004 om 33 556 miljoner kronor respektive 35 152 miljoner kronor (*yrkande 10*). Motionärerna föreslår således en ökning med 25 miljoner kronor för år 2002 jämfört med regeringen och en ökning med 14 miljoner kronor för år 2003. Förslaget innebär en minskning med 36 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag såvitt gäller 2004.

Kristdemokraterna anser att anhörigvårdarnas insatser inte uppmärksammas och kompenseras i den utsträckning de förtjänar. För åren 2002 och 2003 föreslås därför en extra satsning om 50 miljoner kronor per år på stimulansbidrag till kommunernas arbete med anhörigvårdare. Motionärerna anför vidare

att Kommittén om vården i livet slutskede kunde konstatera att det finns stora brister i den palliativa vården i Sverige. Forskningen och utbildningen på området är eftersatt. Ett tillskott om sammanlagt 75 miljoner kronor för åren 2002, 2003 och 2004 avsätts för att användas i forskningen kring palliativ medicin. Kristdemokraterna anser att funktionshindrade skall kunna delta i samhället på lika villkor och accepterar därför inte regeringens nedskärningar på handikappområdet. För att på ett bättre sätt tillgodose behovet av bilstöd ökas anslaget Bilstöd till handikappade med 20 miljoner kronor per år under åren 2002–2004. I väntan på regeringens kommande handlingsplan mot narkotika avsätter Kristdemokraterna 45 miljoner kronor fördelade över tre år till en nationell kampanj mot droger och alkohol riktade mot ungdomar. Landets kvinnojourer bedriver enligt motionärerna en viktig verksamhet som har stor betydelse för många utsatta kvinnor. Ett nytt anslag föreslås därför och 10 miljoner kronor avsätts för ändamålet. Slutligen föreslås besparingar och effektiviseringar på flera myndigheters administration, bl.a. Socialstyrelsen, vars förvaltningsanslag minskas med 5 %.

Kristdemokraterna anför att riksdagen bör godkänna de prioriterade områden för budgetpolitiken som anges i motionen som riktlinje för regeringens kommande budgetarbete (avsnitten 8.1–8.7) (*yrkande 6*). Bland de avsnitt som särskilt bör prioriteras ingår vården och omsorgen. Motionärerna anför att Kristdemokraternas budgetalternativ innebär att kommuner och landsting tillförs ytterligare 4,25 miljarder kronor under treårsperioden jämfört med regeringens förslag. Ett förlängt särskilt stimulansbidrag inom äldreomsorgen bör gälla åren 2002 och 2003 för att i första hand förbättra situationen för anhörigvårdare.

Enligt *Centerpartiet (Fi293)* bör riksdagen besluta om en ram för utgiftsområde 9 för budgetåret 2002 om 31 223 miljoner kronor (*yrkande 3*) samt att godkänna en preliminär ram om 33 761 miljoner kronor för 2003 och 35 407 miljoner kronor år 2004 (*yrkande 4*). Motionärerna föreslår således en ökning med 94 miljoner kronor för 2002 jämfört med regeringens förslag och ökning med 219 miljoner kronor för vart och ett av åren 2003 och 2004.

Vidare begär *Centerpartiet* att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om hälsa (*yrkande 13*). Motionärerna anför bl.a. att den svenska hälso- och sjukvården i ett internationellt perspektiv är av mycket hög kvalitet. Samtidigt finns det brister som måste åtgärdas. Det kan vara försämringar av barns psykiska hälsa, funktionshindrades svårigheter att få en tillfredsställande vård, bristfälliga insatser för att motverka psykisk ohälsa, att primärvården inte är bemannad för att klara av de stora anspråk som medborgarna har på den första vårdnivån osv. Till följd av den s.k. försvarsuppbyggnaden tillförs nu vård och omsorg ytterligare 8 miljarder kronor under perioden 2002–2004. De nya resurserna skall hjälpa primärvården att utveckla sin förebyggande kompetens och nyckelroll. Den psykiatriska vården skall utvecklas och förbättras och landstingen och kommunerna skall i samverkan utveckla stödet till barn, ungdomar och vuxna med psykisk problematik. Landstingens omhändertagande av personer med neuropsykiatriska

tillstånd skall förbättras. Vidare skall tillgången till läkarmedverkan för psykiskt funktionshindrade i kommunal verksamhet säkras. Motionärerna påtalar vidare vikten av säkra och väl fungerande vårdkedjor inom äldreården samt att den medicinska kompetensen i särskilda boendeformer och i hemsjukvården skall förbättras. Läkarmedverkan i fråga om allmänmedicin och geriatrik skall garanteras och kommunernas stöd till anhöriga bör förstärkas. Vårdens kvalitet i livets slutskede skall särskilt uppmärksammas. Vidare anføres att självbestämmande kräver mångfald av vårdgivare, både privata, kooperativa, ideella och offentliga vårdgivare. Olika driftsformer skall stimuleras. Vård och omsorg skall finansieras solidariskt. Motionärerna anför slutligen att en god folkhälsa innebär friska människor och små skillnader i hälsa mellan olika grupper i befolkningen. För att effektivt kunna nå detta är det angeläget att kunna följa hälsoläget, utveckla kunskap om såväl hälsans som ohälsans bestämningsfaktorer och sedan också genomföra de åtgärder som behövs för att förbättra folkhälsan. Hittills har de regionala hälsoskillnaderna inte uppmärksammats i tillräcklig utsträckning, anføres det.

Enligt *Folkpartiet liberalerna (Fi294)* bör riksdagen besluta om en ram för utgiftsområde 9 för budgetåret 2002 om 35 194 miljoner kronor (*yrkande 7*) samt godkänna en preliminär ram om 36 947 miljoner kronor för 2003 och 38 363 miljoner kronor för 2004 (*yrkande 8*). Motionärerna föreslår således en ökning med 4 065 miljoner kronor för 2002 jämfört med regeringens förslag och en ökning med 3 405 miljoner kronor för år 2003 och 3 175 miljoner kronor för 2004.

Folkpartiet satsar över en miljard kronor under perioden på att förbättra tandvårdsförsäkringen. Åtgärder sätts också in för att minska läkemedelskostnaderna med 500 miljoner kronor per år. Folkpartiet vill vidare återställa handikappreformen. Ramen har beräknats så att den rymmer ett förstatligande av kostnaderna för assistansersättningen från kommunerna samtidigt som de begränsningar i rätten till personlig assistans som regeringen infört avskaffas. Drygt 2,8 miljarder kronor avsätts för detta 2002. Vidare överförs de beräknade beloppen avsedda för kommuner som har höga kostnader för stöd och service till funktionshindrade samt medlen avsedda för särskilt kostnadskrävande insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade från utgiftsområde 25 till utgiftsområde 9. Folkpartiet vill vidare genomföra en särskild tillgänglighetsreform för handikappade. En miljard kronor per år avsätts för detta ändamål. Bilstödet till handikappade byggs ut. En ökad satsning på alkohol- och narkotikapolitiska åtgärder görs.

Utskottets bedömning

Utskottet delar regeringens uppfattning att välfärdspolitiken syftar till ett tryggare Sverige. Trygghet skapar möjligheter till utveckling och stigande välstånd. En god välfärd är därför en god investering för samhället som helhet. Tillväxt och rättvisa är varandras förutsättning. Genom en utbyggnad av välfärden stärks jämställdheten.

Principerna om en solidariskt finansierad och rättvist fördelad hälso- och sjukvård är enligt utskottet centrala inslag i den generella välfärdspolitiken. Alla måste kunna känna trygghet i att det finns en hälso- och sjukvård av god kvalitet och att vid sjukdom vård och omsorg ges på lika villkor. Det finns, som utskottet tidigare uttalat, inget belägg för att Sverige skulle ha något att vinna på att överge skattefinansieringen av vården. Internationella erfarenheter tyder tvärtom på att de skattefinansierade hälso- och sjukvårdssystemen fungerar bättre i fördelningspolitiskt avseende än de försäkringsfinansierade systemen.

Vården, skolan och omsorgen är välfärdens kärna. Som regeringen anför har den kommunala sektorns skatteinkomster ökat kraftigt till följd av den ökade sysselsättningen. Utskottet delar regeringens uppfattning att vården, skolan och omsorgen behöver stärkas ytterligare. Utskottet noterar att regeringen föreslår att de 200 kr som alla betalar i statlig inkomstskatt skall gå till kommunerna även nästa år. Därmed tillförs kommuner och landsting ytterligare 1,3 miljarder kronor.

Förutom allmänna resurser i form av skatter och generella statsbidrag tillförs kommuner och landsting ytterligare resurser kommande år, som ett resultat av den särskilda våldsatsning som tidigare är beslutad. Totalt handlar det om ett extratillskott på 9 miljarder kronor under perioden 2001 till 2004. Dessa resurser till vården och omsorgen har i huvudsak frigjorts genom neddragningar i försvarsmakten. Satsningarna syftar till att utveckla primärvården samt sjukvårdsinsatserna i äldreomsorgen och psykiatrin. Utöver detta tillkommer en särskild satsning på 3,75 miljarder kronor under perioden 2002–2004 för att minska väntetiderna i vården.

Utskottet anser det angeläget att den enskilde äldre ges möjlighet att bestämna över sin livssituation och det sätt på vilket omsorgen ges. Enligt den nationella handlingsplanen för äldrepolitiken, som riksdagen antagit, skall den äldre kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag. Den äldre skall så långt möjligt ges möjlighet att bo kvar hemma i sin ursprungliga bostad så länge han eller hon själv önskar det. När omvårdnadsbehoven är stora och den äldre inte känner sig trygg i den egna bostaden skall han eller hon kunna flytta till en anpassad boendeform. Den äldre skall också kunna lita på att vården och omsorgen har god kvalitet och att hans eller hennes individuella behov och önskemål tillgodoses så långt möjligt. Utskottet har tidigare konstaterat att många kommuner erbjuder vård och omsorg i olika former, både i egen regi och entreprenadupphandlad. Utskottet anser inte att det behövs någon ytterligare reglering i syfte att säkerställa valfrihet.

Många äldre drabbas av höga behandlingskostnader inom tandvården. Utskottet ser därför positivt på att tandvårdsstödet föreslås höjt med 300 miljoner kronor nästa år och ytterligare 300 miljoner kronor 2003.

Utskottet konstaterar vidare med tillfredsställelse att den föreslagna ramen för utgiftsområde 9 för budgetåret 2002 innebär att regeringen avsatt medel för att kunna införa ett högkostnadsskydd inom äldre- och handikappomsorgen. Vidare har resurser avsatts för insatser för barn till missbrukare och barn

i familjer där våld och övergrepp mellan vuxna förekommer. Dessutom har 265 miljoner kronor under tre år avsatts för en nationell handlingsplan mot narkotika. Utskottet finner prioriteringarna väl avvägda. Utskottet anser därmed att regeringens förslag om en ram för utgiftsområde 9 om 31 128 910 000 kr för budgetåret 2002 bör tillstyrkas och att motionerna Fi291 (m) yrkandena 4, 11 och 12, Fi292 (kd) yrkandena 6 och 9, Fi293 (c) yrkandena 3 och 13, Fi294 (fp) yrkande 7 bör avstyrkas i denna del.

Utskottet anser även att den preliminära fördelningen av utgifterna för budgetåren 2003 och 2004 såvitt gäller utgiftsområde 9 bör tillstyrkas och att motionerna Fi291 (m) yrkande 5, Fi292 (kd) yrkande 10, Fi293 (c) yrkande 4 och Fi294 (fp) yrkande 8 bör avstyrkas i denna del.

Stockholm den 23 oktober 2001

På socialutskottets vägnar

Ingrid Burman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ingrid Burman (v), Chris Heister (m), Susanne Eberstein (s), Margareta Israelsson (s), Rinaldo Karlsson (s), Leif Carlson (m), Conny Öhman (s), Hans Hjortzberg-Nordlund (m), Lars U Granberg (s), Rolf Olsson (v), Cristina Husmark Pehrsson (m), Kenneth Johansson (c), Kerstin Heinemann (fp), Catherine Persson (s), Rosita Runegrund (kd), Ester Lindstedt-Staaf (kd) och Lotta Nilsson-Hedström (mp).

Avvikande meningar

1. Chris Heister, Leif Carlson, Hans Hjortzberg-Nordlund och Cristina Husmark Pehrsson (alla m) anför:

Den svenska sjukvården kan med mångfald, företagande och konkurrens utvecklas snabbare, inte bara efter patienternas behov och önskemål, utan också efter de möjligheter som ny medicinsk vetenskap ger möjlighet till. Kombinationen av ledande medicinsk forskning, de stora genombröten inom biotekniken och ett dynamiskt företagande inom sjukvårdssektorn kan bidra till att Sverige blir ledande när det gäller modern sjukvård.

Vi har länge hävdat patientens självklara rätt att välja vårdgivare och rätten till vård i tid. Med en nationell vårdgaranti minskar patienters lidande och de samhällsekonomiska kostnader som de långa väntetiderna medför reduceras. På längre sikt är det nödvändigt att införa en obligatorisk, gemensamt finansierad, hälsoförsäkring som innebär att pengarna följer patienten och därmed tillfaller den vårdgivare patienten väljer. Detta är lösningar som tillsammans med en större mångfald av vårdgivare skapar förutsättningar för en bättre sjukvård med högre kvalitet och effektivitet. När sjukvården, som nu är fallet, inte lyckas ge människor vård i tid uppstår köer. För att få bort dessa kommer det initialt att krävas extra resurser. Vi ger därför ytterligare ett tillskott under två år om sammanlagt 500 miljoner kronor för att klara vårdgarantin.

Som ett led i introduktionen av en obligatorisk hälsoförsäkring vill vi ge försäkringskassorna under de kommande tre åren möjlighet och medel att upphandla vård åt patienter som är sjukskrivna i väntan på vård. För detta ändamål tillför vi under perioden ytterligare 7 miljarder kronor. Vi vill vidare förstärka tillsynen inom sjukvården genom att en oberoende tillsynsmyndighet skapas. Det statliga apoteksmonopolet bör avvecklas. Tillgängligheten till läkemedel bör ökas. Kostnadsansvaret för läkemedelsförmånen bör tas över av staten och en frivillig läkemedelsförsäkring bör införas. För dem som väljer att stå utanför försäkringen skall det finnas ett likviditetsskydd. Tillsammans med de övriga åtgärder som vi föreslår kan den nuvarande kostnadsexplosionen för läkemedel därmed stoppas. Vi vill stärka utvärderingen av medicinska behandlingsmetoder genom att öka anslaget till Statens beredning för utvärdering av medicinsk metodik med 10 miljoner kronor.

Vi anser att regeringens aviserade satsningar på en förbättrad tandvårdsförsäkring är otillräckliga och vill redan från 2002 förstärka tandvårdsförsäkringen med 500 miljoner kr och från 2003 med ytterligare 300 miljoner kronor.

Vi vill införa en nationell äldrepenning som gör det möjligt för den enskilde att välja hur och var man skall tillbringa sina äldre dagar.

Vi föreslår vidare att försämringarna i stödet till de funktionshindrade återställs genom en avsevärd ökning av assistansstödet. Vi föreslår dessutom ett bostadsstöd och ett utökat stöd till rekreationsanläggningar för funktionshind-

rade. Dessutom föreslår vi i avvaktan på mera permanenta förbättringar ett särskilt stimulansbidrag till kommunerna för att dessa mera aktivt skall arbeta med psykiskt funktionshindrade.

Vi vill tillföra ytterligare medel till anslaget för bidrag till handikapporganisationer. Dessa extra medel skall riktas särskilt till mindre handikapporganisationer som arbetar oberoende av de stora samarbetsorganen inom handikapprörelsen. Vi föreslår att en hjälpmedelsgaranti införs, inledningsvis omfattande de resurser som finns anvisade under bilstöd till handikappade och utrustning för elektronisk kommunikation.

Vi anser att större resurser bör satsas på arbetet med hiv/aids och avsätter ytterligare 76 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. Det statliga engagemanget på folkhälsoområdet bör minskas till förmån för regionalt och lokalt hälsoarbete för vilket vi inrättar ett tillfälligt stimulansbidrag. Statens Folkhälsoinstitut bör enligt vår uppfattning läggas ner senast 2003. Vi anser vidare att ytterligare medel måste tillskjutas för att det oberoende arbetet med information och upplysning om alkohol skall få tillräckligt genomslag.

Slutligen anser vi att den slutna ungdomsvården skall överföras från Statens institutionsstyrelse till kriminalvården. Överföringen innebär att del av anslaget överförs till kriminalvården. Detta medför i praktiken en förstärkning av Statens institutionsstyrelsens övriga verksamhet.

Mot bakgrund av vad vi anfört anser vi att riksdagen med bifall till motion Fi291 (m) yrkandena 4, 11 och 12 och med delvis bifall till propositionen samt med avslag på motionerna Fi292 (kd) yrkandena 6 och 9, Fi293 (c) yrkandena 3 och 13 och Fi294 (fp) yrkande 7 i denna del bör minska ramen för utgiftsområde 9 för budgetåret 2002 med 765 miljoner kr till 30 364 miljoner kronor. Enligt vår mening bör riksdagen med bifall till motion Fi291 (m) yrkande 5 och med delvis bifall till propositionen samt med avslag på motionerna Fi292 (kd) yrkande 10, Fi293 (c) yrkande 4 och Fi294 (fp) yrkande 8 i denna del godkänna en preliminär fördelning vad avser utgiftsområde 9 om 30 803 miljoner kronor för 2003 och 30 989 miljoner kronor för 2004.

2. Rosita Runegrund och Ester Lindstedt-Staaf (båda kd) anför:

Enligt vår uppfattning uppmärksammas och kompenseras inte anhörigvårdarnas insatser i den utsträckning de förtjänar. Anhöriga svarar för två tredjedelar av äldreomsorgen och en betydande del av sjukvårdsinsatserna. För åren 2002 och 2003 föreslås därför en extra satsning om 50 miljoner kronor per år på stimulansbidrag till kommunernas arbete med anhörigvårdare.

Kommittén om vård i livets slutskede kunde konstatera stora brister i den palliativa vården i Sverige. Forskningen och utbildningen på området är eftersatt. Kristdemokraterna avsätter ett nödvändigt tillskott om 75 miljoner kronor för åren 2002, 2003 och 2004 att användas i forskningen kring palliativ medicin.

Vi anser att funktionshindrade skall kunna delta i samhället på lika villkor och accepterar därför inte regeringens nedskärningar på handikappområdet.

Regeringen sänker anslaget för bilstöd. Detta resulterar i att personer med funktionshinder nekas bilstöd, långt innan årets utgång, med hänvisning till att det saknas pengar. För att på ett bättre sätt tillgodose behovet av bilstöd ökar vi anslaget med 20 miljoner kronor per år under 2002–2004. Vi anser dock att det bör skapas en större flexibilitet mellan de olika systemen för bilstöd, färdtjänst samt utökad tillgänglighet i kollektivtrafiken.

De oroande och tydliga tendenserna med ett alltmer utbrett alkohol- och narkotikamissbruk bland ungdomar kräver krafttag ifrån samhällets sida. I väntan på regeringens kommande handlingsplan mot narkotika avsätter Kristdemokraterna 45 miljoner kronor fördelade över tre år till en nationell kampanj mot droger och alkohol riktade mot ungdomar.

Landets kvinnojourer bedriver en viktig verksamhet som har stor betydelse för många utsatta kvinnor. Kristdemokraterna anser att deras anslag är för små för att garantera en fungerande verksamhet. För detta ändamål avsätter Kristdemokraterna 10 miljoner kronor, på ett nytt anslag, till kvinnojourerna.

Vi föreslår besparingar och effektiviseringar på flera myndigheters administration, bl.a. Socialstyrelsen, vars förvaltningsanslag minskas med 5 %.

Mot bakgrund av vad vi anfört anser vi att riksdagen med bifall till motion Fi292 (kd) yrkandena 6 och 9 och med delvis bifall till propositionen samt med avslag på motionerna Fi291 (m) yrkandena 4, 11 och 12, Fi293 (c) yrkandena 3 och 13 samt Fi294 (fp) yrkande 7 i denna del bör öka ramen för utgiftsområde 9 för budgetåret 2002 med 25 miljoner kronor till 31 154 miljoner kronor. Enligt vår mening bör riksdagen med bifall till motion Fi292 (kd) yrkande 10 och med delvis bifall till propositionen samt med avslag på motionerna Fi291 (m) yrkande 5, Fi293 (c) yrkande 4 och Fi294 (fp) yrkande 8 i denna del godkänna en preliminär fördelning vad avser utgiftsområde 9 om 33 556 miljoner kronor för 2003 och 35 152 miljoner kronor för 2004.

3. Kenneth Johansson (c) anför:

Centerpartiet har medverkat till en omfördelning av resurserna från försvaret till hälso- och sjukvården som innebär att vården och omsorgen kommer att tillföras ytterligare 8 miljarder kronor under 2002–2004. De områden som skall prioriteras är primärvården, äldreomsorgen, psykiatrin samt mångfald och tillgänglighet.

De nya resurserna skall hjälpa primärvården att utveckla sin kompetens och nyckelroll. Den nära vården skall nå alla individuellt och patienten skall ha inflytande över vården. Distriktsköterskornas roll och framtidens sjukvård måste stärkas. Jag anser att den psykiatriska vården skall utvecklas och förbättras. Landstingen och kommunerna skall i samverkan utveckla stödet till barn, ungdomar och vuxna med psykisk problematik. Landstingens omhändertagande av personer med neuropsykiatriska tillstånd skall förbättras. Tillgången till läkarmedverkan för psykiskt funktionshindrade i kommunal verksamhet skall säkras.

Jag anser också att väl fungerande vårdkedjor inom äldreomsorgen måste säkras. Den medicinska kompetensen i särskilda boendeformer och i hemsjuk-

vården skall förbättras. Läkarmedverkan i fråga om allmänmedicin och geriatric skall garanteras. Kommunernas stöd till anhöriga bör förstärkas. Vårdens kvalitet i livets slutskede måste särskilt uppmärksammas.

Självbestämmande kräver mångfald av vårdgivare, både privata, kooperativa, ideella och offentliga vårdgivare. Olika driftsformer skall stimuleras. Centerpartiet anser att vård och omsorg skall finansieras solidariskt.

I motion So448 redovisar Centerpartiet mer utförligt de förändringar inom utgiftsområde 9 som bör beslutas inför 2002 års budget. Här föreslås en rad åtgärder för att förhindra att läkemedelsförmånen försämras ytterligare, bl.a. bättre ordinationsrutiner, noggrannare kontroll av hur läkemedel förskrivs och utvecklade arbetsformer för läkemedelskommittéerna. Vidare måste slentrianmässig förskrivning av högpriusatta läkemedel undvikas, och sjukvårdshuvudmännen bör få möjlighet att förhandla om läkemedelspriserna. Fler läkemedel bör kunna säljas utan recept. Reglerna för förskrivning av läkemedel utan subvention bör förtydligas och läkemedel bör förskrivas i mindre förpackningar. Priskonkurrensen på läkemedel måste öka och Apoteksbolagets monopol bör avvecklas. Centerpartiet anser att en nationell vårdgaranti och en hjälpmedelsgaranti bör införas. Centerpartiet avsätter 500 miljoner kronor under utgiftsområde 25. Centerpartiet vill också satsa på ett nationellt hälsönät för att knyta samman alla vårdcentraler, äldreboenden, stora och små sjukhus och privatkliniker. Nätet skulle göra det möjligt för alla som arbetar inom hälso- och sjukvården att kommunicera med varandra för konsultationer och utbildning. Ett nationellt hälsönät förbättrar möjligheten till vård i hemmen samtidigt som den internationella arenan blir en kontinuerlig kontaktyta för professionen. För 2002 avsätts 25 miljoner kronor för projektets initierande. Bilstödet behöver förbättras och åldersgränserna för stödet ses över. För detta bör ytterligare 50 miljoner kronor avsättas. Pensionärshushållens behov av vardaglig service skulle kunna tillgodoses genom att staten stimulerar den privata tjänstesektorn. Det enklaste sättet att göra detta är genom ett system med subventionerad hemservice/hemservicecheckar för pensionärshushåll. Centerpartiet avsätter 125 miljoner kronor (halvårseffekt) för 2002. Besparingar kan enligt vår bedömning göras inom myndigheternas administration med 56 miljoner kronor.

Centerpartiets reformer i övrigt innebär förstärkningar för kommunsektorn. Effekten av våra förslag är att kommunernas egen skattekraft stärks och beroendet av statsbidrag minskar. Ett fungerande skatteutjämningsystem är grunden för likvärdiga villkor i hela landet.

Mot bakgrund av vad jag anfört anser jag att riksdagen med bifall till motion Fi293 (c) yrkandena 3 och 13 och med delvis bifall till propositionen samt med avslag på motionerna Fi291 (m) yrkandena 4, 11 och 12, Fi292 (kd) yrkandena 6 och 9 och Fi294 (fp) yrkande 7 i denna del bör öka ramen för utgiftsområde 9 för budgetåret 2002 med 94 miljoner kronor till 31 223 miljoner kronor. Enligt min mening bör riksdagen med bifall till motion Fi293 (c) yrkande 4 och med delvis bifall till propositionen samt med avslag på motionerna Fi291 (m) yrkande 5, Fi292 (kd) yrkande 10 och Fi294 (fp) yr-

kande 8 i denna del godkänna en preliminär fördelning vad avser utgiftsområde 9 om 33 761 miljoner kronor för 2003 och 35 407 miljoner kronor för 2004.

4. Kerstin Heinemann (fp) anför:

I 25 år har Folkpartiet drivit kravet på en tillgänglig och patientnära primärvård. Jag anser det rätt att satsa mycket på vårdkedjans allra första länk. Patienten hamnar med hjälp av husläkaren på rätt vårdnivå. Folkpartiets målsättning är att antalet specialister i allmänmedicin skall bli i genomsnitt en på 1 500 invånare. Jag anser att om målet skall uppnås samtidigt som ambitionen höjs för primärvården så krävs det en husläkarlag och en lag om utökad etableringsfrihet för fler specialister. Utan en ordentlig husläkarreform kommer allmänläkarbristen och de långa väntetiderna i primärvården att bestå. Vidare anser jag att all öppenvård bör konkurrensutsättas för att på det sättet öka effektiviteten och underlätta för privata alternativ att få större utrymme.

Inom utgiftsområde 9 föreslår jag att tandvårdsförsäkringen förbättras och att över 1 miljard kronor satsas på detta ändamål under perioden 2002–2004. Som anförs i Folkpartiets motion So628 måste åtgärder sättas in för att minska läkemedelskostnaderna, bl.a. noggrannare uppföljning av läkemedelsförskrivningen, krav på att rekommendationer från Statens beredning för utvärdering av medicinsk metodik följs, utvidgande av referensprissystemet och möjlighet för läkare att förskriva vissa dyrbara läkemedel utan subventionering. Jag vill vidare återställa handikappreformen. Resurser tillförs för att åter förstatliga kostnaderna för assistansersättningen och ta bort de begränsningar i rätten till personlig assistans som regeringen infört. Vidare bör de beräknade beloppen avsedda för kommuner som har höga kostnader för stöd och service till funktionshindrade samt medel avsedda för särskilt kostnadskrävande insatser enligt LSS överföras från utgiftsområde 25 till utgiftsområde 9. Folkpartiet föreslår att 1 miljard kronor per år avsätts för en särskild tillgänglighetsreform för handikappade. Vidare bör bilstödet för handikappade byggas ut och ytterligare 25 miljoner kronor avsätts för det ändamålet. Jag anser det nödvändigt att avsätta ytterligare 150 miljoner kronor för en intensifierad upplysning om alkohol och narkotika. I regeringens nationella handlingsplan för äldreomsorgen avsattes speciella stimulansbidrag för att genomföra prioriterade insatser inom äldreomsorgen under åren 1999–2001. Nu vill regeringen avveckla de statliga stimulansbidragen till olika projekt inom äldreomsorgen. Som framgår av motion So630 anser Folkpartiet emellertid att stimulansbidragen är en mycket lyckad satsning. 250 miljoner kronor utöver vad regeringen föreslagit avsätts. Slutligen anser jag att anslaget avseende bidrag till utveckling av socialt arbete m.m. bör ökas med 20 miljoner kronor utöver vad regeringen föreslagit.

Mot bakgrund av vad jag anfört anser jag att riksdagen med bifall till motion Fi294 (fp) yrkande 7 och med delvis bifall till propositionen samt med avslag på motionerna Fi291 (m) yrkandena 4, 11 och 12, Fi292 (kd) yrkandena 6 och 9 och Fi293 (c) yrkandena 3 och 13 i denna del bör öka ramen för

utgiftsområde 9 med 4 065 miljoner kronor till 35 194 miljoner kronor. Enligt min mening bör riksdagen med bifall till motion Fi294 (fp) yrkande 8 och med delvis bifall till propositionen samt med avslag på motionerna Fi291 (m) yrkande 5, Fi292 (kd) yrkande 10 och Fi293 (c) yrkande 4 i denna del godkänna en preliminär fördelning vad avser utgiftsområde 9 om 36 947 miljoner kronor för 2003 och 38 363 miljoner kronor för 2004.

BILAGA 11

Kulturutskottets protokollsutdrag 2001/02:2.2

KULTURUTSKOTTET

Utdrag ur
PROTOKOLL   **UTSKOTTSSAMMANTRÄDE 2001/02:2**

DATUM   Tisdagen den 16 oktober 2001
TID   10.30–12.10
NÄRVARANDE   Se bilaga 1

---
2 § Ärendehantering

Behandlas fråga om yttrande över proposition 2001/02:1 Budgetpropositionen för år 2002 (volym 1) i vad avser den ekonomiska politiken och förslag till statsbudget för budgetåret 2002, utgifternas fördelning på utgiftsområden och beräkningen av statsinkomsterna, låneramar (yrkandena 8 och 9) jämte motioner i de delar som berör kulturutskottets beredningsområde (prot. utdrag FiU 2001/02:1.7).

Kulturutskottet beslutar att genom protokollsutdrag meddela finansutskottet att följande representanter för (s), nämligen Åke Gustavsson, Agneta Ringman, Annika Nilsson, Eva Arvidsson, Paavo Vallius, Lars Wegendal och Hillevi Larsson, och för (v), nämligen Charlotta L Bjälkebring och Peter Pedersen, samt representanten för (mp), Ewa Larsson, tillstyrker förslaget om ram för utgiftsområde 17 för år 2002 och beräknade ramar för åren 2003 och 2004 i enlighet med bifogad tabell (bilaga 2).

Mot detta reserverar sig representanterna för (m), nämligen Elisabeth Fleetwood, Lennart Fridén, Jan Backman och Roy Hansson, som – med hänvisning till i motionen förordade prioriteringar – tillstyrker förslagen i motion 2001/02:Fi291, representanterna för (kd), nämligen Inger Davidson och Dan Kihlström, som – med hänvisning till i motionen förordade prioriteringar – tillstyrker förslagen i motion 2001/02:Fi292 samt representanten för (c), nämligen Birgitta Sellén, som – med hänvisning till i motionen förordade prioriteringar – tillstyrker förslagen i motion 2001/02:Fi293.

VID   Charlotte Rundelius
PROTOKOLLET
JUSTERAT   Inger Davidson
RÄTT UTDRAGET
INTYGAR

Brita Grönlund

Exp. FiU 011018

BILAGA 12

Trafikutskottets protokollsutdrag 2001/02:4.4

RIKSDAGENS
TRAFIKUTSKOTT

Utdrag ur

PROTOKOLL 2001/02:4
Sammanträdesdag: 2001-10-16

§ 4 FRÅGA OM YTTRANDE TILL FINANSUTSKOTTET
ÖVER FÖRSLAG TILL UTGIFTSRAMAR OCH BERÄKNING
AV STATSINKOMSTERNA, M.M.

Finansutskottet beslöt den 20 september 2001 att bereda övriga berörda utskott tillfälle att avge yttrande över dels proposition 2001/02:1 Budgetpropositionen för 2002 (volym 1) i vad avser den ekonomiska politiken och förslag till statsbudget för budgetåret 2002, utgifternas fördelning på utgiftsområden och beräkningen av statsinkomsterna, låneramar (yrkandena 1–15 och 29–43) jämte motioner i den del som berör respektive utskottets beredningsområde.

Utskottet behandlar del av yrkande 8 och del av yrkande 9 i propositionens förslag till riksdagsbeslut samt motionerna
2001/02:Fi291 (m) yrkandena 4 och 5,
2001/02:Fi292 (kd) yrkandena 9 och 10,
2001/02:Fi293 (c) yrkandena 3 och 4,
2001/02:Fi294 (fp) yrkandena 3 och 8,
allt i de delar som avser utgiftsområde 22 Kommunikationer.

Utskottet anser att regeringens förslag bör tillstyrkas och motionsyrkandena avstyrkas av finansutskottet.

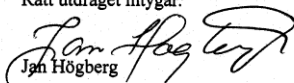
Anmäls skiljaktiga meningar enligt följande:

M-ledamöterna anser att finansutskottet bör tillstyrka yrkandena i m-motionen.
Kd-ledamöterna anser att finansutskottet bör tillstyrka yrkandena i kd-motionen.
C-ledamoten anser att finansutskottet bör tillstyrka yrkandena i c-motionen.
Fp-ledamoten anser att finansutskottet bör tillstyrka yrkandena i fp-motionen.

Vid protokollet
Pia Blomdin Åhrling

Justeras 2001-10-18
Monica Öhman

Rätt utdraget intygar:

Jan Högberg

Exp. 2001-10-18
Finansutskottet

BILAGA 13

Miljö- och jordbruksutskottets yttrande 2001/02:MJU1y

Ramar för utgiftsområdena 20 och 23

Till finansutskottet

Finansutskottet har den 20 september 2001 beslutat bereda övriga berörda utskott tillfälle att avge yttrande över proposition 2001/02:1 Budgetpropositionen för år 2002 (volym 1) i vad avser den ekonomiska politiken och förslag till statsbudget för budgetåret 2002, utgifternas fördelning på utgiftsområden och beräkningen av statsinkomsterna, låneramar (yrkandena 1–15 och 29–43) jämte motioner i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Miljö- och jordbruksutskottet behandlar i sitt yttrande de förslag i propositionen som avser utgiftsområdena Allmän miljö- och naturvård (utgiftsområde 20) samt Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar (utgiftsområde 23). I anslutning till yttrandet behandlas även vissa följdmotioner.

Utgiftsområde 20

I utgiftsområdet ingår politikområdet Miljöpolitik och del av politikområdet Forskningspolitik. Regeringens samordning av miljöpolitiken och ekologisk hållbar utveckling har sin utgångspunkt i detta utgiftsområde samtidigt som åtgärder för en god miljö i stor utsträckning också finansieras inom ramen för andra utgiftsområden. Regeringen föreslår att ramen för utgiftsområde 20 för budgetåret 2002 skall fastställas till 3 124 563 000 kr. Riksdagen föreslås vidare godkänna preliminära beräkningar av ramen för utgiftsområdet för budgetåren 2003 och 2004. För år 2003 föreslås en preliminär ram om 3 353 miljoner kronor och för år 2004 föreslås att motsvarande ram skall beräknas till 4 162 miljoner kronor. Regeringens ramförslag för år 2002 är 323 miljoner kronor högre än motsvarande beräkning i 2001 års ekonomiska vårproposition. Enligt regeringen förklaras förändringen i huvudsak av överföringar till andra utgiftsområden som följer av regeringens förslag i propositionen Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier (prop. 2000/01:130). Regeringen föreslår vidare att ett nytt anslag för klimatinformation inrättas år 2002 under utgiftsområde 20. Anslaget tillförs 30 miljoner kronor per år 2002–2004 genom överföringar från anslaget 34:1 Stöd till lokala investeringsprogram för ekologisk hållbarhet under utgiftsområde 18. Vidare anges att ett nytt anslag för klimatinvesteringsprogram inrättas för perioden 2002–2004.

Anslaget tillförs 200 miljoner kronor år 2002, 300 miljoner kronor år 2003 och 400 miljoner kronor år 2004 genom överföringar från anslaget 34:1 Stöd till lokala investeringsprogram för ekologisk hållbarhet under utgiftsområde 18 samt av de medel som i den ekonomiska vårpropositionen avsattes för ändamålet under utgiftsområde 18. I enlighet med regeringens förslag i 2001 års ekonomiska vårproposition överförs anslaget 34:1 Bidrag till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut från utgiftsområde 22 Kommunikationer till utgiftsområde 20. Som en följd av detta ökar utgiftsområdesramen år 2002 med ca 230 miljoner kronor jämfört med 2001 års ekonomiska vårproposition.

Förslag till andra nivåer för ramen för utgiftsområde 20 läggs fram i partimotioner (m), (kd), (c) och (fp).

Moderata samlingspartiet föreslår i sin partimotion Fi291 yrkande 4 (delvis) att ramen för utgiftsområde 20 för budgetåret 2002 skall fastställas till ett belopp som är 362 919 000 kr lägre än regeringens förslag. För budgetåren 2003 och 2004 föreslås i motionens yrkande 5 (delvis) en preliminär ram som är 461 592 000 kr högre respektive 1 274 125 000 kr lägre än vad regeringen förordat. Enligt motionärerna är det dags att införa en ny modell för arbetet med att bevara den biologiska mångfalden. En ökad andel av den skyddsvärda arealen mark bör skyddas genom inrättande av s.k. skötselkontrakt. Behovet av att köpa in skyddsvärd mark minskar därmed samtidigt som bevarandearbetet blir mer effektivt. En fond för att finansiera arbetet med att bevara den biologiska mångfalden tillskapas. Fonden tillförs år 2003 en miljard kronor och skall dessutom vara öppen för donationer. Regeringen föreslår i budgetpropositionen för år 2002 en mycket kraftig ökning av anslagen för sanering och återställning av förorenade markområden. Trots att budgeten för innevarande år inte har utnyttjats fullt ut föreslår regeringen att anslagen i det närmaste skall tredubblas år 2002. Riskbedömningar av saneringsobjektens farlighet för människa och miljö skall styra i vilken ordningsföljd och i vilken takt saneringsarbetet skall genomföras. För att arbetet skall kunna genomföras effektivt föreslås vidare en något långsammare ökningstakt. Det vore önskvärt att regeringen för riksdagen redovisar en åtgärdsplan för saneringsarbetet. Regeringen föreslår sammanlagt 90 miljoner kronor till ett treårigt program för information om klimatfrågor. Vidare anslås totalt 900 miljoner kronor som stöd till klimatinvesteringar. Anslagen påminner om de misslyckade lokala investeringsprogrammen. Enligt motionärerna bör inga medel anslås för den här typen av klimatåtgärder eftersom motivering för hur medlen skall användas saknas. I stället föreslås att medel avsätts som bl.a. kan användas till stimulansåtgärder för utveckling av miljövänlig teknik på klimatområdet.

Kristdemokraterna föreslår i sin partimotion Fi292 en minskning av ramen för budgetåret 2002 med 127 000 000 kr (yrkande 9 delvis). För budgetåren 2003 och 2004 föreslås en minskning med vardera 127 miljoner kronor (yrkande 10 delvis). Kristdemokraterna anser att miljöpolitiken måste präglas av en helhetssyn, där människan ingår i ett nära samspel med naturen utan att förbruka dess livsuppehållande resurser. Miljöhänsyn och miljöpolitik kan

inte avgränsas till någon specifik sektor utan måste inkluderas i beslutsunderlaget inom alla politikområden. För att komma till rätta med miljöproblemen har Sveriges riksdag antagit 15 nationella miljökvalitetsmål. Det övergripande syftet är att överlämna ett samhälle till nästa generation där de stora miljöproblemen är lösta. Den största utmaningen, för att nå miljömålen, är att minska utsläppen från trafik och energiproduktion, något som påverkar många politikområden. Jämfört med regeringens miljöpolitik framhåller motionärerna särskilt vikten av en sammanhållen syn på sjö- och skogskalkning. Förurningen ökar fortfarande och det finns därför ett stort behov av nykalkning. Kalkningsanslaget bör därför förstärkas och förutom sjökalkning bör skogskalkning nu föras in under detta utgiftsområde. Biologisk mångfald är en förutsättning för människors välbefinnande och hälsa. De biologiska resurserna får inte utnyttjas, bara nyttjas enligt förvaltarskapsprincipen. Det arbete som behövs för bevarande och restaurering av värdefulla naturmiljöer och biologisk mångfald har regeringen bedömt uppgå till 3,46 miljarder kronor under åren 2002–2004. Kristdemokraterna menar att det genom ett något långsammare genomförande och genom effektivisering av administration och förvaltning, går att spara 9 % av regeringens anslag. Utgiftsområdets ram kan därför minskas med 127 miljoner för vardera åren 2002, 2003 och 2004.

Centerpartiet föreslår i sin partimotion Fi293 yrkande 3 (delvis) att ramen för utgiftsområde 20 för budgetåret 2002 fastställs till samma belopp som regeringen föreslagit, nämligen 3 124 563 000 kr. För budgetåren 2003 och 2004 föreslås en preliminär ram som för respektive år är 50 miljoner kronor högre än vad regeringen förordat (yrkande 4 delvis). Sverige skall vara ett föredöme på miljöområdet och en offensiv kraft i omställningen mot ett globalt ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbart samhälle. Medlemskapet i EU måste nyttjas för att komma tillrätta med de gränsöverskridande miljöproblemen. Det civila samhället spelar en avgörande roll i omställningen mot ett hållbart samhälle. Att stärka det civila samhället är därför oerhört viktigt. Här brister regeringen på ett tydligt sätt genom sin ensidiga misstro mot människors inneboende kraft och vilja. En miljödriven utveckling och ett hållbart samhälle kan aldrig kommenderas fram med hjälp av statliga pekpinor eller enbart genom företagens agerande.

I Folkpartiets partimotion Fi294 yrkande 7 (delvis) föreslås att ramen för budgetåret 2002 bestäms till ett belopp som är 50 563 000 kr lägre än vad regeringen föreslagit. Enligt yrkande 8 (delvis) bör den preliminära ramen för åren 2003 och 2004 fastställas till belopp som är 150 respektive 250 miljoner kronor lägre än regeringsförslaget. För att bevara den biologiska mångfalden avsätts ytterligare 150 miljoner kronor. Däremot kan de nya investeringsstöden utgå.

Miljö- och jordbruksutskottet vill för sin del anföra följande. Som framhålls i propositionen är ramförslaget för år 2002 323 miljoner kronor högre än motsvarande beräkning i 2001 års ekonomiska vårproposition. Detta förklaras i huvudsak av överföringar till andra utgiftsområden som följer av regeringens förslag i propositionen Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier

(prop. 2000/01:130). Utöver detta beräknar regeringen vissa överföringar till utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar. För att Sverige skall kunna uppfylla sina åtaganden enligt klimatkonventionen och Kyotoprotokollet är det angeläget att genomföra en informationssatsning i enlighet med regeringens förslag. Genom en sådan satsning skapas förståelse för de förändringar av styrmedel som erfordras på kort och lång sikt och allmänhetens och företagens kunskaper om vad som kan göras på individuell nivå förbättras. Dessutom ökar beredskapen för att framtida internationella överenskommelser om utsläppsreduktioner kommer att kräva åtgärder för att minska utsläppen av växthusgaser. Utskottet delar således regeringens uppfattning när det gäller behovet av nya resurser för klimatinformation. Vidare ansluter sig utskottet till regeringens förslag när det gäller inrättandet av ett nytt anslag för klimatinvesteringsprogram för perioden 2002–2004 under utgiftsområde 20. Klimatfrågans växande betydelse ger skäl till att fokusera de statliga bidragen på åtgärder som minskar utsläppen av växthusgaser. Som framgår av propositionen skall programmen innehålla åtgärder som minskar utsläppen av växthusgaser, dvs. åtgärder framför allt inom energi-, avfalls- och transportområdena. I enlighet med regeringens förslag i 2001 års ekonomiska vårproposition överförs anslaget 34:1 Bidrag till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut från utgiftsområde 22 Kommunikationer till utgiftsområde 20. Som en följd av detta ökar utgiftsområdesramen 2002 med ca 230 miljoner kronor jämfört med 2001 års ekonomiska vårproposition. Utskottet anser mot bakgrund av det anförda att regeringens förslag om en ram för utgiftsområde 20 om 3 124 563 000 kr för budgetåret 2002 bör tillstyrkas och att motionerna Fi291 (m) yrkande 4, Fi292 (kd) yrkande 9, Fi293 (c) yrkande 3 och Fi294 (fp) yrkande 7 bör avstyrkas i denna del. Utskottet anser vidare att den preliminära fördelningen av utgifterna för budgetåren 2003 och 2004 såvitt gäller utgiftsområde 20 bör tillstyrkas och att motionerna Fi291 (m) yrkande 5, Fi292 (kd) yrkande 10, Fi293 (c) yrkande 4 och Fi294 (fp) yrkande 8 bör avstyrkas i denna del.

Utgiftsområde 23

I utgiftsområdet ingår politikområdena Skogspolitik, Djurpolitik, Livsmedelspolitik, Landsbygdspolitik, Samepolitik samt delar av politikområdena Forskningspolitik och Utbildningspolitik.

Regeringen föreslår att ramen för utgiftsområde 23 för budgetåret 2002 skall fastställas till 14 338 984 000 kr. Riksdagen föreslås vidare godkänna preliminära beräkningar av ramen för utgiftsområdet för budgetåren 2003 och 2004. För år 2003 föreslås en preliminär ram om 14 456 miljoner kronor och för år 2004 föreslås att motsvarande ram skall beräknas till 14 455 miljoner kronor.

Förändringen av utgiftsområdesramen jämfört med 2001 års ekonomiska vårproposition förklaras dels av att beräkningen av skatteinkomsterna från de

s.k. gödselskatterna reviderats, dels av att regeringen tillför ytterligare 33 miljoner kronor år 2002 för en satsning rörande ekologisk produktion. Vidare föreslår regeringen, mot bakgrund av förslagen i propositionen Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier (prop. 2000/01:130), att utgiftsområdet tillförs 31 miljoner kronor åren 2002 och 2003 samt 110 miljoner kronor år 2004 från utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård. Ersättningen för viltskador föreslås öka med 27 miljoner kronor år 2004 varav 20 miljoner kronor mot bakgrund av förslagen i regeringens proposition En sammanhållen rovdjurspolitik (prop. 2000/01:57). Regeringen avsätter också 14 miljoner kronor under perioden 2002–2004 för en informationsatsning om samerna. I och med att Riksgäldskontoret tar över ansvaret för garantierna inom utgiftsområdet kan de anslag som tidigare använts för att täcka infrianden minska med 14 miljoner kronor från år 2003, vilket minskar utgiftsområdesramen.

Förslag till andra nivåer för ramen för utgiftsområde 23 läggs fram i partimotioner (m), (kd), (c) och (fp).

Moderata samlingspartiet föreslår i sin partimotion Fi291 yrkande 4 (delvis) att ramen för utgiftsområde 23 för budgetåret 2002 skall fastställas till ett belopp som är 393 152 000 kr lägre än regeringens förslag. För budgetåren 2003 och 2004 föreslås i motionens yrkande 5 (delvis) en preliminär ram som är 439 029 000 kr lägre respektive 446 530 000 kr lägre än vad regeringen förordat. Trots upprepade löften från regeringen kvarstår avsevärda konkurrensnackdelar inom den svenska livsmedelsproduktionen. Jord- och skogsbruket har väsentligt mycket högre dieselskatter i jämförelse med viktiga konkurrentländer inom EU. Den svenska skatten på handelsgödsel är unik inom EU och bidrar också till att försämra näringens konkurrenskraft. Enligt motionärerna bör därför skatten på den diesel som förbrukas av jord- och skogsbrukets arbetsmaskiner sänkas till nivån 53 öre per liter. Vidare bör skatten på handelsgödselns kväveinnehåll tas bort. Vidare motsätter sig Moderata samlingspartiet skapandet av en ny djurskyddsmyndighet. Det är inte fler myndigheter som behövs för att förbättra djurskyddet utan bättre tillsyn. Därför föreslås att 5 miljoner kronor anslås till Jordbruksverket för att förbättra djurskyddet. Till Livsmedelsverket anslås 3 miljoner kronor för att förbättra livsmedelstillsynen. Regeringen anslår för år 2002 23 miljoner kronor till Jordbruksverket för att bl.a. främja användningen av ekologiska livsmedel inom storhushåll och offentlig sektor. Enligt motionärerna är det inte statens uppgift att marknadsföra och stimulera konsumtion av en viss typ av livsmedel. Vidare framhålls att jaktinstrumentet i ökad utsträckning måste användas för att minska viltskadorna. Anslaget för viltskador kan därför minskas jämfört med regeringens förslag.

Kristdemokraterna föreslår i sin partimotion Fi292 en ökning av ramen för budgetåret 2002 med 255 000 000 kr (yrkande 9 delvis). För budgetåren 2003 och 2004 föreslås en ökning med vardera 68 miljoner kronor. Kristdemokraternas jordbrukspolitik syftar till fortsatt användning av åkermarken för livsmedelsproduktion. Förutsättningarna för jordbruket skall vara lika konkur-

rensvillkor med omvärlden. Skatter och avgifter på el och diesel behöver av konkurrensskäl harmoniseras med övriga EU-länder. Detta är en förutsättning för att jordbruket skall finnas kvar som basnäring i hela landet och möjliggör ett fullt utnyttjande av befintliga EU-ersättningar. Kristdemokraterna vill också tillskjuta jordbruket resurser till ett omfattande åtgärdsprogram för landsbygdens miljö och struktur, eftersom regeringen misslyckats i tidigare förhandlingar med EU. Ett antal förhållanden och angelägna åtgärder påkallar en omfördelning av anslagen inom utgiftsområdet. Förenklade regelverk leder till minskat medelsbehov för jordbruksverket liksom en reformering av distriktsveterinärorganisationen. Extra resurser behöver satsas på ett återupprättande av skördeskadeersättningen. Medel bör avsättas för återinförandet av avbyttjänst samt för exportfrämjande åtgärder. Vidare kräver Norrlandsjordbrukets utsatta situation särskilda stödåtgärder. Utöver detta får skogsbruket med Kristdemokraternas förslag en förstärkning genom de kalkningsinsatser som redovisats under utgiftsområde 20. Kristdemokraterna föreslår även ett flertal skattesänkningar, bl.a. på diesel, som stärker jordbrukets konkurrenskraft. Totalt sänks skatterna för jordbruket med 1,1 miljarder kronor årligen.

Centerpartiet föreslår i sin partimotion Fi293 yrkande 3 (delvis) att ramen för utgiftsområde 23 för budgetåret 2002 fastställs till ett belopp som är 340 000 000 kr högre än regeringens förslag. För budgetåren 2003 och 2004 föreslås en preliminär ram som är 200 respektive 100 miljoner kronor högre än vad regeringen förordat (yrkande 4 delvis). Svenskt jord- och skogsbruk är i stora delar landsbygdens motor. Näringarna sysselsätter många människor både direkt och indirekt. Att säkerställa jord och skogsbrukets fortlevnad är därför en fråga som rör fler än de som är direkt sysselsatta inom näringarna. Det är nödvändigt att svenskt jord- och skogsbruk ges likvärdiga villkor som sina konkurrenter. Flera av våra strängare regler för jordbruket leder till högre kostnader för Sveriges bönder. En del av dessa kostnader är nödvändiga för att säkerställa bland annat en god djuromsorg, men den svenske bonden dras också med särskatter jämfört med sina konkurrenter. Utöver att ”ryggsäcken” lyfts av genomförs satsningar på forskning och utveckling inom livsmedels- och jordbrukssektorn, nationella medel tillförs för att kompensera de dåliga svenska förhandlingarna i samband med landsbygdsförordningen och mer medel tillförs för att bekämpa smittsamma djursjukdomar. Villkoren för småskalig livsmedelsproduktion och livsmedelsförädling måste förbättras. Ett program för gårdsbaserad livsmedelsförädling bör inrättas. Resurser måste avsättas till forskning och utveckling inom den småskaliga livsmedelssektorn.

I Folkpartiets partimotion Fi294 yrkande 7 (delvis) föreslås att ramen för budgetåret 2002 bestäms till ett belopp som är 467 984 000 kr lägre än vad regeringen föreslagit. Enligt yrkande 8 (delvis) bör den preliminära ramen för åren 2003 och 2004 fastställas till belopp som är 525 respektive 535 miljoner kronor lägre än regeringsförslaget. Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder behöver utökas medan byråkratin inom utgiftsområdet kan minska.

Miljö- och jordbruksutskottet vill för sin del anföra följande. Regeringen föreslår en ram om 14 338 984 000 kr för utgiftsområde 23 för budgetåret

2002. Som framgår av propositionen förklaras förändringen av utgiftsområdesramen jämfört med 2001 års ekonomiska vårproposition bl.a. av att beräkningen av skatteinkomsterna från de så kallade gödselskatterna reviderats. Vidare tillför regeringen ytterligare 33 miljoner kronor år 2002 för en satsning rörande ekologisk produktion. Detta ger utrymme för ytterligare insatser när det gäller försök och utveckling samt forskning inom den ekologiska sektorn. Ytterligare medel tillförs utgiftsområdet i enlighet med regeringens förslag i propositionen Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier (prop. 2000/01:130). Som en följd av riksdagens beslut med anledning av regeringens förslag om en sammanhållen rovdjurspolitik (prop. 2000/01:57, bet. 2000/01:MJU9, rskr. 2000/01:174) tillförs ersättningen för viltskador ytterligare medel fr.o.m. år 2004. Som en följd av riksdagens tidigare uttalande (bet. 2000/01:MJU2, rskr. 2000/01:86–87) om vikten av en nationell informationssatsning om samerna som ursprungsfolk i Sverige och om samernas kultur avsätts nya resurser för detta ändamål under perioden 2002–2004. Inom utgiftsområdet föreslår regeringen vidare att 5 407 400 000 kr anvisas för anslaget 43:5 Arealersättning och djurbidrag m.m. Utskottet har denna dag i yttrande till finansutskottet (2001/02:MJU2y) över regeringens förslag till tilläggsbudget för år 2001 föreslagit att utbetalningarna av de för år 2002 avsatta medlen för arealersättningar skall tidigareläggas till år 2001. Utskottet har således föreslagit att anslaget höjs med 3,5 miljarder kronor innevarande år. Samtidigt bör ramen för utgiftsområdet höjas med motsvarande belopp. Mot bakgrund härav kan det finnas skäl att överväga en motsvarande justering av ramen nedåt för utgiftsområde 23 för budgetåret 2002. Enligt utskottets mening får det ankomma på finansutskottet att, i samband med den slutliga prövningen av regeringens förslag om fördelning av utgifter för budgetåret 2002 på utgiftsområden, ta ställning till denna fråga.

Mot bakgrund av det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag om en ram för utgiftsområde 23 om 14 338 984 000 kr för budgetåret 2002 och avstyrker motionerna Fi291 (m) yrkande 4, Fi292 (kd) yrkande 9, Fi293 (c) yrkande 3 och Fi294 (fp) yrkande 7 i denna del. Utskottet anser vidare att den preliminära fördelningen av utgifterna för budgetåren 2003 och 2004 såvitt gäller utgiftsområde 23 bör tillstyrkas och att motionerna Fi291 (m) yrkande 5, Fi292 (kd) yrkande 10, Fi293 (c) yrkande 4 och Fi294 (fp) yrkande 8 bör avstyrkas i denna del.

Stockholm den 25 oktober 2001

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Ulf Björklund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ulf Björklund (kd), Sinikka Bohlin (s), Göte Jonsson (m), Inge Carlsson (s), Jonas Ringqvist (v), Ingvar Eriksson (m), Carl G Nilsson (m), Ingemar Josefsson (s), Ann-Kristine Johansson (s), Kjell-Erik Karlsson (v), Caroline Hagström (kd), Per-Samuel Nisser (m), Maria Wetterstrand (mp), Eskil Erlandsson (c), Harald Nordlund (fp), Michael Hagberg (s) och Carina Ohlsson (s).

Avvikande meningar

1. Utgifternas fördelning på utgiftsområden

Göte Jonsson (m), Ingvar Eriksson (m), Carl G Nilsson (m) och Per-Samuel Nisser (m) anför:

Utgiftsområde 20

Enligt Moderata samlingspartiet är det dags att införa en ny modell för arbetet med att bevara den biologiska mångfalden. En ökad andel av den skyddsvärda arealen mark bör skyddas genom inrättande av s.k. skötselkontrakt eller arrenden. Behovet av att köpa in skyddsvärd mark minskar därmed samtidigt som bevarandearbetet blir mer effektivt. En fond för att finansiera arbetet med att bevara den biologiska mångfalden tillskapas. Fonden tillförs år 2003 en miljard kronor och skall dessutom vara öppen för donationer. Regeringen föreslår i budgetpropositionen för år 2002 en mycket kraftig ökning av anslagen för sanering och återställning av förorenade markområden. Trots att budgeten för innevarande år inte har utnyttjats fullt ut föreslår regeringen att anslagen i det närmaste skall tredubblas år 2002. Riskbedömningar av saneringsobjektens farlighet för människa och miljö skall styra i vilken ordningsföljd och i vilken takt saneringsarbetet skall genomföras. För att arbetet skall kunna genomföras effektivt föreslås vidare en något långsammare ökningstakt. Det vore önskvärt att regeringen för riksdagen redovisar en åtgärdsplan för saneringsarbetet. Regeringen föreslår sammanlagt 90 miljoner kronor till ett treårigt program för information om klimatfrågor. Vi anser att varje sektor har skyldighet att inom ramen för sitt ansvar informera om klimatfrågan och andra miljöfrågor. Extra anslag skall inte behövas. Vidare anslås totalt 900 miljoner kronor som stöd till klimatinvesteringar. Anslagen påminner om de misslyckade lokala investeringsprogrammen. Enligt Moderata samlingspartiet bör inga medel anslås för den här typen av klimatåtgärder eftersom motivering för hur medlen skall användas saknas. I stället föreslås att medel avsätts som bl.a. kan användas till stimulansåtgärder för utveckling av miljövänlig teknik på klimatområdet.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi291 yrkandena 4 (delvis) och 5 (delvis) en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2002 med 362 919 000 kr, en ökning för budgetåret 2003 med 461 592 000 kr och en minskning för budgetåret 2004 med 1 274 125 000 kr.

Utgiftsområde 23

Enligt vår mening kvarstår, trots upprepade löften från regeringen, avsevärda konkurrensnackdelar inom den svenska livsmedelsproduktionen. Jord- och skogsbruket har väsentligt mycket högre dieselskatter i jämförelse med vik-

tiga konkurrentländer inom EU. Den svenska skatten på handelsgödsel är unik inom EU och bidrar också till att försämra näringens konkurrenskraft. Enligt Moderata samlingspartiet bör därför skatten på den diesel som förbrukas av jord- och skogsbrukets arbetsmaskiner sänkas till nivån 53 öre per liter. Vidare bör skatten på handelsgödselels kväveinnehåll tas bort. Vi säger nej till att först ta ut en skatt och sedan återföra beloppet på vissa grunder. Detta skapar både byråkrati och orättvisa. Det är bättre att inte ta ut någon skatt alls. Vidare motsätter sig Moderata samlingspartiet skapandet av en ny djurskyddsmyndighet. Det är inte fler myndigheter som behövs för att förbättra djurskyddet utan bättre tillsyn. Därför föreslås att 5 miljoner kronor anslås till Jordbruksverket för att förbättra djurskyddet. Till Livsmedelsverket anslås 3 miljoner kronor för att förbättra livsmedelstillsynen. Regeringen anslår för år 2002 23 miljoner kronor till Jordbruksverket för att bl.a. främja användningen av ekologiska livsmedel inom storhushåll och offentlig sektor. Enligt vår mening är det inte statens uppgift att marknadsföra och stimulera konsumtion av en viss typ av livsmedel. Vidare anser vi att jaktinstrumentet i ökad utsträckning måste användas för att minska viltskadorna. Anslaget för viltskador kan därför minskas jämfört med regeringens förslag.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi291 yrkandena 4 (delvis) och 5 (delvis) en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2002 med 393 152 000 kr och för budgetåren 2003 och 2004 med 439 029 000 kr respektive 446 530 000 kr.

2. Utgifternas fördelning på utgiftsområden

Ulf Björklund (kd) och Caroline Hagström (kd) anför:

Utgiftsområde 20

Kristdemokraterna anser att miljöpolitiken måste präglas av en helhetssyn, där människan ingår i ett nära samspel med naturen utan att förbruka dess livsuppehållande resurser. Miljöhänsyn och miljöpolitik kan inte avgränsas till någon specifik sektor utan måste inkluderas i beslutsunderlaget inom alla politikområden. För att komma till rätta med miljöproblemen har Sveriges riksdag antagit 15 nationella miljökvalitetsmål. Det övergripande syftet är att överlämna ett samhälle till nästa generation där de stora miljöproblemen är lösta. Den största utmaningen, för att nå miljömålen, är att minska utsläppen från trafik och energiproduktion, något som påverkar många politikområden. Jämfört med regeringens miljöpolitik framhåller vi särskilt vikten av en sammanhållen syn på sjö- och skogskalkning. Försurningen ökar fortfarande och det finns därför ett stort behov av nykalkning. Kalkningsanslaget bör därför förstärkas och förutom sjökalkning bör skogskalkning nu föras in under detta utgiftsområde. Biologisk mångfald är en förutsättning för människors välbefinnande och hälsa. De biologiska resurserna får inte utnyttjas, bara nyttjas enligt förvaltarskapsprincipen. Det arbete som behövs för bevarande och restaurering av värdefulla naturmiljöer och biologisk mångfald har regeringen

bedömt uppgå till 3,46 miljarder kronor under åren 2002–2004. Kristdemokraterna menar att det genom ett något långsammare genomförande och genom effektivisering av administration och förvaltning, går att spara nio procent av regeringens anslag. Utgiftsområdets ram kan därför minskas.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi292 yrkandena 9 (delvis) och 10 (delvis) en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåren 2002, 2003 och 2004 med vardera 127 000 000 kr.

Utgiftsområde 23

Kristdemokraternas jordbrukspolitik syftar till fortsatt användning av åkermarken för livsmedelsproduktion. Förutsättningarna för jordbruket skall vara lika konkurrensvillkor med omvärlden. Skatter och avgifter på el och diesel behöver av konkurrensskäl harmoniseras med övriga EU-länder. Detta är en förutsättning för att jordbruket skall finnas kvar som basnäring i hela landet och möjliggör ett fullt utnyttjande av befintliga EU-ersättningar. Kristdemokraterna vill också tillskjuta jordbruket resurser till ett omfattande åtgärdsprogram för landsbygdens miljö och struktur, eftersom regeringen misslyckats i tidigare förhandlingar med EU. Ett antal förhållanden och angelägna åtgärder påkallar en omfördelning av anslagen inom utgiftsområdet. Förenklade regelverk leder till minskat medelsbehov för jordbruksverket liksom en reformering av distriktsveterinärorganisationen. Extra resurser behöver satsas på ett återupprättande av skördeskadeersättningen. Medel bör avsättas för återinförandet av avbytartjänst samt för exportfrämjande åtgärder. Vidare kräver Norrlandsjordbrukets utsatta situation särskilda stödåtgärder. Utöver detta får skogsbruket med Kristdemokraternas förslag en förstärkning genom de kalkningsinsatser som redovisats under utgiftsområde 20. Kristdemokraterna föreslår även ett flertal skattesänkningar, bl.a. på diesel, som stärker jordbrukets konkurrenskraft. Totalt sänks skatterna för jordbruket med 1,1 miljarder kronor årligen.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi292 yrkandena 9 (delvis) och 10 (delvis) en, i förhållande till regeringens förslag, ökning av utgiftsramen för budgetåret 2002 med 255 000 000 kr och för budgetåren 2003 och 2004 med vardera 68 000 000 kr.

3. Utgifternas fördelning på utgiftsområden

Eskil Erlandsson (c) anför:

Utgiftsområde 20

Enligt Centerpartiet skall Sverige vara ett föredöme på miljöområdet och en offensiv kraft i omställningen mot ett globalt ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbart samhälle. Medlemskapet i EU måste nyttjas för att komma tillrätta med de gränsöverskridande miljöproblemen. Det civila samhället spelar en avgörande roll i omställningen mot ett hållbart samhälle. Att stärka

det civila samhället är därför oerhört viktigt. Här brister regeringen på ett tydligt sätt genom sin ensidiga misstro mot människors inneboende kraft och vilja. En miljödriven utveckling och ett hållbart samhälle kan aldrig kommanderas fram med hjälp av statliga pekpinor eller enbart genom företagens agerande. Inom utgiftsramen bör omfördelningar göras så att 80 miljoner kronor tillskjuts de klimatpolitiska programmen, 15 miljoner kronor tillskjuts anslaget för sanering av förorenade områden och anslaget för miljöövervakning höjs med 5 miljoner kronor för att stärka de ideella organisationerna verksamma inom natur- och kulturmiljöområdet. Dessa medel bör tas från anslaget Åtgärder för att bevara den biologiska mångfalden, då Centerpartiet förespråkar en ny modell för bevarande av skyddsvärd skogsmark. Kalkning är tyvärr en nödvändig åtgärd som utvecklingen ser ut för närvarande. Medel till kalkning av försurade sjöar, vattendrag och skogar måste få mer resurser. En omfördelning inom anslaget Åtgärder för att bevara den biologiska mångfalden bör därför ske. 15 miljoner kronor bör flyttas från de medel som avsätts för inköp av skogsmark.

Jag föreslår i enlighet med motion Fi293 yrkandena 3 (delvis) och 4 (delvis) en, i förhållande till regeringens förslag, oförändrad utgiftsram för budgetåret 2002 och för budgetåren 2003 och 2004 en ökning med vardera 50 000 000 kr.

Utgiftsområde 23

Svenskt jord- och skogsbruk är i stora delar landsbygdens motor. Näringarna sysselsätter många människor både direkt och indirekt. Att säkerställa jord- och skogsbrukets fortlevnad är därför en fråga som rör fler än dem som är direkt sysselsatta inom näringarna. Det är nödvändigt att svenskt jord- och skogsbruk ges likvärdiga villkor som sina konkurrenter. Flera av våra strängare regler för jordbruket leder till högre kostnader för Sveriges bönder. En del av dessa kostnader är nödvändiga för att säkerställa bl.a. en god djursorg, men den svenske bonden dras också med särskatter jämfört med sina konkurrenter. Utöver att "ryggsäcken" lyfts av genomförs satsningar på forskning och utveckling inom livsmedels- och jordbrukssektorn, nationella medel tillförs för att kompensera de dåliga svenska förhandlingarna i samband med landsbygdsförordningen och mer medel tillförs för att bekämpa smittsamma djursjukdomar. Villkoren för småskalig livsmedelsproduktion och livsmedelsförädling måste förbättras. Ett program för gårdsbaserad livsmedelsförädling bör inrättas. Resurser måste avsättas till forskning och utveckling inom den småskaliga livsmedelssektorn.

Jag föreslår i enlighet med motion Fi293 yrkandena 3 (delvis) och 4 (delvis) en, i förhållande till regeringens förslag, ökning av utgiftsramen för budgetåret 2002 med 340 000 000 kr och för budgetåren 2003 och 2004 med 200 000 000 kr respektive 100 000 000 kr.

4. Utgifternas fördelning på utgiftsområden

Harald Nordlund (fp) anför:

Utgiftsområde 20

Enligt Folkpartiet bör ytterligare 150 miljoner kronor avsättas för att bevara den biologiska mångfalden. Däremot kan de nya investeringsstöden utgå.

Jag föreslår i enlighet med motion Fi294 yrkandena 7 (delvis) och 8 (delvis) en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2002 med 50 563 000 kr och för budgetåren 2003 och 2004 med 150 000 000 kr respektive 250 000 000 kr.

Utgiftsområde 23

Enligt min mening behöver djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder utökas medan byråkratin inom utgiftsområdet kan minska.

Jag föreslår i enlighet med motion Fi294 yrkandena 7 (delvis) och 8 (delvis) en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2002 med 467 984 000 kr och för budgetåren 2003 och 2004 med 525 000 000 kr respektive 535 000 000 kr.

BILAGA 14

Näringsutskottets protokollsutdrag
2001/02:3.2

NÄRINGSUTSKOTTET

Utdrag ur
PROTOKOLL   **UTSKOTTSSAMMANTRÄDE 2001/02:3**

DATUM   2001-10-16

TID   11.00 – 11.25
                      13.30 – 14.00

---

§ 2   Yttrande till finansutskottet

Upptas fråga om yttrande till finansutskottet över proposition 2001/02:1 (budgetpropositionen) såvitt gäller budgetens utgiftsramar jämte motioner.

Utskottet beslutar att inte avge yttrande. Utskottet beslutar att genom protokollsutdrag meddela finansutskottet att

s-, v- och mp-ledamöterna tillstyrker förslagen i propositionen.

m-ledamöterna tillstyrker förslagen i motion 2001/02:Fi291,

kd-ledamöterna tillstyrker förslagen i motion 2001/02:Fi292,

fp-ledamöterna tillstyrker förslagen i motion 2001/02:Fi294.

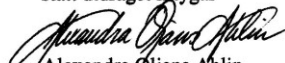
Denna paragraf förklaras omedelbart justerad.

Vid protokollet
Alexandra Oljans Ahlin

Justeras
Per Westerberg

Rätt utdraget intygar

Alexandra Oljans Ahlin

Exp. 2001-10-19
FiU

BILAGA 15

Arbetsmarknadsutskottets yttrande 2001/02:AU1y

Ramar för utgiftsområdena 13 Arbetsmarknad och 13 Arbetsliv

Till finansutskottet

Finansutskottet har berett berörda utskott tillfälle att yttra sig över budgetpropositionen för år 2002 bl.a. avseende den ekonomiska politiken och förslag till statsbudgeten för budgetåret 2002, utgifternas fördelning på utgiftsområden och beräkningen av statsinkomsterna i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Arbetsmarknadsutskottet, som har beredningsansvaret för utgiftsområdena 13 Arbetsmarknad och 14 Arbetsliv, yttrar sig i det följande om utvecklingen på arbetsmarknaden m.m. Utskottet kommenterar också oppositionens förslag till ramar i respektive partimotion framför allt när det gäller finansieringen av arbetslöshetsförsäkringen.

Utvecklingen på arbetsmarknaden m.m.

Budgetpropositionen

De makroekonomiska förutsättningar som förslagen i budgetpropositionen bygger på utgår från beräkningar t.o.m. den 7 september, dvs. före händelserna i USA den 11 september. Den prognostiserade utvecklingen av sysselsättningen och arbetskraftsutbudet bedöms i propositionen medföra att arbetslösheten, mätt som årsgenomsnitt, i riket som helhet sjunker till 3,8 procent nästa år. Regeringen framhåller dock att osäkerheten om den internationella konjunkturen är stor.

För åren 2003 och 2004 görs inga prognoser. I stället görs en baskalkyl där svensk ekonomi går mot ett normalt resursutnyttjande. Med hänsyn till osäkerheten i bedömningen av den framtida konjunkturutvecklingen kompletteras denna baskalkyl med två sidokalkyler.

Sysselsättningen bedöms växa med endast 0,3 procent per år. Den svaga utvecklingen av antalet sysselsatta förklaras av att den demografiska utvecklingen verkat återhållande på grund av att andelen personer i åldrarna 16–19 år respektive 55–64 år ökar. I dessa åldersgrupper är sysselsättningsgraden betydligt lägre än genomsnittet på grund av studier och pensioneringar. Den öppna arbetslösheten beräknas ligga på 4,0 procent år 2004, medan den reguljära sysselsättningen för befolkningen mellan 20 och 64 år uppgår till 78,3

procent, dvs. något under regeringens s.k. sysselsättningsmål. I högtillväxtkalkylen kan sysselsättningsmålet om 80 procent sysselsatta år 2004 uppnås. Lågtillväxtkalkylen utgår från att den nuvarande konjunkturavmattningen blir mer utdragen, vilket leder till att sysselsättningen faller och den öppna arbetslösheten stiger.

Den senaste månadsstatistiken från AMS och SCB samt KI:s månadsbarometer

AMS respektive SCB:s mätningar, som redovisats efter budgetpropositionens avlämnande, visar båda på en fortsatt relativt stark arbetsmarknad.

AMS konstaterar i sin månadsstatistik för september att arbetslösheten fortsätter nedåt och faller över i stort sett hela landet, men minskningstakten är i avtagande. Arbetslösheten uppgick i september till 4,2 procent av arbetskraften, att jämföra med 4,6 procent året före. Efterfrågan på arbetskraft fortsätter att försvagas och en ökning av ungdomsarbetslösheten börjar märkas. Varslen fördubblades jämfört med samma månad år 2000 och uppgick till 5 700, vilket dock är betydligt mindre än i augusti då 7 500 personer varslades. Antalet nyanmälda platser vid arbetsförmedlingarna har minskat med 9 000 jämfört med året före och uppgick i september till drygt 32 000. Nedgången är enligt AMS särskilt påtaglig i verkstadsindustrin.

SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU) för september redovisar en ökning av antalet sysselsatta. Även antalet arbetslösa har ökat, men den relativa arbetslösheten har minskat till 4,0 procent, en nedgång med en tiondels procentenhet jämfört med för ett år sedan. Arbetskraften motsvarar 78,3 procent av befolkningen mellan 16 och 64 år, att jämföra med 77,7 procent för ett år sedan. Antalet utförda arbetstimmar i genomsnitt per vecka är ungefär lika stort som i september förra året. SCB följer också upp regeringens sysselsättningsmål, dvs. andelen sysselsatta på den reguljära arbetsmarknaden i åldersgruppen 20–64 år. I september 2001 uppgick andelen till 78,2 procent. SCB redovisar samma varseltal som AMS, dvs. 5 700 i september. Liksom enligt AMS-statistiken har de nyanmälda platserna minskat i antal, från 38 200 i september 2000 till 31 300 i september i år.

KI:s månadsbarometer för september anger att flera branscher redovisar eller förutser fallande sysselsättning, men det finns variationer, och några branscher planerar för fortsatt ökad sysselsättning.

Övriga mätningar och prognoser

Bilden av en avmattning på arbetsmarknaden vad gäller nya platser bekräftas av antalet orubricerade platsannonser enligt TCO:s s.k. platsannonsindex som publicerades den 15 oktober. Under årets första nio månader sjönk antalet med 17 procent i förhållande till året före.

I dagarna har Riksbanken, samtidigt som den beskrivit det nuvarande läget som ovanligt svårbedömt, reviderat ned tillväxtprognosen för de kommande åren.

Även ett antal privata prognosinstitut som presenterat prognoser i tiden efter budgetpropositionens avlämnande gör antaganden om lägre tillväxtsiffror än regeringen. I fråga om arbetslöshetsnivån under 2002 varierar dessa bedömningar mellan några tiondels procentenheter och en procentenhets högre arbetslöshet än propositionens antagande om 3,8 procent.

I en rapport, "Samhällsekonomiska förutsättningar för lönebildningen i Sverige", som KI publicerade den 18 oktober framhålls den osäkerhet som präglar den internationella bilden och som skulle kunna äventyra regeringens sysselsättningsmål.

Arbetsmarknadsutskottets kommentarer

Även om det finns flera orosmoln och tecken på en försvagad arbetsmarknad kan det vara värt att notera att antalet sysselsatta har ökat det senaste året trots den ekonomiska avmattningen. Jämfört med bedömningen i vårpropositionen är sysselsättningsgraden högre för innevarande år. En annan iakttagelse är svårigheten att dra säkra slutsatser av varselalen. I dag finns ingen klar bild av i vilken utsträckning varslen faktiskt fullföljs genom uppsägningar av personal. Under den senaste tiden finns det exempel på att varsel återkallats till följd av ökad ordergång.

Som framhålls i propositionen är de statliga utgifterna känsliga för förändringar av arbetslöshet och priser. En höjning av den öppna arbetslösheten med 1 procentenhet ökar utgifterna under det statliga utgiftstaket med ca 6 miljarder kronor. Detta förhållande gör det särskilt angeläget att budgetförslagen bygger på så säkra och realistiska prognoser som möjligt, något som arbetsmarknadsutskottet framhållit vid flera tillfällen.

Händelserna den 11 september och därefter har otvivelaktigt ökat osäkerheten om den ekonomiska utvecklingen och med den utvecklingen på arbetsmarknaden. Arbetsmarknadsutskottet anser inte att det för närvarande finns underlag för att frångå de bedömningar som budgetpropositionens förslag vilar på. Det är dock enligt utskottets mening av största vikt att det finns en beredskap för att på olika sätt möta en sviktande arbetsmarknad. Om utvecklingen skulle leda till en stigande arbetslöshet måste nya åtgärder sättas in.

Utskottet vill understryka att den ökade belastning på statsbudgeten som ett försämrat arbetsmarknadsläge skulle medföra inte får gå ut över de höjningar av ersättningsnivån i arbetslöshetsförsäkringen som regeringen redan aviserat. Som utskottet framhållit i flera sammanhang är det är nödvändigt för försäkringens legitimitet att en 80-procentig ersättning kan utges inte bara till personer med de allra lägsta inkomsterna utan också till försäkrade i mer normala inkomstlägen.

Oppositionens förslag särskilt i fråga om arbetslöshetsförsäkringens finansiering

Såväl Moderaterna, Kristdemokraterna, Centerpartiet som Folkpartiet föreslår betydligt mindre utgiftsramar än regeringen på utgiftsområdena 13 och 14. Det är av olika skäl inte helt lätt att jämföra de olika förslagen vare sig sinsemellan eller med regeringens förslag. Exempel på detta är att något parti tillgodoräknar sig effekterna av sina förslag redan under nästa budgetår, medan andra räknar med mer successiva effekter. Ett annat exempel på svårigheten att göra jämförelser finns i Centerpartiets motion, som förordar att en stor del av utgifterna på utgiftsområde 13 förs över till utgiftsområde 14. I den mån tydliga redovisningar saknas av vilka nyckeltal om t.ex. arbetslöshetsnivå som oppositionens förslag baseras på utgår utskottet från att de sammanfaller med regeringens antaganden.

Gemensamt för Moderaterna, Kristdemokraterna och Folkpartiet är att de räknar med betydligt mindre utgifter på utgiftsområde 13 till följd av förändringar av arbetslöshetsförsäkringens finansiering. Även Centerpartiet räknar med lägre utgifter.

Det nuvarande finansieringssystemet innebär i korthet följande. Arbetslöshetskassorna bidrar till finansieringen genom den s.k. finansieringsavgiften, som är relaterad till antalet medlemmar och den genomsnittligt utbetalade dagpenningen i arbetslöshetskassan i fråga. Kassan skall enligt 48 § lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor för varje medlem till staten betala motsvarande 131 procent av den under det löpande verksamhetsåret genomsnittligt utbetalade dagpenningen enligt den s.k. inkomstbortfallsförsäkringen. En tolfedel av detta belopp skall kassan månatligen inleverera till staten. Därutöver betalas för varje medlem en s.k. utjämningsavgift för finansiering av ett utjämningsbidrag som är gemensamt för kassorna. Avgiften motsvarar 3 procent av den gällande högsta dagpenningen Enligt 41 § samma lag skall arbetslöshetskassorna ta ut medlemsavgifter som tillsammans med andra inkomster får antas täcka förvaltningskostnader, de nyssnämnda avgifterna och övriga utgifter. Kassan har möjlighet att besluta om olika medlemsavgifter för olika medlemskategorier, om det finns skäl för det. – I den mån dessa avgifter inte är tillräckliga finansieras den resterande delen med allmänna skattemedel. Arbetsmarknadsavgiften enligt socialavgiftslagen (2000:980) uppgår för närvarande till 5,84 procent av avgiftsunderlaget och skall enligt 9 § lagen (2000:981) om fördelning av socialavgifter finansiera bl.a. arbetslöshetsersättning. Även aktivitetsstödet till personer som uppfyller förutsättningarna för inkomstrelaterad ersättning finansieras med denna avgift. Arbetsmarknadsavgiften inbringade 45,9 miljarder kronor till staten under år 2000. För nästa år beräknas inkomsterna från avgiften till 50,2 miljarder kronor. – De försäkrades insatser är alltså inte relaterade till arbetslöshetsnivån i sig i kassan utan till den dagpenning som kassans arbetslösa medlemmar har, vilken i sin tur är kopplad till löneläget bland kassans medlemmar. På detta sätt innebär finansieringssystemet att lönehöjningar kan gå ut över hela medlemskol-

lektivet. Medlemmarnas faktiska bidrag till försäkringens finansiering genom finansieringsavgiften uppgick under förra året till totalt 2,58 miljarder kronor. Enligt statistik från AMS utbetalade arbetslöshetskassorna totalt under år 2000 närmare 28 miljarder kronor som grundbelopp och inkomstrelaterad ersättning.

Moderaterna föreslår en allmän arbetslöshetsförsäkring som finansieras med en försäkringspremie som relateras till månadslönen. Premien skall motsvara 2 procent av ersättningsberättigade inkomster och vara avdragsgill vid inkomstbeskattningen. Moderaterna räknar med att premien från år 2003 skall inbringa 9,8 miljarder kronor årligen vilket tillsammans med andra utgiftsminskningar skulle leda till drygt 16 miljarder kronor lägre utgifter på området. – Utskottet kan konstatera att finansieringsmodellen har likheter med det system som beslutades av riksdagen hösten 1993, då en lag antogs om allmän avgift för finansiering av kontantförmåner vid arbetslöshet. Avgiften skulle efter det första året uppgå till 2 procent av inkomsten och tas ut på inkomster upp till 7,5 basbelopp. Detta system var kopplat till förändringar i arbetslöshetsförsäkringen, som beslutades våren 1994. De nya reglerna återställdes i huvudsak under hösten samma år.

Kristdemokraternas förslag innebär att självfinansieringsgraden ökas till 33 procent inom en allmän och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. På detta sätt skulle arbetslöshetens kostnader göras synligare. Den enskilde skulle kompenseras genom sänkt inkomstskatt. Redan från och med år 2002 räknar partiet med minskade utgifter för försäkringen med mer än 5,2 miljarder kronor.

Även **Folkpartiet** vill ha en ökad självfinansieringsgrad, uttryckt som ”ungefär 1/3 av premien”. Detta skall motsvaras av en skattesänkning. På anslaget för arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd beräknar partiet ett drygt 11,7 miljarder lägre belopp redan år 2002.

Centerpartiet räknar med lägre utgifter som effekt av höjd medlemsavgift till 200 kr per månad i kombination med sänkt tak för ersättningsnivån till 580 kr. Centerpartiet räknar med besparingar även som följd av den samordning av olika försörjningsstöd som partiet föreslår.

Arbetsmarknadsutskottet har flera invändningar mot den modell som Moderaterna förordar. Den slopade anknytningen till arbetslöshetskassan kan innebära ett minskat ansvar för att kostnaderna hålls nere; den nuvarande kopplingen till dagpenningnivån innebär indirekt ett ansvar för lönenivån inom kassans område. Förslaget är dessutom fördelningspolitiskt tveksamt bl.a. med hänsyn till avdragsrätten för avgiften.

Av Kristdemokraternas förslag framgår inte uttryckligen vad självfinansieringen skulle relateras till. Om det är fråga om faktiskt utbetald ersättning kan man till en början konstatera att denna blir känd först i efterhand samtidigt som den av olika skäl kan vara svår att prognostisera. Utbetalningarna kan variera relativt kraftigt år från år beroende på konjunkturen och sammansättningen av de arbetslösa, vilket väcker frågan om premien skall fluktuera eller jämnas ut över tiden. Det framgår inte heller av Kristdemokraternas partimot-

ion om egeninsatsen skall relateras till utgifterna för samtliga försäkrade eller för medlemmarna i en viss kassa eller för någon annan avgränsad grupp av försäkrade. Utskottet har också invändningar mot en så kraftig egeninsats som det kan bli fråga om särskilt i ett svagt arbetsmarknadsläge med hög arbetslöshet. Dessutom framstår systemet som administrativt krångligt. Alldeles oavsett detta ser utskottet det som orealistiskt att förändringarna skulle kunna genomföras så snabbt att de gav kraftiga utslag på budgeten redan nästa år, vilket Kristdemokraterna tycks räkna med. Det nu framförda gäller i än högre grad Folkpartiets förslag.

Vad slutligen gäller Centerpartiets förslag anser utskottet att detta skall avvisas redan med hänsyn till förslaget om sänkt tak för ersättningen. Detta skulle i praktiken innebära att stora grupper försäkrade inte skulle få en 80-procentig ersättningsnivå.

Sammanfattningsvis anser utskottet att oppositionens budgetförslag i de nu berörda delarna bygger på förutsättningar som inte kan accepteras.

Avslutande synpunkter

Som framgått ovan anser utskottet att de bedömningar och antaganden som regeringens budgetförslag vilar på bör godtas trots de stora osäkerhetsfaktorerna.

Utskottet vill avslutningsvis framhålla att det finns ett antal problem som måste uppmärksammas även om arbetsmarknaden skulle fortsätta att vara stabil. Trots de senaste årens starka arbetsmarknad finns det personer som har haft svårt att etablera sig. Sysselsättningsgraden bland de äldre måste öka ytterligare. Detsamma gäller funktionshindrade och utomnordiska grupper. Den regionala obalansen är fortfarande stor. Vissa regioner har hög arbetslöshet och låg sysselsättningsgrad. Arbetslösheten är stor bland personer med lägre utbildning. Deltidsarbetslösheten är fortfarande oacceptabelt hög. Antalet långtidsinskrivna har minskat under det senaste året, men personer med långa inskrivningstider är ändå alltför många. I slutet av förra månaden hade 46 000 personer varit arbetslösa eller i program i minst två år.

Situationen ställer stora krav på arbetsmarknadspolitiken. Det handlar om att hålla vakanstiderna nere och att medverka till att arbetsgivarna kan rekrytera den personal som efterfrågas så att s.k. flaskhalsar undviks. Det handlar också om insatser för att förbättra förutsättningarna för dem med svag eller ingen anknytning alls till arbetsmarknaden. Samtidigt måste den allmänna beredskapen vara god inför risken av en försvagad arbetsmarknad med ökat tryck på arbetsmarknadspolitiken. Det kan bli nödvändigt att öka volymen arbetsmarknadspolitiska program för att förhindra en ökad öppen arbetslöshet. I sammanhanget finns det också skäl att framhålla betydelsen för hela arbetsmarknaden av en väl fungerande lönebildning.

Oppositionens förslag utgår samtliga från betydligt lägre volymer arbetsmarknadspolitiska program, om än i olika grad. Detta förstärker bilden av att förslagen inte är realistiska.

Dagens situation och osäkerheten om den framtida utvecklingen gör det ännu mer angeläget att ha en kraftfull beredskap för att uppnå sysselsättningsmålet år 2004. Allra sist vill utskottet betona att målet om full sysselsättning står kvar även om det på kortare sikt skulle bli nödvändigt att inrikta sig på insatser för att förhindra ökande arbetslöshet.

Stockholm den 23 oktober 2001

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Sven-Erik Österberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Sven-Erik Österberg (s), Hans Andersson (v), Margareta Andersson (c), Mikael Odenberg (m), Björn Kaaling (s), Stefan Attefall (kd), Patrik Norinder (m), Sonja Fransson (s), Kristina Zakrisson (s), Maria Larsson (kd), Henrik Westman (m), Barbro Feltzing (mp), Elver Jonsson (fp), Anders Karlsson (s), Anna Kinberg (m), Cinnika Beiming (s) och Carlinge Wisberg (v).

Avvikande meningar

1. Utvecklingen på arbetsmarknaden m.m. (m+kd+c+fp)

av Margareta Andersson (c), Mikael Odenberg (m), Stefan Attefall (kd), Patrik Norinder (m), Maria Larsson (kd), Henrik Westman (m), Elver Jonsson (fp) och Anna Kinberg (m) som anför följande.

Den bild av svensk ekonomi som tecknas av regeringen i budgetpropositionen bygger bl.a. på information och antaganden som gjorts t.o.m. den 7 september. Budgetpropositionen förhandlades således fram mellan regeringen och dess stödpartier före terrorattackerna i USA den 11 september i år. Redan före terrorattackerna framstod regeringens bedömningar som väl optimistiska. Nu bedömer vi dem som orealistiska. Regeringen medger att bedömningarna är osäkra men tar inte konsekvenserna av den osäkerheten.

Den internationella konjunkturutvecklingen är nu ytterst svårbedömbart vilket inte minst illustreras av de olika slutsatser som dras av några av de mer kända konjunkturbedömnarna¹, vilka reviderat sina konjunkturprognoser eller på annat sätt kommenterat konjunkturutvecklingen sedan den 11 september. Liksom majoriteten i utskottet konstaterar vi att prognoserna innefattar antaganden om lägre BNP-tillväxt än den regeringen utgått från. Också bedömningarna vad gäller utvecklingen av den öppna arbetslösheten är mer pessimistiska än regeringens. Bedömningen vad gäller den öppna arbetslösheten ligger i intervallet 3,9–4,8 % nästa år.

Då Sverige är en liten och öppen ekonomi är den internationella konjunkturutvecklingen viktig för svensk tillväxt, sysselsättning och lönebildning. Vi har redan under sommaren och hösten sett tydliga tecken på en svagare internationell konjunkturutveckling än vad som tidigare förutspåts. Den snabba och kraftiga nedgången i den för Sverige så viktiga telekomindustrin kan nämnas som ett oroande exempel. Den redan svaga konjunkturen har dämpats ytterligare den senaste tiden².

Sverige är dessvärre inte särskilt väl rustat inför en kommande lågkonjunktur.

Enligt AMS månadsstatistik för september månad har den öppna arbetslösheten bland ungdomar ökat med inte mindre än 7 000 personer sedan september förra året. Antalet nyanmälda platser vid arbetsförmedlingarna uppgick i september till drygt 32 000 vilket är 11 000 färre än i augusti och 9 000 färre än i september förra året. Antalet deltagare i arbetsmarknadspolitiska

¹ Skandinaviska Enskilda Bankens rapport "Nordic outlook Update" den 27 september -01, Handelns utredningsinstituts konjunkturrapport den 4 oktober -01, Nordeas veckorapport "I veckan" den 5 oktober

² Konjunkturinstitutets rapport "Samhällsekonomiska förutsättningar för lönebildningen i Sverige" daterad den 18 oktober -01

program var i september ca 100 400 enligt AMS. Antalet varsel om uppsägning har ökat påtagligt det senaste året och uppgick i september i år till 5 700, vilket är en fördubbling jämfört med förra året.

Vi är starkt oroade över att ungdomsarbetslösheten ökat liksom antalet varsel om uppsägning. En ökning av varslen innebär visserligen inte automatiskt att arbetslösheten kommer att öka. Däremot indikerar ett ökat antal varsel att sysselsättningen avtar. Minskningen av de nyanmälda platserna indikerar även den en svag sysselsättningsutveckling den närmaste tiden.

Regeringen förutspår att den öppna arbetslösheten i år kommer att uppgå till 3,9 % som ett årsgenomsnitt. De faktiska siffrorna visar dock en betydligt högre arbetslöshet än så. Om man inkluderar även de latent arbetssökande, personer som deltar i arbetsmarknadspolitiska program och undersysselsatta visar SCB:s statistik från AKU-undersökningarna i september att det verkliga antalet arbetslösa personer i september uppgick till omkring 600 000 personer. Siffrorna fördelar sig enligt följande.

Öppet arbetslösa 178 000

I arbetsmarknadspolitiska program 100 400

Latent arbetssökande 121 000

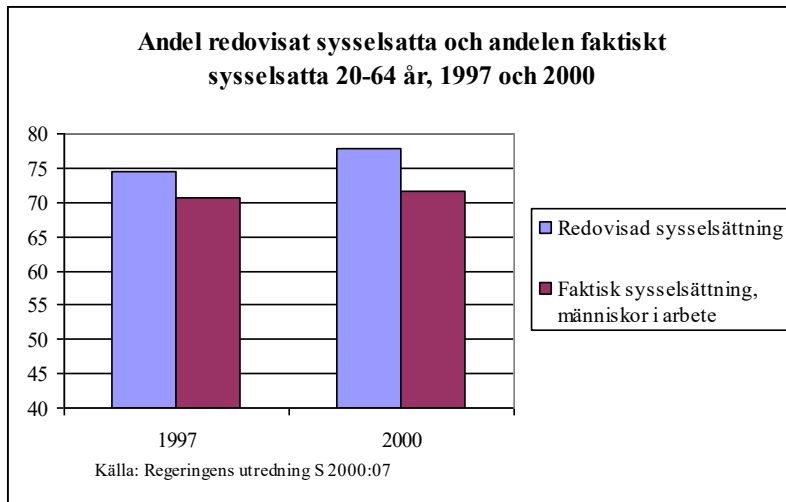
Undersysselsatta 234 000

Trots de senaste årens högkonjunktur visar en jämförelse med läget för drygt tio år sedan att antalet sysselsatta i dag är lägre än under konjunkturtoppen då. Antalet sysselsatta var som mest 4,5 miljoner år 1990 mot dagens 4,2 miljoner. Sysselsättningsgraden var som ett årsgenomsnitt 83 % år 1990 medan den endast uppgår till strax över 78 % i dag. Den öppna arbetslösheten uppgick då till 1,8 %. Bara omkring 1 % av arbetskraften deltog i arbetsmarknadspolitiska åtgärder, att jämföras med dagens ca 2,5 %.

Trots den höga arbetslösheten råder det brist på arbetskraft i vissa branscher och områden (t.ex. byggnadsbranschen och inom vård och omsorg). Fortfarande råder stora regionala olikheter. Den totala obalansen (dvs. öppet arbetslösa och deltagare i arbetsmarknadspolitiska program) var enligt AMS i september i Norrbottens län hela 12 % medan den låg som lägst i Stockholms län på 3,3 %. Äldre, invandrare och personer med utländsk bakgrund och funktionshindrade har fortfarande en oacceptabelt låg sysselsättningsgrad och alltför höga arbetslöshetstal.

Till detta kommer den dramatiska ökningen av antalet sjukskrivningar och förtidspensioner.

Antalet sysselsatta ökade mellan 1997 och 2000 med 206 900 personer. Under samma tid ökade antalet sjukfrånvarande med 125 000. Det innebär att den faktiska sysselsättningen bara ökat från 70,7 % till 71,5 % under denna tid. Ungefär 60 % av sysselsättningsökningen motsvaras alltså av en ökning i sjukfrånvaron, se diagram nedan. Utvecklingen av det växande antalet sjukskrivna framstår alltså som ett av de allvarligaste problemen på den svenska arbetsmarknaden.

Enligt regeringens egen bedömning kommer den öppna arbetslösheten att öka mot slutet av kommande treårsperiod. Den svagare utvecklingen detta och nästa år riskerar att leda till att både den öppna arbetslösheten och den totala arbetslösheten ökar redan år 2002.

Regeringen tar lätt på de varningstecken som arbetsmarknaden uppvisar. Vi är starkt kritiska till att regeringen och Finansdepartementet nu trots den dramatiska vändningen i förutsättningarna för den ekonomiska utvecklingen sedan den 11 september förhåller sig så passiva och inte tycks göra några egna bedömningar av behovet av revideringar av budgeten. Den osäkerhet som råder om den framtida ekonomiska utvecklingen manar oss till försiktighet. Sverige riskerar att drabbas hårt och det är absolut nödvändigt att ha beredskap för ett försämrat arbetsmarknadsläge med stigande arbetslöshet. En höjning av den öppna arbetslösheten med 1 procentenhet ökar utgifterna under det statliga utgiftstaket med ca 6 miljarder kronor. En snabbt vikande ekonomi förvärrar en sedan tidigare dåligt fungerande arbetsmarknad. Regeringen blundar för detta och vidtar inte de nödvändiga strukturella reformer och strategiska skattesänkningar som är nödvändiga för att ge den svenska ekonomin utvecklingskraft.

Vi är övertygade om att en helt annan politik måste till för att komma till rätta med de strukturella problemen på arbetsmarknaden. Den ekonomiska politiken måste långsiktigt stärka incitamenten till företagande, arbete och utbildning. Skattesänkningar behövs på arbete, företagande och hus-

hållstjänster. Företagarnas villkor måste förbättras, en allmän avreglering måste genomföras, offentliga monopol slopas och socialförsäkringarna reformeras.

Sammantaget är vi mycket oroade för utvecklingen på den svenska arbetsmarknaden. Försämringar i ekonomin innebär ökningar i statens utgifter. Vi anser att det är angeläget att nu hålla utgifterna nere, och vi föreslår i våra olika partimotioner lägre ramar för utgiftsområdena 13 och 14 än regeringen.

2. Ramar för utgiftsområdena 13 Arbetsmarknad och 14

Arbetsliv (m)

av Mikael Odenberg (m), Patrik Norinder (m), Henrik Westman (m) och Anna Kinberg (m) som anför följande.

Utgiftsområde 13

Vi moderater föreslår att ramen för utgiftsområde 13 bestäms till 53 931 miljoner kronor år 2002, 42 549 miljoner kronor år 2003 och 39 720 miljoner kronor år 2004.

Vi föreslår att en allmän arbetslöshetsförsäkring införs. Den bör vara en omställningsförsäkring och administreras av staten. Dagens fasta avgifter ersätts med en försäkringspremie vars storlek relateras till månadslönen. Premien skall vara 2 % av ersättningsberättigad inkomst och vara avdragsgill vid inkomstbeskattningen. Det överskott som finns i dagens a-kassor bör överföras till den nya försäkringen. Genom att införa en sådan premie räknar vi med att utgifterna under utgiftsområdet kan minska med 2,5 miljarder kronor år 2002 och med 9,8 miljarder kronor åren 2003 respektive 2004. Förslaget om egenfinansiering av en ny arbetslöshetsförsäkring förutsätter att de skattesänkningar vi moderater föreslår i vår motion om den ekonomiska politiken, Fi291, genomförs.

Vad gäller förmedlingsverksamhet anser vi att förmedling av arbete skall vara individuell och effektiv. Andra aktörer än staten skall kunna bedriva arbetsförmedlingsverksamhet. Lokala arbetsförmedlingar bör avknoppas från AMS. Rekryteringsföretag kan hjälpa nya grupper av arbetssökande. Specialistförmedlingar bör kunna växa fram och bemanningsföretagen vidga sina arbetsfält. Arbetsförmedling skall vara kostnadsfri för den som är arbetslös. En ny effektiv myndighet bör ersätta AMS. Den skall ansvara för att godtagbara förmedlingstjänster erbjuds över hela landet, administrera schabloniserade arbetsmarknadspolitiska stöd som flytt- och starta-eget-bidrag och fördela de medel som anslås över statsbudgeten för övriga insatser.

Flera av de arbetsmarknadspolitiska programmen och aktivitetsgarantin bör slopas till förmån för mer individuellt inriktade insatser. Utbildning bör utgöra den dominerande insatsen.

Sammantaget föreslår vi att utgiftsområdet minskas i förhållande till regeringens förslag med 4 985 miljoner kronor år 2002, med 16 051 miljoner kronor år 2003 och med 18 433 miljoner kronor år 2004.

Utgiftsområde 14

Vi föreslår att ramen för utgiftsområde 14 bestäms till 939 miljoner kronor år 2002, 816 miljoner kronor år 2003 och 736 miljoner kronor år 2004.

Vi föreslår en delvis annan myndighetsstruktur än regeringen på utgiftsområdet. Jämställdhetsombudsmannen (JämO) och Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning (HomO) bör läggas samman med Ombudsmannen mot etnisk diskriminering och Handikappombudsmannen till en ombudsmannamyndighet. Medlingsinstitutets uppdrag begränsas och anslagna medel reduceras. I övrigt bör arbetsmarknadsmyndigheternas förvaltningskostnader successivt reduceras.

Våra förslag innebär att ramen för utgiftsområdet kan minskas i förhållande till regeringens förslag med 108 miljoner kronor år 2002, 257 miljoner kronor år 2003 och 356 miljoner kronor år 2004.

Slutsats

Finansutskottet bör enligt vårt förmenande tillstyrka vår motion Fi291 yrkandena 2–5 (alla delvis).

3. Ramar för utgiftsområdena 13 Arbetsmarknad och 14 Arbetsliv (kd)

av Stefan Attefall (kd) och Maria Larsson (kd) som anför följande.

Utgiftsområde 13

Vi föreslår att ramen för utgiftsområde 13 bestäms till 49 920 miljoner kronor år 2002, 47 840 miljoner kronor år 2003 och 46 263 miljoner kronor år 2004.

Vi föreslår en självfinansieringsgrad med 33 % inom en allmän och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Vi menar att den totala arbetslöshetens utveckling bör återspeglas i löntagarnas avgifter till arbetslöshetsförsäkringen. Genom en högre grad av avgiftsfinansiering uppnås också ett bättre samband mellan lönebildning och arbetslöshet. Det innebär att en ökad arbetslöshet, som en följd av dålig lönebildning, med vårt förslag ökar kostnaden för den enskildes egen finansiering av försäkringen. Den enskilde bör kompenseras genom sänkt inkomstskatt. Även regelverket i övrigt för arbetslöshetsförsäkringen bör ändras så att de hinder som finns i dag för människor att ta ett arbete undanröjs. De förändringar som vi förordar på detta område skulle innebära att ramen för utgiftsområdet kan minskas kraftigt.

Vi kristdemokrater föreslår också ökade resurser för fler tjänster inom bl.a. vård, omsorg och skola, företags- och tillväxtfrämjande åtgärder och sänkt skatt för hushållsnära tjänster. Dessa åtgärder beräknas medföra att kostnaderna för arbetslöshetsförsäkringen och de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna minskar något.

I dag finns det alltför många arbetsmarknadspolitiska åtgärder, alla med olika regelverk. För att frigöra resurser för arbetsgivare, arbetssökande och arbetsförmedlingar måste regelsystemen för de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna minskas kraftigt.

gårderna förenklas och antalet åtgärder minskar. Flyttningsbidraget bör avvecklas eftersom flyttningar i allt väsentligt sker utan ekonomisk stimulans. Projekt mot deltidsarbetslöshet och försök till friår bör kunna genomföras inom befintliga ramar.

Våra förslag som i korthet har beskrivits här innebär att ramen för utgiftsområdet kan minskas i förhållande till regeringens förslag med 8 995 miljoner kronor år 2002, 10 760 miljoner kronor år 2003 och 11 890 miljoner kronor år 2004.

Utgiftsområde 14

Vi föreslår att ramen för utgiftsområde 14 bestäms till 922 miljoner kronor år 2002, 907 miljoner kronor år 2003 och 821 miljoner kronor år 2004.

Vi i Kristdemokraterna föreslår besparingar på Arbetsmiljöverket och Medlingsinstitutet. Enligt vår uppfattning finns det utrymme för besparingar på Arbetsmiljöverket efter sammanslagningen av Arbetarskyddsstyrelsen och de regionala yrkesinspektionerna. Arbetsmiljöverket har dessutom fått ökade resurser under senare år. Ansvar för lönestatistik bör föras över från Medlingsinstitutet till SCB.

Arbetslivsinstitutet (ALI) bör ses över i grunden och på tre års sikt kunna avvecklas. Administrationen och samordningen av Arbetslivsinstitutets forskning bör kunna överföras till Arbetsmiljöverket och forskningen bedrivs vid högskolor och andra institut. De bidrag som institutet fördelar till fackliga organisationer bör kunna sparas in till största delen. Stödet för utbildning av regionala skyddsombudsmän bör hanteras av Arbetsmiljöverket.

Våra förslag innebär att utgiftsområdet bör minskas med 126 miljoner kronor år 2002, 166 miljoner kronor år 2003 och 271 miljoner kronor år 2004.

Slutsats

Vi förordar ett tillstyrkande av Kristdemokraternas motion Fi292 yrkandena 7 och 9–11 (alla delvis).

4. Ramar för utgiftsområdena 13 Arbetsmarknad och 14

Arbetsliv (c)

av Margareta Andersson (c) som anför följande.

Jag föreslår att ramen för utgiftsområde 13 bestäms till 29 430 miljoner kronor år 2002, 26 275 miljoner kronor år 2003 och 25 745 miljoner kronor år 2004.

Ramen för utgiftsområde 14 bör bestämmas till 21 060 miljoner kronor år 2002, 23 008 miljoner kronor år 2003 och 23 156 miljoner kronor år 2004.

Det är nödvändigt att genomföra en rad reformer som ökar incitamenten och möjligheterna för människor att ta ett arbete, som ökar självbestämmandet och höjer livskvaliteten. Vi i Centerpartiet föreslår därför inkomstskatte-

sänkningar och en sänkning av arbetsgivaravgifterna. Riskkapitalmarknaden bör breddas för att fler företag skall ges möjlighet att växa. Arbetsmarknadspolitiken måste enligt mitt förmenande decentraliseras och en friare användning av de arbetsmarknadspolitiska medlen medges. Reseavdraget för resor till och från arbetet bör höjas. Reformerna kommer att medföra lägre kostnader för arbetslösheten.

Anslag för olika försörjningsstöd bör enligt min mening samordnas till utgiftsområde 13. Förslaget innebär att den större delen av anslagen under utgiftsområde 13 flyttas över till utgiftsområde 14. Centerpartiet räknar med att den ökade samordningen leder till att en besparing motsvarande 1 500 miljoner kronor kan göras.

Till utgiftsområde 13 överförs 2 384 miljoner kronor från utgiftsområde 15. Beloppet avser försörjningsstöd som kan härledas till arbetslöshet. Engångsvisa besparingar görs enligt vårt förslag, dels på anslaget 25:4 Vuxenstudiestöd med 2 384 miljoner kronor, dels på anslaget 22:3 Köp av arbetsmarknadsutbildning och övriga kostnader med 240 miljoner kronor.

Medlemsavgiften till arbetslöshetsförsäkringen bör höjas till 200 kronor per månad och taket för ersättningsnivån bör sänkas till 580 kronor. Detta medför att en besparing kan göras på utgiftsområde 13 med 2,7 miljarder kronor. Aktivitetsstödet bör höjas till 200 kronor och kostnaden för det beräknas till 110 miljoner kronor. Höjningen beräknas rymmas inom befintlig ram.

Jag menar att avsevärda effektivitetsvinster bör kunna göras efter sammanläggningen av Arbetarskyddsstyrelsen och Yrkesinspektionen. Regeringens förslag om ökade resurser till Arbetsmiljöverket och personalförstärkningar till Arbetsmarknadsverket avstyrks. Volymminskningar inom arbetsmarknadsutbildningen föreslås vilket medför minskade kostnader på utgiftsområde 14.

Sammanfattningsvis anser jag att ramen för utgiftsområde 13 bör minskas i förhållande till regeringens förslag med 29 485 miljoner kronor år 2002, 32 325 miljoner kronor år 2003 och 25 745 miljoner kronor år 2004.

Ramen för utgiftsområde 14 bör öka i förhållande till regeringens förslag med 20 013 miljoner kronor år 2002, 21 935 miljoner kronor år 2003 och med 22 064 miljoner kronor år 2004.

Jag tillstyrker därmed motion Fi293 yrkandena 2–4.

5. Ramar för utgiftsområdena 13 Arbetsmarknad och 14 Arbetsliv

av Elver Jonsson (fp) som anför följande.

Den ekonomiska politik vi i Folkpartiet föreslår i vår ekonomiskpolitiska motion Fi294 ger både starkare samhällsekonomi och starkare statsfinanser. Med den ekonomiska politiken tillsammans med de förslag till reformer på bl.a. arbetsmarknadens område som vi föreslår räknar vi med en högre sysselsättning än den som kan åstadkommas med regeringens politik. Jag föreslår därför att ramen för utgiftsområde 13 anpassas nedåt i förhållande till rege-

ringens förslag med 13 961 miljoner kronor år 2002, 14 158 miljoner kronor år 2003 och 14 242 miljoner kronor år 2004.

Reformerna är också nödvändiga av ekonomiska och sociala skäl. Med hänsyn till den svagare utvecklingen av svensk ekonomi som jag tillsammans med företrädarna för Moderaterna, Kristdemokraterna och Centern tecknat en bild av är det dessutom nödvändigt med besparingar på utgiftsområdet.

För att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt bör arbetsmarknadspolitiken reformeras. Den enskilde individen och platsförmedlaren måste ges större frihet att finna vägar till arbete. Bemanningsföretag och privata arbetsförmedlingar bör i betydande omfattning kunna ta över de statliga arbetsförmedlingarnas verksamhet där så är möjligt. Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader minskar därmed väsentligt. Antalet personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder minskar också.

En ökad avgiftsfinansiering i arbetslöshetsförsäkringen (ungefär 1/3 av premien), som motsvaras av en skattesänkning, innebär att statens utgifter kan minska med ungefär 9,9 miljarder kronor. I vårt förslag till ram ingår också en ökning av anslaget för särskilda insatser för arbetshandikappade.

Jag anser att ramen för utgiftsområde 13 bör bestämmas till 44 954 miljoner kronor år 2002, 44 442 miljoner kronor år 2002 och 43 911 miljoner kronor år 2004. Med det vill jag förorda att finansutskottet tillstyrker motion Fi294 yrkandena 3, 7, 8 (alla delvis) och 16 (fp).

BILAGA 16

Bostadsutskottets yttrande 2001/02:BoU1y

Ram för utgiftsområde 18 Samhällsplanering,
bostadsförsörjning och byggande m.m.

Till finansutskottet

Finansutskottet har berett berörda utskott tillfälle att avge yttrande över proposition 2001/02:1 Budgetpropositionen för 2002 (volym 1) i vad avser bl.a. utgifternas fördelning på utgiftsområden jämte motioner.

Bostadsutskottet behandlar i detta yttrande förslagen i budgetpropositionen och motstående motioner i vad avser ramen för utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande. Därutöver behandlas förslag i budgetproposition och motioner avseende fastighetsbeskattningen.

Sammanfattning

Bostadsutskottet tillstyrker att ramen för utgiftsområde 18 för budgetåret 2002 fastställs till den nivå som regeringen föreslagit. Utskottet anser att riksdagen även bör godkänna den preliminära beräkningen av denna ram för budgetåren 2003 och 2004. Motstående motionsförslag i dessa delar avstyrks.

Utskottet anser vidare att regeringens förslag om ändringar i fastighetsbeskattningen fr.o.m. år 2001 bör genomföras och avstyrker samtliga motstående motionsförslag i frågan. De behandlade förslagen om fastighetsbeskattningen avser sådana förändringar som påverkar statens budget för nästkommande år.

Avvikande meningar (m), (kd), (c) och (fp) har avgivits till förmån för förslagen till medelstildelning avseende utgiftsområde 18 samt om fastighetsbeskattningen i respektive partimotioner.

Utskottet

Utgiftsområde 18 – Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Utgiftsområde 18 omfattar anslag inom politikområdena Bostadspolitik, Regional samhällsorganisation, Ekonomisk familjepolitik samt Miljöpolitik.

Regeringen föreslår (finansplanen punkt 8, tabell 6.5) att ramen för utgiftsområde 18 för budgetåret 2002 skall fastställas till 9 529 248 000 kr. Riksdagen föreslås vidare godkänna preliminära beräkningar av ramen för utgiftsområdet för budgetåren 2003 och 2004 (punkt 9, tabell 6.5). För år 2003 föreslås en preliminär ram om 9 501 miljoner kronor och för år 2004 föreslås att motsvarande ram skall beräknas till 9 337 miljoner kronor.

Regeringens ramförslag för år 2002 är 763 miljoner kronor lägre än motsvarande beräkning i 2001 års ekonomiska vårproposition. Enligt regeringen förklaras förändringen till stor del av att avsättningen till Bostadskreditnämndens garantireserv får en annan profil, vilket innebär minskade utgifter med 400 miljoner kronor för 2002. Förändringen av utgiftsområdesramen förklaras också av överföringar från respektive till utgiftsområde 20. Från detta utgiftsområde förs medel för länsstyrelsernas arbete inom miljö- och naturvårdsområdet. Till utgiftsområde 20 förs medel från anslaget Stöd till lokala investeringsprogram för ekologisk hållbarhet inom utgiftsområde 18. Dessa medel är avsedda att finansiera åtgärder för klimatinformation, ett klimatinvesteringsprogram samt ökade kostnader för viss verksamhet inom SMHI. Vidare förutsätts en överföring ske från de lokala investeringsprogrammen till anslaget Domstolsväsendet under utgiftsområde 4. Slutligen minskas anslaget för Stöd till lokala investeringsprogram för ekologisk hållbarhet med 50 miljoner kronor 2002 och 100 miljoner kronor 2003. Anslaget Bidrag till bostadsinvesteringar som främjar ekologisk hållbarhet minskas med 65 miljoner kronor från 2002.

Förslag om andra nivåer för ramen för utgiftsområde 18 läggs fram i partimotioner (m), (kd), (c) och (fp).

Moderata samlingspartiet föreslår i sin partimotion 2001/02:Fi291 yrkande 4 att ramen för utgiftsområde 18 för budgetåret 2002 skall fastställas till ett belopp som är 1 257 miljoner kronor lägre än regeringsförslaget. För budgetåren 2003 och 2004 föreslås i motionens yrkande 5 en preliminär ram som är 1 476 respektive 1 443 miljoner kronor lägre än vad regeringen förordat. Besparingarna avses uppnås genom nedskärningar på ett flertal områden. De största besparingarna åstadkoms genom avveckling av investeringsbidragen för studentbostäder, bostadsinvesteringar som främjar ekologisk hållbarhet respektive hyresbostäder samt stödet till de lokala investeringsprogrammen. Besparingar görs även på bostadsbidragen genom att bidragen till ungdomar avvecklas.

Kristdemokraterna föreslår i sin partimotion 2001/02:Fi292 en minskning av ramen med 182 miljoner kronor vad gäller år 2002 (yrkande 9). För budgetåret 2003 föreslås en minskning med 824 miljoner kronor och för år 2004 en minskning med 724 miljoner kronor (yrkande 10). Besparingarna åstadkoms bl.a. genom avveckling av stödet till lokala investeringsprogram samt av investeringsbidragen till bostadsinvesteringar som främjar ekologisk hållbarhet respektive hyresbostäder. Även anslaget till räntebidrag föreslås minskas. Skattesänkningar föreslås i motionen för att kompensera det minskade stödet till byggande av bostäder. Vidare föreslås ett ökat anslag till bostadsbidrag samt en satsning på förbättrad inomhusmiljö och ett ökat stöd till byggande av studentbostäder.

Förslagen för utgiftsområde 18 i Centerpartiets partimotion 2001/02:Fi293 yrkandena 3 och 4 innebär att ramen bestäms till ett belopp som är 1 505, 2 235 respektive 1 885 miljoner kronor lägre än vad regeringen föreslagit för budgetåren 2002–2004. Av en c-motion om anslagen inom utgiftsområde 18 framgår att dessa besparingar avses bli uppnådda bl.a. genom besparingar på bostadsbidragen och en avveckling av investeringsbidraget till hyresbostäder respektive av stödet till lokala investeringsprogram. En ökad satsning föreslås på stödet till åtgärder mot radon i bostäder.

I Folkpartiets partimotion 2001/02:Fi294 yrkande 7 föreslås att ramen för budgetåret 2002 bestäms till ett belopp som är 1 963 miljoner kronor lägre än vad regeringen föreslagit. Enligt yrkande 8 bör den preliminära ramen för åren 2003 och 2004 fastställas till belopp som är 2 056 respektive 2 065 miljoner kronor lägre än regeringsförslaget. Förslagen utgår bl.a. från lägre utgifter för bostadsbidrag, räntebidrag samt för vissa myndighetsanslag. Vidare föreslås att investeringsbidragen till hyresbostäder respektive till bostadsinvesteringar som främjar ekologisk hållbarhet avvecklas liksom stödet till lokala investeringsprogram. Högre anslag än i regeringsförslaget har beräknats för investeringsbidrag för anordnande av bostäder för studenter.

De ovan beskrivna förslagen i budgetpropositionen och i partimotionerna om ramar för utgiftsområde 18 – Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande – åren 2002–2004 kan sammanfattas i nedanstående tabell. Förslagen i partimotionerna redovisas som avvikelser från regeringens förslag. Beloppen anges avrundade till miljoner kronor.

	2002	2003	2004
Regeringen	9 529	9 501	9 337
(m)	-1 257	-1 476	-1 443
(kd)	-182	-824	-724
(c)	-1 505	-2 235	-1 885
(fp)	-1 963	-1 885	-2 065

Bostadsutskottet vill vad gäller förslagen om ramen för utgiftsområde 18 anföra följande.

Inom utgiftsområde 18 finns anslag för ett flertal verksamheter och stödformer som har stor betydelse för många människors vardagsliv och för samhällsutvecklingen i stort. Det gäller bl.a. frågor om boendet och bostadssektorn, betydelsen av en ekologiskt hållbar utveckling i samhället och vikten av en effektiv regional samhällsorganisation. Utvecklingen av flera av de frågor som faller inom utgiftsområde 18 motiverar kraftfulla statliga insatser under den kommande treårsperioden. Insatser behöver bl.a. göras för att komma till rätta med de obalanser som finns på bostadsmarknaden med en omfattande bostadsbrist på vissa orter. Särskilda insatser behövs för att tillgodose behovet av bl.a. hyresbostäder och studentbostäder. Satsningar behöver också göras på att förbättra bostadsmiljön i olika avseenden och för att tillgodose kravet på en ekologiskt hållbar utveckling av bostadssektorn.

Bostadsutskottet kan konstatera att regeringens ramförslag för utgiftsområde 18 ger utrymme för satsningar med dessa inriktningar. Medel är således beräknade för investeringsbidrag till studentbostäder och hyresbostäder samt för bostadsinvesteringar som främjar den ekologiska hållbarheten. En ökad satsning förutsätts ske på åtgärder mot radon i bostäder. Även i övrigt vidtas olika åtgärder för att bidra till att förutsättningarna inom bostadssektorn på sikt skall förbättras. Sammantaget gör bostadsutskottet bedömningen att den föreslagna ramen bör ge tillräckligt utrymme för den anslagsfördelning inom utgiftsområde 18 som bostadsutskottet senare i höst kommer att ta ställning till.

Utskottet övergår nu till att något kommentera de alternativa förslag till ram för utgiftsområdet som förs fram i de aktuella partimotionerna. Dessa motioner utgår samtliga från att kraftiga besparingar genomförs på anslagen inom utgiftsområdet i förhållande till regeringsförslaget. Utskottet tar i detta yttrande visserligen inte ställning till fördelningen på enskilda anslag inom utgiftsområdet men vill ändå uppmärksamma finansutskottet på att flera av ramförslagen bygger på anslagsbesparingar som i praktiken inte är genomförbara. Detta gäller exempelvis Folkpartiets ramförslag som utgår från att stora besparingar kan uppnås genom en avveckling av hela anslaget för stödet till de lokala investeringsprogrammen. Även vid ett ställningstagande för ett omedelbart stopp för nya stödbeslut krävs emellertid att medel reserveras för att fullfölja statens redan gjorda åtaganden på detta område. Folkpartiets ramförslag utgår också från kraftiga nedskärningar på vissa myndighetsanslag. För Boverket föreslås en nedskärning med närmare 40 % år 2002. Bostadsutskottet har under flera år påpekat att en så stor nedskärning under närmast kommande budgetår är helt orealistisk om gällande trygghetslagar och avtal skall följas. Inte heller de besparingar som i motionen förutsätts ske inom anslaget för räntebidrag står i proportion till den föreslagna åtgärden på detta område.

Även ramförslagen i de andra motionerna bygger på delvis orealistiska beräkningar av de ekonomiska effekterna av föreslagna åtgärder. Det gäller exempelvis förslag om avveckling av de tre investeringsbidrag som kan utgå vid bostadsbyggande. Frågor om konsekvenserna på bostadsmarknaden om dessa och övriga besparingsförslag verkligen kom till genomförande får främst anses vara en fråga för bostadsutskottets överväganden i samband med det fortsatta budgetarbetet. Det bör emellertid i detta sammanhang understrykas att en underlåtenhet att vidta åtgärder mot obalanserna inom bostadssektorn kan få allvarliga konsekvenser för samhällsekonomin långt utanför denna sektor.

Bostadsutskottet kommer senare i höst att ta ställning till förslag om anslagsfördelningen inom utgiftsområde 18. Det kan emellertid redan nu konstateras att de ramförslag som lagts fram i partimotionerna inte bör läggas till grund för utskottets vidare arbete. Utskottet avstyrker således förslagen i motionerna 2001/02:Fi291 (m), 2001/02:Fi292 (kd), 2001/02:Fi293 (c) och 2001/02:Fi294 (fp). Regeringens ramförslag avseende utgiftsområde 18 för budgetåren 2002–2004 tillstyrks.

Fastighetsbeskattningen

Bostadsutskottet behandlar i yttrandet även förslag i budgetproposition och motioner som avser sådana förändringar i fastighetsbeskattningen som påverkar statens budget för nästkommande år.

På förslag i föregående års budgetproposition beslutade riksdagen hösten 2000 om vissa ändringar i fastighetsbeskattningen. Ändringarna innebar i korthet att skattesatsen för fastighetsskatten fr.o.m. år 2001 sänktes för

- småhus från 1,5 % till 1,2 % och för
- hyreshus (bostadsdelen) från 1,5 % till 0,7 %.

I årets budgetproposition läggs ånyo fram ett förslag till lag om ändring i lagen (1984:1052) om statlig fastighetsskatt som också det berör inkomståret 2001. Förslaget innebär i korthet att skattesatsen för fastighetsskatten fr.o.m. år 2001 sänks för

- småhus från 1,2 % till 1,0 % och för
- hyreshus (bostadsdelen) från 0,7 % till 0,5 %.

De skäl som anges för förslaget är i korthet följande. Sedan år 1996 har uttaget av fastighetsskatt kraftigt begränsats genom en rad successiva beslut. Det omräkningsförfarande som infördes 1996 har inte tillämpats som avsetts utan taxeringsvärdena har i princip varit oförändrade under åren 1997–2000. Även skattesatserna har sänkts.

Enligt regeringens bedömning bör taxeringsvärdet med koppling till marknadsvärdet även i fortsättningen utgöra grunden för fastighetsbeskattningen. Genom att omräkningsförfarandet inte har tillämpats på avsett sätt har dock taxeringsvärdena efterhand alltmer kommit att avvika från marknadsvärdet. Regeringens bedömning är att de effekter som ett återställande skulle ge

upphov till inte är acceptabla. För att begränsa uttaget av fastighetsskatt bör därför skattesatserna sänkas.

I budgetpropositionen aviserar regeringen dessutom ett kommande förslag om en begränsningsregel för uttaget av fastighetsskatt. Ett förslag med denna innebörd har nu också lagts fram (prop. 2001/02:3). Enligt förslaget skall begränsningsregeln tillämpas fr.o.m. den 1 januari 2001.

Enligt regeringens uppfattning bör fastighetsbeskattningen utredas på nytt och då med en annan inriktning än tidigare utredningar. En ny utredning bör enligt regeringen ges möjlighet att pröva lösningar som kan innebära avsteg från nu gällande principer för fastighetsbeskattningen under förutsättning att de fördelningsmässiga konsekvenserna är acceptabla. Regeringen aviserar också sin avsikt att så snart som möjligt återkomma med utredningsdirektiv.

Förslag som avser fastighetsbeskattningen fr.o.m. år 2001 läggs fram i såväl parti- och kommittémotioner som enskilda motioner (m), (kd), (c) samt (fp).

I motion 2001/02:Sk471 (m) föreslås att fastighetsskatten skall beräknas på det lägsta av 1997 och 2001 års taxeringsvärden (yrkande 21), att endast halva markvärdet skall ingå i skatteunderlaget (yrkande 22), att skattesatsen för småhus skall vara 0,9 % år 2002, 0,8 % år 2003 och 0,7 % år 2004 (yrkande 23) samt att hyreshus inte skall belastas med schablonintäkt (yrkande 24). Även i Moderata samlingspartiets partimotion 2001/02:Sk474 yrkande 2 förs motsvarande förslag fram avseende skattegrundande taxeringsvärde, beräkningen av skatteunderlaget och skattesatserna för den närmaste treårsperioden. Dessutom förordas i motionen att någon begränsningsregel inte skall införas.

Förslag som i sin helhet eller till sina delar överensstämmer med förslagen i de ovan redovisade motionerna (m) förs dessutom fram i motionerna 2001/02:A318 (m) yrkande 7, 2001/02:Fi241 (m), 2001/02:Fi246 (m), 2001/02:Fi255 (m) samt 2001/02:N319 (m) yrkande 7.

Gemensamt för förslagen i motionerna (m) är att de ser förändringarna i fastighetsskatten som ett första led i en successiv avveckling av fastighets-skatten. Enligt motionerna innebär ett på sikt fullständigt avskaffande av fastighetsskatt och förmögenhetsskatt att betydligt bättre ekonomiska förutsättningar skapas för boendet.

Kristdemokraterna föreslår i sin partimotion 2001/02:Fi297 att fastighets-katten på sikt skall avvecklas och ersättas med en kommunal fastighetsavgift för service (yrkande 15) samt att taxeringsvärdena skall frysas till 2000 års nivå (yrkande 16). Motionärerna motsätter sig dessutom att en begränsningsregel införs (yrkande 41). Förslag om en successiv avveckling av fastighets-skatten förs dessutom fram i motionerna 2001/02:Fi298 (kd) yrkande 4 samt 2001/02:Sk488 (kd) yrkande 1. I den sistnämnda motionen förordas dessutom att taxeringsvärdena skall frysas till 2000 års nivå (yrkande 3).

Utgångspunkten för förslagen i motionerna (kd) är att dagens fastighets-skatt inte svarar mot principen skatt efter bärkraft. På sikt måste därför systemet med statlig fastighetsskatt avvecklas och ersättas med ett system med en

kommunal fastighetsavgift som är avsedd att täcka de kommunala kostnader som är kopplade till fastigheten. De förändringar i fastighetsbeskattningen som föreslås utgör ett första steg i en sådan avveckling.

En viktig anledning till att det byggs för lite i Sverige är enligt Centerpartiets partimotion 2001/02:Sk489 att bostadssektorn är hårt beskattad. Från att tidigare ha varit subventionerat fungerar boendet nu i praktiken som en källa för skatteintäkter. Enligt motionen måste därför fastighetsskatteuttaget minskas genom att taxeringsvärdena för småhus fryses till 1997 års nivå (yrkande 15) samt skattesatsen för småhus fastställs till 1,1 % för år 2002 (yrkande 16). Dessutom förordas att någon begränsningsregel inte skall införas (yrkande 21).

Även i Centerpartiets partimotion 2001/02:Fi293 yrkande 19 samt motionerna 2001/02:Sk490 (c) yrkande 1 samt 2001/02:MJ220 (c) yrkande 8 förs fram förslag om frysta taxeringsvärden till 1997 års nivå.

Enligt Folkpartiets partimotion 2001/02:Fi285 är nivån på fastighetsbeskattningen alldeles för hög och beskattningsformen som sådan oacceptabel. Fastighetsskatten bör därför sänkas (yrkande 14). I avvaktan på en grundlig reformering av fastighetsbeskattningen bör därför taxeringsvärdena frysas till 2000 års nivå om inte det omräknade värdet är lägre (yrkande 13). Ett förslag med denna innebörd förs dessutom fram i motion 2001/02:Sk487 (fp) yrkande 3.

Även i partimotion 2001/02:Bo324 (fp) yrkande 10 förordas att fastighetsbeskattningen skall reformeras genom att fastighetsskatten i sin nuvarande form omedelbart avskaffas och ersätts av en schablonintäkt som innebär ett kraftigt sänkt skatteuttag. Därefter bör en successiv skattesänkning genomföras. Samtidigt bör bostadsrätter stegvis överföras till beskattning efter bostadsrätternas värden och inte efter fastighetens. Ett motsvarande förslag förs dessutom fram i motion 2001/02:Sk487 (fp) yrkande 1.

Slutligen föreslås i fyrpartimotionen 2001/02:Fi281 (m, kd, c, fp) att fastighetsskatten skall beräknas på det lägsta av 1997 och 2001 års taxeringsvärden.

Med anledning av vad som i proposition och motioner föreslagits om fastighetsbeskattningen fr.o.m. år 2001 vill bostadsutskottets anför följande.

I den bostadspolitiska debatten har under senare år frågor om beskattningen av byggande och boende fått en allt större uppmärksamhet. Det gäller inte minst fastighetsbeskattningen. Uttaget av fastighetsskatt har också en betydande påverkan på boendekostnaderna. Det är också mot bl.a. den bakgrunden som åtgärder under senare år har vidtagits för att begränsa uttaget. Som redovisas i budgetpropositionen har omräkningsförfarandet inte tillämpats som avsetts samtidigt som skattesatserna sänkts vid flera tillfällen. Det förslag som regeringen nu lagt fram innebär att ytterligare ett steg tas i denna riktning. Med avseende på fastighetsskattens påverkan på boendekostnaderna är det enligt bostadsutskottets mening riktig utveckling.

Som redovisas i budgetpropositionen medför ökningen av taxeringsvärdena i många områden att också medelinkomsttagare kan få betydande skat-

tehöjningar – detta trots den redan tidigare beslutade sänkningen av skattesatsen för småhus. En sänkt skattesats bidrar till att helt eliminera eller minska skattehöjningarna i dessa fall, och därmed kan också ökningarna av boendekostnaderna hållas tillbaka. Det finns sålunda även enligt bostadsutskottets mening anledning att sänka skattesatsen för småhus i enlighet med regeringens förslag. Utskottet delar även regeringens bedömning om behovet av sänkt skattesats för hyreshusen (bostadsdelen). Som anges i budgetpropositionen är syftet med den föreslagna sänkningen bl.a. att skapa förutsättningar för lägre hyresnivåer och att stimulera till ökad nyproduktion av hyresrätter. Tillsammans med det investeringsbidrag för byggande av hyresbostäder som nyligen införts innebär detta att förutsättningarna för nyproduktion av hyresbostäder förbättras.

Sedan budgetpropositionen avgavs har det däri aviserade förslaget om en begränsningsregel lagts fram (prop. 2001/02:3). I flera av motionerna uttalas att någon sådan begränsningsregel inte behövs. Bostadsutskottet delar inte denna uppfattning. Även om slutlig ställning till frågan om en begränsningsregel får tas när förslaget som sådant behandlas av riksdagen senare i höst vill utskottet uttala sitt stöd för en sådan regel. Motionerna bör sålunda avstyrkas i denna del.

De förändringar i fastighetsbeskattningen som föreslås är inte avsedda att i något grundläggande avseende förändra fastighetsskattesystemet. Samtidigt aviserar regeringen i budgetpropositionen sin avsikt att låta utreda fastighetsbeskattningen på nytt. Enligt regeringen bör en sådan ny utredning ges möjlighet att pröva lösningar som kan innebära avsteg från nu gällande principer för fastighetsbeskattningen under förutsättning att de fördelningsmässiga konsekvenserna är acceptabla. I detta sammanhang bör givetvis de bostadspolitiska aspekterna på skattesystemets utformning tillmätas stor vikt.

Med hänvisning till det nu anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag vad gäller fastighetsbeskattningen för 2001. Samtliga motionsyrkanden avstyrks.

Fastighetstaxeringen m.m.

Utan att lägga fram några förslag redovisar regeringen i budgetpropositionen sin bedömning av hur dels omräkningsförfarandet vid fastighetstaxeringen bör utformas, dels hur höjda taxeringsvärden vid fastighetsbeskattningen bör få ett successivt genomslag.

När det gäller omräkningsförfarandet vid fastighetstaxeringen gör regeringen bedömningen att det bör avskaffas och ersättas av regler om en förenklad fastighetstaxering mellan de allmänna fastighetstaxeringarna. Den förenklade taxeringen skall avse småhus-, lantbruks- och hyreshusenheter.

Regeringen redovisar dessutom bedömningen att höjda taxeringsvärden vid fastighetsbeskattningen bör få ett successivt genomslag. Höjs taxeringsvärdena vid en allmän eller förenklad fastighetstaxering skall detta enligt

regeringen inte omedelbart slå igenom vid uttaget av fastighetsskatt. I stället bör endast en tredjedel av höjningen slå igenom taxeringsåret och lika mycket under vart och ett av de två därpå följande åren.

Mot bakgrund av den reformering av fastighetsbeskattningen som föreslås i Centerpartiets partimotion 2001/02:Sk489 förordas att varken något nytt omräkningsförfarande (yrkande 22) eller någon s.k. dämpningsmekanism vid höjda taxeringsvärden skall införas (yrkande 23).

Vad som i budgetpropositionen anförs beträffande omräkningsförfarandet och ett successivt genomslag av höjda taxeringsvärden utgör endast en redovisning till riksdagen av vilka förändringar som regeringen bedömer erforderliga för framtiden. Förslagen i partimotionen (c) innebär att riksdagen redan nu bör säga nej till tanken på att ändra i taxeringsförfarandet. Utskottet delar inte denna uppfattning. Det bör naturligtvis vara möjligt att vid varje tidpunkt se över och överväga hur fastighetstaxeringen skall genomföras och hur resultatet av den skall användas. Motionen avstyrks sålunda.

Stockholm den 25 oktober 2001

På bostadsutskottets vägnar

Lennart Nilsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Lennart Nilsson (s), Bengt-Ola Rytta (s), Lilian Virgin (s), Owe Hellberg (v), Ulla-Britt Hagström (kd), Sten Andersson (m), Carina Moberg (s), Inga Berggren (m), Anders Ygeman (s), Siw Wittgren-Ahl (s), Sten Lundström (v), Annelie Enochson (kd), Carl-Erik Skårman (m), Helena Hillar Rosenqvist (mp), Rigmor Stenmark (c) och Ewa Thalén Finné (m).

Avvikande meningar

1. Utgiftsområde 18 – Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Sten Andersson (m), Inga Berggren (m), Carl-Erik Skårman (m) och Ewa Thalén Finné (m) anser:

Bostadspolitiken i Sverige har i flera avseenden havererat. Regeringen visar upp en total oförmåga att ta tag i orsakerna till de växande problemen på bostadsmarknaden med bostadsbrist, obalanser i bostadsutbudet och höga boendekostnader. I stället för nödvändiga beslut om avreglering och sänkt skattetryck går regeringen vidare på sin väg med statlig styrning och nya bidragssystem med försök till detaljreglering av bostadssektorn. Flera av anslagen inom utgiftsområde 18 är klara uttryck för en sådan politik. Erfarenheterna visar att denna typ av åtgärder endast snedvrider konkurrensen och motverkar en sund utveckling inom sektorn.

Regleringen av bostadssektorn och den internationellt sett mycket höga beskattningen av boendet har medfört att vi i Sverige betalar mer för boendet än i något annat jämförbart land. Höga skatter på både inkomster och boende leder till att alltmer av den disponibla inkomsten går till boendekostnader. Ett genomsnittligt hushåll använder nästan en tredjedel av inkomsten efter skatt till boendet. Enbart fastighetsskatten motsvarar en månadshyra av tolv.

Vi anser att utgångspunkten för de bostadspolitiska besluten under de närmaste åren, och därmed även för de nu aktuella budgetbesluten, måste vara att bostadsmarknaden skall styras av människors efterfrågan, inte av subventioner, detaljregleringar och politiska ingrepp. Åtgärder måste vidtas för att möjliggöra ett bostadsbyggande som svarar mot efterfrågan. Det handlar bl.a. om att successivt avveckla fastighetsskatten, reformera hyressättningssystemet, tillåta ägarlägenheter samt att förenkla plan- och bygglovsprocessen. Vidare måste den statliga styrningen av kommunernas bostadsföretag upphöra och hyresgäster tillåtas köpa sina egna bostäder om de så önskar. De investeringsbidrag med olika inriktning som införts under de senaste åren måste snarast avvecklas.

Vi kan konstatera att denna inriktning ligger till grund för de förslag om ram för utgiftsområde 18 under budgetåren 2002–2004 som läggs fram i Moderata samlingspartiets partimotion 2001/02:Fi291. Enligt dessa förslag ger en successiv avveckling av fastighetsskatten och ett även i övrigt sänkt skattetryck tillsammans med förenklingar av regleringen av byggande och hyressättning utrymme för ett ökat byggande och sänkta boendekostnader. En bred avreglering av bostadsmarknaden bidrar också bl.a. till att kostnaderna för Boverket och övrig bostadsadministration kan begränsas. Bostadsbidragen renodlas för att endast gå till barnfamiljer och växlas på sikt mot sänkt skatt.

Stödet till lokala investeringsprogram avvecklas genom att nya bidrag inte beviljas.

Med hänvisning till det nu anförda anser vi att Moderata samlingspartiets partimotion 2001/02:Fi291 yrkandena 4 och 5 bör tillstyrkas och att regeringens förslag, liksom övriga motionsyrkanden, bör avstyrkas.

2. Utgiftsområde 18 – Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Ulla-Britt Hagström (kd) och Annelie Enochson (kd) anser:

En god bostad och en trygg närmiljö är av grundläggande betydelse för välfärden. Alla skall ha rätt till en ändamålsenlig bostad till en rimlig kostnad. Boendet skall underlätta gemenskap och ett aktivt vardagsliv. Bostaden och boendemiljön är också avgörande för att barnen skall kunna erbjudas en god uppväxtmiljö. Det är en viktig uppgift för bostadspolitiken att ge de förutsättningar som krävs för att människors skiftande önskemål och behov av bostäder i olika skeden av livet skall kunna tillgodoses. Detta förutsätter förändringar av den nuvarande bostadspolitiken i flera avseenden.

Redan i planeringen av nya bostadsområden måste hänsyn tas till hur en plan tillgodoser olika gruppers behov. En blandning av upplåtelseformer bör eftersträvas. Detta innebär att nuvarande restriktioner mot ombildningar måste tas bort och att nya upplåtelseformer som ägarlägenheter bör tillåtas. Systemet för hyressättning måste reformeras genom att större möjlighet ges för individuell anpassning av hyrorna och genom att lägesfaktorn ges större tyngd. Möjligheterna till ett billigare byggande bör tas till vara genom ökad konkurrens. Dessutom bör en konsekvensutredning om sänkt byggmoms genomföras. Detta är några av de grundläggande utgångspunkterna för det reformbehov som finns inom bostadssektorn. Enligt vår mening svarar de förslag som förs fram i Kristdemokraternas partimotion 2001/02:Fi293 om förändringar inom utgiftsområde 18 under den närmaste treårsperioden bäst mot denna inriktning.

Vi delar således vad som i partimotionen anförts om reformbehovet inom utgiftsområde 18. Bostadsbidragen bör förstärkas och göras mer rättvisa. Det kan ske genom att de individuella inkomstgränserna slopas och de snäva regler för den bidragsgrundande bostadsytan som infördes år 1997 ändras. Stödet till de barnfamiljer som har den mest utsatta ekonomiska situationen bör förbättras genom att den barnrelaterade delen av bostadsbidraget höjs med 100 kr per barn.

Besparingar kan göras på räntebidragsanslaget genom att bidraget till nya fastigheter avvecklas. Även investeringsbidraget till hyresbostäder avvecklas. Detta kompenseras bl.a. genom en sänkning av fastighetsskatten och genom en skattemässig direktavskrivning på nybyggnadsvärdet för hyresfastigheter. På sikt bör fastighetsskatten helt avvecklas och ersättas av en låg kommunal avgift. En besparing inom utgiftsområdet kan också uppnås genom att de

lokala investeringsprogrammen avvecklas. I stället bör medel omfördelas till en ny anslagspost för förbättrad inomhusmiljö samt allergisanering av bostäder och skolor m.m.

Sammantaget innebär de ovan redovisade åtgärderna att ramen för utgiftsområde 18 bör fastställas i enlighet med förslaget i Kristdemokraternas partimotion 2001/02:Fi292 yrkandena 9 och 10. Regeringens förslag, liksom övriga aktuella motionsyrkanden, avstyrks.

3. Utgiftsområde 18 – Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Rigmor Stenmark (c) anser:

Sverige lider av en bostadsmarknad i stark obalans. Det finns stora regionala skillnader med bostadsbrist och bostadsöverskott i olika delar av landet. Samtidigt finns det en obalans i utbudet av bostäder på respektive ort. Efterfrågan på hyresbostäder kan inte tillgodoses på de expansiva orterna. Bristen på studentlägenheter är mycket stor på flera av universitets- och högskoleorterna. Unga hushåll har stora svårigheter att skaffa den första bostaden. Boendekostnaderna i delar av landet har ökat kraftigt till följd av en hög beskattning av hela sektorn. För många har detta lett till svårigheter att bo kvar i sin bostad. Det är nödvändigt med åtgärder inom ett flertal områden för att komma till rätta med bl.a. dessa brister. Bostadspolitiken bör inriktas på att skapa förutsättningar för en bättre fungerande bostadsmarknad som kan erbjuda ett boende med hög livskvalitet till rimliga kostnader i hela landet.

Centerpartiet föreslår i sina motioner åtgärder som kan inleda omställningen till en mer balanserad bostadsmarknad som i högre utsträckning tillgodoser människors efterfrågan och behov. Exempel på sådana åtgärder är en utveckling av en väl genomtänkt samhällsplanering och förbättring av kommunikationer i hela landet. Förutsättningarna för bostadsbyggandet måste förbättras bl.a. genom åtgärder för en bättre konkurrens. Hyressättningssystemet måste ses över och boendeskatteerna måste sänkas.

Samtidigt som åtgärder vidtas för att förbättra förutsättningarna för en god bostadsförsörjning är det angeläget att ta till vara de möjligheter till besparingar som finns inom sektorn. Det förslag till ram för utgiftsområde 18 som läggs fram i Centerpartiets partimotion 2001/02:Fi293 innebär att dessa möjligheter kan tas till vara utan att negativa effekter för sektorn behöver uppstå. Centerpartiet föreslår förbättringar för barnfamiljerna genom höjda garantibelopp i bl.a. föräldraförsäkringen och sjukförsäkringen samt skattesänkningar för låg- och medelinkomsttagare. Detta ger utrymme för besparingar på anslaget för bostadsbidrag. Investeringsbidraget till nybyggnad av hyresbostäder bör snarast avvecklas. Vidare ger en avveckling av stödet till lokala investeringsprogram för en ekologisk hållbarhet utrymme för en ytterligare begränsning av ramen. Vissa besparingar kan också genomföras inom flera av de myndigheter som finansieras inom utgiftsområdet.

Det är angeläget att i större utsträckning kunna hjälpa de familjer som drabbats av höga radonhalter i sina hus. Den ram som föreslås i Centerpartiets motion ger utrymme för ökad bidragsgivning inom detta område.

Sammanfattningsvis anser jag att förslagen i Centerpartiets partimotion 2001/02:Fi293 yrkandena 3 och 4 om ramen för utgiftsområde 18 bör tillstyrkas av finansutskottet. Regeringsförslaget, liksom övriga aktuella motionsyrkanden, avstyrks.

4. Fastighetsbeskattningen år 2001

Sten Andersson (m), Inga Berggren (m), Carl-Erik Skårman (m) och Ewa Thalén Finné (m) anser:

Dagens fastighetsskatt är en skatt på en fiktiv avkastning på husets taxeringsvärde som inte har någon koppling till en verklig inkomst. Det säger sig självt att en skatt med en sådan utformning varken blir rättvis eller möjlig att förstå för den enskilde. Fastighetsskatten drabbar alla boendeformer, men samtidigt belastas den enskilda bostaden på helt olika sätt beroende på bl.a. upplåtelseform, geografiskt läge och fastighetens ålder. För den som bor i hyresrätt går normalt sett så mycket som en månadshyra till att betala fastighetsskatten. För småhus varierar fastighetsskatten starkt, främst beroende på var fastigheten är belägen. Till detta kommer att förmögenhetsskatten som en följd av höga taxeringsvärden bidrar till att ytterligare öka skattebördan för många hushåll.

Vi menar att skattesystemet måste uppfylla två grundläggande krav. Systemet skall för det första vara begripligt och överblickbart för den som betalar skatt. För det andra skall skattesystemet vara stabilt över tiden så att den enskilde kan överblicka sin framtida skattebördan utan att plötsligt drabbas av förändringar som kraftigt försämrar eller rent av raserar det enskilda hushålllets ekonomi. Vi tvingas konstatera att dagens system för uttag av fastighetsskatt inte i någon del uppfyller dessa två grundläggande krav. Skulle dessutom en begränsningsregel införas i enlighet med vad regeringen föreslagit skulle systemet bli än mer komplicerat, överskådligt och godtyckligt.

Regeringen presenterar, nu liksom tidigare, sitt förslag till ändringar i fastighetsbeskattningen som en skattesänkning. Även om förslaget för vissa hushåll innebär att skatteuttaget minskar något så leder det för många hushåll till så kraftiga skattehöjningar att de utgör ett hot mot familjernas ekonomiska trygghet. Vad som erfordras är i stället en successiv avveckling av fastighets-skatten som inleds med skattesänkningar för alla hushåll.

För att redan nu åstadkomma en verklig lindring i skattebelastningen för hushållen bör i enlighet med förslagen i de nu aktuella motionerna (m) en successiv avveckling av fastighetsskatten inledas. Som en första åtgärd skall därför underlaget för skatteberäkningen frysas till 1997 års eller den eventuellt lägre nivå som gäller – detta för att mildra effekterna av de senaste årens mycket kraftiga prisökningar i vissa områden. Vidare skall underlaget för skatten utgöras av byggnadsvärdet och halva markvärdet. Genom att reducera

markvärdet vid beräkningen av skatten åstadkommer man framför allt en utjämning av de stora regionala orättvisorna. Skattesatsen för fastighetsskatten bör sedan sänkas successivt. För år 2002 skall skattesatsen för småhus sänkas till 0,9 % och för hyreshus till 0,5 %. Därefter skall skattesatsen sänkas med 0,1 procentenhet under vart och ett av åren 2003 och 2004.

Som framgått är de förändringar som nu bör genomföras steg på väg mot ett avskaffande av fastighetsskatten. För tydlighetens skull bör här göras klart att avsikten inte är att den skall ersättas med andra pålagor i form av en schablonintäkt eller liknande. Genom en avveckling kan dessutom fastighetstaxeringen förenklas för att sedan helt tas bort. Genom de nu förordade skattesänkningarna finns det inte heller behov av någon begränsningsregel.

Vårt ställningstagande innebär att vi tillstyrker samtliga partimotioner liksom övriga motioner som undertecknats av företrädare för Moderata samlingspartiet. Vi ställer oss dessutom bakom fyrpartimotionen (m, kd, c, fp) med förslag om frysta taxeringsvärden.

5. Fastighetsbeskattningen år 2001

Ulla-Britt Hagström (kd) och Annelie Enochson (kd) anser:

Kristdemokraterna anser att fastighetsskatten i sin nuvarande utformning strider mot grundläggande etiska och skatterättsliga principer. Fastighetsskatten drabbar alla boende oavsett inkomst och betalningsförmåga. Den står därmed i strid med den gängse principen om skatt efter bärkraft. Skatten hotar i vissa fall äganderätten liksom den enskildes trygghet vad gäller besittningen av det egna hemmet. Personer med låga inkomster som bor i attraktiva områden har inte råd att betala skatten och riskerar därför att få lämna sina hem och invanda miljöer när taxeringsvärdet räknas upp. Att göra det möjligt att äga sin bostad också för låginkomsttagare är att verka för ett jämlikt samhälle, ett samhälle där äganderätt inte kräver stora pengar. Fastighetsskatten ökar den sociala segregeringen och motverkar möjligheterna för ett permanent boende i många områden som är attraktiva.

Som framhålls i bl.a. Kristdemokraternas partimotion bör de statliga reglerna utformas så att de ger skattemässig neutralitet mellan olika boendeformer. Den enskildes val av bostad skall naturligtvis i första hand styras av dennes behov och förutsättningar i övrigt och inte av beskattningens utformning. Den snedfördelning i beskattningen mellan småhus och hyreshus som den nuvarande majoriteten har skapat måste därför rättas till. På sikt måste också systemet med statlig fastighetsskatt avvecklas. I stället bör kommunerna ges möjlighet att ta ut en avgift för täckande av kostnaderna för gatuunderhåll, brandförsvaret och annan kommunal service som är kopplad till fastigheten. På så vis stannar pengarna inom kommunerna och kommer medborgarna till del. I dag är det kommunerna som har kostnaderna och staten som tar in hela skatteintäkten. Den kommunala avgiften relaterad till fastigheten kommer att på sikt öka möjligheterna till lägre kommunalskatt.

En avveckling av fastighetsskatten bör inledas omedelbart. I ett första steg bör därför taxeringsvärdena frysas till 2000 års nivå. Genom en sådan åtgärd kommer bl.a. effekterna av de senaste årens mycket kraftiga prisökningar i vissa områden att mildras. Som en följd av detta erfordras inte heller någon begränsningsregel av det slag som regeringen föreslagit.

Våra ställningstaganden ovan innebär att vi tillstyrker samtliga motionsförslag som undertecknats av företrädare för Kristdemokraterna. Vi ställer oss dessutom bakom fyrtio motionen (m, kd, c, fp) med förslag om frysta taxeringsvärden.

6. Fastighetsbeskattningen år 2001

Rigmor Stenmark (c) anser:

En viktig, för att inte säga avgörande, anledning till det låga bostadsbyggandet är den mycket hårda beskattningen av byggande och boende. Vi har på mycket kort tid gått från att subventionera byggande och boende till att göra sektorn till en betydande skatteälla. Grunden till denna förändring är 1990 års skattereform. Genom reformen finansierades sänkta inkomstskatter till stor del genom höjda indirekta skatter och avgifter, vilket lett till kraftigt ökade boendekostnader. I reala termer höjdes hyrorna med 40 % i hela beståndet och med ännu mer i nyproduktionen under åren närmast efter reformen. Till detta kommer effekterna av kraftigt minskade subventioner. Ett resultat av detta är att i dag går i genomsnitt en tredjedel av hushållens disponibla inkomster till boendet. Det finns inte heller något annat OECD-land där boendekostnaderna tar en så stor andel av den disponibla inkomsten.

Sammantaget har utvecklingen lett till att bostaden har reducerats till en av många skatteällor vars enda uppgift är att ge statskassan ett tillskott. Det är en utveckling som vi från Centerpartiets sida inte kan acceptera. Skatterna på boendet måste därför sänkas. En utgångspunkt skall då vara att sänkningarna skall leda till lägre boendekostnader och skapa neutralitet mellan olika upplåtelseformer.

Med den utformning fastighetsskatten har i dag har underlaget för skatten, dvs. taxeringsvärdet, kommit att få en allt större betydelse. Det var också mot den bakgrunden som Centerpartiet medverkade till att frysa taxeringsvärdena fr.o.m. år 1997. När nu regeringen med hjälp av stödpartierna inte längre står fast vid denna frysning innebär det kraftiga höjningar av fastighetsskatteuttaget för många familjer. Inte minst gäller det för de familjer som bor i områden som är attraktiva för fritidsboende. Förutom att förslaget försätter många människor i stora svårigheter riskerar det att ytterligare avfolka många kust- och skärgårdssamhällen. Samhällets åtgärder bör i stället syfta till att underlätta ett boende i dessa områden.

För att mildra effekterna av dagens fastighetsbeskattning måste utöver en fortsatt frysning av taxeringsvärdena skattesatserna sänkas till 1,1 % för småhus och till 0,5 % för hyreshus. På sikt bör dessutom hela fastighetsbeskatt-

ningen läggas om till en schablonintäkt för småhus och helt avvecklas för hyreshus.

Mitt ställningstagande ovan innebär att jag tillstyrker samtliga motionsförslag som undertecknats av företrädare för Centerpartiet. Jag ställer mig dessutom bakom fyrpartimotionen (m, kd, c, fp) med förslag om frysta taxeringsvärden.

BILAGA 17

Finansutskottets offentliga utfrågning om den aktuella penningpolitiken

Tid: Tisdagen den 16 oktober 2001 kl. 10.00–13.00

Lokal: Skandiasalen i Neptunus

Inbjuden

Riksbankschef Urban Bäckström

Deltagande ledamöter

Jan Bergqvist (s) ordförande

Mats Odell (kd) vice ordförande

Gunnar Hökmark (m)

Bengt Silfverstrand (s)

Lisbet Calner (s)

Lennart Hedquist (m)

Sonia Karlsson (s)

Anna Åkerhielm (m)

Carin Lundberg (s)

Siv Holma (v)

Per Landgren (kd)

Gunnar Axén (m)

Yvonne Ruwaida (mp)

Lena Ek (c)

Karin Pilsäter (fp)

Tommy Waidelich (s)

Finansutskottets offentliga utfrågning av riksbankschef Urban Bäckström

Ordföranden: Jag ber att få hälsa er alla mycket välkomna till finansutskottets utfrågning med chefen för Sveriges riksbank Urban Bäckström. Det är tolfte gången som Urban Bäckström medverkar i en offentlig utfrågning med finansutskottet. Det verkar inte som om intresset avtar. I dag har vi glädjen att ha med oss lyssnare via riksdagens talsvar, TV-tittare via SVT 24 och dessutom kan en stor del av allmänheten räkna med att få information och rapporter via de journalister och de medier som finns på plats här i riksdagens Skandiasal.

Jag vill säga ett särskilt hjärtligt välkommen till Urban Bäckström, Claes Berg och Hans Lindblad från Riksbanken.

Vi gör som vanligt att vi ber riksbankschefen göra en inledning innan vi börjar med frågorna.

Urban Bäckström: Tack så mycket, herr ordförande! Jag uppskattar mycket att få komma till utskottet och diskutera ekonomiska frågor och penningpolitiken med utskottets ledamöter. Samtidigt måste man ju säga att de här dagarna eller veckorna inte är precis den tidpunkt då man vill sätta sig ned och klä allt det som har hänt i krassa siffror och försöka göra en bedömning av framtiden med den enorma osäkerhet som föreligger. Jag tänker förstås på de tragiska terrordåden i New York och det storpolitiska skeende som nu äger rum. Det är klart att den mycket tragiska flygplansolyckan i Milano med många svenska offer också spelar in. Dessutom har ju tiden sedan vi sågs i utskottet varit fylld av händelser på många olika plan. Det är inte den dag man skulle välja för att sätta sig ned och försöka göra en bedömning och prognos och fatta ett penningpolitiskt beslut. Det finns många andra dagar och många andra veckor som är mycket bättre lämpade för detta.

Samtidigt är det vår roll att på bästa sätt försöka klä det som har hänt i siffror och bedöma hur det påverkar den ekonomiska utvecklingen. Men låt mig för säkerhets skull – och jag tror att jag kommer att göra det senare också under frågestunden – understryka den osäkerhet om den ekonomiska utvecklingen som föreligger under de närmaste kvartalen. Den är ovanligt stor.

Låt mig börja med att kort rekapitulera lite grann av vad som har hänt sedan vi sågs här i utskottet senast för att sedan komma in på bedömningen av framtiden.

Kort efter publiceringen av den förra inflationsrapporten, som vi kom med i maj, skedde en kraftig depreciering av kronan. Jag har en bild som illustrerar detta. För att nå de nivåer som Riksbanken räknade med i inflationsrapporten för kronan under den senare delen av den prognosperiod som vi då hade, krävdes en ännu mer markerad appreciering än vad vi hade räknat med, eftersom kronan försvagades så kraftigt. Det verkade inte troligt, såsom vi bedömde det. Det ledde i sin tur till att den sammantagna effekten av ett relativt högt resursutnyttjande, överraskande snabba prisstegringar under våren

som utskottets ledamöter säkert kommer ihåg och större osäkerhet om den framtida kronbanan ansågs innebära en ökad risk för stigande inflationsförväntningar.

Det var mot den här bakgrunden som Riksbanken i mitten av juni, och det framgår när detta skedde av diagrammet, beslutade att genomföra interventioner på valutamarknaden. Även om interventioner historiskt sett visat sig svåra att genomföra bedömde Riksbanken att det ändå var värt ett försök. Ibland framställs det som om Riksbanken skulle ha förlorat en massa pengar på den här operationen, men så är det ju inte alls. Det är ju så att vi köper svenska kronor mot utländsk valuta. Det finns knappast skäl att tro att man gör förluster på den här typen av aktioner, eftersom vi köpt kronor i ett läge när vi bedömde att kronan var utomordentligt undervärderad.

Vid det penningpolitiska mötet den 5 juli kvarstod risken för att inflationsmålet skulle komma att överskridas inom den tidshorisont på ett till två år som vi normalt arbetar med. Situationen var densamma som när interventionerna började genomföras med undantag för att kronans dramatiska fall hade bromsats upp. Resursutnyttjandet bedömdes vara högt trots den avmattning i världskonjunkturen som vi hade räknat med. Det fanns inte skäl att se mer optimistiskt på kronans utveckling i ett lite längre perspektiv. Dessutom riskerade de betydande prisökningar som hade skett de senaste månaderna – även om vi bedömde att de i huvudsak var tillfälliga – att påverka inflationsförväntningarna. Även om det fanns tecken på att tillväxten mattats i euroområdet, i Japan och i USA, bedömde vi ändå att det skulle bli en gradvis återhämtning av konjunkturutvecklingen.

Med tanke på de här olika faktorerna beslutade Riksbanken att höja reporäntan från 4 % till 4,25 % vid det sammanträdet.

Inflationsförväntningarna, som enligt en del indikatorer stigit något under våren, återgick under sommaren till att vara i linje med inflationsmålet och växelkursen, som det framgår av diagrammet, stabiliserades.

Vid det penningpolitiska mötet den 23 augusti var Riksbankens prognos att inflationen på två års sikt skulle komma att uppgå till ungefär 2 %. Mot den bakgrunden lämnade vi förstas reporäntan oförändrad vid det sammanträdet. Både internationellt och i Sverige bedömdes efterfrågeutvecklingen ha försvagats ytterligare. Därmed borde de risker som var förknippade med den svaga kronan bli något lägre.

I augusti kom tydligare och fler tecken på en mer markerad konjunkturavmattning utomlands och i Sverige. Det bidrog, som vi minns, till att aktiekurserna började falla igen. För kronan, som hade apprecierat i juli, var detta negativt på samma sätt som under våren, och den kom att försvagas som framgår av diagrammet.

I början av hösten förstärktes bilden av en internationell konjunkturedgång ytterligare. Det var flera faktorer som talade för ett försämrat efterfrågeläge i USA redan innan de här terrordåden inträffade. Den osäkerhet attackererna medförde riskerade att ytterligare dämpa efterfrågan i omvärlden. Efter det att centralbankerna i USA och en rad andra länder justerat ned sina styrräntor

den 17 september beslutade Riksbanken samma dag att sänka reporäntan lika mycket, dvs. med 50 räntepunkter.

Risken bedömdes ha ökat för att inflationen skulle underskrida målet på två års sikt. Den främsta orsaken till det var risken för att hushållens och företagens framtidstro skulle komma att försämrats med en djupare och mer långvarig nedgång som följd. Vi vet också att terrorattackerna skapade en stor osäkerhet på de finansiella marknaderna.

Av det jag nu har sagt framgår att det som har färgat penningpolitiken under de senaste månaderna är bl.a. en vikande konjunktur. BNP-tillväxten i Sverige har ju fallit från 3–4 % de senaste åren ned till en takt av mellan 1 % och 1 ½ %. Samtidigt har kronan försvagats med i runda tal 15 % sedan förra sommaren. Till bilden hör också att inflationen, trots den lägre efterfrågetillväxten, överraskat på uppsidan.

De här krafterna har påverkat Riksbankens inflationsprognoser med lite olika styrka under de senaste månaderna. Grovt sett kan man ju säga att när konjunkturen försvagas dämpas efterhand inflationstakten. Men en svag kronkurs drar däremot åt andra hållet och kan leda till högre prisstegringar, antingen direkt via importpriserna eller indirekt via det faktum att en svag krona stimulerar exporten. Dessutom kan det också vara så att om kronan rör sig kraftigt kan det påverka inflationsförväntningarna och tilltron till att en inflation på 2 % är det mål som gäller för penningpolitiken.

Kronförsvagningen på försommaren, efter det att Riksbanken presenterat årets andra inflationsrapport, berodde sannolikt på en kombination av försvagad exportkonjunktur och det som har diskuterats, nämligen portföljanpassningar. Utfallen för den faktiska inflationen hade också blivit överraskande höga under våren. Som jag sade nyss är det så att om högre inflationsförväntningar tillåts slå rot och så småningom även manifesteras i en fallande valutakurs, kan allmänhetens förtroende för att penningpolitiken systematiskt strävar efter en inflation på 2 % naggas i kanten.

Kronförsvagningen under den här perioden var en isolerad svensk händelse, vilket gjorde den allvarligare, såsom vi läste den. I efterdyningarna av attentaten den 11 september skedde också en kronförsvagning, men det fanns goda skäl att tolka den något annorlunda. Den uppstod som en allmän osäkerhet på de finansiella marknaderna. Omfattande portföljjusteringar ägde rum efter terrorattackerna på många olika håll runt om i världen. Mönstret är det samma från andra perioder med finansiell oro globalt sett. Jag tänker t.ex. på när Ryssland ställde in betalningarna på statsskulden 1998 och då den stora amerikanska hedgefonden LTCM kollapsade.

Det finns ett mönster som går igen vid alla sådana här finansiella orosperioder. Det skiljer sig från den kronförsvagning vi hade på försommaren, som var en isolerad svensk företeelse. Det här mönstret innebär att vissa valutor försvagas, andra särskilt stora valutor förstärks, aktiekurserna faller, långa räntor stiger eller är oförändrade, korta räntor sjunker och guldpriset går upp. Det är en flykt till likviditet, en flykt till sådant som placerare upplever som

mer säkra placeringar. Det mönstret går, som sagt var, igen i de allra flesta av de här orosperioderna.

Den här källan till valutakursändringar brukar normalt vara övergående. När det mest dramatiska skeendet och olika typer av händelser lugnar ned sig återgår det här mönstret. Det innebär att valutor stärks, aktiekurser stiger igen, långa räntor anpassar sig tillbaka, korta räntor anpassar sig tillbaka och guldpriset sjunker normalt tillbaka. Vi har också sett en förstärkning av kronan under den allra senaste tiden i takt med att marknaden har stabiliserats. Vi har också sett börser återhämta sig något efter terrorattackerna osv.

Förra gången vi sågs i utskottet stod vi mitt uppe i en global avmattning i allmänhet, och kanske i USA i synnerhet. Den här nedgången i den internationella konjunkturen hade även träffat Sverige. Vi förde en diskussion om det i utskottet.

Viktiga utlösande faktorer för den här nästan samtidiga och ganska kraftiga dämpningen av den globala bilden, kanske framför allt i USA, var bl.a. stigande energipriser, uppgången i räntorna, fallet på aktiemarknaden, den snabba omsvängningen i företagens investeringar och förväntningar om en sämre vinstutveckling, vilket i sin tur ledde till en tydlig nedgång på världens aktiebörser. Dessutom ledde mer pessimistiska framtidsutsikter hos företagen till en ganska kraftig investeringsnedgång.

Vi diskuterade då i utskottet olika bokstäver som man kunde använda för att illustrera hur man trodde att den amerikanska ekonomin skulle utvecklas. Det fanns vid den tidpunkten bedömare som talade om ett V, en snabb återhämtning där de obalanser som hade byggts upp i den amerikanska ekonomin inte sågs som något större problem mot bakgrund av de snabba och gynnsamma vinstutsikterna. I botten fanns också en fortsatt stark tro på en hög underliggande produktionstakt där teknikinvesteringar, den nya ekonomin eller vad man vill kalla den, spelade en fortsatt viktig roll. Det var många som trodde på det här förloppet i våras.

Vissa bedömare, framför allt utanför USA, ifrågasatte den här V-formade konjunkturbilden. I stället såg man en mer utdragen utveckling som kanske kunde liknas vid ett U. Det scenariot innebar att de här överinvesteringarna som hade orsakats av en alltför stor optimism i spåren av det begrepp som kom att heta den nya ekonomin måste justeras, och det tar sin tid. Ekonomisk-politiska åtgärder verkar dessutom med viss eftersläpning.

Sedan fanns det de, som var mer pessimistiska, som talade om ett L. I det pessimistiska scenariot tappar helt enkelt den amerikanska ekonomin näst intill styrfarten. De här obalanserna korrigeras smärtsamt och ekonomisk-politiska åtgärder har liten effekt, och ekonomin utvecklas därmed mycket svagt.

Jag vill minnas att jag gjorde liknelsen med en banan här i utskottet. Låt mig lägga på en bild som har ungefär den formen. Det här visar ett antal konjunkturförlopp i den amerikanska ekonomin med början 1975. Sedan är det konjunkturen 1980, 1982, 1991 och 2002. Det här visar alltså botten i konjunkturen. Det är noll. Åt det här hållet ser vi kvartalen innan botten. Det

här är alltså det sjätte kvartalet innan botten, ett och ett halvt år innan botten nås i respektive konjunktur. Det här är ett och ett halvt år efter.

Där ser vi hur vår nuvarande prognos ligger ganska väl i fas med de tidigare konjunkturförloppen. Sedan skiljer de sig naturligtvis lite åt. Den här nedgången kommer sig av att Federal Reserve drog upp styrräntan mycket kraftigt upp mot 20 %, om ni kommer ihåg, när de ville få ned inflationstakten i början på 80-talet. De skiljer sig naturligtvis åt, men poängen är att de allra flesta konjunkturer ser ut som en banan eller något slags runt U.

Det var precis det som låg bakom den tanke som fanns i mitt huvud när jag pratade om den här bananen. Konjunkturförloppen följer i många stycken något slags normalt mönster. Efter en tids expansion brukar det följa en avmattning, och ju längre uppgångsperioden varat, desto mer troligt är det att det kommer en paus i tillväxtförloppet. Därför var det svårt att redan i våras tro på det V-formade scenario som många på de finansiella marknaderna då trodde på.

Hastigheten i det här förloppet har förstärkts med reaktioner på den överoptimism som följde i spåren av den s.k. nya ekonomin. Den stigande efterfrågan och utbyggnaden av den amerikanska ekonomins utbudssida hade skett i en takt och byggt på förväntningar som helt enkelt inte kunde infrias. Det visar sig tydligt när aktiekurserna vänder ned så kraftigt som de har gjort.

Men även de amerikanska hushållen intecknade framtida inkomster för sin löpande konsumtion i så hög grad att det inte blev något sparande kvar för att finansiera företagens investeringar. Då blir det stigande underskott mot omvärlden. Det innebär i sin tur att stora mängder kapital måste importeras. Den här kapitalimporten till den amerikanska ekonomin stimulerades förstås av de till synes ändlöst stigande förväntningarna på snabba vinster på aktiemarknaden. Det här drog med sig dollarkursen upp till höga höjder, som vi vet.

Det finns inslag i den svenska bilden som liknar den i USA, inte minst de snabbt stigande kurserna på aktiemarknaden, det ökade beroendet av den nya tekniken genom investeringar och högt uppskrivade förväntningar på vinster och inkomster hos företag och hushåll. Det är ett skäl till att Sverige och en del andra länder drabbas hårt nu när IT-bubblan har spruckit, eller relativt hårt, ska jag kanske säga.

Men samtidigt lär oss historien att efter en period av vad jag skulle vilja kalla för växtvärk återkommer optimismen om vad den nya tekniken kan åstadkomma, men då förhoppningsvis – och ofta har det varit så – i mer ordnade former. Jag tror inte att den snabba nedgången i världskonjunkturen, eller för den delen terrordåden, bör ha rubbat tron på den nya teknikens möjligheter på lite längre sikt. Det handlar väldigt mycket om att få ekonomins aktörer att se lite längre nu än de närmaste kvartalen, precis som det handlade om tidigare att försöka få ekonomins aktörer att se lite grann bortom de snabba aktievinsterna och vad de kunde leda till.

I Sverige har det under våren skett en överraskande uppgång i inflationen som har dröjt sig kvar i prisserierna. I huvudsak – och den här bilden är tänkt att illustrera det – men inte enbart, hänger dagens höga inflationssiffror sam-

man med prisförändringar som kan bedömas vara av mer tillfällig karaktär. Mul- och klövsjuka är ett sådant exempel. Men det finns även metodmässiga förändringar i själva mätningarna av elpriserna. Dessutom finns det andra höjningar av el-, tele- och energipriserna som delvis hänger samman med att avregleringseffekterna gått ur.

Utbudstörningar, som det här återigen delvis är frågan om, får normalt inte någon varaktig effekt på inflationstakten. Därför finns det anledning att tro att en hel del av dagens relativt höga inflationssiffror kommer att klinga av när prisnivåhöjningarna faller ur jämförelsetalen med början någon gång under nästa vår. Det här diagrammet är tänkt att illustrera precis detta. 17 % av svenska KPI, nämligen kött, el, tele, svensk frukt och svenska grönsaker, svarar för en mycket stor del av den prisuppgång som vi har haft. Exkluderar man den delen ur det inhemska prisindex får man den blå linjen. Då ser man att uppgången inte alls är så dramatisk. Men vad man också ser är att det finns en underliggande prisuppgång.

Vad jag försökte visa var att det sedan något drygt år tillbaka, under de här tillfälliga effekterna, finns en uppgång i den mer underliggande inflationsbilden som sannolikt hänger samman med det höga resursutnyttjandet som vi hade i den senaste högkonjunkturen.

Det här uppgången av den mer underliggande inflationstakten, trots en vikande konjunktur, skulle kunna peka mot att resursutnyttjandet underskattats tidigare eller, om man så tror, att utväxlingen mellan tillväxt och inflation i vid mening, som vi har diskuterat många gånger här i utskottet, av andra skäl är mindre gynnsam än vad som tidigare antagits. Något exakt svar på detta finns inte, men vi har alltså en mer eller mindre tillfällig uppgång på grund av ganska väl identifierade faktorer i inflationsbilden. De har dragit upp priserna väldigt mycket under våren. De kommer att falla ur under den kommande våren när jämförelsetalen successivt flyttas framåt. Men det finns en underliggande tendens här som sannolikt har att göra med resursutnyttjandet eller utväxlingen mellan tillväxt och inflation.

I den inflationsrapport som nu ligger på bordet har vi stannat för ett huvudscenario som ligger lägre jämfört med vår tidigare inflationsrapport. Läget är särskilt komplicerat eftersom det, utöver den vanliga svårigheten att exakt bestämma vändpunkter i konjunkturen, pågår en strukturell anpassning av sparandeobalanserna i den amerikanska ekonomin.

Samtidigt sker en ganska påtaglig omläggning av den ekonomiska politiken i USA i expansiv riktning. Ni vet att räntorna har kommit ned kraftigt, men det ligger också ganska stora finanspolitiska stimulanspaket som antingen redan är beslutade eller på väg att bli beslutade i den amerikanska kongressen. Till detta kommer den säkerhetspolitiska utvecklingen som naturligtvis är oerhört svår att värdera med traditionella ekonomiska verktyg.

Men trots alla de här svårigheterna att göra prognoser i dagsläget räknar vi med att efterfrågan i industriländerna ändå vänder uppåt under andra halvåret nästa år. BNP-tillväxten i OECD-området beräknas bli 1 % i år och 1 ½ % nästa år. Det är en ganska påtaglig nedrevidering jämfört med majrapporten

då vi räknade med 2 % för i år i stället för som nu 1 % och 2 ½ % nästa år i stället för som nu 1 ½ % i BNP-tillväxt för OECD-området.

Vi räknar med att BNP-tillväxten i Sverige blir lägre än vad vi har antagit tidigare. Det är klart att lägre tillväxt i omvärlden ger en sämre marknadsutveckling för svenska exportprodukter, svagare konsumtion och lägre investeringar.

Kronan har försvagats påtagligt under det senaste året, och realräntorna är låga. Den samlade effekten av detta på ekonomin är stimulerande. Under de kommande åren – och det är ju känt här i utskottet – bidrar såväl ökade transfereringar som sänkta skatter till en snabb ökning av hushållens disponibla inkomster. Det sker en mycket stor ökning av hushållens disponibla inkomster nästa år.

Givet en gradvis återhämtning i omvärlden bör de här icke oväsentliga stimulanserna i form av låga räntor, kronan och de disponibla inkomsterna, som kommer sig av stimulanspaketet, leda till en gradvis uppgång också i den svenska ekonomin. Tillväxten väntas bli 1,3 % i år. Det följer ganska väl Statistiska centralbyråns redan publicerade siffror. Men bedömningen är 2,2 % nästa år och 2,8 % år 2003.

Att BNP-tillväxten blir svagare, framför allt i år, än vad vi tidigare har räknat med innebär att resursutnyttjandet i ekonomin blir lägre. Samtidigt betyder återhämtningen mot slutet av perioden att resursutnyttjandet då åter befinner sig i en stigande fas. Som jag har sagt många gånger i utskottet, använder vi inflationsmättet UNDI. Någon gång ska vi döpa om det, och vi tar tacksamt emot förslag på bra namn. Vi använder det fortfarande som underlag för penningpolitiken, och där exkluderas ju indirekta skatter, transfereeringar och räntekostnader.

Vi räknar med att detta inflationsmått vid oförändrad reporänta uppgår till 1,7 % respektive 2 % på ett respektive två års sikt.

Som jag sade nyss är detta huvudscenariot – huvudbilden. Osäkerheten är större än i den förra inflationsrapporten och större än i flera tidigare inflationsrapporter. Det är naturligt med tanke på den situation som vi befinner oss i. I det läget blir riskbilden extra viktig. Det är i den riskbilden som vi presenterar olika faktorer som vägs samman till en sammantagen riskbild.

Som det ser ut i dag bedömer vi att denna riskbild är balanserad. Men den breder ut sig ganska väl på vardera sidan om huvudscenariot. När vi talar om inflationen är förstås nedåtrisen, dvs. risken för att inflationen kommer under målet, förknippad med den internationella utvecklingen. Hur slår terrorattacker? Hur slår det som nu pågår i Afghanistan? Händer det andra saker? Hur långvarigt blir detta? Detta sker alltså ovanpå de sparade obalanserna och en normal konjunkturedgång. Frågan är hur utdraget detta förlopp blir.

Men det finns också en risk för att utväxlingen mellan tillväxt och inflation i vid mening inte har varit så gynnsam som vi har trott under de senaste åren. Den faktiska inflationen, såsom den nu kommer in, kanske i stället stiger successivt. Dessutom har vi växelkursen – den svaga kronan.

Även om detta nu är balanserat, såsom vi bedömde det i går, så kan balansen ändras vartefter utvecklingen fortskrider. Det innebär att reporäntan kan behöva justeras åt det ena eller andra hållet vartefter vi rör oss framåt. Men det blir någonting som direktionen som vanligt får diskutera vid de kommande penningpolitiska sammanträdena. Detta gör det extra viktigt att betona att det kanske är viktigare än vanligt att följa vad som händer framöver. Det gäller både den realekonomiska utvecklingen, kronans utveckling, vad som händer på det säkerhetspolitiska området osv.

Mot bakgrund av allt detta valde vi i går, herr ordförande, att lämna reporäntan oförändrad.

Ordföranden: Vi tackar för inledningen. Jag uppskattar att riksbankschefen genomförde sin inledning så väl trots orosmomentet med overheadapparaten.

Då är det dags att börja med frågorna.

Sonia Karlsson (s): Herr ordförande! Precis som riksbankschefen vill jag inleda med att säga att det som skedde den 11 september och den internationella händelseutvecklingen därefter är något som upptar allas våra sinnen. Vi förstår hur viktigt det är att vi ser på Sverige och oss själva i ett internationellt perspektiv. Jag tycker att det var bra att Sveriges riksbank reagerade så snabbt och sänkte räntan, vilket också skedde på flera andra håll i världen. Jag har sett en del kritik mot att Riksbanken inte väntade ett tag innan man fattade beslut, men jag tyckte tvärtom att det var bra att Riksbanken var resolut och handlingskraftig i denna allvarliga situation.

De frågor som jag vill ställa känns naturligtvis mycket små i det här stora sammanhanget. Men samtidigt berör de en viktig princip, nämligen att vi måste slå vakt om det öppna demokratiska samhället. Jag vill veta hur Riksbanken kan bidra till ökad öppenhet och demokratisk insyn. Jag tror att riksbankschefen och jag i princip är överens om att öppenhet och demokratisk insyn är en viktig del i en framgångsrik penningpolitik. Men hur står det till i praktiken? Det är det jag vill fråga om. Det är viktigt att se var vi har gränserna i praktiken och om det går att förskjuta dessa gränser.

Låt mig ta upp tre exempel från verkligheten, och här och nu inbjuda riksbankschefen att demonstrera att han är beredd att på denna öppna utfrågning med finansutskottet medverka till en stor öppenhet i praktiken.

För det första gäller det vad som hände när riksbankschefen kallade till direktionmöte i juni. Man bestämde sig då för att inte offentliggöra protokollet. Funderade riksbankschefen då på vad man kunde göra för att ändå så långt som möjligt offentliggöra det som förekom på mötet? Undersökte riksbankschefen t.ex. möjligheterna att dela upp protokollet i en del som kunde offentliggöras på vanligt sätt och en annan del som kanske inte skulle offentliggöras lika snabbt?

För det andra undrar jag vilka konkreta initiativ riksbankschefen har tagit i sin egenskap av medlem av det allmänna rådet i den europeiska centralbanken

för att den banken ska blir mer öppen. I vilken mån kan riksbankschefen registrera några framsteg som följd av sina initiativ?

För det tredje frågar jag: Kände riksbankschefen i förväg till att Europeiska centralbankens ledning skulle skriva till regeringen och begära en reglering av Riksbankens utdelningsregler? Och i så fall: Tillstyrkte eller avstyrkte riksbankschefen att ett sådant brev skulle sändas till Sveriges regering?

Urban Bäckström: När det gäller protokollet i juni om valutainterventionerna så gjorde vi ju interventionerna utan att ha någon riktig ordning i huset för hur sådana ska hanteras och för hur öppna vi kan vara i samband med detta. Det berodde helt enkelt på att detta är någonting som man gör ganska sällan. Men det är ju ett vapen som finns. När vi nu gjorde detta så beslutade vi oss i direktionen för att skapa en sådan ordning, och den ska vi komma fram med i samband med att vi utvärderar interventionerna under hösten.

Men vad gäller frågan här: Varför har vi inte offentliggjort protokollet? Den frågan prövas nu i Regeringsrätten, så vi får se vad den kommer fram till. Men vårt argument för att inte offentliggöra dessa protokoll på samma sätt som de penningpolitiska protokollen handlar om att reporäntebeslutet bygger på att Riksbanken har monopol på att ge ut sedlar i Sverige. Det är bara Riksbanken som gör det. Då bestämmer vi också själva priset på vår monopolprodukt. Vi talar om för marknaden att nu har vi bestämt så här. Men när vi agerar på valutamarknaden så gör vi det som en aktör bland flera. Om vi ska offentliggöra vår strategi för hur vi har tänkt och resonerat så vet ju också alla andra aktörer självfallet det. Då hamnar Riksbanken i ett naturligt underläge. Det är precis det som har varit vägledande för att vi inte har offentliggjort allting kring detta.

Summor och sådant är ju offentliggjort nu, för det kommer i den vanliga rapporteringen. Det faktum att vi har intervenerat och att vi skulle göra det fanns också ute genom de olika uttalanden som vi gjorde.

Jag har precis samma uppfattning som Sonia Karlsson – vi ska vara så öppna som vi över huvud taget kan vara. Det är möjligt att jag är bättre på att svara på den fråga som Sonia Karlsson ställer vid nästa utskottsutfrågning, eftersom vi då nog har lagt fast ordningen. Då blir det lättare att argumentera kring de olika principer som har väglett oss.

Men det grundläggande argumentet för att inte offentliggöra diskussionsprotokollet är att vi helt enkelt då inte ville – och det vill vi inte nu heller – offentliggöra vår taktik och hur vi hade tänkt när vi genomförde valutainterventionerna just därför att Riksbanken är en aktör bland flera. Då borde man i rimlighetens namn kräva att alla andra också offentliggjorde sin taktik. Men det kommer de inte att göra – det kan jag försäkra. Detta är alltså skälet.

Man kan konstatera att ECB inte är lika öppen som vi är i vårt land med vår centralbank eller som man för den delen också är i t.ex. Storbritanniens och en del andra länders centralbanker. Men vi måste också vara lite förlåtande, eftersom ECB är en ny centralbank och en stor centralbank. Den ska faktiskt få ihop tio länders centralbankssystem till ett, och det tar lite tid att

låta den procedur man ska ha i arbetet mogna fram. Jag tycker nog att ECB tar sina steg lite pö om pö. Månadsrapporten finns ju, och ett uttalande från chefen för den europeiska centralbanken. Vi har också hans hearingar i Europaparlamentet och hans uttalanden i samband med de olika presskonferenserna – och man har ganska många presskonferenser. Stegvis och lite pö om pö tror jag alltså att ECB också arbetar sig framåt för att nå ökad öppenhet.

Jag skulle gärna se att man i ECB jobbar efter ett tydligt inflationsmål ungefär på samma sätt som vi, britterna, kanadensarna, nyazeeländarna eller australiensarna gör – det har jag sagt i många sammanhang. Det skulle nämligen leda till en ganska bra intern process och en strukturerad öppenhet kring vad det är som försiggår i centralbanken. Men jag tror att vi måste ge ECB lite tid.

Det ska också sägas att min möjlighet till påverkan är ganska begränsad, även om jag sitter i det s.k. allmänna rådet. Det sammanträder fyra gånger per år, men där pratar vi inte om den europeiska centralbankens penningpolitik på samma sätt. Men om vi hade varit med så kanske min påverkan hade varit något större.

Jag får be Sonia Karlsson om ursäkt, men jag skriver så illa så att jag inte ser den sista punkten ... Svaret är i alla fall nej – jag visste inte om detta. Däremot vet jag att den europeiska centralbanken påpekade detta i samband med behandlingen av propositionen på sin tid. Men just i det här fallet visste jag inte det. Däremot har jag undersökt detta i organisationen, och medarbetare i Riksbanken har varit med i olika arbetsgrupper där det har förekommit diskussioner. Det fanns alltså medarbetare som kände till detta, men jag gjorde det inte.

Sonia Karlsson (s): Herr ordförande! Det blir intressant att vi vid nästa utfrågning får höra från Urban Bäckström hur man lägger upp detta från Riksbankens sida och hur man ska gå till väga med sådana här protokoll. Jag tycker ändå att det borde ha varit möjligt – man kunde ha funderat på det – att dela upp protokollet i en offentlig del och en del som var mer känslig. Jag är även ledamot av EU-nämnden, och jag kan hänvisa till att EU-nämnden tar upp stenografiska uppteckningar från sina sammanträden när ministrarna kommer. Ibland förekommer det också sådant som måste beläggas med utrikessekretess, men detta fungerar på ett bra sätt. Ett tips är alltså att prata med EU-nämndens kansli!

I riksdagen förs det en diskussion om huruvida vi ska ändra riksbankslagen och göra det obligatoriskt att alla direktionsprotokoll ska offentliggöras så snart som möjligt. Vad skulle en sådan lagändring få för konsekvenser? Skulle den t.ex. kunna innebära att vissa känsliga frågor skulle diskuteras vid sidan om direktionsmötena?

Riksbankschefen säger att han inte kände till att ECB-ledningen tänkte skriva detta brev. Jag tycker att det är lite konstigt att man inte med ett ord nämner till Urban Bäckström, som ändå är medlem av allmänna rådet, att man tänker skriva till den svenska regeringen. Jag tycker också att det är allvarligt

att Europeiska centralbankens ledning visar så liten öppenhet och har så dålig respekt för Sveriges representant i allmänna rådet. Urban Bäckström säger att allmänna rådet bara träffas fyra gånger om året. Jag tror att det är viktigt att vi från svensk sida driver detta med öppenhet och hur viktigt det är, och jag tror att det finns stora möjligheter till det. Det gäller även i den europeiska centralbanken. Det är faktiskt ännu viktigare att vi driver de frågorna där, där man inte är så öppen.

Jag måste fråga om brevet. Hur kommer det sig att brevet, som skickades med en specialleverans från Europeiska centralbanken, inte diariefördes under vare sig juli eller augusti månad?

Urban Bäckström: Jag kan inte svara på den sista frågan. Jag vet inte om det har skett något misstag i diarieföringen. Men jag ska gärna undersöka det och återkomma till utskottet om detta. Jag ber någon av mina medarbetare att anteckna frågan. Det är självklart att brevet ska diarieföras i Riksbanken.

Ska man ändra sekretesslagen och skriva in den gällande ordningen där – att man ska offentliggöra protokollen? Ja, det kan man väl göra om man kan täcka in alla områden. Man kan ju hamna in en sådan här situation, där man faktiskt får behålla sekretessen under en rimlig tidsperiod så att det inte påverkar taktiken i valutapolitiken. Kan man fånga in alla sådana aspekter? Det är precis det som har visat sig vara svårt. Vi får väl se nu om den nuvarande sekretesslagen håller i den prövning som sker hos Regeringsrätten.

När riksbanksreformen diskuterades var jag positiv till lagregleringen, och jag har inte ändrat uppfattning. Men det är viktigt att man i så fall bereder frågan på ett sätt så att man faktiskt kan täcka sådana här situationer. Det blir nämligen fel om man i en centralbank ska offentliggöra hela sin taktik kring sådana här åtgärder medan alla aktörer som man arbetar mot inte ska göra det. Jag tycker alltså att detta mer är en teknisk fråga. Om man kan reda ut den så kan man göra en lagstiftning. Om man inte kan det så kan man kanske vänta något. Jag tycker att det viktiga är att vi alla strävar åt samma håll.

Det är självklart att vi ska offentliggöra så mycket som vi över huvud taget kan av det som inte försvårar vårt arbete och som kan bidra till öppenheten och diskussionen kring penningpolitiken. Jag tycker att de senaste årens utveckling har visat att det är möjligt att ta ganska stora och ordentliga steg på det området.

Sonia Karlsson (s): Riksbankschefen kände inte till att brevet inte var diariefört. Jag tycker att riksbankens öppenhet är en viktig fråga när det gäller var gränserna går och vad detta innebär i den konkreta verkligheten. Därför undrar jag förstås varför brevet från Europeiska centralbanken den 19 juli inte diariefördes som inkommet till Riksbanken förrän den 5 september. Man kan ju också undra varför det diariefördes då. Var det för att det efterfrågades? Om ingen hade frågat efter brevet – hade det då fortfarande inte varit diariefört?

Håller inte riksbankschefen med om att det allvarligt kan försvåra arbetet för journalister och andra som granskar Riksbanken, och därmed också skada förtroendet för Riksbankens vilja till öppenhet och insyn, om brev till riksbankschefen blir liggande månadsvis utan att diarieföras? Detta kan tyckas vara en liten fråga, men om det brister i öppenhet på *ett* område så kan det ju brista på fler.

Vad gäller sakinnehållet i brevet så kan man säga att även efter en extra utdelning nästa år så kommer Riksbankens soliditet att vara ungefär dubbelt så stor som Europeiska centralbankens soliditet. Jag tycker alltså att det borde ligga närmare till hands att Europeiska centralbanken bekymrade sig över sin egen soliditet än över soliditeten hos Riksbanken, som ju är en av världens bäst konsoliderade centralbanker.

Urban Bäckström: Jag håller helt med dig om diarieföringen. Det är självklart att brev ska diarieföras enligt de regler som vi har. Jag ska undersöka detta och återkomma till Sonia Karlsson med ett besked i frågan. Det råder ingen som helst tvekan om detta. Vad skulle vi ha för syfte med att dölja ett brev som i det här fallet skulle tala till Riksbankens fördel i just denna fråga?

Herr ordförande! Jag vet inte om vi ska föra en diskussion om detta nu. Jag har inte förberett mig ytterligare när det gäller Riksbankens balansräkning, men jag antar att den frågan kommer tillbaka under våren, inte minst till följd av vad utskottet skrev i sitt senaste betänkande.

Ordföranden: Riksbankschefen väljer själv hur svaren ska vara.

Urban Bäckström: Jag är helt i Sonia Karlssons händer.

Ordföranden: Jag tror att vi måste gå vidare nu.

Gunnar Hökmark (m): Herr ordförande! När det gäller brevet så tror jag att jag kan hjälpa Sonia Karlsson med att säga att det var ställt till finansminister Bosse Ringholm med kopia till Jan Bergqvist. Möjligheten för journalister att få tillgång till det har nog varit relativt stor.

Ordföranden: Låt oss bara korrigera ett sakfel här. Det handlar nämligen om ett särskilt brev, som är riktat till Riksbanken. Det är det som utfrågningen handlar om.

Gunnar Hökmark (m): Jag talar om det brev som vi har haft anledning att diskutera i dag.

Ordföranden: Det är två olika saker.

Gunnar Hökmark (m): Okej, jag förstår. Jag vill ta upp en fråga som gäller penningpolitiken mot bakgrund av att vi har en rätt betydande osäkerhet just nu. När vi diskuterar penningpolitiken måste det vara med utgångspunkt i dels att vi har sett ett växande inflationstryck under de senaste månaderna, dels att man mot slutet av den period som Riksbanken riktar in sin penningpolitik mot räknar med en snabbt stigande världskonjunktur och därmed också rimligtvis ett växande inflationstryck. Därför blir bilden av hur ekonomin utvecklas under den tiden självfallet rätt avgörande för hur man ska kunna värdera den penningpolitik som nu förs.

Det finns två olika faktorer där Sverige skiljer ut sig på ett sätt som jag tycker att man måste ta upp till diskussion och peka på. Den ena är att Sverige till skillnad från andra länder i vikande konjunktur har haft ett växande inflationstryck. Den andra är kronkursens utveckling. Vid förra utfrågningen av Riksbanken tog jag upp kronkursen bl.a. mot bakgrund av att Riksbanken då under rätt lång tid hade pekat på att kronkursen skulle stiga och att en appreciering skulle komma vid en lång rad olika rapporter.

Jag vill ställa en fråga med utgångspunkt i det faktum att detta inte är något tillfälligt flöde, som sker från gång till gång. Ser man det hela från någon gång vid årsslutet 1996 så kan man se en kontinuerlig försvagning av den svenska kronans utveckling. Detta leder mig till slutsatsen att det helt klart finns mer grundläggande faktorer som påverkar detta förlopp. Om de grundläggande faktorerna kvarstår så ställer jag också frågan: Vad är det som nu skulle leda till att kronkursen skulle apprecieras så pass mycket att det påverkar bedömningen av inflationen? Jag menar nu inte den förstärkning som vi har sett under de senaste dagarna från extremt svaga nivåer till fortfarande mycket svaga nivåer, utan jag talar om en mer långsiktig utveckling. Det är det som detta gäller.

Den andra delen av min fråga gäller detta: Om Sverige nu skiljer sig från andra länder när det gäller inflationstryck så finns ju också risken att vi drabbas något hårdare av den konjunkturedgång som man nu ser. För det talar också vårt beroende av telekomindustrin, massa, skog och mycket annat.

Jag vill ställa denna fråga till riksbankschefen: Hur bedömer Riksbanken inte bara det faktum att konjunkturuppgången kommer att dröja utan även tiden fram till dess? Hur mycket djupare kommer konjunkturen att gå för Sveriges del? Det kommer att påverka bedömningen av utvecklingen av kronkursen, men självfallet också inflationen.

Urban Bäckström: Jag börjar med den sista frågan. Jag har ritat en ”banan” här på bilden även för Sverige. Jag visar här ett likadant diagram som det jag visade för USA:s del tidigare. Det intressanta för denna fråga är den svarta linjen, som sedan blir prickad. Den är tänkt att representera vår prognos. Om vi bortser från krisen i början av 1990-talet, som var väldigt speciell med

bankkras osv., så ser vi att linjen någorlunda följer det bananliknande mönster som sådana här konjunkturförlopp har. Det är det som ligger bakom vår prognos.

Å ena sidan har vi en extrem osäkerhet när det gäller den internationella konjunkturen och konsekvenserna av den spruckna IT-bubblan. Under de senaste tio åren har vi ju blivit mer och mer beroende av IT och telekom. Baksidan av detta är att vi drabbas relativt hårt när detta inträffar. Det ligger i den ena vågskålen. Å andra sidan och i den andra vågskålen har vi det faktum att det hela är rätt väl laddat från den ekonomiska politikens sida. Det är laddat med en expansiv finanspolitik och med låga reala räntor. Till detta kommer en utomordentligt svag kronkurs. Man kan alltså säga att det genomsnitt som huvudscenariot representerar är ett genomsnitt av två ganska tunga klossar på var sin sida. Å ena sidan har vi risken för nedgång, å andra sidan den stimulans som finns från olika delar av ekonomin och den ekonomiska politiken.

Det är nästan som någon skrev i en av dagens tidningar: Man står med den ena foten på en het platta och med den andra på ett isblock. I genomsnitt är det en ganska behaglig temperatur, men extremerna är förstås rätt stora. Detta gör det viktigt att tona ned huvudscenariot och följa de två utvecklingsvägarna. Vi måste se vilken väg detta tar. Det går att argumentera för en snabbare och kraftigare konjunkturuppgång till följd av stimulanseffekterna, men det går också att argumentera för att det sker en anpassning när det gäller sparandeobalanserna i USA och att det leder till ett långt, utdraget och besvärligt konjunkturscenario.

Här står vi i dag, och det är därför detta inte är en bra dag, en bra vecka eller en bra månad för att precisera prognoserna. Men vi måste göra det löpande, och vi kommer tillbaka till frågan gång efter gång. Den kommer alltså att följa oss.

Till sist tar jag den första frågan om kronan. Låt mig visa en bra bild som medarbetarna i Riksbanken har tagit fram. Den reala växelkursen – vad är det? Jo, det är kronans svängningar om man korregerar för svängningar i inflationstakt. Man kan säga att detta är ett mått på det relativa kostnadsläget. Här ser vi att köpkraftspariteten inte gäller ens på väldigt lång sikt. Den gäller säkert på lång sikt, men inte på så här lång sikt. Då hade man nämligen förväntat sig att den reala växelkursen skulle vara horisontell. Fluktuationer i växelkursen skulle bara återspegla skillnader i inflationstakt, men här svänger den ännu mer. Vi har en uppgång här sedan 1970-talet.

Vad kan man då förklara detta med? Vi har en ruta i inflationsrapporten där ett s.k. *work in progress* redovisas. Där har vi arbetat med lite olika modeller och lite olika ansatser. I den här rapporten redovisar vi inte något färdigt arbete, men en ganska grov bild av hur man kan tänka.

Vad finns det för skäl till att den reala växelkursen ska försvagas? Först kan man konstatera att kronan har försvagats med 90 % sedan 1975. Skillnaden i inflationstakt, dvs. den högre inflationstakten, svarar för gott och väl hälften av detta. Den andra hälften kan förklaras med för det första en svagare

ekonomisk tillväxt och för det andra *terms of trade*-försämringar. Oljepriset går upp, och då får vi betala mer för importen. Prisutvecklingen på svenska exportvaror har inte varit så bra, vilket gör att vi tappar *terms of trade*. Vi måste sälja mer i exportvolym för att tjäna in de pengar som vi måste använda för att betala importen med. Som jag sade först så påverkar också en svagare tillväxt kronkursen. Gör man en mycket enkel modell så är detta två ganska bra förklaringsfaktorer. Sätter man in dem i verkligheten så får man den utveckling som jag visar på bilden här. Vi ser att detta förklarar det hela ganska bra, men det har funnits perioder när vi har haft väsentliga avvikelser från den estimerade reala jämviktsväxelkursnivån.

Vad är det då som kan förklara avvikelser från fundamenten – om man uttrycker sig så? För det första kan vi konstatera att marknader kan avvika från mer fundamentala faktorer under en ganska lång tid. Det är ju bara att titta på den senaste IT-bubblan! Hur kunde alla de här aktierna värderas så högt under så lång tid trots att det underliggande värde som man trodde sig köpa när man köpte aktierna inte fanns? Det kan vara så här åt det ena eller det andra hållet under en ganska lång tid. I debatten här har nämnts ett antal faktorer som säkert också spelar roll. En sådan faktor är de portföljanpassningar som AP-fonder, försäkringsbolag och andra har gjort under de senaste åren. De har säkert spelat roll här. En annan sak som säkert har spelat en viss roll för utflödena är Sveriges relativt sett högre kapitalskatter. De har säkert inte haft en avgörande effekt, men de har säkert spelat in. En annan sak är utflyttningen av huvudkontoren. Ligger huvudkontoren utanför Sverige så är det möjligt att det spelar in när man diskuterar var någonstans man ska förlägga olika typer av dotterbolag. Det kanske blir i England i stället för i Sverige. Det finns också en del andra faktorer som säkert har spelat in när det gäller kronkursutvecklingen. Men i grund och botten handlar det om tillväxt och *terms of trade*.

Om man ser framåt så tycker jag inte, mot bakgrund av de förändringar som svensk ekonomi har gått igenom under de senaste 10–15 åren, att man ska befara att tillväxten kommer att bli sämre än inom t.ex. EMU-området eller att vi fortlöpande kommer att tappa *terms of trade* som vi har gjort.

Det skulle då tala för att något slags jämviktsnivå skulle plana ut för den reala växelkursen.

Men, som sagt, detta är inget definitivt arbete. Det finns en ruta i inflationsrapporten. Det är en redogörelse för det arbete som vi har kommit fram till nu.

Gunnar Hökmark (m): Ordförande! Det är klart att det som riksbankschefen nu pekar på i grunden är rätt så institutionella förhållanden. Det gäller t.ex. kapitalbeskattningen eller tendensen att huvudkontor flyttar ut. Det har en bestående effekt. Jag tror att det finns ett mer grundläggande problem som leder till denna långsiktiga försvagning, men det finns även tillfälliga fenomen. Man skulle kunna säga att kronan är undervärderad. Jag skulle vilja vidhålla att den är värderad. Sedan kan man ha synpunkter på att den inte är

tillräckligt bra värderad, men den är värderad eller möjligtvis undervärderad på ett sätt som leder till att den kommer att förändra sig. Men vi kan se i det korta perspektivet, att vi går in i en lågkonjunktur då vi till skillnad från ett antal andra länder, i alla fall hitintills, har haft ett växande inflationstryck. Då finns ju risken att vi på något sätt ytterligare stryper den ekonomiska utvecklingen i Sverige, vilket kan påverka också kronkursens utveckling.

Ser man till andra skeenden som riksbankschefen pekar på finner man ju att det inte finns något grundläggande instrumentellt som har förändrat förutsättningarna för kronkursen. Tillfälliga faktorer kan komma, och tillfälliga faktorer kan gå. Men de fenomen som riksbankschefen pekade på kvarstår. Eftersom det spelar rätt stor roll i rapporten i dag hur man bedömer kronans utveckling vill jag ändå komma tillbaka till en fråga. Det har varit en lång period då vi har förväntat oss en appreciering av kronan. Vad är det som nu, när vi går in i en lågkonjunktur med växande inflationstryck, gör att detta kommer att vända? Jag skulle också vilja lägga till en fråga. Låt oss säga att Riksbanken har fel i detta, dvs. att kronan inte apprecierar, att det blir som vi har sett tidigare, att den fortsätter att försvagas. Vad innebär då en långsiktig försvagning av kronkursen med drygt 15 % för inflationstrycket och därmed räntepolitiken?

Urban Bäckström: Får jag bara lägga till en sak som jag glömde i den tidigare redovisningen. Det har nämnts här att börsutvecklingen skulle spela en roll för kronans utveckling. Så har det ju varit under det senaste året, men det visar sig inte hålla om man går längre tillbaka. Det är i vart fall inte symmetriskt. När börsen har gått ned har det sammanfallit med en kronförsvagning, men när börsen gick upp sammanföll det inte med en kronförstärkning. Man kan ju titta på t.ex. Japan, Schweiz eller Storbritannien. Där har börskurserna också fallit, men där har växelkursen gått åt andra hållet. Så börsen som förklaringsfaktor verkar inte riktigt hålla över tiden.

Men det är klart att vi skulle kunna tänka oss att vi får en försvagad konjunkturbild. Jag tror att en del av kronförsvagningen nu hänger samman med en svagare konjunkturutveckling, en successivt svagare bild av Sverige. Vi ser också i Australien, Nya Zeeland och Kanada att det varierar i konjunkturutvecklingen. Delvis fungerar växelkursen som något slags stötdämpare i konjunkturbilden. Nu ligger det i vår bild att vi ska få en vändning av konjunkturen någon gång under nästa år; det är oerhört svårt att säga exakt när. I det perspektivet är det också rimligt att tänka sig att kronan vänder, även om det finns ett antal strukturella faktorer.

Sedan kan man ju säga att vi har avreglerat vårt pensionssystem lite tidigare än andra länder. Någon gång kommer EU att följa efter. Vi har fått den här effekten nu. De andra kommer att få den här diversifieringseffekten sedan. Men visst är jag bekymrad, precis som Gunnar Hökmark, över att den svenska kronkursen är utomordentligt låg.

Det man kan göra från riksdagens sida eller från regeringens sida, eller vad det nu kan vara, för att förbättra den situationen tycker jag är välkommet.

Gunnar Hökmark (m): Ordförande! Utgångspunkten för min fråga är just att jag tror att vi under en lång tid har underskattat effekten och betydelsen av den kronkursutveckling som vi har sett. Vi kan tänka oss den situationen att den här förstärkningen inte inträffar – riksbankschefen glömde den frågan. Vi kan tänka oss en situation där vi får leva med den kronförsvagning som vi har haft. Det är kanske en stabilisering till en nivå som vi tidigare ansåg var orimligt hög, och därmed blir det en mycket hög nivå. Vad får det för effekter på den bedömning av ränteutvecklingen och inflationspolitiken som Riksbanken har att göra?

Jag säger detta med anledning av att vi nu har ett växande inflationstryck bakom oss och att vi i den tid som Riksbanken har sitt perspektiv riktat mot också rimligtvis kan tänka oss att vi har ett växande inflationstryck. Jag tycker att det är väldigt essentiellt hur vi bedömer utvecklingen fram till dess. Då spelar kronkursen en stor roll. Vad innebär det om vi har en fortgående situation av det slag som vi nu har?

Urban Bäckström: Det är en del av riskbilden på uppåtssidan. När det gäller frågan om vad som händer om kronkursen utvecklas svagt framöver vill jag påminna om att det inte är kronkursen i dag utan hur kronkursbanan utvecklas ett till två år framåt i tiden som blir avgörande för inflationsbilden. Jag sade i min inledning att det påverkar inflationsprognosen uppåt om den kronbanan blir annorlunda, dvs. svagare. Sedan får man i det läget bedöma om det har skett andra saker samtidigt som antingen spår på och förstärker inflationsriskerna på uppåtssidan eller drar åt andra hållet. Det är precis det som har hänt under de senaste månaderna.

En del har undrat hur det kommer sig att Riksbanken är oroad för hur kronan var före sommaren när de nivåerna trots allt var lägre än de nivåer som vi har upplevt nu. Det är ju den fråga som har kommit. Det är därför som jag gör reservationen att andra saker kan komma till som ska finnas i vågskålen när man väger samman den slutliga inflationsprognosen. Den reservationen måste jag göra. Men jag är oroad för kronans utveckling. Jag delar Gunnar Hökmarks uppfattning att den utveckling som vi har och har haft är bekymmersam, men just i det här fallet väger andra saker mot detta som gör att vi kommer fram till en inflationsprognos som ändå ligger på målet under den här perioden.

Siv Holma (v): Jag skulle vilja höra hur riksbankschefen ser på möjligheten att sänka reporäntan för att stimulera konjunkturen och därmed sysselsättningen. Det finns, vad jag förstår, en del andra centralbanker som inte har varit främmande för det. Det sägs att osäkerheten är väldigt stor osv., men i och med att osäkerheten är stor finns det väl anledning att göra någonting för att stärka konjunkturen.

Den andra frågan som jag har handlar om höjningen den 5 juli. Man har fått en del kritik, och vad jag förstår var direktionen inte heller så väldigt enig i denna fråga. Nu undrar jag hur man med facit i hand ser på den höjningen. Vad kan man göra för utvärdering? Var det rätt eller fel? Är det någonting som man ångrar att man gjorde?

När jag lyssnar på riksbankschefen får jag en upplevelse av att en stor del av de bedömningar som görs kan härledas till att det kan finnas tankegångar om att förbereda Sverige inför ett medlemskap i den ekonomiska monetära unionen. Det vill jag höra riksbankschefens uppfattning om.

Urban Bäckström: Herr ordförande! Får jag bara svara på den sista frågan. Det finns ingenting i vår politik som handlar om att vi skulle ha något slags dold agenda i penningpolitiken för att förbereda Sverige för ett eventuellt EMU-medlemskap. När det gäller frågan om att sänka eller höja reporäntan kan man väl säga att tolkningen av inflationsrapporten skulle kunna vara att sannolikheten för en höjning är lika stor som sannolikheten för en sänkning framöver, med tanke på att det är ett balanserat riskscenario kring en huvudprognos. Vi får helt enkelt se framöver vad som kommer att ske, men vi sänkte ju räntan med 50 punkter för bara några veckor sedan.

Jag tänkte bara visa en bild för att uppdatera oss lite grann om hur Sverige ligger till i ränteligan. Sverige är det gröna strecket. Man kan se att vi ligger ungefär i linje med de andra frånsett USA som har sänkt väldigt kraftigt, men vi ser på diagrammet att en del av den sänkningen hänger samman med att man höjde väldigt kraftigt i den tidigare fasen. Det gjorde inte vi. Man kan också se att den svenska reporäntan har legat under den amerikanska i fem år eller någonting sådant. Det var helt nyligen som den svenska reporäntan hamnade över den amerikanska. Vad den här bilden visar är att vi för penningpolitik efter våra inhemska förhållanden. Det betyder att ibland är reporäntan högre än i andra länder. Ibland är den lägre. Det innebär också att vi ibland höjer reporäntan och ibland sänker reporäntan när andra länder kanske gör annorlunda, beroende på inhemska faktorer.

Detta för mig till den första frågan om hur det kommer sig att vi i somras höjde reporäntan och nu sänkte den. Är det ett problem? Nej, jag tycker faktiskt inte det. Jag tycker att det är bättre att vi agerar med reporäntan än att någon kan få för sig att vi tummar på inflationsmålet. Skälet till att vi inte var eniga i somras hängde inte samman med att vi hade totalt olika syn på penningpolitiken, utan det hängde samman med att man när det gäller de här två vågskålar som jag beskrev, kronan i den ena och konjunkturen i den andra, ibland kan komma fram till lite olika slutsatser när man ska avgöra hur de slutliga vägningarna ska ske – precis som hemma runt köksborden. Det var det vi gjorde i somras. Men ett beslut skulle fattas, och det blev en höjning med 25 räntepunkter i det fallet.

Mats Odell (kd): Att det här är ett extremt svårbedömt läge tror jag att vi alla är överens om. I förra inflationsrapporten prognostiserade Riksbanken att UNDI_X, som är det inflationsmått som Riksbanken arbetar med, i september skulle ligga på 2,6 %. I torsdags kom det siffror på att UNDI_X låg på 3,4 %. Det är den högsta siffran på åtta år.

Vi kan inte mer än vad riksbankschefen hittills har gjort diskutera hur de här scenarierna kommer att utvecklas, men det finns ett par inhemska faktorer som jag tycker är alarmerande i den här inflationsrapporten. Det ena gäller det som riksbankschefen har sagt, som också står i pressmeddelandet. Det står i sammanfattningen, och det står också på ett par ställen i själva rapporten. Det står så här:

”Det finns även tydliga risker för att inflationen blir högre än i huvudsce-
nariot. En sådan risk sammanhänger med att den inhemska inflationen stigit
mer än väntat, vilket kan vara ett tecken på att utväxlingen mellan inflation
och tillväxt i vid mening är mindre gynnsam än vad som tidigare antagits.”

Riksbankschefen och jag har ju diskuterat den här frågan nästan vid samtliga utfrågningar här, och vi har gjort det i termer av trafiksituationer. Vi började med bilen, som välte en gång i låg fart, och frågan är nu igen om man ska tvingas att bromsa in också vid de mycket låga tillväxttal som finns framöver. Jag skulle vilja att riksbankschefen utvecklade den här faktorn lite mer än vad han hittills har gjort, alltså att utväxlingen mellan inflation och tillväxt i Sverige i vid mening är mindre gynnsam än vad som tidigare har antagits. Det är det ena.

Det andra är att det nyligen gjordes en enkät som visar att inflationsförväntningarna bland aktörerna i Sverige har ökat kraftfullt. Om jag minns rätt visade den på att de flesta tror att inflationen kommer att ligga över 2 %, åtminstone de kommande fem åren. Hur ser riksbankschefen på detta? Det är ju någonting som riskerar att fortplanta sig i avtalsförhandlingar osv. framöver. Vad kan man göra för att minska de här inflationsförväntningarna givet de förutsättningar som nu finns? Det är ju lite av en rävsax som man sitter i. Det är i och för sig en balanserad bild, men man har ena foten på ett isblock och den andra på en het platta.

Jag undrar alltså hur riksbankschefen ser på det förändrade sambandet och hur inflationsförväntningarna ska kunna dämpas givet den här situationen.

Urban Bäckström: Jag undrade just hur länge vi skulle vara utan den här bildiskussionen, men den aspekt som Mats Odell tar upp är värmeplattans. Nu diskuterar Mats Odell värmeplattans utveckling och konsekvenser. Det är klart att det är besvärligt om inflationsutvecklingen blir den här. Det är ingen tvekan om det. Det strider helt mot Riksbankens mål, men vad vi har gjort i rapporten är att vi har tagit med isblocket också. Frågan är vad av detta som kommer att dominera. Det är precis det som är så svårt att avgöra just nu, och det är precis det som också har färgat penningpolitiken under det senaste halvåret.

Låt mig gå in på just frågan om inflationsutvecklingen. Jag har en bild som jag inte kunde visa förut. Jag visade den första delen av den men inte prognosdelen. Här ser vi då hur vi räknar med att just de tillfälliga aspekterna kommer att klinga av inflationsmässigt, helt enkelt av det skälet att prisanpassningen är gjord. Om prisnivån ligger kvar på samma nivå innebär det att jämförelsetalen successivt flyttas framåt, och då faller inflationstakten av det skälet. Så det är inget minskat pristryck, utan de här prisupjusteringarna på ett antal områden har gjorts redan. De gjordes i våras och kanske på försommaren. När man successivt jämför med våren och sommaren nästa år faller de automatiskt ut. Men här finns också den gröna och blå linjen som visar att det finns ett underliggande inflationstryck, en fortgående inflatorisk process som har utvecklats något snabbare. Inflationsförväntningarna är säkert en del i detta. Men nu får vi inte göra det misstaget att vi bara tittar på en mätning. När vi formar politiken måste det vara en palett av aspekter kring inflationsförväntningar om man ska kunna dra den bestämda slutsatsen. Vi har långa räntor. Vi har andra enkätundersökningar. Vi har anekdotisk information om vilken förväntan människor har på den framtida inflationen. Det gäller att göra den här vida bedömningen. Jag vill betona det.

Men om konjunkturen vänder uppåt snabbare får vi inte den här dämpande effekten. Den kommer ju av det minskade resursutnyttjande som vi nu ser och av att konjunkturen inte vänder förrän nästa år. Det pressar prisutvecklingen i Sverige, och det kommer fram i den här profilen. Om konjunkturen vänder uppåt snabbt och bestämt i december, januari, februari får vi inte den här dämpningen. Då har vi förmodligen ett problem om ingenting annat har inträffat med någon annan faktor som drar åt motsatt håll.

Mats Odell (kd): Herr ordförande! Den faktor som skulle kunna dra åt annat håll vore ju att den svenska regeringen lade fram förslag till sådana strukturella reformer som skulle kunna minska de negativa impulser som vi ser här. Men sannolikheten för det får väl tyvärr bedömas som ganska liten.

Det som är intressant är ju om de här tillfälliga effekterna klingar av och om konjunkturen vänder snabbare. Då finns det egentligen inget isblock i världen som kan rå på det. Riksbankschefen har sagt att man då kommer att behöva höja reporäntan. Jag tycker ändå att de två faktorer som nämns är intressanta, alltså att vi redan nu har ett högre kapacitetsutnyttjande än vad man hittills har räknat med och att sambandet mellan tillväxt och inflation är mindre gynnsamt än vad man tidigare har antagit. Bägge de här sakerna är ju oerhört alarmerande givet den situation som nu är. Nu vet jag att riksbankschefen inte är någon rådgivare när det gäller strukturreformer, men jag tror att vi kan ena oss om att det är där som vi i det här utskottet skulle behöva göra vår hemläxa.

Urban Bäckström: Man får inte dramatisera, tycker jag, när man diskuterar värmeplattan. Om konjunkturen skulle svänga uppåt överraskande snabbt är

jag helt övertygad om att kronan delvis skulle förstärkas parallellt, precis som den delvis försvagades parallellt med försämringar av konjunkturen.

Men låt oss titta lite grann på en annan del av värmeplattan, eller kanske snarare isblocket. Allt är inte nattsvart i den svenska ekonomin. Jag tror att det är viktigt att nyansera. Det vanliga mönstret är ju att exporten börjar dra i svensk ekonomi när konjunkturen vänder. Det är oftast där man ser effekterna av en konjunkturvändning. Skulle man kunna spåra kronans effekter någonstans när det gäller konjunkturbilden så är det förmodligen i exportorderingen. Det första som händer med exportorderingen är att den slutar att falla, och när den slutar att falla vänder kurvan i ett sådant här diagram. Då avtar försämringstakten. Sedan börjar orderingen successivt att stiga.

Vi kan titta på den här blå linjen. Då ser vi att det som har hänt under de senaste månaderna är att den totala exportorderingen har slutat att falla fort. Den faller nu i lägre takt. Det är det första som händer. Men sedan är bilden lite splittrad. Det finns sektorer som inte alls går så tokigt; man kan titta på den kemiska sidan. På motorfordonssidan har försämringen nästan upphört, och orderingen har i princip planat ut enligt de senaste mätningarna. När det däremot gäller telekom faller det fortfarande väldigt kraftigt. Och eftersom telekom med Ericsson i spetsen, och andra företag också förstås, har blivit alltmer tunga i den svenska ekonomin betyder det väldigt mycket för de aggregerade siffrorna. Det som var positivt i slutet av 90-talet med att vi gjorde snabba insteg i vad jag inte vill kalla den nya utan struktur-omvandlade ekonomin slår i den här växtvärksfasen mot oss på samma sätt. Men jag tycker ändå att det är viktigt att se på svensk ekonomi lite nyanserat.

Sedan kan den här bilden ändras. Den bygger på statistik som kom före terrordåden och det som nu sker, och det är detta som är det intressanta när det gäller att avgöra hur isblocket och värmeplattan utvecklar sig.

Carin Lundberg (s): Herr ordförande! Jag vill börja med att instämma i det som riksbankschefen inledde sitt anförande med, nämligen det han sade om det internationella läget.

Jag tänkte då ställa en fråga ur ett internationellt perspektiv. Det inledde också Sonia Karlsson sin fråga med. Jag undrar om det vi har sett den senaste tiden är ett exempel på globalisering eller om det är som riksbankschefen sade i sitt svar till Siv Holma, att Riksbanken gör sina bedömningar utifrån inhemska förhållanden. Jag undrar helt enkelt om världens centralbanker har tagit på sig en ny roll. Tidigare sysslade de flesta med renodlad penningpolitik och inflationsbekämpning, men nu kan man få det intrycket att de ägnar sig åt internationell storpolitik och vill ta ett överordnat ansvar för sina hemländers ekonomier.

Anledningen till att jag ställer den här frågan är naturligtvis händelserna den 11 september, som resulterade i en räntesänkingsvåg runt hela jordklotet. Det började med att Federal Reserve sänkte styrräntan med 0,50 procentenheter. Det var ju väntat. Man behövde stabilisera de finansiella marknaderna. Det var inte heller första gången som Fed ingrep för att stötta aktiekurser-

na. Det som jag tycker var överraskande var att Europeiska centralbanken, ECB, hängde på och sänkte räntan lika mycket. Man hänvisade till Federal Reserves beslut. Det var som en sorts solidaritetshandling gentemot USA.

I Sverige var Riksbanken också snabb och sänkte reporäntan lika mycket som ECB och Federal Reserve. Det var inte lika väl förankrat på marknaden som räntesänkningar normalt brukar vara i Sverige, men beslutet liknade ECB:s eftersom det inte verkade föregås av den grundliga egna penningpolitiska analysen. I stället talade man om att bidra i en internationell aktion och förhindra en nedgång i allmänhetens framtidstro på ekonomin.

Jag vill understryka att jag inte på något sätt kritiserar beslutet i sig. Jag bara funderar kring själva förvarandet. Före Riksbanken hade också Kanada, Schweiz och Danmark sänkt sina räntor. Japan hade också gjort det, men man hade inte sänkt lika mycket eftersom räntorna där är så låga. Det finns inte så mycket att sänka av. Men Bank of England väntade med sin sänkning. Sedan sänkte man bara med 0,25. Ett skäl som man hade var att man hade för hög inflationstakt. Det som jag funderar på är att varken ECB eller Riksbanken verkar ha tagit sådana hänsyn. Både i EMU-länderna och i Sverige stiger konsumentpriserna, som vi har sett, och inflationen har varit stigande. Dessutom får man intrycket att Riksbanken har valt att bortse från den svaga kronan trots att man bara för några månader sedan höjde räntan i förhoppning om att stärka den.

Både ECB och Riksbanken har strikta mål med inriktning på prisstabilitet och har för vana att hänvisa andra ekonomiska frågor till sina finansministrar eller andra politiker. Man brukar inte ta på sig en sådan här storpolitisk roll, som är grundad på solidaritet med andra länder, som man verkar ha gjort när det gäller USA. Jag förstår naturligtvis det svåra världsläget och allt det, men min enkla fråga är ändå: Är det en ny trend i penningpolitiken som vi ser, eller är det ett undantag i en extraordinär situation som vi har sett, eller kommer Riksbanken att ta chansen på nytt i ett osäkert konjunkturläge och stötta den ekonomiska situationen i stort och inte bara se på inflationen?

Urban Bäckström: Nej, vi sätter inte vår penningpolitik efter några andra aspekter än dem som ska styra penningpolitiken. Det är två mål. Det ena är att vi ska upprätthålla ett fast penningvärde. Det andra är vi ska främja stabilitet i det finansiella systemet. Skälet till att vi sänkte nu har att göra med inflationsprognosen. Terrorattackerna kommer att fördjupa konjunkturen och kommer att förlänga konjunktursvackan. I vår prognos har vi då lagt konjunkturuppgången senare än tidigare. Det kommer i sin tur att påverka inflationsbilden. Det är det yttersta skälet till att vi agerade.

Att sådana här händelser kan påverka konsumenternas och företagens framtidstro framgår av inflationsrapporten i en speciell ruta. Medarbetare i Riksbanken har tittat på lite olika händelser och kriser under de senaste 30 åren för att illustrera att det kan bli ganska stora hopp i framtidstron. Det påverkar den reala ekonomin. Det påverkar inflationsutsikterna, och det var därför som vi agerade.

Jag tror att det ska stå bombningen i Oklahoma på den här bilden. Det kan vara något annat fel också, men på den här bilden ser vi händelser under de senaste 30 åren. Det är ett diagram som finns i inflationsrapporten.

När ett antal centralbanker runtom i världen vidtog den här åtgärden resonerade vi naturligtvis om det var klokt att utanför den ordinarie processen göra samma sak för att förhoppningsvis åstadkomma en något mildrande verkan på konsumentförtroendet också i Sverige. Det blev en sådan här stor aktion i hela världen som inte var samordnad, men det är klart att alla såg fördelar med att åstadkomma någonting. Jag vill inte överdramatisera vår möjlighet att påverka saker och ting, men för att vi skulle åstadkomma något var det värt att göra detta. Men jag beklagar samtidigt att detta skedde utanför den ordinarie processen. Det var ett sammankallat möte i Riksbanken som inte var utannonserat långt i förväg. Det var helt utanför den ordinarie penningpolitiska processen, och det var inte förväntat i marknaden. Det låg för mig i den andra vågskålen. Jag tycker att vi ska komma med åtgärder som är väl förankrade och förväntade i marknaden och prissatta, men jag och mina kolleger tyckte ändå att det var värt att göra den här insatsen för att få någon effekt på framtidstron.

Får man en kraftig nedgång i framtidstron – nu kan vi få det i alla fall av olika skäl – påverkar det utsikterna. Det påverkar arbetslösheten. Det påverkar sysselsättningen, och ytterst påverkar det inflationsutvecklingen.

Men det här var inte det enda vi gjorde. Det som hände när terrorattackerna slog till var att vi samlade vår krisorganisation. Claes Berg och hans medarbetare satte omedelbart i gång att försöka göra en ekonomisk bedömning, som fanns på bordet när vi sammankallade detta hastiga möte. Vi följde likviditeten i den svenska marknaden, vilket sker nästan automatiskt för att betalningssystemet inte ska störas på något sätt. Någon kanske kommer ihåg att vi ställde dollar till banksystemets förfogande. Man kom inte åt dollarkonton på Manhattan eftersom delar av infrastrukturen hade förstörts, helt enkelt. Det var lite svårt under de där dagarna. Vi sänkte räntan.

Centralbankerna, tycker jag, gjorde vad de naturligen ska göra under en sådan period. Sedan kan man alltid diskutera om man ska sänka så där. Det kan jag hålla med om. Men centralbankerna gjorde nog det de ska göra, och avsikten var inte från någon att ta på sig någon annan roll än den begränsade roll som centralbankerna ska ha och har.

Carin Lundberg (s): Jag tackar för det svaret. Jag förstår att det finns lägen då riksbanken eller centralbanker måste fatta snabba beslut utan att ha alla fakta på bordet. Men jag undrar ändå om saker som har hänt på senare tid har gjort att Riksbankens trovärdighet naggats i kanten.

Räntesänkningen den 17 september verkar ni ha varit överens om, men motiveringen verkar inte vara riktigt lika säker. Det tycker jag är mänskligt med tanke på det som hade hänt. Eftersom det inte var någon samordnad

aktion var det en påtagen brådska. Man måste fundera på om det verkligen var nödvändigt att hänga efter så snabbt och göra en så stor räntesänkning.

Precis som riksbankschefen säger var det ett tydligt avsteg från tidigare principer. Det som är viktigt är att finansmarknaden togs på sängen av detta. Det kan man se andra exempel på. Det har varit räntesänkning. Sonia berörde interventionsbeslutet. Jag undrar om dessa händelser har gjort att det kan upplevas som svårare för marknaden och Sverige att förutse vad Riksbanken kommer att vidta för åtgärder i fortsättningen – det som har varit Riksbankens särskilda styrka, som jag har sett det.

Urban Bäckström: Först vill jag säga att vi under ganska många år har fått kritik från olika håll, inte minst från en del håll här i utskottet, för att vi har varit stelbenta och aldrig ruckat på vårt sätt att arbeta. Vi är näst intill tråkiga och vill aldrig ta kommandot och visa styrka. Så gör vi det vid ett tillfälle, och då är det inte heller bra. Det är svårt att säga när det fungerar.

Låt mig komma tillbaka till den grundläggande fråga som Carin Lundberg tar upp om att känna igen sig i Riksbankens beteende. Det som hände efter den 11 september var ett ordentligt avsteg, men den diskussionen pågick tidigare under sommaren. Det är min erfarenhet att det så fort kronan kommer in som en tung komponent i inflationsprognosen blir jobbigt. Då blir det besvärligt för olika analytiker och bedömare. Då säger man att man inte känner igen sig i Riksbankens bedömningar. Man brukar ibland säga att kronan får mer eller mindre vikt i Riksbankens penningpolitik.

Det är möjligt att det måste gå ytterligare tid och ytterligare vändor för att man ska känna igen det fulla beteendet från en centralbank som arbetar i en liten, öppen ekonomi. Har man lyxen att jobba med en stor ekonomi där växelkursen inte spelar så stor roll för inflationsbedömningen är det lättare att vara lite förutsägbar. Då är det lättare att bedriva penningpolitik i någon mening. Sedan finns det naturligtvis andra svårigheter, men det gäller själva tankeramen kring vilka faktorer det är som styr inflationen.

Det är främst tre faktorer som påverkar inflationsutvecklingen. Det är konjunkturbilden. Det är inflationsförväntningarna i bred mening. Vilka föreställningar har allmänheten, hushåll och företag om den framtida inflationstakten? Det är också växelkursbanan. Växelkursbanan spelar en roll för hur det går för svensk ekonomi och någon roll för hur importpriserna utvecklar sig. Alla tre faktorerna vägs alltid samman i alla inflationsrapporter.

Vi ägnar rätt mycket tid åt konjunkturbilden och klarar av krondiskussionen ganska tidigt i bedömningarna. Vi lägger en bana för kronutvecklingen framåt. Man kan naturligtvis få intrycket att det bara är de traditionella konjunkturaspekterna som styr vår penningpolitik, men kronan finns alltid där. Ibland deprecierar den mycket, och konjunkturförsvagningen är liten. Då är det klart att den spelar en väldigt stor roll för inflationsprognosen. Ibland försvagas den lite, när resursutnyttjandet och överhettningen är stora. Då spelar den också en stor roll. Ibland försvagas den mycket. Men i andra våg-

skålen har vi ett isblock. Då spelar den samma roll, men den väger inte riktigt lika mycket i detta.

Det här är någonting som bara tiden och diskussionen kommer att klara av. Vi kan inte bortse från kronan därför att vi alla inte riktigt har sett den grundläggande inflationsmodellen och sluta bedriva penningpolitik efter den grundläggande inflationsmodellen.

Då säger jag som jag alltid har sagt – jag har sagt det under tidigare perioder då kronan har varit uppe till diskussion, vilket flera av utskottets ledamöter säkert kommer ihåg – att det är bättre att ändra på reporäntan än att tumma på inflationsmålet, även om det kan ta ett tag innan skälet till att man ändrar reporäntan blir tydligt för alla.

Lena Ek (c): Jag har två frågor. Den första handlar om långräntedifferensen mot Tyskland, som har ökat ganska rejält under senare tid. Det finns i inflationsrapporten ett kortare resonemang om detta. Några av anledningarna till detta som nämns är en större osäkerhet kring framtida statlig upplåning och den långsiktiga trovärdigheten för penningpolitiken. Jag skulle gärna vilja höra riksbankschefen utveckla det resonemanget.

Min andra fråga behandlar underskottet i de statliga finanserna – det statliga sparandet, som förväntas bli negativt nästa år och året efter. Det förstärker problembilden runt just räntedifferensen mot Tyskland.

Detta kopplas ihop med att det i dag har pratats en del om att budgetförslagen från regeringen väldigt mycket handlar om att förstärka hushållens disponibla inkomster genom skattesänkningar och genom ökade transfereringar. Men ökade transfereringar ökar ju risken för att budgettaken bryts och för att underskotten i staten ökar. Det förvärrar strukturella problem. Jag skulle gärna vilja höra riksbankschefen utveckla resonemanget just runt den expansiva finanspolitiken och hur den ska se ut för att man ska kunna balansera dessa problembilder.

Urban Bäckström: Först tar jag långräntan. Det finns sannolikt många aspekter på detta. En aspekt är att vi under en period hade en väldigt låg lång ränta i förhållande till t.ex. Tyskland. Det var t.o.m. så att den tyska räntan var högre än den svenska.

Om vi koncentrerar oss på den blå linjen på bilden och läser på den vänstra axeln framgår det att vi har haft en utomordentligt låg räntedifferens under slutet av 2000 och början av 2001. Jag tror att man kan säga att en del av uppgången är en normalisering. En annan del är naturligtvis att de penningpolitiska förväntningarna har ändrats. Den faktiska korträntan låg under Tysklands och ECB:s, och det spelade naturligtvis roll i detta.

Sedan är det läget. Som jag beskrev i min inledning ser vi ungefär samma mönster vid varje sådan orossituation. Kronan försvagas och guldpriset stiger, men långa räntan ligger fast eller stiger i vissa små länder. Det har delvis

förklarat detta. Det ska man ha i botten när man betraktar uppgången av lång-räntan.

Sedan är det kanske så att marknadsaktörer har prissatt denna överraskande höga inflationstakt. Detta skulle jag ha sagt när Mats Odell ställde sin fråga: Ja, vi har överraskats av detta. Det är ingen tröst, men många andra prognosmakare har också blivit överraskade av detta. Men jag ska villigt erkänna att det som hände under våren var större än vad vi hade bedömt i våra inflationsrapporter.

Jag tror inte att man ska göra några överdrivna tolkningar av finanspolitiken eller synen på finanspolitiken och budgetpolitiken när man tittar på den långa räntan. Jag sade i min inledning att det är svåra tider när det gäller att göra färdiga, säkra bedömningar över framtiden. Jag kan föreställa mig att utskottet kommer att tycka samma sak när det ska göra sin bedömning över utvecklingen i svensk ekonomi. Jag är helt övertygad om att den proposition som ligger till grund för utskottets bedömningar kom till i ett läge när det var än svårare att göra detta.

Vad gör man då när man ska försöka hantera en ekonomisk-politisk situation under så stor osäkerhet? Man får skaffa sig handlingsfrihet. Det tycker jag är det viktigaste för finanspolitiken i dagsläget – att man har en handlingsfrihet och kan ingripa om det går snett. Om utgiftstaket överskrids första gången det testas, t.ex., tror jag att det vore olyckligt. Då blir bilden att utgiftstaket inte betyder någonting. Det är samma diskussion som vad gäller inflationsmålet. Vi måste noga redogöra för varför vi nu ligger över. Jag minns att vi i utskottsdiskussionen noga måste redogöra för varför vi under några år låg under målet. Vad fanns det för skäl för detta? Betydde det att politiken var fel, osv.? Samma roll ska naturligtvis ett mål som utgiftstaket spela. Det är viktigt att bilden inte blir att den svenska ekonomiska politiken gör avsteg från detta mål när det för första gången testas.

Det är det enda jag tycker att man kan säga om finanspolitiken i detta läge: Handlingsfrihet för framtiden, för att kunna ingripa om det behövs för att upprätthålla målet.

Lena Ek (c): I inflationsrapporten resoneras ganska utförligt om arbetslöshets- och sysselsättningsdiskussionen och något kortare om sjukförsäkringssidan och de ökande sjuktalen. Det pekas på de stora risker som finns för att väldigt många fler människor ska komma att behöva utnyttja de trygghetssystem som finns på dessa områden.

Samtidigt sägs på s. 48 i inflationsrapporten att det nu finns en påtaglig risk för att de statliga utgifterna kan komma att överskrida utgiftstaket vid en oförändrad politik. Jag måste säga att jag instämmer i den diagnosen. Det gör mig väldigt bekymrad.

I diagrammet finns ingen jämförelse med andra länders långa ränta och ingenting om gapet mot Tyskland, men här ligger Sverige sedan några månader med ett större gap. Det sägs att detta gap är ett mått på den långsiktiga trovärdigheten för penningpolitiken, och gapet har ökat mycket under samma-

ren. Då reagerar jag när riksbankschefen säger att detta delvis är en normalisering av läget. Det får vi hoppas att det inte är.

Urban Bäckström: Jag håller fast vid detta ”delvis”. Det gör jag därför att man i Tyskland har 50 års erfarenhet av inflationsbekämpning och vi i Sverige 10. Det är skillnad vad gäller den långa perioden. Därför tror jag att det är väldigt svårt för Sverige att just nu hamna under Tyskland varaktigt när det gäller statsfinanserna, men på sikt kommer vi naturligtvis att kunna klara det.

Vi pekar i rapporten på att det finns en risk för att utgiftstaket överskrids. Det är precis därför jag talar om betydelsen av handlingsfrihet. Jag menar inte att man ska rusa ut och snabbt ändra i panik och bedriva något slags kvartalspolitik. Men det är viktigt att ha handlingsfrihet. Om detta inträffar tror jag att det är viktigt att man gör någonting åt det, så att inte bilden blir felaktig – precis som bilden kan bli att Riksbanken struntar i inflationsmålet. Spricker bilden på olika områden – det var bra mål, men när de sedan skulle testas gällde de inte – tror jag inte att det är bra för svensk ekonomisk politik. Det är precis den trovärdigheten som har givit en god utveckling under de senaste åren, och den är det viktigt att slå vakt om.

Lena Ek (c): Det sistnämnda kan jag instämma i.

Karin Pilsäter (fp): Det har varit många intressanta frågeställningar om penningpolitiken och annat uppe hittills. Jag tänkte fråga om en del mer underliggande frågor. Jag skulle vilja påstå att det sker en glidning vad gäller det mått som Riksbanken använder för inflationen. Jag skulle vilja be att Urban Bäckström kommenterade det lite. Jag tycker nämligen att tydlighet och öppenhet är så extremt viktigt. Vi har fått en utveckling där det har gått framåt otroligt mycket och på ett väldigt positivt sätt, men just när det gäller själva inflationsmättet, som på något sätt ändå är kärnan i denna diskussion, är det inte så. Vad är det för inflation man mäter? Man måste veta vad man mäter.

För kanske två år sedan mätte man i KPI. Då sade Urban Bäckström att KPI inte är ett bra mått och att vi inte kan säga att inflationen ska vara 2 % ± 1 % på grund av olika faktorer. Men vi håller oss ändå till KPI, för det känner man till i Tranås, och så får det avvika.

Sedan övergick man till att använda KPI med undantag för ett antal definierade faktorer. Man sade att det betyder att vi i praktiken använder oss av UNDI_X. Sedan har man övergått till att använda UNDI_X som mått, utan att definiera detta och säga att det beror på olika händelser.

I dag efterlystes det ett nytt mera praktiskt namn på UNDI_X. Att KPI var ett bättre namn var tidigare argumentet för att använda det, fast KPI inte är bra. Men här börjar man glida lite. Jag påstår inte, utan frågar. För att UNDI_X skulle vara ett riktigt bra mått skulle det exkludera mat, el och tele. Jag vill inte ge mig in i några nya köksdiskussioner; det har varit för många stekplattor redan. Men jag tycker att det skulle vara bra om vi kunde få en

ordentlig, tydlig redogörelse för hur man ser på användningen av själva inflationsmålet och hur man framöver kan vara tydligare när det gäller vad det egentligen är man använder för mått.

Det var det första. Det andra gäller frågeställningen om Riksbanken och Urban Bäckström – man har värjt sig lite och blivit kritiserad för det – skulle ha underskattat inverkan från den nya ekonomin och teknikutvecklingen och att det kan vara både hög tillväxt och låg inflation. Där fick Urban Bäckström mera rätt än de som kritiserade. Men nu börjar det verka som att man från Riksbankens sida tidigare trots allt hade överskattat inverkan. Jag skulle vilja ha en kommentar kring just utväxlingen mellan tillväxt och teknikutveckling på inflationen.

Det tredje är hur man nu ser på hur utväxlingen mellan Sverige och andra länder har varit. IMF påpekade ganska nyligen att utväxlingen mellan USA, Japan, Asien och Europa – de olika länderna – förmodligen är betydligt starkare än vad man tidigare har trott. Har ni gjort någon omvärdering av den internationella utvecklingens inverkan på den svenska ekonomin, eller anser ni att ni tidigare har legat ganska rätt i den bedömningen?

Urban Bäckström: Så kan det vara. Det man blir kritiserad för det ena året visar sig vara rätt det andra året. Så är det. Den allmänna diskussionen kan gå åt det ena hållet eller det andra hållet vid olika tillfällen, och det är det naturligtvis viktigt att följa och ta hänsyn till, men man kan inte bry sig om det på det sättet. Det kan visa sig att vi inte var tillräckligt konservativa heller, men det vet vi inte än. Det är för tidigt att göra den bedömningen. Det är viktigt att inte springa i väg bara för att vi lyfter fram en faktor. Men inflationsrapporten och protokollen ska ju syfta till att vi alla kommer med på samma tåg, som innebär att vi ständigt är i en läroprocess. Vi kan uppdatera varandra efterhand som utvecklingen fortskrider om var vi befinner oss i kunnandet just nu.

Eftersom vi har haft en något – vi ska inte överdriva det – stigande tendens i mått som inte har med dessa tydligt identifierbara tillfälliga faktorer att göra måste man ändå resa den hypotesen. Om den är riktig eller inte tror jag vi får vänta med att konstatera. Men det är viktigt att bedöma detta så småningom, så att vi får en uppfattning om vad som är fullt resursutnyttjande. Vad klarar den svenska arbetsmarknaden av? Vad klarar den svenska varumarknaden av? Det tror jag att vi får återkomma till.

Låt mig komma till måtten. Vi är mycket noga med att i inflationsrapporterna och i protokollen alltid ha med vad man nästan kan kalla ett standardstycke, där vi klarar av denna fråga. Vad är de som styr penningpolitiken? Denna gång ser jag att detta stycke finns på s. 16. Där står att Riksbanken under de senaste åren har valt att basera penningpolitiken på inflationen mätt i UNDI_X. Så beskrivs detta. Sedan skriver vi att det i dag inte finns några starka skäl att ändra denna bedömning. Det talar för att penningpolitiken baseras på en bedömning av UNDI_X-inflationen. Det klaras ut där.

Detta stycke baseras i sin tur på det beslut om förtydligande av inflationsmålet som direktionen tog i februari 1999 och som finns på vår hemsida. Det hänger samman med de tillfälliga effekter som vi har talat om, som Riksbanken inte kan hantera. Men över tiden – det har vi tittat på, och det finns ingen anledning att dra någon annan slutsats för framtiden – finns det ingen systematisk avvikelse mellan UNDIX och KPI. De kommer att sammanfalla över tiden. Varför är det så? Om man inte utgår från att man från denna nivå systematiskt i all framtid kan höja skatterna borde en skattehöjning motsvaras av en skattesänkning i alla fall någon gång. Om det är så att konjunkturcykeln fortsätter på samma sätt med inflationsmålet som bas för att bestämma ränteutvecklingen kommer högkonjunkturer att avlösas av lågkonjunkturer, och då kommer de att ta ut varandra. Detta tror jag inte är ett problem. Man kan säga att det är KPI som vägleder oss, men den operativa penningpolitiken styrs för närvarande av UNDIX.

Så till nästa fråga. Varför tar vi nu fram det speciella måttet? Ledamöterna kommer ihåg måttet med kött, el osv. Det är inget nytt mått. Det är bara ett sätt att försöka förstå inflationsprocessen. Vad är det som har hänt? Vad är det som kan förklara det? Vad betyder det i termer av resursutnyttjande och penningpolitik? Vad betyder det i termer av varaktighet, osv.? Det är mer en illustration av processen kring inflationen än något nytt mått.

Men det säger samtidig någonting som vi också har diskuterat i utskottet. Det finns inget optimalt mått. Det finns alltid tillfällen då det händer saker som det är värt att fördjupa sig i och studera ytterligare. Någon millimeteruppföljning finns inte vad gäller inflationsmålet, och man kan inte förvänta sig att KPI alltid tickar in på 1,9 eller 2,1. Det kommer att vara perioder då vi ligger under målet, vilket vi har sett. Det kommer att vara perioder då vi ligger över målet. Toleransintervallen indikerar ambitionsnivån från Riksbankens sida. Jag tror att det var under några månader 1996 eller 1997 som vi låg under toleransgränsen. Jag tror att vi i maj 1995 låg över den övre toleransgränsen. Sådant händer. Men det viktiga är att vi systematiskt strävar efter 2 % när vi sätter räntan vid varje penningpolitiskt tillfälle, och det har vi gjort denna gång också.

Karin Pilsäter (fp): Det är bra att detta sägs ut väldigt tydligt, för jag tror att det vore oerhört olyckligt om det blev en osäkerhet kring vad målet är. En skillnad mellan den svenska riksbanken och ECB är, som har nämnts tidigare, att vi har ett tydligt mål – $\pm 1\%$ – och att avvikelser uppåt och nedåt är lika allvarliga, osv. Då får det heller inte föreligga någon osäkerhet om vad det är för 2 % man talar om. Det var bra att få det förtydligandet.

Sedan skulle jag vilja komplettera frågan om riskbilden. Jag skulle vilja fråga om Riksbanken och Urban Bäckström upplever att den svenska finanspolitiken har blivit mer expansiv på senare tid i förhållande till vad man gjorde i majbedömningen, och också om inverkan från den väldigt expansiva finanspolitik som kan tänkas föras i de länder vars ekonomiska utveckling förmodligen har en starkare inverkan på Sverige än man tidigare har bedömt.

Det gäller de väldigt kraftiga skattesänkningarna och den, som Greenspan säger, aggressiva räntepolitiken i USA, t.ex. Väldigt många EU-länder börjar nu diskutera i termer av att öka på sina budgetunderskott, osv. Det kom en rapport från Belgien där Guy Verhofstadt skriver ned deras tillväxttal och oroar sig rätt mycket för att kollegerna i de andra länderna kommer att låta underskotten växa, osv. Hur kommer en sådan riskbild in i er bedömning?

Urban Bäckström: Får jag bara först visa en bild som jag glömde visa efter förra frågan. Distinktionen mellan KPI och UNDI1X spelar inte så stor roll i den nuvarande prognosen. Det är inte så stora skillnader mellan de två måtten. Men för att inte hoppa mellan KPI och UNDI1X, för tydlighetens skull, har vi valt att ändå hålla fast vid detta. Men vi ser här vilka enorma neddragningar som KPI-måttet var utsatt för till följd av räntesänkningarna och avregleringarna, som jag beskrev. Detta skulle utjämnas förr eller senare, och det var precis vad som hände. Nu är det andra faktorer som spelar roll, men de följer varandra ganska väl.

Det är viktigt att komma ihåg att budgetutvecklingen inte sker isolerat från allting annat, utan den bestäms ju både av politiska beslut och av den ekonomiska utvecklingen i stort. Går Sverige in i en allvarlig recession, av det slag vi hade för tio år sedan med bankkris och allting annat, återspeglas det självfallet i budgetunderskottet. Skulle arbetslösheten gå upp till 12 % kommer vi att se ett stort budgetunderskott av det skälet. Men det ligger, som vi bedömer det, inte alls i korten, utan det är en annan ekonomisk utveckling.

Då är det kanske inte alldeles onormalt att man låter de automatiska stabilisatorerna i systemet delvis slå igenom. Samtidigt har vi satt upp mål för statsfinanserna, vilket har varit en väldig hjälp för penningpolitiken och för trovärdigheten för den ekonomiska politiken i stort. Det är mål för saldot, mål för statsskulden och mål för utgiftstaket. Vi har fått en uppgift från riksdagen att bedriva penningpolitiken på ett visst sätt. Det där ramar in makropolitiken på ett förutsägbart och bra sätt. Inom de ramarna kan konjunkturpolitik i någon mening bedrivas, men de ramarna är inte så stora.

Om man skulle gå utanför det här är det viktigt att man inte tummar på målen, så att det visar sig i efterhand att utgiftstaket inte spelade så stor roll. Det är handlingsfrihet som jag tror är viktig i den här situationen.

Finanspolitiken är expansiv – den har blivit mer expansiv. Men det är ingen dramatik i detta heller. De disponibla inkomsterna ökar snabbt, av flera olika skäl. Sysselsättningen utvecklas stabilt, i vår och KI:s bedömning och i andras bedömningar. Inflationen faller tillbaka då de här tillfälliga effekterna går ur. Sedan är det skattesänkningar och transfereringsökningar som svarar för detta. Men finanspolitiken är expansiv – ja.

Yvonne Ruwaida (mp): Jag vill börja med att berömma riksbankschefen och det utifrån den situation som vi i dag befinner oss i. Med terrordåden i USA, med flygolyckan i Milano, med den terroristskräck som finns i dag och med

det pågående kriget är risken väldigt stor för att ekonomin påverkas på grund av människors oro. Jag tror att en av de viktigaste ekonomiska uppgifterna framöver är att dämpa både människors och företags oro, så att en skräck inte sprider sig och påverkar ekonomin. Jag tycker att riksbankschefen har varit väldigt tydlig här och bidragit till att dämpa både människors och företags oro.

Det finns andra aktörer som tyvärr inte har bidragit till detta. Det kan gälla allt från medierubriker som säger "lägg pengarna i madrassen för de är säkrast där" till politiska företrädare som är ute och försöker skapa panik för att i den här situationen vinna politiska poäng. Jag tror att det är väldigt viktigt att man just har ett enat agerande, där man bidrar till att dämpa oro och se till att panik inte uppstår.

Jag undrar vad riksbankschefen själv anser om situationen och vad vi politiker kan bidra med för att just se till att både konsumenter och företag inte agerar oroligt. Finns det en möjlighet, och hur stor är den i så fall, att bidra till stabilitet?

Jag har också en fråga som gäller kronkursens utveckling. Jag har lite svårt att tolka vad Riksbanken menar har hänt med kronkursens utveckling efter den 11 september. Det är tydligt att vi först har haft en försvagning av kronkursen och sedan en förstärkning. Jag undrar hur Riksbanken tolkar utvecklingen. Är det så att man nu ser kronkursens förändring enbart som ett resultat av det som har hänt efter den 11 september och att kronkursen därmed i boten har stabiliserats? Är det den tolkning som Riksbanken gör?

Urban Bäckström: Vi har en bedömning i inflationsrapporten, en bana för kronan som vi har bedömt som mest sannolik för de närmaste åren. Det är den som är vår uppfattning.

Jag tackar för komplimangen för att vi har försökt göra vad vi kan. Samtidigt ska man inte ha några illusioner om vad penningpolitiken kan åstadkomma i det här läget, eller ens den ekonomiska politiken i stort. Vi är ju människor, och vi reagerar alla på det storpolitiska skeende som just nu äger rum, antingen det är bombningar i Afghanistan, brevförändelser i USA eller för den delen flygplan som kraschar. Det här färgar människor, både i riksdagen, antar jag, och ute på gator och torg. Folk flyger kanske inte lika mycket som tidigare. Jag är helt övertygad om att det här kommer att gå över, men frågan är hur lång tid det tar. Jag tror inte att man ska ha några illusioner om att detta kan påverkas dramatiskt av penningpolitiken eller skatter och transferingar i finanspolitiken.

Vi ska göra vad som ankommer på oss på vårt område. Framför allt var det en väldigt viktig uppgift, samma dag men också dagarna efter terrorattentaten, att säkra att det svenska betalningssystemet fortsatte att fungera väl. Det får inte hända att betalningssystemet slås ut. Då stannar Sverige, och det vore en mycket allvarlig situation. Det fanns inga sådana tendenser.

Jag tycker att både de finansiella marknaderna och de finansiella systemen i stort fungerade alldeles utmärkt under de här dagarna. Vi behövde ingripa väldigt lite, om ens något, för att försäkra oss om att stabilitet rådde. Marknader och investerare, aktörer och banker har fått en allt bättre förmåga att tampas med turbulens av det slag som utlöstes efter de här händelserna.

Yvonne Ruwaida (mp): Jag tror att vi är ganska överens. Det var just min poäng. Jag tror att ekonomin nu kan påverkas allra mest av människors och företags agerande. Det handlar om psykologi. Precis som IT-bubblan var ett resultat av psykologi har vi nu en konjunkturnedgång som också är ett resultat av psykologi. Den kan påverkas positivt. Vi kan minska den konjunkturnedgången genom att ge tydliga signaler till hushåll och företag om att vi tror på framtiden. Där tycker jag att just riksbankschefen har agerat på ett bra sätt.

Urban Bäckström: Jag bara tackar för detta. Det var mycket vänligt.

Gunnar Hökmark (m): Jag har bara en kort fråga med anledning av en del av de svar som givits.

Om man rensar undan de varor och tjänster där priserna stiger snabbare när man snabbt ned till en lugnare inflationsutveckling. Samtidigt vet vi att inflationen går i olika skov inom olika områden. Vi har t.ex. en lönebildning som är något snabbare än i andra länder. Tittar vi tillbaka är det också den processen som det har varit.

Jag skulle vilja fråga riksbankschefen: Är det så att vi har ett starkare inflationstryck i Sverige än i de andra europeiska länderna? Lång räntedifferens är ett uttryck för detta.

Den här frågan har också sin betydelse när vi diskuterar just den fråga som har varit uppe mycket i dag, nämligen kronkursens utveckling. Är det så att vi har ett starkare inflationstryck? Ser vi på de siffror som finns här är det så. Rensar vi undan en del av de varor och tjänster som har högre prisutveckling än andra blir skillnaden mindre. Men den grundläggande frågan är, om vi jämför oss med de länder som också haft prisutveckling på t.ex. kött och andra livsmedel, om vi har ett starkare inflationstryck än andra länder.

Urban Bäckström: Det är den fråga man får när man i inflationsrapporten försöker illustrera vad det är som händer. Tar man bort de priser som stiger visar resterande del att ingenting händer. Det kan man inte göra. Men man kan börja så för att analysera en process, och sedan får man se om det finns någon historia kring den här varugruppen som verkar rimlig och som inte handlar om en inflatorisk process – ett efterfrågeöverskott på en vara, en högkonjunktur kring en sektor, som gör att här drivs priser och kostnader upp – utan det är någon speciell händelse. Vi måste skilja på efterfrågestörningar och utbudsstörningar. De har nämligen lite olika dimension.

När mul- och klövsjukan påverkade oss tror jag att vi alla upplevde att köttpriserna blev dyrare i butikerna, inte på grund av att svensk ekonomi var överhettad utan på grund av att det föll bort kapacitet på köttmarknaden. Samtidigt sjönk efterfrågan, men kapaciteten sjönk uppenbarligen ännu mer, så att man kände ett utrymme att kunna höja priserna. Verkar det vara en rimlig historia för en utbudsstörning? Ja, jag tycker det.

När Statistiska centralbyrån ändrade sitt sätt att mäta elpriserna – var och en av oss har säkert fått brev om möjligheten att välja fast tariff eller rörlig tariff – gjorde man en bedömning av hur många som kommer att välja det ena och hur många som kommer att välja det andra, och så baserade man KPI på detta. Sedan tittade man på utfallet, hur det blev, och då fick man ändra rikt-systemen. Därför blev det lite annorlunda – det var fler som valde fast tariff. Det påverkar KPI. Det såg vi under våren. Är det ett utslag av överhettning i svensk ekonomi, eller är det en rimlig historia som man skulle kunna köpa för att förklara en del av prisstegringarna? Ja, jag tycker det.

Så där får man arbeta sig fram.

När avregleringarna av el- och telemarknaden pressar ned prisnivån och därmed inflationstakten går de ju ur inflationstakten, precis som den höjda prisnivån kommer att göra till våren med de här sakerna. Då får man en upp-åtgående tendens i inflationstakten.

Att plocka ut en varugrupp och illustrera det här och prata om det är ett sätt att försöka motivera ett rimligt förhållningssätt till just den här prisökningen. Det är det som i allt väsentligt ligger bakom att vi nu har över 3 % inflation.

När det väl är sagt får vi inte glömma bort att här finns det en underliggande bild, som kanske är mycket viktigare för penningpolitiken, nämligen en trendmässigt uppsmygande inflationstakt. Apropå vad Karin Pilsäter sade, måste vi nu följa det här och se om vi med ledning av detta kan dra slutsatsen att vi hade ett för högt resursutnyttjande i den förra högkonjunkturen så att vi inte ska komma så högt igen, för då får vi en accelererande inflation, eller är det andra faktorer som förklarar detta.

Det här är vi inte färdiga med än, men vi vill peka på det som en risk och som någonting som kan ha – precis som Gunnar Hökmark säger – betydelse i inflationsbilden.

Verkar den bild som vi nu har skisserat rimlig, dvs. en stabil inflation i linje med målet, eller finns det något alternativt sätt att titta på detta? Ja, vi vet att priser och kostnader följer varandra ganska väl, men den helt dominerande komponenten i prissammanhang är ju arbetskraftskostnaderna per producerad enhet. Vår prognos, där vi vet ungefär vad lönerna kommer att ge under de närmaste åren, och en rimlig bedömning av produktiviteten talar för att 2 % inflation är förenligt med 2 % ökning av kostnaderna för företagen. Det är svårt att se något stort utrymme för företagen nu, under ett pressat konjunkturläge, att höja vinsterna. Något annat finns inte som i grund och botten förklarar inflationstakten. Jag tycker att det verkar rimligt.

Gunnar Hökmark (m): Min fråga var ju hur det är om vi jämförs med andra länder. Det är ju där en spännande fråga dyker upp. De löneökningar som vi ser här är klart förenliga med det som är vårt mål. Men om vi relaterar till den samlade utvecklingen i andra länder – jag tog upp detta med att när man exkluderar vissa tjänster eller vissa produkter – bör vi göra motsvarande exkludering även där. I och för sig har vi inte tidigare exkluderat t.ex. effekterna av elmarknadens avreglering, som kanske var en engångsföreteelse och som har klingat av på motsvarande sätt, och därmed har vi fått en högre underliggande inflation.

Men om vi håller oss till att jämföra just med andra länder, för att på det viset också kunna värdera kronkursens möjliga utveckling, vill jag komma tillbaka till den frågan: Är det så att vi har ett högre inflationstryck, när vi jämför rakt över på ett rimligt sätt, än andra, motsvarande länder?

Urban Bäckström: Nej, hela Europa har drabbats av den här köttproblematiken. Om man tittar på ett diagram över konsumentpriserna – något av de mått som finns för de europeiska länderna – ser man samma sak. Galna ko-sjukans effekter kom kanske till våra länder i olika stadier, men inflationstakten gick upp i hela Europa. Jag vet inte hur det är med eltarifferna – andra länder kanske inte avreglerade sin elmarknad när vi gjorde det – men riktningen har varit densamma.

Låt mig understryka det som Karin Pilsäter och jag var inne på tidigare, nämligen att det inte är fråga om något nytt index. Skälet till att vi gör så här ibland – det är inget nytt mål som styr penningpolitiken – är att det kan vara bra att göra det för att förstå de bakomliggande faktorerna till olika prisförändringar.

Vad vi i grund och botten försöker göra är att skilja på två typer av störningar, för de har olika effekter på ekonomin och inflationen. Den ena är efterfrågestörningen. Det är den vi normalt påverkar med penningpolitik, dvs. konjunkturutvecklingen. När vi höjer eller sänker reporäntan minskar eller ökar vi efterfrågan i den svenska ekonomin och därmed prisutvecklingen.

En utbudsstörning får delvis en annan effekt. Den kanske mest tydliga utbudsstörningen är att oljepriset går upp. Säg att vi får en oljeprischock av det gamla snittet. Det som händer då är att oljepriserna går upp. Det registreras i KPI som ett lyft i prisnivån, och som vi mäter inflationstakten får vi ett hopp i inflationstakten. Det ligger kvar under ett år, och sedan försvinner den effekten. Om inflationsförväntningarna inte påverkas, vår föreställning om inflationen i Sverige, om vi har lämnat det tvåprocentiga målet, är det allvarligt. Annars är en utbudsstörning inget större problem för penningpolitiken.

Det gäller att utröna när inflationen går upp: är det en efterfrågestörning eller en utbudsstörning? För att dissekera det lite grann kan det vara bra att göra den här typen av diagram. Men vi har absolut inte bytt något mål.

Bengt Silfverstrand (s): Det är förvisso riksdagen som ytterst och slutgiltigt beslutar om hur Riksbankens vinst ska disponeras. Mot den bakgrunden skulle jag vilja återknyta till det meningsutbyte som riksbankschefen hade med Sonia Karlsson om brevet från ECB-ledningen.

Om jag uppfattade saken rätt menade riksbankschefen att detta brev från Europeiska centralbankens ledning till banken angående reglering av utdelningsreglerna var något positivt ur Riksbankens synpunkt. Då måste jag fråga om jag ska tolka detta så att de av Riksbankens medarbetare som var insatta, som var informerade – de kände till planerna på detta brev – på något sätt har uppmuntrat brevskrivandet eller t.o.m. föreslagit att man skulle ta det här initiativet. Jag vill alltså veta om Riksbanken på något sätt har tagit aktiv del i den här processen eller om man bara har anpassat sig eller konstaterat att det här kommer att komma under alla förhållanden.

Urban Bäckström: Det kan jag inte svara på, eftersom jag själv inte visste om att brevet var på gång eller några initiativ bakom det. Men efter det att jag har frågat vet jag att medarbetare i Riksbanken visste att det var på gång.

Brevet innehåller ju det som framfördes redan när propositionen behandlades, eller under remissomgången, nämligen att det bör finnas en ordning för hur vinsten i Riksbanken ska disponeras, så att vi inte får det här återkommande varje år som vi har haft nu i tre fyra år i utskottet. Hade man en sådan lagreglering skulle man få en ordning för hur det här ska fungera. Därför tycker jag att det är intressant. Det var det då, och det är samma förslag som framförs nu, så det är också intressant.

Per Landgren (kd): En förutsättning för den inflationsbekämpning som Riksbanken gör har varit en budgetsanering men också en budgetdisciplin och en följsamhet till budgetlagen, som stipulerar att man ska hålla utgiftstaken för de olika utgiftsområdena etc. Nu märker man att den disciplinen av olika skäl kanske inte är lika fast. Man kan läsa i budgetpropositionen och har sett en trend att justeringar som motiveras som tekniska kanske inte alltid håller. Det förekommer vad som kan beskrivas som elaborationer eller t.o.m. ett trickande, som det har sagts retoriskt, med utgiftstaken, då man har tidigareläggning av utgifter, då man har nettoredovisningar som går emot budgetlagen – även lånefinansiering, som vi har sett nu vad gäller infrastrukturen. Hur kan den typen av bristande följsamhet till budgetlagen påverka förtroendet för den svenska ekonomin och för det inflationsmål som man har satt upp för den bekämpningen?

Urban Bäckström: Jag har varit med under en period då såväl Riksbankens penningpolitik som förtroendet för inflationsmålet och möjligheterna att uppnå det har varit starkt ifrågasatta. Jag har också varit med under en period då finanspolitiken har varit mycket starkt ifrågasatt. Jag kan inte se att det här som nu har hänt skulle innebära några sådana tendenser.

Det är precis därför jag säger att det är viktigt att ha handlingsfrihet, om någonting skulle inträffa som gör att man hamnar utanför, och att då vidta korrigerande åtgärder. Det är det som har gjorts tidigare och som har varit så lyckosamt. Gör man inte det, om det visar sig att utgiftstaket spräcks, ökar risken för att bilden etableras att det där taket var inte så viktigt.

Därför återkommer jag till vad jag sade tidigare, att precis som vi inte får uppfattas som att vi tummar på målet får det inte heller vara så med finanspolitiken. Vi har nu en lyckosam inramning av den övergripande stabiliseringspolitiken som har varit till vår fördel under en ganska lång period, och som egentligen också var till fördel under en stor del av efterkrigstiden, även om det inte var så tydligt målsatt kring finanspolitiken. Men det fanns ändå ett sätt att resonera kring de svenska statsfinanserna som var till vår fördel. Det ska vi slå vakt om. Det var inte så under 20 år, och då led vi av detta.

Det är därför som det är viktigt att skapa handlingsfrihet och ha en beredskap om någonting inträffar.

Per Landgren (kd): Om då ökade utgifter inte möts av besparingar, hur tacklar Riksbanken detta? Vad har ni för scenarier eller beredskap för det?

Urban Bäckström: Vi har inga verktyg i detta. Men urgröps förtroendet – vi kommer ihåg hur det var – blir det svårare att bedriva penningpolitik. Men det går också. Det är viktigt att tala om de här sakerna nu. Jag har ingen anledning att tro att man skulle överskrida utgiftstaket. Jag ser heller ingen dramatik i detta. Men eftersom frågan nu kommer upp vill jag gärna ge ett tydligt svar.

Ordföranden: Då vill jag tacka alla er som har visat intresse för att följa den här utfrågningen – ni som har följt den via riksdagens talsvar utan att kunna se de bilder som har visats, ni som har följt den via TV-sändning och ni som har varit här på platsen.

Särskilt vill jag naturligtvis tacka riksbankschefen för all information och alla svar på de frågor som vi har ställt.

Jag vet att riksbankschefen nu är beredd att möta journalister som har frågor att ställa till honom.

BILAGA 18

Finansutskottets offentliga utfrågning om nedgången i världskonjunkturen – konsekvenser för Sverige

Tid: Torsdagen den 25 oktober 2001 kl. 09.00–12.00

Lokal: Andrakammarsalen

Inbjudna

Sven Hegelund, statssekreterare, Finansdepartementet
Ingemar Hansson, generaldirektör, Konjunkturinstitutet
Irma Rosenberg, chefekonom, SBAB
Klas Eklund, chefekonom, SEB
Marianne Flink, VD, Standard & Poor's AB
Thomas Franzén, riksgäldsdirektör, Riksgäldskontoret

Deltagande ledamöter

Jan Bergqvist (s) ordförande
Mats Odell (kd) vice ordförande
Gunnar Hökmark (m)
Bengt Silfverstrand (s)
Lisbet Calner (s)
Johan Lönnroth (v)
Lennart Hedquist (m)
Sonia Karlsson (s)
Anna Åkerhielm (m)
Carin Lundberg (s)
Kjell Nordström (s)
Per Landgren (kd)
Gunnar Axén (m)
Lena Ek (c)
Karin Pilsäter (fp)
Catharina Hagen (m)
Marie Engström (v)

Protokoll från finansutskottets offentliga utfrågning om nedgången i världskonjunkturen – konsekvenser för Sverige

Ordföranden: Jag hälsar er alla välkomna till finansutskottets utfrågning om nedgången i världskonjunkturen och om konsekvenserna för Sverige.

Jag vill särskilt välkomna våra sex inbjudna gäster: statssekreterare Sven Hegelund från Finansdepartementet, generaldirektör Ingemar Hansson som är chef för Konjunkturinstitutet, Irma Rosenberg som är chefekonom på Statens Bostadsfinansieringsaktiebolag, SEB:s chefekonom Klas Eklund, Marianne Flink som är vd på Standard & Poor's AB samt Thomas Franzén som är chef för Riksgäldskontoret. Ni är alla mycket välkomna.

Vi börjar med korta inledningar från våra gäster. Sedan är det dags för frågor från utskottets ledamöter. Först får Sven Hegelund säga några ord som inledning.

Sven Hegelund: Tack för inbjudan till att inleda den här hearingen. Jag ska redovisa vår syn på det ekonomiska läget i omvärlden och i Sverige samt konsekvenserna för den ekonomiska politikens inriktning av det som hänt under hösten.

I budgetpropositionen redovisade vi en bedömning som innebar en tillväxt på 1,7 % i år och 2,4 % nästa år – en nedrevidering jämfört med vårpropositionen, framför allt för innevarande år. Bakgrunden till detta var en internationell försvagning, speciellt inom telekom- och IT-sektorerna, och dessutom en viss försvagning av den privata konsumtionen under det första halvåret.

I budgetpropositionen redovisade vi tre alternativa scenarier: ett basalternativ som ligger till grund för budgeten samt två sidoalternativ – en lågkalkyl och en högkalkyl.

Lågkalkylen ska belysa effekterna av en djupare och mer utdragen internationell försvagning än vad vi räknade med i basalternativet. Högalternativet ska belysa effekterna av en bättre fungerande svensk ekonomi, inte minst vad gäller arbetsmarknaden. Jag tänker här koncentrera mig på bas- och lågalternativen eftersom det är vad som har mest aktualitet i dag.

Som framgår av bilden här innebar lågalternativet en något svagare tillväxt under innevarande år, 1,2 % i stället för 1,7 %, och framför allt en svagare tillväxt nästa år, 0,6 %.

Basalternativet innebar att vi skulle se en konjunkturvändning under slutet av det här året som sedan skulle fortsätta in på nästa år. Lågalternativet innebär att vi får ett lite mer utdraget förlopp när det gäller den internationella försvagningen.

När det gäller de offentliga finanserna, nästa bild, räknade vi i basalternativet med ett överskott på 4,6 % av BNP och för nästa år, efter föreslagna åtgärder, med ett överskott på 2,1 %. Jag skulle vilja säga att det här är mycket starka siffror, inte minst jämfört med de andra EU-länderna. När det gäller nästa år ligger detta helt i linje med det målsatta överskottet på 2 %. Om

lågalternativet i stället skulle förverkligas skulle vi enligt våra kalkyler hamna på 4,3 % överskott i år, alltså en marginell försvagning. Nästa år däremot skulle vi hamna på ett överskott på 0,8 %, alltså fortfarande ett överskott, men naturligtvis väsentligt mindre. Det här skulle vi acceptera. Vi skriver ju i budgetpropositionen att skulle vi få en svagare tillväxt kommer vi att acceptera därav följande försvagning av överskottet. I tekniska termer brukar det heta att man låter de automatiska stabilisatorerna verka. Detta är helt i linje med våra åtaganden i stabilitets- och tillväxtpakten.

Vad gäller utgiftstaken – ett annat väsentligt mål – räknade vi i basalternativet med en budgeteringsmarginal på 3 miljarder för innevarande år och 2 miljarder för nästa år. Och vad gäller innevarande år har utvecklingen visat på prognoser som ligger betydligt över de 3 miljarderna. ESV räknar nu med ett överskott på 9 miljarder. Det har ju hänt även tidigare att förbrukningen av anslagen inte riktigt går så fort som man tänkt sig och att det kan se något bättre ut i slutet av året.

När det gäller nästa år skulle lågalternativet innebära att vi i stället för 2 miljarder i budgeteringsmarginal får en negativ budgeteringsmarginal på 3 miljarder. Bakgrunden till detta är att man bl.a. skulle få en något högre arbetslöshet, vilket leder till högre kostnader för detta. Det är naturligtvis inte en acceptabel utveckling, utan i ett sådant läge skulle man tvingas vidta vissa utgiftsbegränsande åtgärder. De framstår ändå som relativt måttliga. Inte minst med tanke på den osäkerhet som jag nyss refererade till när det gäller innevarande år tycker jag inte att detta på något sätt är ohanterligt.

Lågalternativet var i första hand att se som ett beredskapsalternativ om det skulle gå sämre. Den slutsats som jag drar av det är att budgeten håller, även om vi skulle hamna i lågalternativet. Visserligen skulle vi tvingas vidta vissa relativt måttliga åtgärder på utgiftssidan, men dessa är fullt hanterliga. Vi har tidigare i lägen där så behövts vidtagit åtgärder som lett till att utgiftstaken hållit. Vi har hållit dessa så länge de har funnits, och vi kommer att hålla dem nu också.

Frågan är hur sannolikt det är att det blir en sämre utveckling. Nyttillkommen information kan man säga tyder på en något svagare internationell utveckling – redan före händelserna den 11 september. Händelserna den 11 september förstärker givetvis osäkerheten, men bilden är långtifrån entydig.

Vad gäller USA har det inkommit statistik över detaljhandel, industriproduktion, sysselsättning, kapacitetsutnyttjande och olika förtroendeindikatorer för augusti och september som tyder på en något svagare utveckling än vad vi räknat med; vi räknade ju redan tidigare med en försvagning.

Samtidigt kan vi konstatera att det har vidtagits mycket kraftfulla ekonomisk-politiska åtgärder. USA har för närvarande den lägsta styrräntan sedan år 1962. Jag har här en bild som illustrerar den utomordentligt kraftfulla penningpolitiska lättnad som USA har genomfört sedan början av innevarande år. Som framgår har även andra centralbanker – Bank of England och även ECB – genomfört lättnader av penningpolitiken, och som vi alla vet verkar den typen av åtgärder med en viss eftersläpning. Vi har inte sett den fulla effekten

av detta ännu. Dessutom har man i USA gjort finanspolitiska lättnader motsvarande 1,5 % av BNP i år och nästa år. Även i andra länder har sådana lättnader skett. Vi gör också själva sådana.

Vad gäller börskurserna har det ju under den senaste tiden skett en vändning uppåt. Tidigare hade vi ett fall som naturligtvis hade negativa effekter på hushållens konsumtion. Därtill kommer att långräntorna och även oljepriserna har fallit, vilket ökar köpkraften. Inte minst vad gäller oljepriserna är det en markant avvikelse t.ex. från Gulfkrigssituationen, som det ibland jämförs med.

Europa är allmänt stabilare än USA. Dock är utvecklingen svag i Tyskland – svagare än väntat. Det finns olika förtroendeindikatorer som pekar nedåt, exempelvis det s.k. IFO-indexet. Men vi kan också peka på att industriproduktionen stabiliserades under sommaren och på att ECB har sänkt räntorna. Även Europa påverkas naturligtvis av fallande långräntor och oljepriser. Skattesänkningar i Europa ger också positiva efterfrågeeffekter.

Information efter den 11 september är hittills relativt sporadiskt förekommande. Det är mest fråga om förtroendeindikatorer och prognosrevideringar. Dessa är naturligtvis påverkade av stämmningsläget. Det har visat sig, sett till andra sådana här krislägen tidigare, att förtroendeindikatorer ger ett sämre stöd för bedömningen än vad som normalt är fallet. Dock kan man peka på branschkriser inom exempelvis flyg, försäkring och turism. Det har vidtagits en del åtgärder för att stötta utvecklingen i de branscherna, men det är naturligtvis ändå fråga om en försvagning.

Min slutsats när det gäller den internationella utvecklingen är att vi har haft en försvagning av reala data, konfidensdata och prognosrevideringar. De två senare påverkas kanske väl mycket av stämmningsfaktorer. Mot detta står ekonomisk-politiska effekter – en expansiv penningpolitik och en lättnad av finanspolitiken – samt effekterna av börsuppgången, fallande långräntor och oljepriser liksom en viss dämpning av inflationen i Europa. Nettoeffekten är, skulle jag vilja säga, att osäkerheten har ökat. Risken för en något svagare tillväxt har ökat, men det är ännu för tidigt att göra en ny fullständig bedömning av utvecklingen. Vi har ju inte sett effekterna av de ekonomisk-politiska åtgärderna.

Går vi sedan till Sverige kan vi konstatera att vi efter det att budgetpropositionen presenterades har fått en revidering av nationalräkenskaperna för det första halvåret. Totalt sett innebar det en mycket marginell revidering jämfört med vad vi räknade med, 0,2 procentenheter lägre. Men det finns en revidering av första och andra kvartalen som innebär en upprevidering för det första kvartalet och en nedrevidering för det andra kvartalet. Det finns alltså en tydligare nedåtvändning i konjunkturen.

I övrigt har vi haft en svag utveckling av både export och import, och den vändpunkt som vi räknade med under hösten ser ut att dröja.

När det gäller konsumtionsutvecklingen fortsätter detaljhandeln att öka, men relativt långsamt, och bilregistreringen är väldigt svag. Hushållens förtroende för den egna ekonomin är fortsatt god. Däremot har förtroendet vad

gäller svensk ekonomi och arbetslösheten minskat. Men erfarenheterna visar att det väsentliga är förtroendet för den egna ekonomin när det gäller konsumtionsbeteendet. Vi kan konstatera en mycket kraftig ökning av de reala disponibla inkomsterna såväl i år som nästa år, vilket bör bidra till att konsumtionen hålls uppe.

I fråga om sysselsättning och arbetsmarknad har utvecklingen varit överraskande stark med en fortsatt sysselsättningsökning och en fortsatt god utveckling vad gäller arbetslösheten ända fram till nu.

Vi kan sedan titta på ett diagram som visar utvecklingen av inflationen. Detta visar Riksbankens UNDIX-index, det som man baserar penningpolitiken på. Sedan har vi en uppdelning i inhemsk inflationsutveckling och importerad inflationsutveckling. Under våren fick vi en uppgång i inflationen upp mot nivån 3 %, alltså den övre gränsen i Riksbankens penningpolitiska intervall. Detta berodde till att börja med i första hand på inhemska faktorer, medan vi hade en ganska långsam utveckling av den importerade inflationen. Bakom inflationsuppgången låg till stor del tillfälliga faktorer – uppgång i energipriser, köttpriser och annat som vi räknar med kommer att falla tillbaka.

Uppgången i den inhemska inflationen förklaras till en del av ökad inflation i tjänstesektorerna. Där kan man tro att den svagare utvecklingen nu kommer att leda till en dämpning.

Nästa bild visar kronkursens utveckling. I slutet av våren, i juni månad, fick vi en försvagning av kronan. Sedan vidtog, som ni vet, Riksbanken en del åtgärder i juni genom interventioner och genom 0,25 % styrräntehöjning. Därefter skedde en stabilisering av kronan under sommaren, men i början av hösten – under intryck av en svagare internationell utveckling – fick vi en ny försvagning. Nedgången förstärktes ytterligare under veckan kring den 11 september, då det fanns en tendens till flykt mot kvalitet, till de stora valutorna. Därefter har det på nytt skett en stabilisering av kronan. Vi är nu tillbaka vid nivåer mätt som TCV kring 139–140. Denna stabilisering är naturligtvis välkommen eftersom det har funnits tendenser till en viss ökning av den importerade inflationen. Vi kan kanske tro att dessa tendensen dämpas av den här utvecklingen.

Den svaga kronkursen och tendenserna till ökad importerad inflation innebär en klar begränsning av penningpolitikens handlingsfrihet. Detta är viktigt när man diskuterar policymixen.

När det gäller finanspolitikens inriktning har vi en bild hämtad från det kommande konvergensprogrammet, som så småningom ska diskuteras i utskottet. Den översta raden visar det finansiella sparandets förändring. Det kan man säga är en grov indikator på den offentliga sektorns påverkan av efterfrågan i ekonomin. Under år 2000 hade vi, trots en expansiv diskretionär politik, en totalt sett åtstramande effekt därför att vi hade kompensation från automatiska stabilisatorer och även från en del tillfälliga effekter. Det var ett år med mycket god tillväxt. Vi fick alltså en god konjunkturanpassning av finanspolitiken. År 2001 räknar vi med en neutral effekt – fortfarande en diskretionär expansiv politik, men också här en neutralisering av tillfälliga

faktorer. För år 2002 räknar vi, med basalternativet i botten, med en expansiv effekt både som följd av diskretionära åtgärder och som följd av automatiska stabilisatorer. De automatiska stabilisatorerna kommer, om vi skulle få en svagare utveckling, att bli något större.

Den samlade effekten av detta är att vi under år 2002 kommer att ha en ganska expansiv finanspolitik, men vi har råd att ha det och vi har det med bibehållna överskott. Man kan säga att det är just för att kunna föra den här typen av stabiliserande politik som vi har byggt upp överskott i de offentliga finanserna. Jag tycker att man kan säga att den ekonomiska politiken sammantaget har en mycket god inriktning. Jag kan raljera lite och säga att den kanske är ännu bättre inriktad nu än då den planerades, men man får ha lite tur också.

Sammanfattningsvis är min bedömning av läget följande: Nyttillkommen information pekar, som jag nyss sade, mot en något svagare utveckling än vad vi räknade med i budgetpropositionen. Å andra sidan är bilden inte entydig. Det finns också positiva faktorer i inkommande statistik – jag pekade på faktorer som stigande börskurser och fallande oljepriser. Dessutom har vi i pipelinen effekter av en expansiv politik, framför allt en expansiv penningpolitik, men också i ett antal länder en expansiv finanspolitik där vi inte sett effekterna fullt ut.

Nettoeffekten av de här olika faktorerna är osäker och det samlade omdömet snarast att osäkerheten har ökat. Min bedömning är att det för närvarande finns för lite information för att kunna göra en ny samlad bedömning. Dessutom, även om lågalternativet skulle falla in, är slutsatsen att budgeten, med vissa mindre justeringsbehov, håller. Jag skulle också vilja säga att det är långt kvar tills lågalternativet ter sig som sannolikt.

Vi kan titta på de ekonomiska bedömningar som kommit efter sommaren – Riksbanken, Handelsbanken, KI, Nordea, LO, Svenskt Näringsliv, Handelsutredningsinstitut och SE-banken. Då hamnar vi på en genomsnittlig prognosticerad BNP-ökning för år 2001 på 1,5 %, alltså över de 1,2 % som vi räknade med i lågalternativet och strax under de 1,7 % som vi räknade med i basalternativet. För nästa år är konsensusbedömningen 2,3 % tillväxt, alltså mycket över de 0,6 % som ligger i lågalternativet och strax under de 2,4 % som vi räknade med i basalternativet. På samma sätt, om vi går igenom bedömningarna i övrigt, skulle jag vilja säga att det än så länge är alltför tidigt att dra slutsatsen att förutsättningarna för budgeten på något sätt skulle ha rubbats.

Ingemar Hansson: Jag vill också tacka för att jag fick möjlighet att komma hit för att i dag prata om svensk ekonomi.

Konjunkturinstitutet kom med sin senaste prognos i slutet av augusti. Då räknade vi med en rätt så kortvarig internationell lågkonjunktur. Vi räknade med att konjunkturen skulle förstärkas i slutet av detta år, först i USA och sedan skulle det sprida sig.

Vi kan titta på det första diagrammet här. Vad gäller OECD:s BNP trodde vi på en utveckling enligt de röda kurvorna. Förra veckan publicerade vi en rapport om de samhällsekonomiska förutsättningarna för lönebildningen i Sverige. Förutom att vi återgav vår prognos från i augusti hade vi ett alternativt scenario med en svagare internationell utveckling. Bakgrunden till att vi gjorde det var att det mesta av den information som kommit fram sedan vi gjorde augustiprognosen pekar på en svagare internationell konjunktur-utveckling och en något mer utdragen internationell lågkonjunktur. Detta stod klart redan vad gäller de data som kom internationellt före den 11 september. Men det är klart att med händelserna den 11 september accentuerades osäkerheten. Även data som kommit fram därefter har varit ganska svaga.

Vi gjorde alltså en alternativ kalkyl för att testa känsligheten i olika avseenden och tog i ganska mycket. Vi lade in en kraftig och utdragen internationell lågkonjunktur. På det sättet får vi två alternativ som enligt vår bedömning anger ett rimligt osäkerhetsintervall, med utgångspunkt i dagens situation. Jag håller med Sven om att situationen just nu är ovanligt osäker. Dels råder osäkerhet kring den fortsatta militära och politiska utvecklingen. Dels är det, givet att det inte händer något dramatiskt på den sidan, stor osäkerhet kring hur världsekonomin reagerar på händelser av det slag som skett.

Därför tyckte vi att det fanns ett stort behov av att göra två rätt så rejält åtskilda alternativ för internationell och svensk utveckling som anger ett rimligt osäkerhetsintervall. Det svaga alternativet anges med blå staplar. Vi antog att konjunkturen skulle bli betydligt mer utdragen. Framför allt i USA fördjupades lågkonjunkturen och blev mer utdragen. Dessutom fick det spridningseffekter till resten av världen, så att även Europa och Japan fick en svagare utveckling. I det här fallet inträffar förstärkningen inte i slutet av innevarande år, som vi hade med i vår augustiprognos, utan snarare någon gång i slutet av nästa år. Därför blir det, som ni ser här, en väldigt låg tillväxt nästa år i OECD-området.

Sedan ska jag tala om återverkningarna för svensk del av en så här betydligt svagare internationell utveckling. Detta är inte vår nya prognos, utan det är två ganska extrema alternativ där vi tror det mest sannolika ligger någonstans emellan, inte nära något av de två extremalternativen egentligen.

Vi kan nu titta på nästa diagram. Om konjunkturen skulle bli mycket svagare minskar inflationstrycket både i omvärlden och i Sverige. Riksbanken ska ju sätta den korta räntan så att inflationen blir runt 2 % på 18–24 månaders sikt. Vid den svagare internationella utvecklingen enligt den blå kurvan räknar vi med att Riksbanken bedömer att inflationstrycket är betydligt lägre, och därmed väljer en betydligt lägre reporänta. Detta får sedan återverkningar på den korta räntan. Reporäntan styr ju i väldigt stor utsträckning den korta räntan. Vi räknar därför med en väsentligt lättare penningpolitik för det fall att konjunkturen skulle bli utdragen och djupare i omvärlden, och därmed också i Sverige. Vi har i det här diagrammet lagt in en sänkning på 150 punkter jämfört med alternativet med en kortvarig lågkonjunktur. En del av sänkningen kan man säga redan har skett. Riksbanken sänkte ju med 50 punkter

för ett tag sedan, men totalt sett räknar vi alltså med en med 150 punkter lägre reporänta ifall den internationella lågkonjunkturen blir långvarig.

Vi går så till nästa diagram. Trots att Riksbanken sköter sitt jobb, ser till att inflationen blir 2 % även vid en svagare internationell utveckling, förmår detta inte att förhindra att den internationella konjunkturförsvagningen slår igenom på svensk ekonomi. BNP-tillväxten i det här scenariot blir alltså betydligt lägre nästa år. För svensk ekonomi innebär det att tillväxten skulle begränsas till 0,8 %. Vad som framför allt blir svagare är exporten. Exporten sjunker i båda alternativen i år jämfört med i fjol och skulle sjunka ytterligare nästa år i scenariot med en utdragen lågkonjunktur. Däremot klarar sig hushållens konsumtion någorlunda väl i båda alternativen. Som Sven nämnde får hushållen en väldigt stark inkomstutveckling både i år och nästa år, bl.a. genom skattelättnader och en del utgiftshöjningar. Sammantaget bidrar det till att hushållen, trots att de ökar sitt sparande, har betydande belopp som de kan använda till att öka sin konsumtion.

Vi räknar således med en rätt så kraftig konsumtionsökning i båda alternativen. Det är en konsumtionsökning som till rätt stor del håller uppe aktiviteten i svensk ekonomi. Därför kan man konstatera att den starkt expansiva finanspolitik som vi bedriver i år, och som ligger i regeringens förslag avseende nästa år, konjunkturmässigt har kommit väldigt lägligt. Måhända var det en alltför starkt tilltagen expansiv effekt vid en ekonomisk utveckling enligt Konjunkturinstitutets augustibedömning. Men som det nu ser ut, med en betydande risk för en svagare internationell utveckling, är det välkommet att både penningpolitiken och finanspolitiken gör sitt för att fallet i svensk ekonomi ska bli så litet som möjligt. I det perspektivet är det alltså mycket välkommet att även finanspolitiken ser ut att bli expansiv nästa år.

Trots att både finanspolitiken och penningpolitiken såväl i Sverige som i omvärlden är expansiv – även USA bedriver en väldigt starkt expansiv penningpolitik och finanspolitik – blir tillväxten lägre och, som framgår av nästa diagram, arbetslösheten högre. Blir konjunkturförsvagningen så pass utdragen och djup som i det här alternativet, blir arbetslösheten högre. Vi räknar med en arbetslöshet på drygt 5 % under åren 2003 och 2004 i det här scenariot.

De offentliga finanserna blir, som vi ser på nästa diagram, också svagare. Vi räknar med ett överskott på ungefär en halv procentenhet i de samlade offentliga finanserna 2002. Men det är, skulle jag vilja säga, inget som helst problem ur samhällsekonomisk eller offentligfinansiell synvinkel. Det mål för de offentliga finanserna som regering och riksdag har satt upp är ju att saldot ska ha ett överskott på 2 % i genomsnitt över en konjunkturcykel. Just i formuleringen ”genomsnitt över en konjunkturcykel” ligger att överskottet ska kunna bli lägre vid en lågkonjunktur. Att de offentliga finanserna försämras och fångar upp en del av konjunkturförsvagningen på det här viset är helt i enlighet med formuleringen i målet. Det är också välkommet ur konjunktursynvinkel och ur samhällsekonomisk synvinkel därför att det bidrar till att fallet i ekonomin inte blir fullt så djupt som det skulle bli i annat fall. Att de offentliga finanserna försvagas vid en sådan här stark och djup internationell

lågkonjunktur är en önskvärd egenskap i det svenska skatte- och transfereeringssystemet. Det finns ingen större anledning att bekymra sig så mycket om det, enligt min mening.

Däremot leder den höga arbetslösheten till att de totala statliga utgifterna tenderar att bli högre. Där får vi ett problem. Enligt våra kalkyler kommer därmed de statliga utgifterna att hamna över utgiftstaket såväl 2002 som 2003. Den svagare arbetslösheten utgör en risk i det här avseendet. Man kan också uttrycka det som att den kvarvarande budgeteringsmarginalen inte alls är tillräckligt stor för att tåla makroekonomisk osäkerhet av den dignitet vi nu ser. Kvarvarande marginaler har blivit för små, och därför finns det stor risk för att det krävs åtgärder för att hålla utgifterna under utgiftstaket såväl 2002 som 2003.

Jag har tagit fram en bild på hur utvecklingen av sysselsättningen ser ut i förhållande till sysselsättningsmålet. Regeringen och riksdagen har ett mål om 80 % reguljär sysselsättning 2004. Det här diagrammet visar vår prognos för sysselsättningen dels i fallet med en kortvarig lågkonjunktur, dels i fallet med en utdragen internationell lågkonjunktur. Som framgår av diagrammet ser det ut att bli svårt att nå sysselsättningsmålet för det fall att lågkonjunkturen skulle bli så pass utdragen och djup som i vårt sidoalternativ.

Men, som sagt, det här är två ganska extrema alternativ som spänner över den osäkerhet som vi bedömer finns. Det mest sannolika ligger inte nära någon av extremerna, utan ligger kanske någonstans mitt emellan, någorlunda nära mitten. Vi återkommer med en full prognos i slutet av november.

Jag ska också presentera några diagram från dagens konjunkturbarometer, som har delats ut till alla ledamöter. Vi offentliggör en ny konjunkturbarometer som är baserad på frågor till ett stort antal företag, både inom tillverkningsindustrin och tjänstesektorena i Sverige. De resultat som kommer fram i den senaste kvartalsbarometern är svaga för svensk ekonomi. Det här diagrammet visar konfidensindikatorn för tillverkningsindustrin. Det är en sammanvägning av ett antal olika frågor som avser att spegla det sammantagna stämmningsläget, förtroendeläget i tillverkningsindustrin. Som ni ser är de senaste observationerna svaga. Om man tittar på den säsongrensade kurvan, vilket är den streckade kurvan, är förtroendet svagare än under Asienkrisen, svagare än 1996 i samband med den försvagning vi då hade, men inte fullt så svagt som under 90-talskrisen. Det vi går emot har ingen likhet med 90-talskrisen. Så allvarligt kommer det absolut inte att bli. Men det ser ut, om man tittar på det här diagrammet, som om fallet för tillverkningsindustrin skulle bli djupare än både 1996 och 1998.

Vad som är markant i dagens barometer är att förväntningarna från företagen är mycket svaga. Förväntningarna är betydligt svagare än deras rapportering av senaste utfall i olika avseenden. Bland annat visar det här diagrammet förväntningarna vad gäller exportorderingången. Som ni ser är de förväntningarna utomordentligt svaga. De är i nivå med eller t.o.m. något svagare än de var i början av 90-talet, så företagen är väldigt pessimistiska just nu. Det påverkar deras agerande när det gäller produktionsplaner, utbyggnadsplaner

och anställningar. En del av de neddragningar när det gäller anställningar som vi har sett de senaste dagarna stämmer väl överens med bilden av pessimistiska förväntningar inom svensk tillverkningsindustri. I och för sig är det just industrin som tar stöten när den internationella konjunkturen försvagas, när exporten försvagas. Det är industrin det slår på i första hand, så det är inget onaturligt ur det perspektivet. Men det är ändå bekymmersamt svaga siffror.

Vad som också är nytt är att byggnadssektorn ser betydligt svagare ut nu än för bara ett tag sedan. För ett tag sedan låg, som ni ser, byggnadsindustrins siffror mycket högt, och vi trodde att byggnadsindustrin skulle vara en drivande faktor i ekonomin när nu exporten försvagas. Men de allra senaste siffrorna tyder på en något mindre optimism även inom byggnadsindustrin. Fortfarande är siffrorna höga jämfört med det mycket svaga 90-talet för hela byggnadsindustrin. Men även här ser vi alltså en uppbromsning som indikerar en viss typ av spridningseffekter från den svaga utvecklingen på industrins sida.

För tjänstenäringarna i övrigt ser det inte så svagt ut. Handelssiffrorna ligger betydligt starkare. Datakonsulterna har det kärvt, men för tjänstenäringen i övrigt är det inte alls samma djupa besvikelse som finns för industrin. Men sammantaget är ändå bilden ganska mörk från dagens konjunkturbarometer.

Irma Rosenberg: Jag vill också tacka för att jag får komma hit. Det är mycket spännande att få komma hit och diskutera det aktuella läget. Osäkerheten har ökat dramatiskt när det gäller utvecklingen framöver. Det är inte så att händelserna den 11 september avgör hela utvecklingen. Redan innan kunde man se tydliga tecken på att utvecklingen i omvärlden var mycket svag. Det har också avspeglats i svenska tillväxtsiffror. De röda staplarna på bilden visar tillväxten i BNP fram till första halvåret, alltså första och andra kvartalet. Exporten har drabbats av avmattningen i omvärlden och inhemsk efterfrågan bromsar också tydligt in.

Vad kommer då att hända framöver? Redan innan den 11 september skedde det en ytterligare försvagning jämfört med vad man hade trott tidigare. I förra veckan reviderade t.ex. den tyska regeringen ned sin tillväxtprognos för i år från drygt 2 % på försommaren till 0,75 %. Det har inte alls med händelserna den 11 september att göra, utan det speglar en mycket kraftigare avmattning tidigare under året än vad man tidigare har velat erkänna från regeringens sida. Den internationella situationen ser väsentligt svagare ut i dag än den gjorde för ett kvartal sedan. Och det har inte bara med den 11 september att göra, utan det har att göra med mycket av det som har hänt innan dess.

Då kan man fråga sig: Hur kommer utvecklingen för exporten att se ut? Tidigare har barometerinformation möjligen pekat på att det värsta raset kanske var över. Nedgången i exportorderingen har fortsatt, men kanske inte i riktigt lika snabb takt som tidigare. Nu kom barometern för tredje kvartalet som visar att exportorderingen tar ny sats nedåt. Indikationen här är att efterfrågan från exportmarknaden kommer att försvagas ytterligare.

Hur är det då på hemmaplan? Ja, när det gäller hushållen och detaljhandeln har det på sensommaren sett ut som om försäljningen har tagit lite ny fart, som om hushållen har blivit lite mer köpvilliga igen. Säsongrensad nivå har vänt uppåt och tolv månaderstalen har ökat. Men frågan är: Kommer den här trenden att stå sig? Det är den stora osäkerheten, precis som i USA, där hushållen ju är nyckelsektorn när det gäller vad som kommer att hända framöver. Frågan är hur pass mycket de svenska hushållen kommer att låta sig påverkas av händelserna i USA och den ökade osäkerheten.

Det man först kan konstatera i det svenska fallet är att hushållen, precis som Ingemar nämnde, fortfarande är ganska optimistiska om sin egen ekonomi. Man har inte tagit så starkt intryck av det senaste som hänt. Statistiska centralbyrån rapporterar i samband med undersökningen om hushållens inköpsplaner att ungefär en tredjedel av svaren kom in efter den 11 september, och när man jämför utfallen före och efter är det inga större skillnader. Nu kan det här spegla att det tar lite tid att ta in vad som händer. Man förstår inte omfattningen av det som händer, så vi får väl se när det kommer nya siffror om hushållens reaktion förändras. Men vi har haft samma bild i tidigare nedgångsfaser. Hösten 1998 t.ex., i samband Rysslands betalningsinställelse och oron kring finansmarknaderna i USA, höll de svenska hushållen uppe förväntningarna om sin egen ekonomi ganska bra, samtidigt som man blev mer pessimistisk om vad som skulle hända för landet som helhet. Det är samma bild nu, men en mycket mer dramatisk nedgång i förväntningarna på svensk ekonomi.

Hur blir det då? Vad har vi för indikationer på vad som kommer att hända med hushållens köplust? Det finns ett antal negativa faktorer att ta hänsyn till, bl.a. börsfallet, som har gett ganska kraftiga effekter på hushållens finansiella ställning. Man kan nu också se en svagare tendens på fastighetsmarknaden. Fastighetspriserna verkar ha planat ut, och de kan t.o.m. ha vänt ner. Jag kommer att visa en bild för det strax.

En annan faktor man måste beakta är naturligtvis oron för nya terrorhandlingar. I USA har konsumentförtroendet påverkats starkt. Det kanske inte blir samma dramatiska effekter i Sverige, ett litet land i utkanten av Europa som i USA. Men ökad oro finns där och kan påverka även de svenska hushållens beteende. Viktigt att ta hänsyn till är också utvecklingen på arbetsmarknaden, som jag återkommer till.

Det som kan verka mothållande och i viss mån som en försäkring mot en alltför kraftig nedgång i hushållens efterfrågan är den finanspolitiska stimulans som man genomför nästa år. Jag håller med Ingemar om att den kanske inte hade passat så bra om vi hade haft ett normalt konjunkturförlopp. Men i det här mycket osäkra läget och med en överhängande risk för en mer utdragen avmattning kan stimulanspolitiken verka som ett motstånd mot ett fall i hushållens efterfrågan.

Sysselsättningsutvecklingen är viktig för hushållen. Hittills har sysselsättningen hållits väl uppe. Arbetslösheten ligger lågt. Men olika indikatorer för

vad som händer på arbetsmarknaden visar tydligt att det sker en försvagning. Varslen har ökat kraftigt, och antalet nyanmälda lediga platser har minskat.

Det här är indikatorer på att arbetsmarknadsläget är på väg att försvagas. Med en utjämning, såsom jag har gjort, av sysselsättningskurvan ser det ut som om det vänder upp igen, men tittar man på de ursprungliga siffrorna ser man att det är en försvagning. Säsongrensat är det snarast så att sysselsättningen har fallit svagt under sommaren.

Hittills är det framför allt i industrin som sysselsättningen har vänt nedåt. Utfallet i industrin blev ungefär vad man väntade i förra barometern, medan förväntningarna om vad som ska hända med sysselsättningen framöver har dragits ned rätt markant jämfört med den förra enkäten.

Att sysselsättningen hållits uppe beror bl.a. på att tjänstesektorerna än så länge har varit mer opåverkade av nedgången. Men barometersvaren visar en tydlig minskning i styrkan i sysselsättningsläget. Företagen rapporterar om en liten ökning i sysselsättningen av branschkompetent personal. Men det handlar om en mycket liten övervikt för företag som säger att man har ökat sysselsättningen. Förväntningarna rör sig nedåt. Om avmattningsfasen pågår länge, om den blir utdragen och om det blir en svag utveckling internationellt i fortsättningen är risken mycket stor att sysselsättningen kommer att vika neråt. Därför ser jag sannolikheten för en ökning av arbetslösheten och ett betydligt svagare sysselsättningsläge nästa år som ganska stor. Det påverkar naturligtvis hushållens grad av optimism och köpvilja om man kan behålla sitt arbete och få en arbetsinkomst.

En annan ljuspunkt i svensk ekonomi har varit byggsektorn, som enligt många bedömningar har varit en upprätthållande faktor för tillväxten. Även där kan man se tydliga tecken på att det håller på att bli svalare. Ingemar visade en kurva på förtroendeindikatorn i byggsektorn. Andelen byggföretag som säger att stocken av antagna anbud har minskat har ökat mycket kraftigt i de senaste enkäterna. Det slår på aktiviteten med en viss fördröjning. Anbudet handlar om det framtida byggandet. Den stabilitet i byggsektorn som många räknat med kommer vi nog inte att få se, utan där sker också en försvagning.

Sammanfattningsvis kan det, som jag ser utsikterna för det närmaste året, trots allt bli en relativt mild avmattning om den kraftiga stimulanspolitiken i USA får effekt. Det är dock inte alls säkert i det här läget. Naturligtvis beror det mycket på vad som kommer att hända framöver. Kommer det nya terrorhandlingar? Vad händer på det storpolitiska området? Men även om det inte sker nya dramatiska händelser är det mycket svårt att bedöma hur förtroendet i hushåll och företag kommer att påverkas. Penningpolitiken är ju tillåtande men inte tvingande när det gäller stimulanspolitik. Den ger möjlighet för efterfrågan att hämta sig, men finns inte framtidstro är det inte säkert att den får effekt.

Om USA vänder uppåt kan det göra att Europa följer med. I Europa har stimulanspolitiken inte haft på långa vägar samma dignitet. Man har inte samma utrymme i finanspolitiken, och centralbanken har inte sänkt räntan i

samma omfattning. Men vänder det uppåt i USA kommer det med en viss fördröjning att påverka även Europa. Då kommer svensk export att få stimulans och industrikonjunkturen kommer att påverkas uppåt. Om en sådan vändning kommer förhållandevis snart, någon gång under nästa år, hinner det kanske inte hända så mycket med tjänstesektorerna i Sverige, och hushållen kanske inte heller hinner drabbas så hårt. Men det här är ett mycket osäkert förlopp. Vi på SBAB har ännu inte gjort en fullständig genomräkning men vi kommer att göra en prognos i mitten av november. Men olika indikatorer tyder på att prognosen i budgeten för BNP-tillväxten nästa år, 2,4 %, är orealistiskt hög.

Det finns uppenbara risker för att det blir en kraftig sparökning i USA. Det kommer i så fall att leda till att avmattningen, lågkonjunkturen, dras ut i tiden och antagligen blir djupare än vad många har räknat med. Det skulle för svenskt vidkommande också leda till att tillväxten faller ytterligare nästa år.

Min bedömning i dag, så här mellan tumme och pekfinger, är ett förlopp med en tillväxt på någonstans runt 1 ½ % i år och lika mycket nästa år.

Klas Eklund: Herr ordförande och ärade ledamöter! Jag tackar för att jag har fått komma hit igen, även efter vårens diskussion om tobinskatt. Jag lovar att den här gången passa tiden bättre och visa färre bilder och vara mild som ett lamm.

Tyvärr är dock innehållet i det jag ska säga inte så roligt. Om vi ska diskutera terrordåden och effekterna på ekonomin måste vi, precis som andra här har sagt, börja med att säga någonting om hur det såg ut före den 11 september.

Industriproduktionen i OECD-området befann sig i praktiskt taget fritt fall redan tidigare än den 11 september. Det är självklart att vad som nu händer kommer att dra ned kurvan ytterligare. Den här typen av negativ utveckling har vi inte haft sedan Kuwaitkriget och den tyska återföreningen för tio år sedan.

Prognosmakarna har reagerat genom nedrevideringar över hela linjen. Det har blivit en mycket kraftig kantring nedåt av alla prognosmakare under den senaste månaden, dvs. efter den 11 september, när man ovanpå den negativa utvecklingen vi såg tidigare har lagt effekterna från terrordåden. Men jag vill påpeka att osäkerheten är enorm. Samtidigt som bedömningarna åkte ned ökade också standardavvikelsen, dvs. osäkerheten ökade, och spannet mellan optimister och pessimister har vidgats radikalt. Vi har från vår sida, precis som KI, valt att i det här läget jobba med två alternativa scenarier, ett optimistiskt och ett pessimistiskt.

När det gäller optimisterna – ni har hört argumentationen förut från Sven Hegelund – är det egentligen två saker: Om det inte – ett – inträffar fler stora terrordåd, om inte kriget blir väldigt utdraget och om oljepriset är lågt, och om samtidigt – två – de olika åtgärderna i den ekonomiska politiken som nu har vidtagits verkligen biter, kan vi få en ganska snabb ”uppstuds”. Om vi bara ser till summan av ”lättningen” i budgeten i USA och ”lättningen” av

penningpolitiken rent statistiskt summerar det till en positiv effekt på BNP som i stora slängar faktiskt uppväger de negativa effekter vi har sett.

Resultatet skulle då kunna bli att vi visserligen får ytterligare en chock nedåt. Men när de här positiva effekterna börjar träda in vänder det uppåt.

När vi har sifersatt det här har vi valt att kalla det för jordbävningsscenario för att just illustrera att det handlar om en engångschock som förstör en massa material och liv men som sedan, när återuppbyggnaden sätter fart, ändå klingar av. I detta scenario återhämtar sig USA under loppet av nästa år och tillväxten blir cirka halvannan procent.

Jag vill påpeka en sak, som möjligen är ett statistiskt finsmakeri. När vi talar om att USA är i recession bör man betänka att det beror på att vi i Europa räknar lite annorlunda än amerikanerna. I Europa möter man årlig förändring: tillväxten ett kvartal, jämfört med tillväxten motsvarande kvartal året innan. I USA har man bättre statistik än vi. Där jämför man normalt tillväxten kvartal för kvartal, och så blåser man upp den till årsbasis. Gör man så blir det minustillväxt tredje kvartalet och fjärde kvartalet. Och det är vad praktiskt taget alla bedömare förväntar sig på grund av de momentana chockerna, så USA är i dag i recession. Men är man optimist tror man att det vänder ganska snabbt.

Varför är då de pessimistiska prognosmakarna pessimister? Vi vet ju inte om detta är slutet på terrordåden. Vi ser mjältbrandsepidemin, eller det eventuella förspelet till en sådan, och vi vet inte exakt varifrån det kommer, etc. Mer kan hända.

Problemet är – och jag tror att Irma nämnde detta speciellt – att vi inte vet hur hushållen reagerar. Hushållens framtidstro har stor betydelse för den privata konsumtionen, som i USA är helt dominerande. Den är 70 % av BNP. Den enda notering av *consumer confidence* vi har fått efter den 11 september visar en kraftig nedgång. Då ska man ändå veta att de enkätsvar som finns med inte allihop är från tidpunkten efter terrordådet, utan en hel del är faktiskt från tidpunkten före den 11 september. Men publikationen av resultatet är från efter den 11 september. Skulle sambandet här fortsätta att vara starkt kommer därför privatkonsumtionen att dyka nedåt. Vi har bara fått en enda månadssiffra av *retail sales*, alltså detaljhandeln, efter den 11 september. Den visade den kraftigaste nedgång som den här serien någonsin har registrerat. Tyvärr visar indikationen på att pessimismen kommer att tillta och konsumtionen kommer att dyka, men vi vet naturligtvis inte med hur mycket. Det är bara vilda gissningar som gäller.

Vad man gör är att räkna på vad som sker om vi får samma nedgång i *consumer confidence* som vi hade under Kuwaitkriget, och om det statistiska samband mellan konsumtion och *consumer confidence* som vi har sett de senaste fem åren hålls även i den här nedgångsfasen. I så fall dämpas konsumtionstillväxten från toppen på 5, 6 % ned till 1 % om året. Observera att jag inte talar om att konsumtionen minskar. Jag talar även i detta exempel om att tillväxttakten dämpas. Men det blir en rejäl inbromsning.

Det som skulle kunna tala för att det kan gå på det här viset är att vi redan nu ser en markant ökning av sparkvoten. USA:s sparande har fallit under hela

80- och 90-talen och var nere på nästan noll i fjol, och nu skjuter det uppåt. Observera att den här uppgången av sparkvoten sker precis när president Bush delar ut skatterabatterna på 40 miljarder kronor. Skatterabatten ledde alltså inte till ökad konsumtion, utan till ökat sparande. Människor använde skatterabatten till att spara mer.

Det här medför enligt den mer pessimistiska synen att den ekonomiska politiken inte blir lika effektiv. Det dröjer innan den verkar. När vi har siffersatt vår version av detta mer pessimistiska förlopp får vi även med vårt europeiska sätt att mäta en recession, en ganska mild recession vill jag påpeka, innan det sedan går upp mot slutet av nästa år under 2003 tillbaka till normal tillväxt. I siffror räknat – jag vet att ingen av er tror på ekonomiska prognoser, men det råkar landa på de här siffrorna – blir det i det första positiva scenariot en tillväxt på 1 ½ % och i det negativa scenariot en svag recession. Notera att med vårt sätt att räkna är det faktiskt en mildare recession än vid det riktiga Gulfkriget för tio år sedan, för då sjönk USA:s BNP med ungefär 1 ½ %.

Det finns anledning att tro att Europa och Sverige påverkas av en sådan här eventuell amerikansk nedgång. I början av året, när USA började gå ned, var det många europeiska politiker och ekonomer som sade: Det här händer inte här. Vi är stabilare. Men vi har sett att så inte var fallet. Det finns tre uppenbara länkar: utrikeshandeln, börsen och psykologin. Jag tror dock att svängningarna här blir mindre. Irma har tagit upp en del av det, så jag ska inte alls gå in på det i detalj.

Det är två saker som gör Sverige mer sårbart för spridning från USA än de flesta europeiska länder på grund av IT- och telekomsektorns dominans. Den svenska börsen är också mer IT- och telekomberoende, och svenskar äger mer aktier än de flesta europeiska befolkningar. Men vi har också tre buffertar som har nämnts: Det är goda realinkomster i år och nästa år. Det betyder att även om sparandet sannolikt ökar i Sverige kommer det ändå att finnas pengar över till konsumtion, t.ex. investeringar i bostäder. Vi börjar dock se den aladåben skälva mer och mer. Det blir inte lika positivt som vi trodde för ett tag sedan, men lite stöd ger det. Men sedan har vi framför allt, till skillnad från resten av Europa, den extremt svaga kronan, som samtidigt tyvärr höjer inflationen.

Vad betyder det här för Sverige? Sven Hegelund sade att tittar man på prognoserna som kom efter sommaren pekar de ändå på en tillväxt på drygt 2 % i Sverige.

Men problemet är att det inte finns några riktiga prognoser som är gjorda efter den 11 september. Det där var alltså konsensusbilden före den 11 september – efter sommaren men före den 11 september. Det finns ännu inga riktiga framräknade prognoser efter den 11 september. Vi har valt att också här för Sverige helt enkelt översätta den amerikanska bilden i våra två scenarier, och sedan har vi räknat om dem för Sverige utifrån vanliga handelslänkar och sådana här saker.

I jordbävningsscenarioet blir effekten liten. Sverige bromsar in, men det blir inga stora effekter. I det här fallet får vi en BNP-ökning på knappt 2 % med

vårt sätt att räkna, men vi får också en något högre inflation än vad Riksbanken vill ha, därför att kronan ger importerad inflation. Jag ska återkomma till effekten på det offentliga underskottet alldeles strax.

I det andra, värre scenariot, Guldkrigsscenario, får vi en mer utdragen nedgång och det dröjer till slutet av 2002 innan vi får riktig fart i ekonomin igen. Det här är alltså väldigt likt KI:s svaga scenario. I det här fallet får vi en BNP-ökning på ungefär 1 %, och problemet här är att vi med vårt sätt att räkna inte får någon lägre inflation. Vi tror nämligen att i det här utdragna krigsscenario med osäkerhet och turbulens så kommer kronan att fortsätta att vara väldigt svag. I det läget slår det igenom på importpriserna, och precis som de tidigare talarna har påpekat blir det det svårare för Riksbanken att driva en stimulerande politik.

Avslutningsvis: Vad betyder detta för budgeten? Alla vet att vi har konjunktürkänsliga statsfinanser. Vi kan inte med vår lilla begränsade utredningsapparat själva sitta och räkna igenom statsbudgetens tusentals poster. Vad vi gör är att vi tar vår egen analys för den ekonomiska utvecklingen, kör igenom den i KI:s modeller, och så justerar vi på marginalen, där vi har andra antaganden. Därför blir våra slutsatser väldigt lika KI:s när det gäller budgeten. Den intressanta frågan för utskottet – men nu ska jag ju inte tala om för er vad ni ska fråga – är: Varför har Finansdepartementet och KI så väldigt olika uppfattning om statsfinanserna nästa år? KI är ju betydligt mer pessimistiskt, och det färgar ju också av sig på alla privata bedömare som lutar sig mot KI.

Vi får med den här metodiken en nedgång av överskottet. Vi får ett överskott under 1 % i båda fallen; i det svagare utvecklingsscenario ungefär en halv procent. Det ser jag som ett mindre problem – där håller jag med Sven Hegelund och alla de tidigare talarna. Jag tycker inte att det gör så mycket att underskottet krymper lite grand i en situation med en djup lågkonjunktur.

Men jag har ett mycket större problem med utgiftstaket. Här har vi utgått ifrån KI:s kalkyler, och vi landar på slutsatsen att utgiftstaken mycket väl kan spräckas med runt 15 miljarder, kanske t.o.m. mer. Det beror på tillväxten, det beror på arbetslösheten som kostar pengar och det beror på att vi tror att regeringen har varit väldigt optimistisk om kostnaderna för sjukförsäkringen m.m. Och precis som Ingemar Hansson påpekade: Det här är priset för att man tidigare har ianspråktagit budgeteringsmarginalen.

Vad finns det för risker och vad finns det för möjligheter i det här läget? När man får en lågkonjunktur är det klart att man i riksdagen diskuterar att man kanske *bör* spräcka utgiftstaket. Man kanske *ska* höja utgifterna för att den vägen hålla uppe köpkraften. Personligen tycker jag att det vore en dålig lösning. Jag tror inte att det är för låga utgifter som är Sveriges problem i ett internationellt perspektiv, utan snarare för höga utgifter. Därför är jag starkt för att man håller utgiftstaken och låter dem fortsätta att vara den korsett på budgetpolitiken som har varit så extremt framgångsrik de senaste åren.

Vill man verkligen stimulera, och om man *tror* att det biter – vilket jag är osäker på, eftersom jag är mer skeptisk till finanspolitikens möjligheter att faktiskt kortsiktigt stödja efterfrågan; jag tror att det finns massor med läck-

age för ett land som Sverige – är det bättre att stimulera via skattesidan. Detta både för att det är långsiktigt strukturellt bättre och för att om man spräcker utgiftstaken så kommer det utanför detta hus helt klart att uppfattas som att ni, kära vänner, vid det första riktiga testet släpper kontrollen. Och det är inte bra. Sverige har lagt ned fem år på att skaffa sig ökat förtroende internationellt och lyckats mycket bra. Skulle ni släppa kontrollen vid första testet kommer det att tolkas som att den ekonomisk-politiska ramen inte är så stabil som omvärlden, marknaden och andra har trott.

Men det omvända gäller också. Lyckas ni hålla i taket, lyckas ni trots lågkonjunkturen verkligen se till att budgetpolitiken fungerar såsom avsett, då kommer Sverige att kunna gå ur krisen med starkt förtroende. Valet, kära vänner, borde inte vara så svårt.

Marianne Flink: Först vill jag också tacka för inbjudan till denna offentliga utfrågning rörande Sveriges ekonomi. Innan jag kommenterar Standard & Poor's syn på konungariket Sveriges kreditvärdighet vill jag kortfattat beskriva lite vad vi gör och hur vi bedömer för att sätta ratingen i dess korrekta sammanhang. Det är många konjunkturbedömare här, men vi agerar ju inte som några konjunkturbedömare, därför vill jag ge ledamöterna denna möjlighet.

Standard & Poor's bedömer kreditvärdigheten hos emittenter på de internationella och nationella kapitalmarknaderna. Ratingen, som uttrycks som ett bokstavsbedömning, beskriver den relativa kreditvärdigheten bland emittenterna. En nations kreditvärdighet är en bedömning av förmågan och viljan att fullgöra sina finansiella åtaganden till fullo och i tid. Kreditrisken är en variabel i statens, precis som andra låntagares, upplåningskostnad, även om kreditrisken för konungariket Sverige är mycket liten, och i svenska kronor är den minimal. Fluktuationer i statens räntespreadar mot euron, där spreaden på senare tid ökat efter att under en period varit negativ, är troligare ett utslag av flöden och tillfälliga osäkerheter i marknaden än fundamentala förändringar i kreditvärdigheten.

När vi bedömer en nation analyserar vi fem huvudområden. De är det politiska systemet, den makroekonomiska strukturen, finanspolitiken, penningpolitiken och de externa finanserna. Bedömningen är både kvalitativ och kvantitativ, och tidsperspektivet är över en konjunkturcykel. Det innebär att en lågkonjunktur inte nödvändigtvis innebär en nedjustering av kreditvärdigheten trots tillfälliga underskott etc. liksom en högkonjunktur med förbättrade statsfinanser som följd inte automatiskt leder till en uppgradering. Det här är viktigt att bära i minnet när vi nu är inne i ett svagare konjunkturläge.

Vi gör, som jag nämnde, inga egna prognoser, utan vi granskar det som läggs fram av regeringen, Konjunkturinstitutet, banker och övriga bedömare. Vi analyserar snarare den ekonomiska politiken och dess målsättningar och förmågan att uppnå och hålla fast vid dessa mål över tiden. Vi bedömer också beredskapen och flexibiliteten att uppnå fastställda mål när påfrestningarna är stora. Vi analyserar vilken betydelse kortsiktiga politiska hänsynstaganden

har för inverkan på den ekonomiska politikens inriktning på medellång till lång sikt.

Sverige har näst högsta rating, AA+ med s.k. positiva framtidsutsikter. Fram till början av 90-talet hade Sverige den högsta ratingen, AAA. När läget såg som mest dystert ut var ratingen AA+ med negativa framtidsutsikter. Vi talar alltså om ganska små förändringar i Sveriges långsiktiga kreditvärdighet, trots att vi gick igenom en väldigt djup ekonomisk kris. Det beror bl.a. på starka fundamenta i Sveriges ekonomi, såsom en relativt diversifierad och stor exportsektor, hög inkomst per capita etc. Många europeiska länder har dock den högsta ratingen AAA, t.ex. Danmark, Norge, Österrike och Nederländerna. Bland länder på samma nivå som Sverige kan nämnas Finland och Spanien, som dock har stabila framtidsutsikter, medan Italien och Portugal ligger snäppet lägre.

Vad är det då som styr Sveriges kreditvärdighet i dag och framöver? Sverige har uppvisat en period av god ekonomisk utveckling och bra konkurrenskraft. Lägre arbetslöshet och fortsatt tillväxt i sysselsättningen, stärkt konkurrens på den inhemska marknaden, reformer i den offentliga sektorn och avregleringar har också skapat förutsättningar för en fortsatt god tillväxt. En offentlig sektor i balans och en fortsatt budgetdisciplin är viktiga hörnstenar. De politiska beslutsfattarna förväntas upprätthålla utgiftsdisciplinen och nå målet på 2 % överskott över en ekonomisk cykel. Överskott samt försäljning av statliga tillgångar har hjälpt till att kraftigt reducera statsskulden. Fortsatt reduktion av statsskulden tillsammans med reformering av pensionssystemet kommer att förbättra den långsiktiga stabiliteten i statens finanser.

De positiva framtidsutsikterna för konungariket Sveriges rating baserar sig på att förbättringarna i statens finanser fortsätter långsiktigt. En uppjustering av Sveriges rating kan bli aktuell om de politiska beslutsfattarna möter uppsatta mål under kommande period, upprätthåller utgiftsdisciplinen och fortsätter med strukturella reformer av arbetsmarknaden samt arbetet med att konkurrensutsätta varor och tjänster. I motsatsförhållandet skulle en uppluckring i budgetdisciplinen eller en försämring i Sveriges konkurrenskraft hindra en uppgradering.

Om vi, eftersom vi talar om ett negativt framtidsscenario, stannar vid nedåtriskan för kreditvärdigheten, är det som sagt utgiftsdisciplin och internationell konkurrenskraft jag vill fokusera på.

Sverige har en historia av relativt dålig utgiftsdisciplin. Kostnaderna i relation till bruttonationalprodukten exploderade och nådde sin högsta punkt 1993. Därefter har vi sett en successiv nedgång, men den är fortfarande och kommer sannolikt att vara på en hög nivå i jämförelse med andra EU-länder. Det s.k. utgiftstaket infördes 1996, vilket har stärkt politikernas åtagande och hjälpt till att hålla utgifterna inom bestämda ramar. Sveriges statsfinanser är emellertid konjunktur känsliga och mer så än för de flesta jämförbara ekonomierna i Europa. Pressen på utgiftssidan ökar i en situation där konjunkturen avmattas, och intäktssidan är också konjunktur känslig.

OECD har i en studie gjort en beräkning för Sverige. För att klara Maastrichtkriterierna på ett underskott av maximalt 3 % med 90 % sannolikhet över en femårsperiod behöver man generera ett för cykeln justerat överskott på 2 ½ %, medan motsvarande siffra för exempelvis Storbritannien och Danmark är 0,75 %. Samma studie visar också att budgetpolitiken har varit mer godtycklig än i övriga nordiska länder när den ekonomiska tillväxten har avvikit från trenden. Införandet av utgiftstaket medför numera begränsningar för en sådan politik.

Vi är nu inne i ett läge där utgiftsdisciplinen kommer att prövas hårt. Målet med 2 % i överskott över en cykel ligger väl i linje med OECD:s beräkningar. Standard & Poor's ser också detta åtagande över tiden, och att ett enstaka år när konjunkturen är svag generera ett lägre överskott bedömer vi inte som kritiskt för kreditvärdigheten.

Att upprätthålla en god konkurrenskraft gentemot omvärlden är en annan faktor jag vill peka på. Också inom detta område har Sverige haft en historia av svaghet. Löneökningar som har varit högre än omvärldens, stelhet på arbetsmarknaden samt reglerade marknader har lett till höga kostnadsökningar. Konkurrenskraften har återtagits främst genom devalvering. De senaste åren har uppvisat en kursändring. Konkurrenskraften har utvecklats väl, något högre löneökningar än övriga euroområdet har kompenseras med effektivitetsökningar. Energi- och telemarknader är exempel på sektorer som har avreglerats. Fortsatta strukturella reformer på arbetsmarknaden i syfte att öka konkurrensen och öka arbetskraftsutbudet samt rörligheten på arbetskraften bedömer vi som positiva. Det är väsentligt att ett eventuellt inflationstryck i ekonomin inte leder till löneökningar som är högre än omvärldens. Konkurrenskraften måste upprätthållas långsiktigt och utan hjälp av valutan. Vid ett eventuellt framtida EMU-medlemskap bortfaller ju devalveringsmöjligheten, vilket vi ur ett kreditperspektiv ser som positivt.

Jag hoppas att ni genom denna korta presentation har fått en viss inblick i hur vi tänker och resonerar. Sammanfattningsvis kan jag konstatera att Sverige är på rätt väg för en uppgradering av kreditbetyget, vilket ju positiva framtidsutsikter indikerar. Den svagare ekonomiska utvecklingen, som började redan tidigare i år och som till följd av terrorattacken den 11 september ser ut att utvecklas till en lågkonjunktur gör att grundstenarna i den ekonomiska politiken såsom utgiftsdisciplin, överskottsmål och inflationsmål kommer att utsättas för hårda prov.

Thomas Franzén: Jag vill också tacka för att jag fått komma hit och prata om statens finanser.

Jag ska försöka fatta mig väldigt kort. Jag börjar med ett diagram som visar prognosen för statens lånebehov, och så underbart är det att när den här kurvan går upp är det sämre med statens finanser och när den går ned är det bättre med statens finanser, så det blir jämna plågor på det sättet.

Vi har nu en prognos på ett överskott i år, 2001, på 56 miljarder kronor. Förut hade vi en prognos som var 86 miljarder, och det är alltså en nedjuste-

ring i överskottet. Lägre fyllnadsinbetalningar är en förklaring. Vi räknar dessutom inte med att det blir 15 miljarder i utförsäljningsintäkter. Vi räknar med att det stannar vid de 1,5 miljarder som hittills har ägt rum under året. Detta har lett till en nedjustering i överskottet. Vi har också högre räntor på grund av en svagare krona i den här prognosen.

Vandrar vi fram till år 2002 på samma diagram är det så att vi nu går över i ett underskott i statens finanser, och det innebär att vi får ett underskott på 8 miljarder. Tidigare prognostiserade vi ett överskott på 48 miljarder. Det är igen lägre fyllnadsinbetalningar som försvagar finanserna. Reavinster är en väldigt stor anledning till fyllnadsinbetalningar, och reavinster har exploderat under de senaste åren – det är så att säga en 500-procentig ökning. Det är någonting som viker tillbaka med ett sämre börsklimat, och då räknar vi med lägre fyllnadsinbetalningar på grund av det. Vi räknar också med lägre företagsvinster. Vi har dessutom dragit ned vår prognos med 10 miljarder på grund av en svagare konjunktur. Vi har lagt det på skattesidan. Vi har i den här kalkylen förutsatt att utgiftstaket hålls. Sedan har vi också även nästa år räknat med att den genomsnittliga siffran som ligger i budgeten på 15 miljarder i utförsäljningsintäkter inte kommer att förverkligas. Vi tror att det är svårt i en börsmarknad som ser ut som den gör. Vi har i stället lagt in att utförsäljningsinkomsterna uppgår till 5 miljarder. Bakom det hela ligger också att vi under en följd av år har överskattat utförsäljningsinkomsterna när vi utgått från regeringens genomsnittsantagande.

Vi kan väl säga att bilden är den att det ändå inte är en stor dramatik i en konjunkturedgång, därför att det finns trögheter i ekonomin som håller uppe skatterna. Den ökade inflationstakten gör också att skatteinkomsterna hålls uppe trots att den reala tillväxten har gått ned. Det är ett reallt problem, men det är alltså inte ett omedelbart problem för statsfinanserna.

Vi har gjort en överslagskalkyl alldeles före det här mötet och tittat på vad lågalternativet i KI:s kalkyl skulle innebära för statsfinanserna. Vi skulle nog behöva lägga på en 15–20 miljarder till i underskott om vi skulle vara i lågalternativet, som KI ser som ett extremvärde för att gaffla in osäkerheten.

På nästa diagram har vi justerat för en massa tillfälliga faktorer, t.ex. AP-fondsbetalningar, utförsäljningar osv. och då tar vi fram något som lite slarvigt kan uttryckas som den mera underliggande budgeten, åtminstone korrigerat för tillfälliga faktorer. Då går vi nu till ett underskott på 27 miljarder under nästa år enligt vår prognos. Det är ingen stor siffra. Det är ungefär 1 % av BNP, och tittar vi och jämför med den långsiktiga kalkylen som finns i regeringens prognoser så visar den att 2-procentsmålet uppnås genom att vi har ett sparande i socialförsäkringssektorn och i pensionssystemet medan statsbudgeten har ett underliggande underskott i närheten av 1 % av BNP. Tittar man ännu längre fram närmar man sig en situation då pensioner ska tas ut också – då är vi framme vid ungefär 2014 – och då finns risken att man också får en påfrestning på statsbudgeten i det sammanhanget. Men det är alltså en väldigt långsiktig kalkyl.

Slutsatsen är ändå, när man tittar på svenska statsfinanser, och jag tror att Marianne talade på sitt sätt om det här, att svenska statsfinanser som de ser ut i dag är väldigt bra i jämförelse med många andra länders och i jämförelse med EMU-länder i Europa. Den förändring som har ägt rum har inneburit väsentligt starkare statsfinanser och det finns en respekt för vad som åstadkommit.

Jag ska inte ge mig in på det här med konjunkturprognoser, för det är en massa saker som är osäkra, men jag har en lite konstig känsla när vi pratar om konjunkturer. Det är så att vi befinner oss i ett läge när vi har haft en period med ganska kraftiga överdrifter i ett antal länder i världen. Vi har närmast en risk för ekonomisk hårdsmälta i Japan, vi har sparobalanser i USA, och det kan vara så att det är svårt att med ekonomisk politik hålla uppe aktivitetsnivån i världens alla länder om utgångsläget kanske var ohållbart. Det innebär att det kan finnas en risk för strukturella förändringar som behöver äga rum i Japan, USA och Europa och som förr eller senare kommer. Låt oss hoppas att de kanske inte kommer just nu, men förr eller senare behöver de nog komma.

Kjell Nordström (s): När man gick hit i morse tänkte man: Vad kommer att sägas här? Efter att ha lyssnat på alla är det ju ändå en rätt så ljus bild, tycker jag, man ger i allt elände.

Jag skulle vilja fråga Sven Hegelund om utgiftstaket. I ett sämsta alternativ, vad räknar Finansdepartementet med att det kan hända med utgiftstaket, och vad har regeringen för beredskap om det skulle bli så?

Sven Hegelund: Som jag sade tidigare: I det låga alternativet, som ändå ligger långt under den konsensusbedömning som prognosmakarna nu räknar med, skulle vi hamna på en negativ budgeteringsmarginal på 3 miljarder jämfört med en positiv på 2 miljarder i basalternativet. Som jag också sade tidigare är detta ett hanterligt underskott. Vi kan jämföra med den revidering som nu har skett under innevarande år under hösten, då vi tidigare räknade med en budgeteringsmarginal på 3 miljarder. Nu räknar Ekonomistyrningsverket, som ju är regeringens expertorgan på det här området, med att vi har en faktisk marginal på 9 miljarder.

Där skulle jag också kunna kommentera den skillnad mellan regeringen och Konjunkturinstitutet som nämndes tidigare. Som jag sade tidigare är det ju Ekonomistyrningsverket som är regeringens experter på det här, men tittar vi på skillnaden mellan Konjunkturinstitutet och oss själva så har vi en differens i basalternativen på 9 miljarder, som vi har väldigt svårt att förstå. Jag skulle vilja hävda att våra experter på Finansdepartementet är bättre på att göra prognoser på våra utgifter. Det finns ingen annan än vi som har räknat igenom varje utgiftsområde i detalj på det sätt som vi gör, så jag skulle vilja hävda att på den punkten är vi på säkrare grund. När det sedan gäller skillnaden mellan basalternativ och lågalternativ mellan Finansdepartementet och KI är skillnaden betydligt mindre än skillnaden i utgångsläge. Vi räknar med en

försvagning mellan bas- och lågalternativ på 5 miljarder och Konjunkturinstitutet på 8 miljarder, och jag tycker väl att den skillnaden möjligen kan förklaras av att KI har något lägre tillväxt och sådant, så den ligger inom marginalerna.

Men återigen skulle jag vilja säga att utgiftstaken kommer att hållas. På den punkten kan jag lugna dem som har varit bekymrade här. Som någon sade: Det har investerats väldigt mycket förtroende i detta, och självklart kommer vi inte att lättvindigt överge utgiftstaken, utan de kommer att hållas, och kommer åtgärder att behöva vidtas så kommer vi också att göra det.

Kjell Nordström (s): Jag skulle vilja fråga Ingemar Hansson om han delar den här uppfattningen.

Ingemar Hansson: Det är riktigt att när vi gör beräkningar avseende utgiftstaken gör vi framför allt prognoser i termer av nationalräkenskaper, och sedan går vi därifrån till utgifter enligt statens budget. Vi räknar alltså primärt på nationalräkenskaperna, och det betyder att våra kalkyler är mer osäkra vad gäller utgifternas nivå än t.ex. Ekonomistyrningsverkets och budgetavdelningens. Både Ekonomistyrningsverket och budgetavdelningen går direkt på varje budgetpost, och så gör alltså inte vi. Våra kalkyler *har* alltså större osäkerhet och mindre precision i det avseendet, och vi ska komma ihåg att de totala utgifter vi räknar på ligger runt 800 miljarder kronor, så ett litet fel, 1 % fel, är inte mycket när man räknar på sådant här, det är 8 miljarder. Osäkerheten är alltså stor, men icke desto mindre tror jag att alla som har räknat på detta, även regeringen och ESV, säger att den kvarvarande marginalen nästa år är väldigt liten i förhållande till den osäkerhet som egentligen råder när det gäller bl.a. den makroekonomiska utvecklingen.

Gunnar Hökmark (m): Det är lätt att hamna i en diskussion om olika prognosers säkerhet och osäkerhet. Men det är inte vår uppgift för det skulle bli lika fel som alla andra prognoser som har gjorts, utan det är att se till att vi minimerar riskerna för att vi vid dåliga utfall hamnar i en situation där vi mycket snabbt måste slå till bromsar och vidta åtgärder som inte är bra men som likväl blir nödvändiga just i den stunden.

Mot den bakgrunden skulle jag vilja ställa en fråga till Ingemar Hansson. Det arbetsmaterial som kom fram i samband med OECD:s förberedande arbete med *The new economic outlook* pekar på en mycket snabb och omfattande förändring av världskonjunkturen. Ger detta material en riktig bild av hur ekonomin kommer att utvecklas? Vad leder det KI till för bedömning av de olika alternativ som KI presenterar i den senaste lönebildningsrapporten?

Jag vill också ställa en fråga till Sven Hegelund. Man får lite grann känslan av att budskapet är att det egentligen inte har hänt så mycket och att om det har hänt mycket så förändrar det inte budgeten så mycket.

Om regeringen, i samband med att man förhandlade om budgeten med de andra partierna, hade haft den bild av den ekonomiska utvecklingen som kommer fram i de olika andra föredragningar som har gjorts här – jag tänker på SEB:s presentation, SBAB:s eller KI:s alternativ när det gäller en längre utdragen konjunktur – hade budgeten då sett likadan ut? Om det är så att utgiftstaket riskerar att sprängas med 15–20 miljarder, som andra har pekat på här, hur hanterar ni det? Drar ni tillbaka de utgiftsräkningar som nu är föreslagna, eller går ni in på andra utgiftsområden?

Ingemar Hansson: Den senast tillgängliga informationen avseende den internationella utvecklingen – då tänker jag både på det som OECD har kommit med och det som i övrigt finns tillgängligt just nu – pekar på en tillväxt i OECD-området på runt 1 % både i år och nästa år. Enprocentstillväxten i OECD nästa år ska då jämföras med att vi i vårt låga alternativ räknar med en tillväxt i OECD på 0,3 % och i vårt höga alternativ en tillväxt på 2,1 %. Den bedömning som vi gör i dag ligger således ungefär mitt emellan de två alternativen när det gäller internationell utveckling. I dagsläget är vår bästa bedömning av den internationella utvecklingen ungefär i mitten av de två alternativ som jag visade tidigare här i dag.

Sven Hegelund: Om Gunnar Hökmark fick intrycket att jag sade att ingenting har hänt, tycker jag att Gunnar Hökmark möjligen lyssnade dåligt.

Som jag försökte säga finns det tecken på en något svagare utveckling än den som låg till grund för budgetpropositionen före den 11 september. Jag delar uppfattningen att vi efter den 11 september har väldigt lite *hard facts* än så länge. Däremot har vi en hel del konfidensindikatorer och olika prognosmakare som har varit väldigt snabba med att revidera sina prognoser. Jag skulle vilja hävda att de bägge senare är osäkra i det stämmningsläge som råder efter den 11 september. Min slutsats är att osäkerheten har ökat. Sannolikheten för en något svagare ekonomisk utveckling har ökat. Men vi har i dagsläget inte tillräcklig grund för att revidera.

Sedan var det diverse hypotetiska frågor om hur budgeten skulle ha sett ut om vi räknat med en mycket svagare utveckling. Jag tycker att finanspolitiken har en god inriktning och möjligen får den en ännu bättre inriktning om vi får en svagare utveckling än vad den annars skulle haft, så jag ser inte något behov av någon annan inriktning av finanspolitiken i en svagare situation än den som nu finns i budgeten.

Jag tycker också att det, med den begränsning i handlingsfriheten som finns på den penningpolitiska sidan, är viktigt att utnyttja det utrymme som finns i finanspolitiken att hålla uppe den ekonomiska aktiviteten i det här läget. Hur sedan budgeten exakt skulle ha sett ut med andra förutsättningar tycker jag är väl hypotetiskt att spekulera om.

När det gäller frågan om 15 miljarders överskridande av budgeteringsmarginalen, så räknar vi inte med något sådant. Vi kommer att hantera utgiftsta-

ken så att vi håller dem. Vi har hållit dem hittills vartenda år, och vi kommer att se till att de hålls även nu. Om det finns behov av åtgärder för att göra detta kommer vi att vidta dessa åtgärder. Men det är alldeles för tidigt att säga att vi är i det läget. Vi räknar med att utgiftstaken håller.

Gunnar Hökmark (m): Jag vet inte om frågan är väl hypotetisk, för skälet till att vi sitter här är att vi ska resonera om vilken effekt konjunkturedgången har på den svenska ekonomin. Det som jag var ute efter är att statssekreteraren lite grann i sin presentation gav bilden av att det visserligen är en viss försvagning men att det egentligen inte påverkar den budgetpolitik som vi ska fatta beslut om här under hösten. Om den information som regeringen hade i samband med arbetet med budgeten haft mer den inriktning som t.ex. SEB:s ekonomiska alternativ har eller som SBAB presenterade, hade budgeten likväl sett likadan ut? Det är ingen hypotetisk fråga, därför att i finansutskottet ska vi nu bereda både budgetpolitik och ekonomisk politik för det kommande året. Och det ska vi göra på basis av en bedömning av den ekonomiska utvecklingen och utgiftsutvecklingen, inte minst för att vi inte ska hamna i situationen att utgiftstaken kommer att sprängas. Huruvida det i dag finns ett tryck som är 15 eller 20 miljarder eller bara 3 miljarder är naturligtvis en bedömningsfråga. Men det vore ju bättre om vi nu under hösten såg till att inte hamna i den situationen, därför att när vi hamnar i den tvingas vi till åtgärder som får negativa effekter på både hushåll och samhällsekonomi.

Jag skulle vilja upprepa min fråga till Sven Hegelund: Hade budgetens utformning vad gäller utgifter och utgiftsräkningar varit likadan om man hade haft den bild av ekonomin som i dag presenteras i väsentligt dystrare prognoser än den som budgetpropositionen bygger på?

Sven Hegelund: Återigen, behovet av en utgiftsbegränsning på 3 miljarder förutsätter att vi skulle hamna i lågalternativet. Som jag sade tidigare är vi även med bedömningar av typen SEB:s eller andras basscenarier en bra bit därifrån. Men det är klart att man aldrig kan utesluta någonting. När man gör prognoser måste man räkna med det mest sannolika med stöd av den information man har. Jag tycker alltså fortfarande att den nytillkomna informationen inte ger underlag för stora revideringar av det slaget. Som jag sade tidigare har osäkerheten och sannolikheten för en något svagare utveckling ökat. Men jag tycker inte att detta föranleder någon förändring av budgetens inriktning med den information vi har.

Gunnar Hökmark (m): Vi kanske inte kommer längre här. Men jag tycker ändå att det är underligt om bilden av världsekonomin är att tillväxten kommer att halveras om världsekonomin står inför om inte recession så i alla fall mycket nära en sådan.

Den amerikanska ekonomin, som var en grundsten i regeringens förhoppning om att ekonomin skulle vända uppåt, synes snarare utvecklas nedåt.

Därför är det lite grann konstigt om inte detta leder till överväganden i både utgiftspolitiken och budgetpolitiken. Det är klart att det till slut blir en debatt som man måste föra, men jag tycker att det är underligt att inte regeringen tar till sig de förändringar som skett efter det att budgetpropositionen lades fram.

Sven Hegelund: Jo, vi tar till oss den information som finns. Men som jag tidigare sagt finns det inte tillräckligt mycket information för en revidering av prognosen.

Jag skulle vilja peka på utvecklingen under hösten 1998, när man diskuterade effekterna av Asienkrisen på den ekonomiska utvecklingen. Då drev externa prognosmakare, som var väldigt snabba med att skriva ned prognoserna och som diskuterade om att detta borde föranleda revidering av regeringens prognoser, fram en sådan revidering. Den visade sig sedan vara totalt felaktig. Det visade sig att den faktiska utvecklingen så småningom överträffade även de ursprungliga prognoser som låg till grund för budgetpropositionen.

Jag tycker att det är viktigt att vi har lite av is i magen i ett sådant här läge och att vi reviderar först när det finns tillräcklig information som grund för att göra det.

Johan Lönnroth (v): Vi har ju här några av landets ledande experter på prognoser. Ändå måste jag med all respekt för dem säga att jag inte tycker att det är så intressant, för vi vet alla hur fruktansvärt svårt det är att bedöma vad som kan hända. Jag ska därför inrikta mig på det som vi bör göra.

För att fördela frågorna lite rättvist tänkte jag be att få ställa tre frågor, till Irma Rosenberg, Thomas Franzén och Marianne Flink.

Till Irma Rosenberg skulle jag vilja ställa en fråga om detta med korsetten, som Klas Eklund kallar det, alltså utgiftstaket. Det är för övrigt välkänt att korsetten bara har en mycket kortsiktig effekt på figuren, inte en långsiktig.

Som Sven Hegelund sade har vi goda förhoppningar om en hygglig utveckling i år, dels ett stort finansiellt överskott i offentlig sektor, dels en budgeteringsmarginal som verkar bli ganska god. Kan det då inte vara en rimlig åtgärd att tidigarelägga utgifter till före årsskiftet för att dessutom få en positiv effekt på sysselsättningen? Skulle inte det kunna vara en klok åtgärd?

Jag vill också ställa en fråga till Thomas Franzén. Återigen vill jag citera Klas Eklund, som kallar det för en buffert. Jag tycker att vi ska vara väldigt glada för att vi har haft denna buffert så att exportdykningen inte har blivit ännu värre.

Med tanke på osäkerheten på valutamarknaden, vore det inte klokt att låta den nödvändiga upplåningen ske inhemskt? Jag skulle vilja fråga om inte Thomas Franzén fortfarande är överens med oss i finansutskottet om att det vore väldigt klokt om Riksbanken betalade in den extra inleveransen ytterligare en gång? Detta är alltså i motsats till det som ECB-chefen Duisenberg har skrivit brev till finansministern om.

Till sist, Marianne Flink, har jag läst en del internationella analyser om att terrordådet i New York har lett till en ökad förståelse i USA för utgifter och för statens ingripande i ekonomin över huvud taget. Det här borde kunna ha lite positiva spridningseffekter på så sätt att det här kanske sprider sig runtom i världen. Vi har haft välfärdsboksutvärderingar här i Sverige som har pekat på att stora klassklyftor, inte minst beroende på arbetslösheten etc., kan leda till att man värderar upp sysselsättning och fördelningspolitik på bekostnad av de i och för sig viktiga men kanske inte fullt lika viktiga sakerna som inflationsmål och budgetmål. Jag skulle vilja fråga dig om du delar min bedömning att det här kanske något ökar utrymmet för oss i Sverige att driva en något mer generös utgiftspolitik och en mer skarp fördelningspolitik.

Irma Rosenberg: Liknelsen med korsetten är ju spännande. Visserligen har en korsett bara en kortsiktig effekt. Men själva vitsen med den är väl att det ska vara så obekvämt för bäraren att äta för mycket att man låter bli. Jag tror att det är det som ligger bakom även utgiftstaket.

Johan Lönnroth frågade om det kan vara en klok åtgärd att flytta utgifter till det här året, om jag förstod honom rätt. Jag tycker inte att det viktiga med utgiftstaket är om några miljarder hamnar på den ena eller den andra sidan av ett årsskifte. Det viktiga med utgiftstaket är att se till att utgifterna inte kan skena i väg i just ett sådant läge som vi nu befinner oss i.

Visserligen har 90-talet bjudit på väldigt stora prövningar när det gäller de offentliga finanserna. Men just de år som utgiftstaket har varit i kraft, från 1997 och framåt, har ju varit ganska goda år vad tillväxten beträffar. Man kan säga att utgiftstaket inte har utsatts för några riktigt svåra prövningar. Ändå tror jag, om jag minns rätt, att man i princip varje år har tvingats att gå in och göra den här typen av småjusteringar kring årsskiftena för att få taken att hålla. Det beror på att man har utnyttjat utgiftstaket på ett sätt som inte riktigt var meningen från början, nämligen att man har lagt in reformer som har in-tecknat budgeteringsmarginalen, som ju ska vara den buffert som fångar upp de oväntade förändringarna.

Det sätt som utgiftstaket har fungerat på de senaste åren tror jag inte kan fortsätta när vi får ett läge med betydligt svagare utveckling, därför att då blir de oväntade förändringarna i utgifterna mycket större. Jag skulle nog snarare vilja säga att det ska tas som ett varningstecken att vi nu börjar diskutera om utgiftstaket eventuellt kommer att brytas med 15–20 miljarder. Det visar nog att man måste ha betydligt större säkerhetsmarginal när man använder det här systemet.

Thomas Franzén: Jag fick en fråga om detta med inleverans av Riksbanks-vinsten.

ECB-chefen har skrivit ett brev. Jag tycker att det är lika intressant vad som inte står i brevet som vad som står i brevet. ECB-chefen säger inte att Riksbanken behöver 100 miljarder i eget kapital för att vara en självständig

centralbank. Det hade han aldrig kunnat säga. Då hade den engelska centralbanken gått i taket, för den har inte tillnärmelsevis den storleken på eget kapital.

Däremot säger han att man ska ha en långsiktig regel för hur vinster ska behandlas och inlevereras. Och jag tycker att det vore bra om man kunde komma fram till en sådan så man slapp ha sådana här diskussioner alltför ofta. Men det finns det väl gott om tid för.

Låt mig betona att när jag har diskuterat detta har jag sagt att en överkapitaliserad centralbank bekostas av skattebetalarna. Vi lånar upp för att placera pengar i Riksbanken. Riksbanken har i dag ungefär 70 miljarder placerade till kort ränta i banksystemet, och vi lånar upp till högre räntekostnader. Dessutom behåller Riksbanken 20 % av sina ränteinkomster för att lägga till det egna kapitalet, som behöver öka eftersom det är så stort från början. Detta ökar i sin tur statens upplåningsbehov och skatterna.

Det är den långsiktiga diskussionen som jag tycker är viktig att ta upp. Det har ingenting att göra med det akuta läget i konjunkturen, utan det är en långsiktig strukturell fråga.

Marianne Flink: Johan Lönnroth började med att nämna statens ingripande som vi har sett på vissa hålla till följd av terrorattacken.

Vi ser saker och ting ur ett kreditperspektiv. Jag kan generellt säga att ett statligt ingripande på sikt kan försämra statens kreditvärdighet om staten tar ansvar för sektorer som man normalt sett inte tar ansvar för.

Sedan undrade Johan Lönnroth om man kan ta trender till intäkt för att höja statens kostnader. Vi gör ju jämförande analyser mellan olika länder. Sverige är ju ett ganska litet land med en öppen ekonomi. För att långsiktigt bygga en stark kreditvärdighet är det väldigt väsentligt att upprätthålla en god konkurrenskraft.

Sverige har i dag en utgiftsnivå som är högre än de flesta jämförbara länders. Här har det under de senaste åren helt klart funnits en ambition att få ned denna utgiftsnivå. I förhållande till bruttonationalprodukten är det fortfarande tänkt att den ska komma ned en bit. Den är som sagt fortfarande hög. Det här är ett konstaterande som man kan göra när man jämför med andra länder. Väljer Sverige en ökad utgiftsnivå kan det bli svårare att upprätthålla vissa andra mål. Men, som sagt, vi bedömer den politik som förs. Vi har inga direkta synpunkter på om politikerna väljer en sådan politik, utan vi får bedöma konsekvenserna av den.

Johan Lönnroth (v): Till Irma Rosenberg ska jag bara konstatera att jag tror att nästan alla kvinnor blev väldigt glada när de slapp korsetterna.

Sedan tycker jag att Thomas Franzéns svar är väldigt intressant. Vi är helt överens om att vi behöver forma en långsiktig sådan linje, men den linjen måste ju påverkas ganska mycket av huruvida Sverige kommer med i EMU eller inte. Kommer vi med i EMU måste den linjen rimligtvis utformas i

samråd med Europeiska centralbanken, medan vi om svenska folket röstar för att vi ska stanna utanför EMU själva kan forma den strategin långsiktigt. Det är i alla fall min åsikt att det är på det viset.

Till sist till Marianne Flink är det, som du säger, en jämförande analys när ni värderar olika länders kreditvärdighet. Den påverkas naturligtvis av, som du själv säger, politikernas idéer och åsikter. Jag tycker mig kunna se en trend, att den oerhört doktrinära monetaristiska högeruppfattningen som har rått under mycket lång tid, inte bara i politikervärlden utan också i världens samlade ekonomkår, luckras upp. Man inser mer behovet av att få ett mer solidariskt system av den typ som vi en gång hade i Bretton Woods-systemet, alltså att länderna lånar pengar till varandra när de går med underskott respektive överskott. Kommer det att påverka era kreditvärdighetsbedömningar i ett relativt perspektiv så att det kanske blir lättare för oss här i Sverige, utan att ni värderar ned oss, att föra en lite mer progressiv fördelningspolitik och en lite mer sysselsättningsinriktad ekonomisk politik?

Thomas Franzén: EMU-diskussionen som sådan tänker jag inte ge mig in i. Jag tror att det som står i ECB:s brev pekar på att man har stor frihet så länge man långsiktigt fastställer den politik man vill ha.

Marianne Flink: Även om vi gör de relativa jämförelserna förändrar det ingenting när det gäller den långsiktiga ekonomiska stabiliteten i ekonomin, som ju är det som vi ser till.

Mats Odell (kd): Jag tycker att det har varit en mycket intressant diskussion så här långt. Diskussionen och inläggen har handlat om två perspektiv. Det ena är det mer kortsiktiga, hur den kraftfulla konjunkturedgången ska hantearas. Då är vi inne på finanspolitiken, och jag utgår från att detta utskott med regeringens hjälp kommer att se till att utgiftstaken hålls. Mycket mer kan vi inte göra.

När det sedan gäller penningpolitiken så sköts ju den självständigt av Riksbanken, så den behöver vi inte heller bekymra oss om.

Vad vi däremot borde tala lite mer om är den långsiktiga problematiken, nämligen strukturpolitiken. Konjunkturinstitutets siffror är hämtade ur något som har kommit helt i bakgrunden, nämligen rapporten om samhällsekonomiska förutsättningar för lönebildning i Sverige. Marianne Flink var också inne på det när hon talade om vad som skulle kunna uppgradera Sveriges rating, nämligen strukturella förbättringar på arbetsmarknaden. Det visas i denna rapport på flera ställen att det här är Sveriges akilleshäla oavsett hur konjunkturen ser ut.

Sven Hegelund säger att vi inte kan göra någonting nu därför att vi inte har tillräckligt med information. Men på det här området har vi ju tillräcklig information, och det har vi haft i 30 års tid.

Jag har då först en fråga till Sven Hegelund. De tre olika alternativ som finns i budgeten är lågalternativet, basalternativet och högtillväxtalternativet. Lågalternativet är ju inte i första hand, som du sade här, ett beredskapsalternativ om det skulle gå sämre, utan skillnaden är just arbetsmarknadens funktionssätt.

Min fråga är: Varför skulle inte regeringen i detta läge kunna ta tillfället i akt och föreslå några av de strukturella åtgärder som så många är överens om? Jag tänker på EU-kommissionen – och t.o.m. på Bosse Ringholm som när han var Ekofins ordförande kom med förslag som han sedan i sin egen skap av finansminister inte vill genomföra – OECD, Internationella valutafonden osv. Varför inte försöka uppnå högtillväxtalternativet? Det är inte bara fråga om ett rattande med de kortsiktiga konjunkturparametrarna, utan det handlar om de mer långsiktiga frågorna.

Även Thomas Franzén var inne på detta. Intresset för Riksbankens pengar är ju inte akademiskt. Som Thomas Franzén visar behöver svenska staten nu låna pengar. Då vill man i stället ta pengarna från Riksbanken. Det kan jag förstå, för det är ju rationellt. Men det talas här om väldiga buffertar som har byggts upp. Det skulle då vara intressant att höra hur Thomas Franzén ser på dessa buffertar, om han kommer åt dem eller om han ändå måste låna pengar. Skulle det behövas ett kompletterande mål för statens finanser? Nu har vi ju mål för den offentliga sektorns finanser. Men skulle det, givet den långsiktiga utvecklingen, vara intressant att också diskutera ett mål för statens finanser?

Den offentliga sektorns finanser är alltid viktiga, särskilt i de länder som har hyfsade statsfinansieringar men där pensionssystemet är ett svart hål. Hos oss är det nästan tvärtom. Här börjar nu staten att gå allt sämre medan de stora överskotten finns i pensionssystemet. Men vad händer i ett lite längre perspektiv, som Thomas Franzén nämnde, när vi ska börja ta ut pengar ur pensionssystemet, om vi då inte har fått ordning på statens finanser? Det långsiktiga perspektivet skulle jag vilja ha kommenterat både av Sven Hegelund och av Thomas Franzén, men gärna också av andra i panelen som har synpunkter på det.

Sven Hegelund: Till att börja med är det riktigt, som Mats Odell sade, att skillnaden mellan basalternativ och högalternativ är effekterna av en bättre fungerande ekonomi och bl.a. arbetsmarknaden. Mats Odell efterlyser åtgärder för att ytterligare förbättra den här funktionen. Jag vill ändå peka på att det har vidtagits en del åtgärder för att förbättra ekonomins funktion. Det rör sig om en rad strukturreformer. Pensionsreform, budgetreform, Riksbankens ställning osv. har stärkt vår ekonomi strukturellt och gör att vi jämfört med andra länder står ganska starkt rustade inför en eventuell försvagning av ekonomin.

När det gäller just arbetsmarknadens funktion tycker jag att det är viktigt att peka på att vi faktiskt har haft en bättre fungerande lönebildning under senare tid än vad väldigt många ekonomer har trott. Vi ser nu att löneökningstakten håller sig till i storleksordningen 3,5 %, som vi har räknat med i bud-

getpropositionen. Det var många som ifrågasatte detta antagande när vi gjorde det. Men det ser nu ut att hålla, och det är väldigt bra. Sedan finns det naturligtvis ingenting som inte kan bli bättre. Vi får alltså fortsätta att diskutera vad som ytterligare kan göras i det avseendet.

Jag vill också peka på att arbetsmarknadens parter har vidtagit en rad åtgärder i form av ramavtal av typen industriavtalet. Även den övergång till branschavtal som har skett har varit ett led i förbättringen. Jag tycker ändå att en hel del har hänt på det här området, och det stärker naturligtvis vår ekonomi.

När det sedan gäller frågan om den offentliga sektorns eller statens överskott har vi formulerat ett mål om 2 % överskott över en konjunkturcykel. Detta mål är ett långsiktigt mål för att stärka den offentliga sektorns finansiella ställning. Motivet till detta är först och främst att vi har ett demografiskt problem på längre sikt. Vi måste se till att vi har mindre skulder och mer tillgångar i pensionssystemet när vi blir genomsnittligt äldre, från år 2010 och framåt. Vi har en period fram till dess som vi ska utnyttja, och det gör vi också. För närvarande sparar vi ca 3 % av BNP i pensionssystemet. Det innebär att med ett mål formulerat som 2 % överskott i hela offentliga sektorn blir det i prognoserna naturligtvis ett minus i staten under de närmaste åren.

Detta svänger längre fram, och det är en fullständigt rimlig och planerad utveckling.

Om vi i stället skulle ställa upp ett mål för statens finanser som skulle innebära balans, är det detsamma som att säga att vi i själva verket ska ha ett högre mål för de totala offentliga finanserna. Jag är inte säker på att det är det som har föreslagits av oppositionspartierna i deras alternativ till regeringens politik. Jag tycker att det är viktigare att vi upprätthåller målet 2 %. Det ger oss en god beredskap för att hantera den demografiska utvecklingen på sikt.

Jag kan också peka på att vi under de år som har gått inte bara har uppfyllt överskottsmålen utan också har överträffat dem ganska rejält. Det förhållandet att vi i år räknar med 4,6 % överskott innebär att vi har amorterat snabbare på skulden än planerat. I praktiken har vi hittills alltså haft en bättre utveckling av den finansiella ställningen än planerat. I prognoserna framåt är det dock 2-procentsmålet som gäller.

Thomas Franzén: Riksbankens vinst kommer in här. Jag hävdar inte att man behöver ta av Riksbankens vinst för att vi behöver låna, utan jag ser det som en strukturpolitisk fråga att man granskar balansräkningar och optimerar dem, inte bara i pensionssystem utan också att man tittar på centralbanken. Jag vill understryka att det alltså inte har något att göra med den kortsiktiga situationen.

Det ställdes också en fråga som jag har varit inne på, nämligen hur vi ser på den långsiktiga utvecklingen med ett sparande som ligger i socialförsäkringssektorn. Det förs där ofta en diskussion som om vi kunde spendera statens pengar därför att vi har överskott i de samlade offentliga finanserna. Det är viktigt att komma ihåg att sparandet inte finns i statens kassa utan i pens-

ionärernas kassa. Ska vi värna om pensionssystemet får vi inte använda det. Det innebär i sin tur att jag har ventilerat frågan om man inte skulle ha ett mål för statsbudgeten i balans över konjunkturcykeln.

Jag är inte en vän av att spika siffermål för allting, för det leder till att man till sist inte har något handlingsutrymme. Jag tror dock att slutsatsen, även om man inte har ett separat mål för statens budget, är att man bör vara mycket tolerant med att tillåta överskott utöver 2 % under de kommande åren i de offentliga finanserna. Sedan kommer konjunktursvängningar runt det här, men det är en annan sak.

Mats Odell (kd): Jag tackar för svaren. Jag skulle vilja fråga Marianne Flink, Klas Eklund och Irma Rosenberg vilka strukturella förbättringar exempelvis av arbetsmarknaden ni skulle vilja se. Om jag får tro Sven Hegelund har ju allt redan gjorts. Det är likadant som på det andra området. Men vad skulle ni som betraktar det här lite mera utifrån vilja se för åtgärder för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt?

Klas Eklund: Jag kanske i all ödmjukhet ska påpeka att jag inte längre ser mig som någon riktig expert på tillväxt- och strukturfrågor. Det är tio år sedan jag jobbade professionellt med det, som ordförande i Produktivitätsdelegationen. Under de senaste åren har jag framför allt ägnat mig åt den finansiella marknaden och åt konjunkturbedömningar.

Jag kan också säga att forskningen på det här området är ganska splittrad. Det är svårt att ge exakta och vetenskapliga svar. Om man likväl jämför Sverige med andra länder – det görs ju många s.k. *benchmarking*-studier – finner man att Sverige när det gäller tillväxt, konkurrenskraft och attraktionskraft ligger väldigt bra till på några områden: management – faktiskt – teknisk kompetens, infrastruktur och delar av utbildningssystemet. I två avseenden hamnar Sverige dock alltid väldigt lågt i sådana här internationella jämförelser. Det ena gäller stelheten på arbetsmarknaden, och det andra gäller skattesystemet och den offentliga sektorns omfattning. Jag tror att dessa två faktorer hänger ihop.

Huvudfåran bland ekonomer – framför allt såsom den avspeglas genom OECD:s Sverigerapporter – pekar hela tiden på en grupp av åtgärder som jag inte har någon riktig egen kompetens att ifrågasätta. Jag tror att de är ungefär där de flesta professionella ekonomer skulle hävda att de bör vara, nämligen att man på olika sätt ska försöka att öka effektiviteten på arbetsmarknaden. Det handlar t.ex. om att inte öka ersättningarna på det sätt som ofta diskuteras även vid nedgångar. Det handlar om att se till att nya skatteförändringar ökar rörligheten på arbetsmarknaden etc.

Jag måste erkänna att jag inte har något specifikt eget recept att komma med utöver det som jag tycker att OECD:s och för den delen också IMF:s senaste Sverigerapporter gång på gång har understrukit. Rör man sig åt det

hållet på arbetsmarknaden och på skattesidan gör man det som jag tror att de flesta ekonomer tycker att man ska göra.

Marianne Flink: Med risk för att vara tråkig vill jag säga att vi inte är i den business som består i att ge rekommendationer. Det tänker jag inte göra. Det som vi ser som positivt är åtgärder där syftet är att öka konkurrensen och arbetskraftens rörlighet. Och varför det? Jo, för att utnyttja arbetskraften på ett effektivare sätt och för att höja sysselsättningsnivån. Vi står i och för sig inför en lågkonjunktur, och vi ser att arbetslösheten är på väg uppåt. Det långsiktiga problem som vi har är snarare en arbetskraftsbrist än ett arbetskraftsöverskott. Det är också sådant som det långsiktigt är viktigt att mobilisera. På grund av de demografiska förändringar som vi ser i ekonomin måste den aktiva arbetskraften mobiliseras helt för att få full effekt av produktionen.

Irma Rosenberg: Det har ju hänt en del med strukturen på arbetsmarknaden under de senaste åren. Det har kommit nya institutionella lösningar som jag tycker så här långt ser ut att ha bidragit till att löneförhandlingssystemet fungerar bättre. Nu har de här nya institutionerna inte så många år på nacken, men det ser rätt lovande ut.

När det gäller behov av strukturella reformer och där man från statsmakternas sida kan göra någonting skulle jag vilja understryka det som Marianne Flink var inne på, nämligen att det är oerhört viktigt för framtiden att se till att människor behålls i arbetskraften. De ska inte genom långtidsarbetslöshet bli ointressanta och straffas ut från arbetsmarknaden, och de ska inte genom sjukdom hamna i ett läge där de så småningom blir förtidspensionerade, utan så många som möjligt måste behållas i arbetskraften.

Det är därvidlag naturligtvis i väldigt stor omfattning positiva åtgärder som behövs, men jag tror också att det är viktigt att se till att alternativen – arbetslöshetsersättning och sjukförsäkring – inte är alltför attraktiva på lång sikt. Jag tror att just de frågor som handlar om arbetskraftens utveckling är bland de viktigaste.

Lisbet Calner (s): Ordförande! Det har hållits många intressanta anföranden här om konsekvenserna för svensk ekonomi internationellt sett, och jag menar att vi har hört både optimisten och pessimisten. Om jag inte minns fel är en definition på pessimisten att han befarar att det som optimisten säger är sant. Jag vet inte om detta på något vis underlättar det som vi nu har framför oss i finansutskottet, nämligen att ta ställning till hur vi ska forma budgeten för nästa år. Jag hoppas att mina kolleger i alla fall håller med om att vi har fått ett brett perspektiv på de prognoser, scenarier och idéer som finns om hur svensk ekonomi ska formas. Det är väl inte överdrivet att säga att det ekonomiska läget i dag är intressant, oroligt och turbulent.

Jag har under årens lopp lärt mig att ekonomi innehåller väldigt mycket av känslor och att människors beteenden påverkar finansmarknader, offentliga

finanser och statsbudget. Handelns Utredningsinstitut konstaterade häromdagen i en utredning att detaljhandeln under september månad hade ökat med 2,4 % jämfört med förra året. Jag tror att det var flera med mig som blev förvånade. Jag trodde att det mer var såsom Klas Eklund sade om USA, att när man minskade skatterna där sparade man åtminstone hälften därav. Här har man inte gjort det, utan handeln har ökat.

Det var sporthandeln som ökade, medan elektronikhandeln gick tillbaka. Jag tänkte då så här: Kan det vara så att Folkhälsorådet har haft ett finger med i spelet? Ut och spring i stället för att sitta vid datorn! Det borde väl påverka ohälsotalet och på så vis svensk ekonomi. Kan det vara så?

Handelns Utredningsinstitut fortsätter med att säga att handeln ökar och att julhandeln kommer att öka med över 3 ½ %. Jag vill veta av er som har talat här vad ni drar för slutsatser av detta vad gäller tillväxten i ljuset av att resandet har minskat avsevärt, till stort men för flygbolag och för Luftfartsverket. Människors vilja att röra sig på olika sätt finns alltid kvar, och jag undrar: Kommer man att resa mer inom Sverige? Kommer man att tillbringa julhelgen i Sverige? Kommer man att åka skidor i de svenska fjällen i stället för i Alperna? Kommer det i så fall att påverka tillväxten här och på så vis leda till en ökning av bruttonationalprodukten? Lite sammanfattande: Kan reslusten alltså påverka tillväxten i Sverige?

Jag var häromdagen på ett annat seminarium om ekonomi, och då sade en ekonom så här: Varför bekymra sig så mycket om kronkursen? Just nu är den väl bara bra, inte minst för exporten. Men Irma Rosenberg säger här att exportefterfrågan går ned. Varför det?

Jag har också en tredje fråga. Jag undrar om alla här i dag skulle instämma i ett påstående som planeringschefen på Finansdepartementet gjorde häromdagen: Om lågtillväxtalternativet skulle bli verklighet är det första gången på 30 år som Sverige skulle gå in i en djupare lågkonjunktur utan att den skulle bero på hemmagjorda problem. Håller talarna här i dag med mig om detta påstående?

Irma Rosenberg: De siffror som Handelns Utredningsinstitut kom med häromdagen byggde på dess mätning av detaljhandelsförsäljningens utveckling. De mätningar som Handelns Utredningsinstitut gör och de siffror från SCB som jag visade ligger på lite olika nivåer, men de brukar ändå följas åt. HUI:s siffror tyder på att man ännu i september inte kan se någon nedgång i detaljhandeln, utan hushållens köplust hålls hyfsat uppe. Det säger ju inte att det kommer att se ut så även fortsättningsvis under hösten.

När det gäller resandet: Visst tyder de rapporter som kommer i tidningar kring de här frågorna på att det ser ganska bra ut för de svenska fjällen med bokningar osv. Det ger naturligtvis en positiv effekt för svenskt vidkommande. Men vad händer å andra sidan med turistandet från utländska medborgare i Sverige? Det är balansen mellan effekterna på resandet ut och in som avgör hur BNP-tillväxten påverkas.

När det gäller exporten: Varför går exporten ned när kronan är så svag? Den svaga kronan har säkert i viss mån motverkat nedgången i exporten. Men att exportefterfrågan faller beror på att vi har en konjunkturavmattning utomlands. Vad beträffar volymeffekterna på exporten har kronförsvagningen alltså inte räckt till för att kompensera efterfrågebortfallet utomlands. Jag tror inte heller att så många hade räknat med det.

Vad man däremot kan se i företagsrapporter i Sverige är att den svaga kronan ger effekter på företagets resultat. Vinsterna hålls uppe i större utsträckning än vad som annars skulle ske. Det finns alltså olika effekter av kronkursen, men den lyckas inte stoppa volymnedgången i exporten.

Sven Hegelund: Vad först gäller HUI-siffran för konsumtionen vill jag säga att den förstärker mitt tidigare uttalande att bilden inte är helt entydig. Detaljhandelsutvecklingen har hittills varit god, men däremot har vi en försvagning på bilsidan. Vi tror att konsumtionen kommer att bidra till att hålla efterfrågeökningen uppe, inte minst mot bakgrund av den väldigt kraftiga förstärkningen av hushållens disponibla inkomster. Nästa år handlar det om hela 5 %, och det är den största förstärkningen av de disponibla inkomsterna på flera decennier. Vi tror att detta kommer att bidra till att stabilisera och upprätthålla tillväxten.

Det gjordes här en jämförelse med sparbeteendet i USA, och Klas Eklund visade en siffra för september enligt vilken sparkvoten skulle ha gått upp väldigt kraftigt. Jag skulle vilja reservera mig mot det sättet att använda statistik. Det där är en direkt följd av att Bushs checker betalades ut vid det här tillfället. Man konsumerar inte dessa omedelbart, och då får man en statistisk effekt som ökar sparkvoten, men att av detta dra slutsatsen att sparkvoten har vänt uppåt i USA tycker jag är väldigt prematurt, så att säga.

Vad gäller kronkursen är det riktigt att vi trots en försvagning av kronan inte har sett en ökning av exporten. Jag delar Irmas uppfattning att man inte heller skulle vänta sig det, speciellt inte i ett läge när vi har en kraftig försvagning på IT-sidan, där relativpriserna kanske är lite mindre betydelsefulla i förhållande till den totala nedgång som den branschen har haft och till betydelsen av teknikfaktorer och sådant. Samtidigt är det klart att den svaga kronan har varit bra för exportindustrin på vinstsidan och även för orderingång och sådant, allt annat oförändrat, i andra delar av exportsektorn. Men det är ett tveeggat svärd, och vi har en effekt också på inflationen *in pipeline*, och därför tycker jag att det är bra att kronan har förstärkts på den allra senaste tiden. Jag tycker att vi håller på att få en balanserad utveckling även när det gäller kronan.

Jag missade vidare en sak tidigare. Jag sade att jag var osäker på hur det var med Kristdemokraterna när det gällde det finansiella sparandet i staten, huruvida ni i ert alternativ hade räknat med ett högre finansiellt sparande i staten. Nu är jag säker på att det inte förhåller sig på det sättet. Ni har exakt samma prognos som vi har för finansiellt sparande, såväl i staten som i pensionssystemet.

Ingemar Hansson: Jag tänker kommentera hur vi på Konjunkturinstitutet ser på de tre frågor som restes av Lisbet Calner. För det första bedömer också vi att hushållens konsumtion kommer att vara en av de faktorer som går starkast i ekonomin under den närmaste tiden framöver. Bland annat tack vare den starka inkomstutvecklingen kommer hushållen att ha en ganska hygglig konsumtionsutveckling trots den internationella konjunkturavmattningen och den ökade oron, och det kommer att bidra till att upprätthålla tillväxten. Icke desto mindre är den minskning av exporten som vi har sett, och som är prognostiserad, så pass stark att den drar starkt åt det andra hållet. Således räknar jag med en ganska svag tillväxt – inte exceptionellt svag men ganska måttlig – både i år och nästa år.

Man kan fråga sig varför exporten har varit så svag trots den svaga kronan. Jag skulle kunna tänka mig att det är fråga om sammansättningseffekter. Svensk export är överrepresenterad när det gäller telekomprodukter och motorfordon. I dessa delar har försvagningen av världsekonomin varit särskilt markant. Det förhållandet att efterfrågan inom dessa två sektorer har minskat internationellt mycket mer än i övrigt har slagit förhållandevis hårt mot svensk export. Det är alltså i mycket fråga om sammansättningseffekter. Men sammansättningseffekterna blir så småningom neutrala och leder kanske t.o.m. till sin motsats. Då kan man vänta sig en stark utveckling av svensk export.

Om vi tar bort sektorerna motorfordon och telekomprodukter finner vi att resten av exporten har utvecklats förhållandevis starkt, vilket är ett tecken på att den svaga kronan de facto bidrar till att volymutvecklingen inom den resterande delen av exporten är hygglig.

Den tredje frågan var huruvida detta är första gången på 30 år som vi hamnar i en lågkonjunktur utan delvis inhemsk förskyllan. Jag delar nog planeringschefens syn på den frågan. Vi hade den första oljekrisen år 1973, men sedan dess har nog vårt eget agerande varit en viktig faktor i de ekonomiska problem som vi har haft. I den mån det nu är en ordentlig avmattning har den inte primärt eller till väsentlig del inhemska orsaker. Svensk makroekonomisk politik är mycket väl utformad enligt läroboken, och jag tror också att Sverige kommer att klara sig förhållandevis bra under den här försvagningen.

Klas Eklund: Jag har fyra kommentarer till Lisbet Calners frågor.

För det första: Det är riktigt att HUI visade på en, som jag ser det, glädjande utveckling av detaljhandeln i september. Vi vet inte om den blir bestående. Vi vet att försäljningen av kapitalvaror har minskat. Det kan också vara en omläggning av beteenden, att man drar ned på inköp av dyra varor och köper billiga varor i stället. Det vet vi ännu inte.

Jag såg också att man från HUI hade varit glad när man uttalat sig om julhandeln. Vi får väl hoppas att HUI har rätt, men det är bara en förhoppning. Jag vill inte vara elak mot kolleger som inte är här, men när Finansdepartementet gjorde sin utvärdering av prognosmakare i fjol kunde man väl konsta-

tera att HUI – ni får rätta mig om jag har fel – var den kroniske optimisten. HUI var alltid gladare än de andra.

För det andra: Ingemar Hansson har redan talat om exportens sammansättning. Jag vill bara förtydliga det som han sade. Under första halvåret föll den svenska exporten av motorfordon med 14 %, exporten av telekomvaror föll med 16 % medan övrig varuexport ökade med 3 %. Tvärstoppet för exporten är alltså i väldigt hög grad ett sammansättningsfenomen. Vi vet inte hurdan utvecklingen hade varit med en starkare krona, men kortsiktigt hade den naturligtvis slagit en del på exporten i varje fall av övriga varor.

För det tredje: Jag vill bara väldigt kort ta upp en fråga som inte ställdes av någon av ledamöterna. Sven Hegelund polemiserade direkt med mig när det gällde sparandet i USA. Visst har han rätt i att den extrema uppgången av sparkvoten i början av hösten hänger samman med betalningen av skatterabatter, vilket jag i och för sig också påpekade. Jag tror inte att den kommer att fortsätta uppåt på det viset. Det är en spik, och sparkvoten kommer säkert att falla tillbaka något. Den underliggande trenden kommer däremot – det är jag övertygad om – att stiga under nästa år, delvis på grund av att amerikanerna i mycket större skala än vi upplever sådant som vi just fått meddelande om i denna kammare. Jag är övertygad om att den typen av meddelanden psykologiskt slår mot människor och deras framtidstro.

Jag är beredd att slå vad med dig, Sven, om du så vill, att sparkvoten i USA om ett år kommer att ligga väsentligt högre än i dag.

För det fjärde: Den sista av Lisbet Calners frågor gällde lågkonjunkturer i Sverige. Jag håller inte med när det gäller 30 år, men om vi går 20 år tillbaka. Inte heller den andra oljekrisen, år 1980, var väl självförvållad. Det var dock klart att hanteringen av den inte var så lysande. Jag delar uppfattningen att svensk ekonomi i dag är oerhört mycket starkare än den har varit på ungefär tre decennier.

Sven Hegelund: Jag delar Klas Eklunds sista kommentar om att svensk ekonomi står starkt rustad. Också när det gäller spiken är vi numera överens, och det gläder mig. Jag tyckte att du drog en alltför långtgående slutsats av den. När det gäller USA:s ståndpunkt på längre sikt är jag inte lika tvärsäker som du. Jag utesluter inte att du kan få rätt, men jag är inte beredd att slå vad.

Lena Ek (c): Herr ordförande! Jag vill allra först säga att jag är väldigt glad över de mycket tydliga uttalanden som under den här utfrågningen har gjorts om vikten av att vara noggrann med utgiftstaken. Jag delar uppfattningen att det är viktigt att hålla på dem.

Vi har vid det här laget diskuterat ganska mycket. En hel del har handlat om förtroendefrågor fram och tillbaka i olika delar av ekonomin. En sak som inte har berörts är hushållens upplåning. Jag skulle vilja höra hur Klas Eklund och Irma Rosenberg ser på den.

Vi berörs just nu väldigt mycket av den internationella situationen, och den internationella lågkonjunkturen har diskuterats väldigt mycket. Till det kommer de säkerhetspolitiska aspekterna, som är väldigt tunga just nu. Mellanösternproblematiken är värre än på mycket lång tid, och vi har Indien–Kashmir-frågan, den interna situationen i Pakistan osv. Situationen i Sydamerika har inte berörts, men den är inte heller särskilt lysande. Läget för Argentina är inte alls bra.

Frågan är hur ni här bedömer den internationella ekonomiska utvecklingen i kombination med den säkerhetspolitiska. Den ger ju väldigt tuffa ekonomiska effekter. Jag skulle vilja höra hur Sven Hegelund och Ingemar Hansson ser på detta.

Slutligen till Sven Hegelund: Förs det nu några diskussioner med Världsbanken och Valutafonden med anledning av det uppkomna läget?

Sven Hegelund: När det gäller det sista så förs det ju ständigt diskussioner med framför allt Valutafonden kring såväl det världsekonomiska läget som situationen i olika länder som i olika avseenden befinner sig i kris. Vi har haft Turkiet och Argentina på senare tid, och dessa diskussioner pågår.

När det gäller den ekonomiska utvecklingen i kombination med den säkerhetspolitiska utvecklingen är det klart att det är en mycket väsentlig fråga. Flera har varit inne på den tidigare. Det är klart att det blir väldigt spekulativt att diskutera eventuella effekter av ytterligare krigshandlingar och ytterligare terroråd. Det är klart att det är intressant att arbeta igenom den typen av scenarier och diskutera vad man skulle göra i olika hypotetiska lägen. Sådant sker också från tid till annan. Det har stor betydelse att man gör det. När vi ska värdera situationen nu så är det ändå viktigt att vi utgår från det som vi vet för närvarande och inte förfaller till alltför mycket spekulationer om vad som skulle kunna hända.

Jag ska summera. Den information som vi nu har ger anledning till viss oro och ökad osäkerhet. Det är sannolikt att vi får en något svagare utveckling. Men samtidigt kan vi konstatera att den ekonomiska politiken är väl inriktad på att hantera en sådan situation.

Ingemar Hansson: När det gäller frågan om den ekonomiska utvecklingen och den säkerhetspolitiska utvecklingen skulle jag vilja säga att när något som det som har hänt i USA och det som har följt i Afghanistan händer så ökar den upplevda osäkerheten. Då kan man vänta sig att både hushållen och företagen reagerar på det genom att de är något mer försiktiga i sina investeringsbeslut och sina konsumtionsbeslut. Om osäkerheten ökar då är det ett större värde att ha en bibehållen handlingsfrihet. Och då tenderar man att skjuta upp såväl investeringsbeslut som konsumtionsbeslut. Det har en dämpande effekt på efterfrågan och på tillväxten. Så en del av den dämpning som vi nu ser hänger förmodligen ihop med en ökad osäkerhet som har kommit sedan den 11 september. Och om det världspolitiska läget skulle förvärras så kan man

vänta sig en ytterligare dämpning via den källan. Så en viss dämpande effekt medför det, men det är väldigt svårt att kvantifiera. Jag tror att en betydande orsak till det som vi hittills har sett har varit en konsekvens av ökad osäkerhet.

Samtidigt kan vi notera att det börsfall som vi såg initialt efter dessa åtgärder och som då tolkades även av oss som varande ett resultat av terrordåden faktiskt har återhämtats. Så just nu tycker jag inte att oron verkar vara mer utbredd än den var strax efter dådet. Men det hela beror ju på den fortsatta militära och politiska utvecklingen, och där är osäkerheten stor.

Klas Eklund: Jag fick frågan om hur vi ser på hushållssparandet. Det är klart att det är väldigt osäkert. Men i våra kalkyler har vi i det som jag kallade jordbävningsalternativet lagt in en sparkvotsökning på ungefär 1 % per år under de närmaste två åren och i Gulfrigsalternativet lite mer, men inte så väldigt mycket mer. Återigen: Sverige är relativt stabilt, framför allt jämfört med USA. På denna punkt är osäkerheten mycket stor också bland prognosmakarna. Vi skiljer oss inte särskilt mycket från Finansdepartementet. De har i sina kalkyler också en ganska ordentlig sparkvotsökning för kommande år.

Irma Rosenberg: På frågan om hushållens upplåning kan jag säga att den har ökat under de senaste åren. Men vi är långt ifrån den situation som gällde i början av 90-talet. Det handlar till stor del om lån för att finansiera bostadsköp, bl.a. småhus, men också i stor utsträckning om ombildning av hyresfastigheter till bostadsrätter, vilket också påverkar hushållens balansräkning kraftigt. De kvartalsindikatorer som finns för finansiellt sparande för i år tyder inte på att man har hamnat i något kritiskt läge när det gäller hushållens upplåning även om skulderna har ökat både jämfört med finansiella tillgångar och jämfört med disponibla inkomster. Sedan kan det naturligtvis finnas enskilda personer som har finansierat aktieköp under förra året och som kan befinna sig i ett besvärligt läge i dag. Men det är inte någonting som tynger hushållssektorn som helhet.

Lena Ek (c): Jag tackar för dessa svar. Jag skulle kortfattat vilja kommentera frågan om handelns siffror. Jag tror inte att man ska dra för långtgående slutsatser av att alla svenska barn börjar med innegymnastik i september och måste köpa nya gymnastikskor. Det är sådant som inträffar varje år.

Jag skulle vilja ställa en kontrollfråga till Sven Hegelund. Försiggår det inga särskilda diskussioner utöver de vanliga och normala med Världsbanken respektive Valutafonden för att hantera de fattiga staternas problem i en lågkonjunktur, i en internationell ekonomisk situation som den nu ser ut?

Sven Hegelund: Det förs kontinuerliga diskussioner om hur vi ska hantera de fattiga ländernas situation, inte minst deras skuldsituation. Det har skett betydande skuldavskrivningar inom ramen för det s.k. HIPC-initiativet, och det är klart att den typen av diskussioner naturligtvis får en ökad aktualitet i ett sådant här läge. Sverige driver mycket aktivt i IMF, Världsbanken och inom EU att vi ska gå vidare på denna väg. Vi har varit mycket pådrivande, och vi har skrivit av våra egna skulder också. Det sker naturligtvis diskussioner om det världspolitiska läget och om den ekonomisk-politiska beredskapen också inom EU, förutom de två institutioner som nämndes. Det har varit ett antal extra diskussioner inlagda med anledning av händelserna den 11 september och bedömningen om en försvagning av världsekonomin.

Lena Ek (c): EU har ju hittills inte vid något enda tillfälle haft något samordnat agerande, vare sig i Världsbanken eller i Valutafonden när det gäller de fattiga ländernas skuldavskrivning. Sverige har däremot varit relativt aktivt på den så att säga normala nivån. Jag hoppas i detta läge att Sverige verkar för att det i fortsättningen blir ett samordnat europeiskt agerande i dessa viktiga internationella organ.

Sven Hegelund: Vi strävar ju efter detta. Samtidigt vill vi ju inte gärna så att säga bli hämmade av de minst ambitiösa. Förutom att vi försöker åstadkomma en så enig och ambitiös målsättning som möjligt inom EU driver vi från den nordiska och baltiska kretsen en mer aktiv linje.

Karin Pilsäter (fp): Det har här varit väldigt mycket fokus på att utgiftstaken nu prövas och om man kommer att klara av att hålla utgiftstaken i en situation som ser ut att bli sämre med tanke på historien och den ringa storleken på budgeteringsmarginalen. Jag skulle vilja ställa ett antal frågor kring budgeteringsmarginalen och hanteringen av utgiftstaken.

Den första frågan vill jag ställa till Sven Hegelund. I budgetpropositionen redovisar ni ett antal förflyttningar av utgifter och skriver sedan att ytterligare begränsningar kommer att ske. Jag undrar om vi kan få ett lite tydligare besked om huruvida er beredskap också handlar om utgiftsförändringar och inte bara om utgiftsförflyttningar.

Sedan skulle jag vilja ställa en fråga till några av er övriga. Förtroendet för svensk ekonomi handlar ju väldigt mycket just om att man har visat sig kunna klara av att hålla utgiftstaken. Hur skulle förtroendet för svensk ekonomi och svensk ekonomisk hantering påverkas av ett beslut om att inte ha någon budgeteringsmarginal? Hur skulle exempelvis effekten av ett beslut om att inte ha någon budgeteringsmarginal påverka trovärdigheten och därmed utsikterna när det gäller kreditbetyg och trovärdigheten när det gäller att kunna hålla budgeten på ett strukturellt riktigt sätt?

Sedan skulle jag vilja ställa även en annan fråga kring detta och anknyta lite till det som Klas Eklund sade tidigare om att det blir mycket läckage av

konjunkturpolitiken osv. Om man låter de automatiska stabilisatorerna verka fullt ut, även om ni gör olika riskbedömningar av det, är ändå risken ganska stor att utgiftstaken inte klarar det. Och för att då hålla taken kanske man måste göra andra förflyttningar och kompensera med skattesänkningar. Hur bedömer ni i så fall att något sådant kan hanteras på ett sådant sätt att det också är strukturellt riktigt? Vi har ju i den nuvarande budgeten 3 600 miljoner exempel på att skattesänkningar inte alltid behöver vara strukturellt riktiga.

Jag har en sista fråga. Det är för tidigt att säga vad prognosen blir. Men om den går mot att det blir KI:s mellanalternativ eller kanske t.o.m. något sämre, vilka poster i den svenska statsbudgeten på utgiftssidan skulle ni bedöma är mest känsliga för en sådan utveckling?

Sven Hegelund: Först och främst håller jag med Karin Pilsäter om att det är oerhört viktigt att hålla utgiftstaken. Det är också viktigt att vi har en budgeteringsmarginal så att det finns möjlighet att hantera osäkerhet.

När det gäller eventuella åtgärder för att hantera en svagare situation än den som vi räknar med, så är jag inte beredd att nu gå in på några detaljer om detta, utan vi räknar med att budgeten i allt väsentligt håller. Skulle vi hamna i en situation i närheten av lågalternativet så är det mindre utgiftsbegränsningar som krävs. Vi kommer att kunna hantera det. Vi har hanterat problem i den storleksordningen tidigare, och det kommer vi att göra nu också. Och återigen: Utgiftstaket ska hållas.

När det gäller ett svagare alternativ och vilka utgiftsposter som är känsliga, är det ganska självklart att om vi skulle få en svagare situation så finns det en risk för att arbetslösheten ökar. En sådan utveckling finns inkalkylerad i vårt lågalternativ och hanteras inom ramen för det alternativet. Det är väl den centrala delen på utgiftssidan. Det finns naturligtvis även andra utgiftsposter som kan öka. Det är dock mer svårbedömt hur det är med t.ex. sjukförsäkringsutgifter och sådant. Där finns det snarast en motsatt tendens, att människor i ett svagare konjunkturläge blir försiktigare. Men det är svårt att bedöma.

När det gäller inkomstsidan så är det klart att skattebaser osv. är känsliga. Men det är alldeles för tidigt att diskutera den typen av frågeställningar. Vi räknar med att siffrorna i budgeten i allt väsentligt håller, trots den ökade osäkerheten och trots att det finns en risk för en något sämre utveckling.

Marianne Flink: Karin Pilsäter frågade hur vi skulle reagera om detta utgiftstaket försvann. Såsom vi ser det är detta utgiftstak något självpåtaget, och det är ett mål som är mycket tuffare uppställt än i många andra länder. Orsaken till detta är att man ska bygga upp en långsiktig stabilitet i statsfinanserna och också bygga upp ett långsiktigt förtroende eftersom man har haft en historia med en relativt dålig kostnadsdisciplin. Det är inte så att ett utgiftstak är nödvändigt för att upprätthålla utgiftsdisciplin. Vi kan se på ett land som

Danmark som har varit ganska bra på att långsiktigt bygga upp en trovärdig finanspolitik med utgifterna under kontroll utan att ha infört ett specifikt utgiftstak. Detta är något som politikerna i Sverige självpåtaget har gjort för att försäkra sig om att de ska upprätthålla denna disciplin. Men om det i ett senare skede visar sig att man kan upprätthålla en disciplin utan ett tak så är ju det inte något som vi bedömer som negativt. Huvudsaken är ju att disciplinen upprätthålls.

Karin Pilsäter (fp): Min frågeställning när det gäller detta var främst hur bedömningen skulle vara om man beslutade sig för att inte ha någon marginal till detta tak. Om jag ska fortsätta att travestera Johan Lönnroth så är det ungefär som att om man beslutar sig för att inte ha något extra håll på skärpet utanför det som man har spämt, så får man hålla andan tills man har bantat. Och det kanske inte alltid är så bekvämt. Min frågeställning gällde alltså om man beslutar sig för att inte ha några marginaler.

Eftersom jag delar Klas Eklunds uppfattning att denna aktiva konjunkturpolitik är svår att få något snabbt genomslag för, skulle jag trots allt vilja ha några kommentarer kring möjligheten att i detta läge bedriva en aktiv och riktig strukturell politik.

Jag har ytterligare en anteckning om huruvida t.ex. Klas Eklund har någon bedömning av hur man skulle kunna tro att ett genombrott, alternativt sammanbrott, i WTO under de närmaste veckorna i Doha skulle påverka den internationella utvecklingen.

Marianne Flink: Jag ska svara på frågan om marginalen. Vi ser givetvis att om man har en marginal så har man större flexibilitet att hantera en situation med en sämre ekonomisk utveckling. Då har man ju lite att ta av. Om man har använt sig av marginalen och har en väldigt liten marginal så står man ju inför andra typer av beslut som politiskt kan vara svårare.

Klas Eklund: Det är nästintill omöjligt att begära att jag ska ha kvantitativa uppskattningar om effekterna av vad som händer på WTO-mötet. Men jag tror att alla är överens om att det riktigt långsiktigt farliga naturligtvis vore om protektionismen skulle sticka upp sitt fula tryne igen. Däremot tror jag inte att ett eventuellt sammanbrott där skulle ge svåra kortsiktiga effekter, utan det är långsiktiga effekter. Det kanske verkar vara en väldigt hårdragen analogi, men 30-talet blev som det blev, inte på grund av börskraschen 1929 utan därför att den ekonomiska politiken under 30-talet blev så pervers med hårda åtstramningar och protektionism. Nu tror jag inte att det går så illa. Det finns ganska många tecken som ändå tyder på att de hemskheter som ägde rum i USA för en månad sedan kanske ökar chansen för att vi faktiskt får en positiv start på samtalen i Qatar.

Karin Pilsäters andra fråga handlade om budgeteffekter, konjunkturpolitik och strukturpolitik. Vi på SEB kan inte räkna på budgetens alla delposter. Det

har vi inte kompetens att göra, utan vi utgår som KI från den makroekonomiska bilden, och sedan undersöker vi sambanden på den nivån. Vi har då med en lite mer pessimistisk utgångspunkt också en något högre arbetslöshet. Och vår tumregel är väl ungefär densamma som KI:s, att varje procentenhets ökning av arbetslösheten kostar runt 7 miljarder i offentliga utgifter. Och det bidrar till att bryta igenom utgiftstaken.

Frågan är då vad politiken kan göra. Ska man driva en politik mot detta som hjälper för att få ned arbetslösheten och samtidigt strukturellt, då tvivlar jag på att kortsiktiga insatser, AMS-åtgärder, är det som framför allt biter. Med min bakgrund och med mitt tänkande så handlar det i så fall om att ytterligare förbättra incitamentsstrukturen. Det handlar om att vidta åtgärder i skatte- och bidragssystemen som minskar marginaleffekterna långsiktigt. Det kan handla om skatter. Det kan handla om arbetsgivaravgifter. Men det handlar framför allt om att undvika att vidta i och för sig behagliga men i detta läge skadliga åtgärder när det gäller generositeten i vissa system – a-kassa, sjukförsäkring, arbetsskadeförsäkring, m.m.

Sven Hegelund sade att om vi går in i ett sämre konjunkturläge så kanske det blir så att sjukförsäkringskostnaderna på ett obehagligt sätt dämpas något. Det kanske inte blir så om man samtidigt gör systemet mer generöst. Det vet vi inte.

Irma Rosenberg: Jag tänkte tillfoga en kommentar om frågan om budgeteringsmarginalens nödvändighet i samband med utgiftstaken. Jag tror att det är väldigt viktigt att ha en budgeteringsmarginal, alltså en osäkerhetsmarginal, därför att vi vet att de offentliga utgifterna varierar med konjunkturerna. De automatiska stabilisatorerna finns även på den sidan. Man gör det väldigt svårt för sig om man inte i förväg beaktar att man har dessa svängningar. Att föra en långsiktigt vettig strukturell politik under omständigheter när man varje år tvingas göra brandkårsutryckningar på slutet som med nödvändighet måste bli mindre väl genomtänkta, därför att man inte i förväg kan förutse hur stora insatser man behöver göra – det säger sig självt hur det blir.

Sedan är frågan hur det skulle bedömas om man lättade på systemet genom att inte ha några marginaler. Jag tror att Standard & Poor's gör en långsiktig bedömning. Men om ett sådant budskap skulle komma ut, kan jag mycket väl tänka mig att det skulle bli snabba reaktioner på de finansiella marknaderna, eftersom det där finns många människor som sitter och reagerar blixtnabbt på det som händer. Om det uppfattas som att man urvattnar systemen med utgiftstak och gör dem mindre hållbara och mindre trovärdiga, tror jag att svensk ekonomi skulle drabbas av det i form av högre räntemarginal mot omvärlden.

Sven Hegelund: När det gäller budgeteringsmarginalen är det klart att man kan resonera som Marianne Flink och säga att det viktiga är stabiliteten i sig. Och kan man uppnå den på annat sätt så är det klart att det är gott och väl.

Nu har vi ändå valt att arbeta med utgiftstak och menar att det finns en stor poäng i att göra det, eftersom det ger långsiktighet i den ekonomiska politiken och i budgetpolitiken. Jag tycker att detta är en oerhört värdefull strukturell reform som vi har genomfört, och trovärdigheten i utgiftstaken hänger naturligtvis väldigt mycket på att vi är beredda att vidta de åtgärder som krävs för att de faktiskt ska hållas. Det har vi gjort under de år som utgiftstaken har existerat.

Jag tycker för min del att vi ska ha en budgeteringsmarginal så att man kan hantera osäkerhet i den ekonomiska utvecklingen. Och på den punkten är Karin Pilsäter och jag överens. Jag tycker möjligen att Karin Pilsäter skulle ställa den här frågan till Gunnar Hökmark. Nu är han emellertid på väg ut. Om jag har förstått det hela rätt så har man i det moderata alternativet inte någon budgeteringsmarginal alls. Så jag tycker att den frågan kanske borde riktas dit snarare än till regeringen. Vi tycker att man ska ha en budgeteringsmarginal.

Karin Pilsäter (fp): Nu är det ju inte Gunnar Hökmark som sitter på den bänken, så därför ställer jag frågan till er.

Catharina Hagen (m): Jag har en fråga till Sven Hegelund. Även om Finansdepartementet inte nu är berett att ange var eventuella besparingsåtgärder ska ske om utgiftstaket riskerar att spräckas, så tycker jag att det vore intressant att höra hur ni har resonerat. Antingen kommer det ju att ske på transfereringssidan eller också på konsumtionssidan. Om det sker på transfereringssidan måste hushållens konsumtionsutrymme och även förväntningar försämrats så att den balanserande faktor som hushållens konsumtion är i detta konjunkturläge måste försämrats. Måste ni då inte fundera på att göra skattesänkningar parallellt med eventuella transfereringsnedskärningar? Det vore intressant att höra lite grann om ni har tänkt i dessa termer. Ni måste ju ändå ha planerat åtgärderna, även om Sven Hegelund inte är beredd att ange dem i detalj här.

Sven Hegelund: Nu är vi åter inne i det hypotetiska resonemanget om vi skulle ha intecknat att lågalternativet faktiskt är det mest sannolika scenariot. Jag tycker ändå att diskussionen här visar att vi är ganska långt ifrån detta. Man kan konstruera scenarier som bygger på ytterligare krigshandlingar och terrorism och annat sådant som skulle leda till detta, men det är ju inte den informationen som vi planerar efter. Och även om vi skulle hamna i lågalternativet, vilket inte alls är sannolikt i dagsläget, så är de utgiftsjusteringar som krävs i det fallet i storleksordningen 3 miljarder. Och som Ingemar Hansson sade tidigare så har vi en utgiftsvolym på 800 miljarder. I relation till detta handlar det om ganska små justeringar. Det ligger mer eller mindre inom marginalen för prognossäkerheten. Jag har noterat att vi under hösten har fått en justering på ca 6 miljarder av bedömningen av budgeteringsmarginalen för innevarande år. Här finns alltså en osäkerhet, och 3 miljarder är hanterliga

siffror i det sammanhanget. Om man skulle gå vidare i detta mycket hypotetiska resonemang och resonera om eventuella åtgärder som på något sätt skulle drabba hushållen så är det ju oerhört på marginalen i förhållande till bedömningar av sparkvot och annat sådant. Jag ser det därför inte som något stort problem om vi skulle hamna i det läget.

Catharina Hagen (m): Jag vill göra en kommentar. Sven Hegelund säger att det är ett oerhört hypotetiskt tillstånd att utgiftstaket skulle spräckas och att det i så fall skulle beror på terrorhandlingar och liknande. Det finns ju även andra faktorer förutom terror som tydde på att utgiftstaket skulle kunna komma att spräckas, bl.a. arbetslöshet, sjukskrivningar, osv. Därför är det väl ändå inte så väldigt hypotetiskt att taket spräcks och det med råge?

Sven Hegelund: Som jag sade tidigare är det inte alls det som prognosmakarna för närvarande kalkylerar med. Om vi tittar på de åtta bedömningar som jag redovisade tidigare och tittar på den genomsnittliga prognosen så ligger den betydligt närmare vårt basalternativ än lågalternativet. Det gäller också här närvarande prognosmakare. Jag säger inte att det är uteslutet att vi hamnar i lågalternativet. Och om vi skulle hamna där så är det fortfarande så att budgeten håller med vissa mindre justeringar på utgiftssidan som är helt hanterliga och i princip inom ramen för prognososäkerheten.

Bengt Silfverstrand (s): Herr ordförande! Min första fråga gäller penningpolitikens betydelse som motor i ekonomin. Klas Eklund, ville, om jag uppfattat saken rätt, på SNS-seminariet i tisdags något nedtona penningpolitikens betydelse i sammanhanget. Samtidigt kan vi konstatera att kraftiga koordinerande räntesänkningar har genomförts över hela världen.

En annan aktör på SNS-seminariet, Holger Schmieding från konsultfirman Macro Europe, tycks ha en starkare tro på penningpolitikens betydelse i sammanhanget. Förvisso är han mycket kritisk mot Alan Greenspans och Feds penningpolitik i USA, men han säger samtidigt att penningpolitiken fungerar. Han gick t.o.m. så långt som till att hävda att penningpolitiken ändå är det som kommer att rädda konjunkturen. Jag vill gärna ha en kommentar, i första hand från Klas Eklund, i den frågan.

Klas Eklund: Också jag tror att penningpolitiken biter; jag sade inte någonting annat. Däremot tror jag, och det tycker jag är uppenbart, att den biter mindre än vad så gott som alla prognosmakare trodde att den skulle göras i vintras då Fed började sänka. Hade någon då sagt till oss att vi skulle närma oss räntenivåer på 2 % skulle vi inte ha trott det. Vi hade definitivt trott att om man rörde sig så långt skulle de ekonomiska effekterna ha blivit mycket starkare än som hittills har skett.

Egentligen finns det nog två skäl till att penningpolitiken inte biter så mycket som många hoppades att den skulle göra. Huvudsäket till nedgången i USA före den 11 september är en väldigt traditionell och djup konjunktursvacka med en mycket kraftigt fallande industriproduktion och mycket kraftigt fallande investeringar. I det läget, medan man fortfarande måste dra ned kapaciteten, hjälper det inte riktigt att sänka räntorna. Däremot har räntorna bidragit till att hålla uppe konsumenternas framtidstro hyggligt hittills och också gjort det billigare att lägga om huslån och annat och därmed hållit uppe huspriserna.

Problemet här, och det är nu jag kommer till min andra "huvudvärk" när det gäller penningpolitiken, är att detta bara går till en viss gräns. Vi är nu på extremt låga räntenivåer. Realräntan just nu är ju noll eller t.o.m. negativ i USA, och det är naturligtvis ett osunt läge. Jag tror ändå att penningpolitiken kommer att ge effekter, men de kommer senare och från en mycket svagare nivå än vi trodde för ett halvår eller ett år sedan.

Sven Hegelund: I likhet med Klas tror jag att penningpolitiken har effekter. En del effekter kommer relativt omedelbart, men det är också sedan länge känt att vi har en betydande tidsfördröjning mellan det att styrräntesänkningar genomförs och att det fullständiga genomslaget på den ekonomiska aktiviteten infinner sig.

Vad som ändå nu kan konstateras är att vi har sett en mycket stor vilja, framför allt från Federal Reserves och Alan Greenspans sida, att ta till det som behövs – inklusive den lägsta styrränta vi sett sedan 1960-talets början – för att motverka den nedgång som vi har sett.

Med detta sagt är det också viktigt att diskutera policymixfrågor. Jag tycker att det även är väsentligt att vi använder det finanspolitiska utrymme som finns för att stabilisera situationen. Vi i Sverige är ju i det lyckliga läget att vi har ett betydligt bättre utrymme för att göra detta än vad flertalet av våra kolleger ute i Europa har.

Det här är alltså en investering som vi har gjort i den strama budgetpolitik vi haft med överskottsmål och sådant. Det ger oss en möjlighet som en del av kollegerna just nu avundas oss.

Ingemar Hansson: Även min bedömning är att penningpolitiken biter och är viktig. Att penningpolitiken hitintills inte har förmått att neutralisera nedgången tror jag beror på att de krafter som dragit ned aktivitetsnivån nu har varit starkare än vi tidigare räknat med. Man ska nog alltså inte se det här som ett tecken på att penningpolitiken inte har den effekt som vi räknat med utan snarare som att motverkande effekter som dämpat efterfrågan globalt, särskilt i USA, varit ännu starkare. Fed har ju sänkt räntan väldigt mycket. Även ECB, Riksbanken och en del andra har sänkt sina räntor. Detta – tillsammans med den expansiva finanspolitik som i synnerhet USA, och även i viss mån Sverige och Europa i övrigt, driver – kommer på sikt att få effekt.

Även den svaga svenska kronan kommer att få effekt för svensk del. Det finns starka stimulerande krafter på gång nu som, måste man räkna med, kommer att få genomslag inom ett år.

Den svaga kronan kan just från tillväxtskyvinkel faktiskt vara en draghjälp. I övrigt är det vår bedömning att kronan är fundamentalt undervärderad, så på lite sikt kommer kronan att stärkas. Vi skulle även välkomna en sådan utveckling därför att det innebär en på sikt mer balanserad situation. På kort sikt är det faktiskt en stimulerande effekt att kronan är så svag som den är.

Bengt Silfverstrand (s): Jag har en fråga till Sven Hegelund. Den ekonomiska politiken omgärdas ju av en mängd mål och tak. Under diskussionen i dag har vi fått ytterligare förslag till nya sådana.

På SNS-seminariet begåvades den här mål- och takfloran med ytterligare tillskott. Professor Lars Calmfors ansåg att vi borde sätta ett tak på de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna – skrota arbetslöshetsmålet, inte höja taket i a-kassan osv. Samtidigt kan vi nu konstatera att vi går mot en svagare konjunktur och därmed mot en svagare arbetsmarknad. Min fråga är vad Sven Hegelund anser om den här typen av förslag från Calmfors sida – hur de rimmar med en allt starkare övergång till en svagare arbetsmarknad.

Sven Hegelund: Generellt kan man säga att den typ av mål som vi har när det gäller överskott, utgiftstak och sådant bidrar till att skapa långsiktighet och stabilitet i den ekonomiska politiken. Jag tror att det var Thomas Franzén som sade att man inte får måla in sig med alltför många mål, för då har man till slut ingen handlingsfrihet alls. Det gäller t.ex. frågan om ett mål för själva statsfinanserna, separat från de offentliga finanserna totalt. Det tycker jag inte att man ska ha. Där har vi en flexibilitet mellan pensionssystemet och resten. Det viktiga är att det totala överskottsmålet hålls.

Detta med ett tak för arbetsmarknadspolitiska åtgärder tycker jag är en dålig idé. Om vi hamnar i en svagare arbetsmarknadssituation är det, och där delar jag Irmas uppfattning, väldigt viktigt att vi ser till att de arbetslösa är kvar i arbetskraften, att de inte slås ut och hamnar i långtidsarbetslöshet. Här kan olika typer av arbetsmarknadspolitiska åtgärder medverka.

Jag menar att vår väldigt positiva sysselsättningsutveckling under den senaste tiden delvis förklaras av att vi har betett oss just på detta sätt och sett till att bevara folks kompetens.

Lennart Hedquist (m): Jag undrar i vilken utsträckning man kan lära sig av historien beträffande prognoser. Det har ju funnits en tendens till att optimisterna, de som varit mest optimistiska, får rätt i uppgångstider. Men tendensen har väl också funnits, något som jag tycker är väldigt tydligt, till att det är pessimisterna som får rätt när vi är på väg nedåt.

Min fråga – kanske till Klas Eklund, som har en god överblick över detta – är följande: När under efterkrigstiden har det i Sverige förekommit att en

nedgång inte har blivit lika stark som förutsetts i prognoserna? Jag ställer frågan just mot bakgrund av att här finns en tendens, inte minst hos Sven Hegelund, till att se optimistiska tecken i skyn och till att man därmed underskattar den nedgång som kan komma.

Klas Eklund: Jag tackar för omdömet att jag skulle vara i en särskilt god position att bedöma detta, men jag tror att det faktiskt finns personer här i närheten som kan detta bättre än jag.

Sven Hegelund nämnde ett exempel på prognosfel. Efter Asienkrisen blev många prognosmakare alltför snabbt alltför pessimistiska. Sedan blåste det över; det var en kort finansiell chock som kom utifrån. Svensk ekonomi klarade det väldigt bra.

Jag tror att det där är ett undantag. Precis som frågeställaren sade är det vanligaste felet som prognosmakare gör att kraften i nedgångarna underskattas. Det finns faktiskt en inbyggd *bias* i prognosmakares verksamhet. Vi är nästan alltid i genomsnitt lite för optimistiska.

Kanske får jag ännu en gång återknyta till Finansdepartementets egen utvärdering av prognosmakarna – jag hoppas att jag inte strör salt i såren. Under 1990-talet har både Finansdepartementet och Konjunkturinstitutet i *genomsnitt* spått en tillväxt på ungefär 0,5 procentenheter över vad som sedan blir utfallet; detta per år. Över ett helt decennium blir det en väldigt stor prognosavvikelse. Min ödmjukhet förbjuder mig att säga hur SEB låg i förhållande till dessa båda bedömare.

Alltså: Ja, det är vanligt att prognosmakare är alltför optimistiska.

Sven Hegelund: Klas nämnde det uppenbara exempel som jag själv tidigare tog upp, nämligen Asienkrisen; i övrigt är det här med förmågan att träffa vändningar och sådant en intressant diskussion. Man ska naturligtvis ha respekt för svårigheterna att göra detta. Jag vill bara betona att jag inte säger att ingenting har hänt, utan jag säger att vi har en ökad osäkerhet och en ökad sannolikhet för en något svagare utveckling. Men vi ska basera våra bedömningar på de fakta som finns tillgängliga och inte ta ut svängarna för mycket. Det behövs ett visst mått av is i magen innan vi reviderar den ekonomiska politikens inriktning, som dessutom – i ljuset av en möjligen något svagare utveckling – ter sig ännu mer vältajmad jämfört med hur det var från början. Det tycker jag är på sin plats att nämna.

Lennart Hedquist (m): Man kan ju hoppas på riktigheten i den prognosen. Men jag upplever att det, när man ser kurvor så entydigt peka nedåt som bl.a. vi här kunnat se i det material som har redovisats av Konjunkturinstitutet i dag, i regel har blivit betydligt värre innan det går uppåt. Det var därför som jag ville fråga om det. Jag upplever att man alltid har underskattat nedgångarna rätt rejält.

Thomas Franzén: Jag vill bara repetera vad jag sade i mitt anförande, nämligen att det som skulle kunna stöka till det hela och ge en betydligt svagare utveckling är att ett antal strukturella obalanser i världen kan behöva korrigeras samtidigt som vi har den här nedgången. Jag tror att de exempel på djupa nedgångar som vi har haft just beror på att det är strukturella faktorer som har tillstött. Risken med den här typen av diskussion är att den är för kortsiktig och att vi talar för lite om de strukturella hoten.

Sven Hegelund: Återigen: Utan att vilja låta alltför sangvinisk skulle jag vilja peka på att mycket av den information som vi har efter den 11 september är av karaktären förtroendesiffror. Det finns undersökningar som visar att just förtroendesiffror, som normalt är en bra *hint* om hur konjunkturen går i krislägen där stämningarna påverkas kraftigt, är en sämre indikation på hur utvecklingen går. Jag vill alltså inte säga att det här inte är en indikation, men en viss försiktighet är på sin plats. Vi behöver mer av *hard facts*, mer av realekonomiska data innan vi drar slutsatser.

Ordföranden: Jag vill tacka alla för visat intresse för denna utfrågning. Vi känner nog att den var väl värd de timmar som vi avsatt för den. Naturligtvis vill jag rikta ett särskilt tack till våra inbjudna gäster för er medverkan här. Tack ska ni ha! Härmed är utfrågningen avslutad.